॥ काठकम् ॥

KÂṬHAKAM

DIE SAMHITÂ DER KAṬHA-ÇÂKHÂ

HERAUSGEGEBEN

VON

LEOPOLD VON SCHROEDER

PROFESSOR AN DER K. K. UNIVERSITÄT ZU WIEN
WIRKL. MITGLIED DER KAIS. AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN

II

ZWEITES BUCH

GEDRUCKT AUF KOSTEN DER DEUTSCHEN MORGENLÄNDISCHEN GESELLSCHAFT

LEIPZIG
IN COMMISSION BEI F. A. BROCKHAUS
1909

VORWORT.

Die vorliegende Ausgabe des zweiten Buches der Kaṭha-Saṃhitâ beruht fast ausschließlich auf dem bekannten, der Verbesserung leider sehr bedürftigen Berliner Codex Chambers 40 (Ch). Nur für eine beschränkte Anzahl von Capiteln konnten auch die früher von mir besprochenen und charakterisirten Ricaka-Mss. verglichen werden. Und zwar T1 allein zu Cap. 22, 13; 23, 1—4; 24, 5; 30, 10; Brl allein zu 23, 11; T1 und Brl zu 20, 9; 21, 12; 21, 14; T1 und 3, Brl, St und W1a zu 21, 5; T1 und 3, Brl, St, W1 und W1a zu 21, 6; T8 allein zu 26, 12; W1ζ zu 19, 14. Nach diesen Ricakas wurden auch die resp. Partieen des Textes, so weit wie möglich, mit Accenten versehen. Als die relativ werthvollste kritische Stütze diente aber die Kapishṭhala-Saṃhitâ, die trotz ihrer schlechten handschriftlichen Ueberlieferung dennoch in zahlreichen Fällen die richtige oder doch wahrscheinlich richtige Lesart erkennen ließ. Alles in Allem ein recht magerer kritischer Apparat, der manche Mängel dieser Ausgabe wohl entschuldigen dürfte.

Sehr werthvoll war es mir, daß Herr Professor Dr. W. Caland in Utrecht die Freundlichkeit hatte, während des Druckes eine Correctur mit zu lesen. Einen sehr großen Theil seiner Berichtigungen und Besserungsvorschläge konnte ich annehmen und darnach den Text verbessern. So weit es möglich war, habe ich dies in den Anmerkungen durch den Zusatz „mit Caland" oder „mit Cal." zu erkennen gegeben. Ganz consequent ließ sich das freilich bei einem schon im Druck befindlichen Werke nicht durchführen. Es ist mir eine angenehme Pflicht, Herrn Prof. Dr. W. Caland für seine collegiale Hülfe hiermit meinen wärmsten und herzlichsten Dank auszusprechen.

Ebenso danke ich der trefflichen Buchdruckerei von W. Drugulin-Baensch in Leipzig für die große Sorgfalt, welche sie der Herstellung des schwierigen Druckes gewidmet hat. Ich hoffe den dritten und letzten Band dieser Textausgabe in Jahresfrist der Oeffentlichkeit übergeben zu können.

Wien, im Juni 1909.

L. v. Schroeder.

ओम् ॥ सावित्रैरभिमादत्ते प्रसूत्या इयं वै गायत्र्यन्तरिक्षं त्रिष्टुब्द्यौर्जगती दिशो ऽनुष्टुप्छन्दोभिरेवैनामेभ्यो लोकेभ्य आवर्तयत्युभयतःक्ष्णुद्भवत्यन्यतःक्ष्णुतेन्वै[1] फालेनैयदन्नं क्रियते ऽन्नमकौ[2] ऽक्रौ ऽमिरन्नस्यार्कस्यावरुद्ध्या अरत्निमात्री कुर्यात्पुरुषेण वै यज्ञस्संमितो यज्ञपुरुषासंमितां व्याममात्रीं कुर्यादेतावद्वै पुरुषे वीर्यं वीर्येण संमितामपरिमितां[3] कुर्यादपरिमितस्यावरुद्ध्यै यो वृक्षः[4] फलग्रहिस्तस्य कुर्यादेष वै वनस्पतीनां वीर्यावत्तमस्सवीर्यत्वाय[5] कल्माषी वैणवी[6] सुषिरां कुर्यादग्निर्वै देवेभ्यो ऽपाक्रामत्स वेणुं प्राविशत्स एतानि वर्माण्यनह्यत यानि पर्वाण्येतं[7] लोकमन्वचरद्यत्सुषिरस्[8] यत्र यत्रावसत्तन्निरदहत्तत्कल्माषमभवद्यत्कल्माषी वैणवी सुषिरा[9] भवति सा ह्याग्नेयीतमा[10] समृद्ध्या अथो यदेवास्यात्र न्यक्तं तस्यावरुद्ध्यै[11] ॥ १ ॥

cf. Maitr. S. 3, 1, 2; Kap. S. 29, 8.

अग्निर्वै देवेभ्यो ऽपाक्रामत्स[12] यत्र यत्रागच्छत्तं प्रजापतिरन्वपश्यत्प्राजापत्यो ऽश्वो यदश्वेन यन्त्यग्नेरेवानुकशात्या[13] एतेन वै देवा असुरानुत्तममभ्यभवन्यदश्वेन यन्ति भ्रातृव्यस्याभिभूत्या एतं वै रक्षांसि

---

[1] cf. Kap. S 29, 8 यतक्ष्णुतेन्वै फालेनैयदन्न; क्ष्न्वै steht für ह्न्वै [2] So corr. Ch अन्नको, Kap S 29, 8 = Corr. [3] So corr Ch संमितपरि°; Kap S 29, 8 = Corr. [4] So corr Ch या यक्षः; Kap S 29, 8 = Corr [5] Kap S. 29, 8 वीर्यवत्तमः [6] So corr. Ch वैणवी [7] So corr. Ch पर्वेष्येते; Kap S. 29, 8 undeutlich. [8] Ch सुषिरस्; Kap. S 29, 8 सुषिः स [9] So corr. Ch सुषिरा [10] So auch Kap. S. 29, 8 [11] So corr. Ch न्यक्तस्याव°, Kap. S. 29, 8 न्यक्तं तस्यावरुध्या [12] So corr. Ch क्रमत्स [13] Kap. S. 29, 8 नयंत्यग्नेरेवानुख्यात्या

नातरस्यदश्वेन यन्ति रक्षसामपहत्या अश्वं पूर्वं नयन्ति गर्दभमपरं पापवसीयसस्य व्यावृत्त्यै तस्मात्पुण्य एव यन्तं पापीयान्पश्चादन्वेति गर्दभेन संभरति तस्मादेष समानानां पशूनां रेतो दधानानां कनिष्ठो ऽग्निर्ह्यस्य रेतो निरदहद्यदेतेनास्यामृज्यमर्कं[1] संभरति तस्मादेषो ऽस्या जीर्णितमः[1] ॥ प्रतूर्तं वाजिन्नाद्रव युञ्जाथां रासभं युवमित्यश्वगर्दभयोरेवैष योगे योगे तवस्तरं वाजे वाजे हवामहे सखाय इन्द्रमूतय इत्यृत्यै हि वाजायाभिधीयते प्रतूर्वन्नेह्यवक्रामन्नशस्तीरिति[2] वहूर्वै भवतो भ्रातृव्यो[3] भवत्येष यो ऽग्निं चिनुते वज्रमश्व[4] पाप्माशस्तिर्भ्रातृव्यो वज्रेणैव पाप्मानं भ्रातृव्यमवक्रामति रुद्रस्य गाणपत्ये मयोभूरेहीति रौद्रा वै पशवो रुद्रमेव[5] पशून्निर्याच्यात्मने[6] कर्म कुरुत[7] उर्वन्तरिक्षं वीहीत्यन्तरिक्षदेवत्यो[8] ह्येष एतर्हि पूष्णा[9] सयुजा सहेति पूषा वा अध्वनां सनेता[10] समर्ध्यै ॥ पृथिव्याः सधस्थादग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वदाभरेति पुरीषायतनो वा अग्निरङ्गिरस एतमग्रे देवताभिः समभरंस्तायतनमेवैनं देवताभिः संभरत्यग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वदच्छेम[11] इति वृषाश्वेन सगच्छेत सर्वो वै पुरुषो ऽग्निमान्वाजमेवास्य वृङ्क्ते प्रजापतये प्रोच्याग्निश्चेतव्यो राज्ञे प्रोच्य स हि[12] प्राजापत्यतम इयं वाव प्रजापतिस्तस्या एष कर्णो यद्वल्मीको यद्वल्मीकवपामुद्धृत्याभिमन्त्रयते प्रजापतय एव प्रोच्याग्निं चिनुते शृण्वन्त्येनमग्निं चिक्यानमसा अग्निमचेष्टेति कर्णो हि कर्णायात ॥ ७ ॥ cf Maitr S 3 1 3 Kaṭh S 29 8

अन्वग्निरुषसामग्रमख्यदित्यनुक्रमात्या आगत्य वाज्यध्वानं सर्वा मृधो विधूनुत इति मृध एवैतयापहत आक्रम्य वाजिन्पृथिवीमग्निमिच्छ रुचा त्वमित्यच्छाद्धा एतं पूर्वया प्रजापतिरविन्ददुत्तरयेच्छत्येव

---

1 So corr Ch व्यावृज्ञम Kap S 29 8 यदेतेनास्यामृज्यमर्कं 2 So Ch Kaṭh S 29 8 जीर्णितमम 3 So corr Ch प्रतूर्वेषे 4 So corr Ch भ्रातृव्यो Kap S 29 8 — Corr 5 So a cj Kap S 29 8 6 So corr Ch वज्रमश्व Kap S 29 8 वज्रमश्वा 7 So corr Ch कुरु उर्वं Kap S 29 8 कुरुत उर्वं 8 So corr Ch रौद्रैः and रुद्रमेवो 9 So corr Ch पृष्णा 10 So corr Ch यात्मना सनेता 11 So corr Ch स्वच्छेम 12 So corr Ch प्रोच्य सति Kap S 29 8 — Corr

पूर्वया विन्दत्युत्तरया द्यौस्ते पृष्ठं पृथिवी सधस्थमिति वज्री वा अश्वः प्राजापत्यो लोमभिरुभयादतः पशूनति[1] दद्भिरन्यतोदतो वज्रेणैव[2] भ्रातृव्यमवगृह्णाति यत्र वै यज्ञस्यानुरूपं क्रियते तत्पशवो ऽनुरूपा जायन्ते ॥ उत्क्रामोदक्रमीदित्यनुरूपाभ्यामुत्क्रमयति[3] तस्मात्पशवो ऽनुरूपा जायन्ते द्वाभ्यां द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै यां वा अनग्ना अध्वर्युराहुतिं जुहोत्यन्धो ऽध्वर्युर्भवति[4] रक्षांसि यज्ञं घ्नन्त्यग्निर्वै वरुणानीरभ्यकामयत तस्य तेजः परापतत्तद्धिरण्यमभवद्यद्धिरण्यमुपास्य जुहोत्यग्निमत्येव जुहोति समृद्ध्यै नान्धो ऽध्वर्युर्भवति रक्षांसि यज्ञं घ्नन्ति जिघर्म्यग्निं[5] मनसा घृतेनेति मनो वै वाचः क्षेपीयो[6] मनसैवाहुतिमाप्नोति प्रतिक्षियन्तं भुवनानि विश्वेति तस्मादेष सर्वाः प्रजाः प्रत्यङ्[7] क्षियति[8] व्यचिष्ठमन्नं रभसं[9] विदानमित्यन्नमेवास्मै स्वदयत्या त्वा जिघर्मि वचसा घृतेनेति पूर्वमेवोदितमनुवदत्यरक्षसा मनसा तज्जुषेथा इति रक्षसामपहत्यै मर्यश्रीस्स्पृहयद्वर्णो अग्निरित्यपचितिमेवास्मिन्दधाति द्वाभ्यां जुहोति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै ॥ यज्ञमुखे यज्ञमुखे वै यज्ञं[10] रक्षांसि जिघांसन्ति यत्परिलिखति रक्षसामपहत्यै तिसृभिः परिलिखति त्रय इमे लोका एभ्य एव लोकेभ्यो रक्षांस्यपहन्ति परि वाजपतिः कविरिति गायत्र्या परिलिखति ब्रह्म वै गायत्री ब्रह्मणैवैनं परिगृह्णाति परि त्वाग्ने पुरं वयमित्यनुष्टुभा वाग्वा[11] अनुष्टुप्सर्वाणि छन्दांसि परिभूर्वाचैव सर्वाणि छन्दांसि परिगृह्णाति त्वमग्ने द्युभिरिति त्रिष्टुभा वीर्यं वै[12] त्रिष्टुब्वीर्येणैवैनं परिगृह्णात्यनुष्टुभा मध्यतः परिलिखति वाग्वा अनुष्टुब्वाचमेव मध्यतो दधाति तस्मान्मध्यतो वाग्वदति[13] तेजो वै गायत्री यशो ऽनुष्टु-

---

[1] So auch Kap S 30, 1 [2] So corr Ch यात्वे॰ [3] So corr Ch क्रमेदि॰ [4] So corr Ch ध्वर्यौर्भ॰ [5] So corr. Ch ग्निर्मनसा [6] So corr Ch क्षेपेयो, Kap S 30, 1 पेक्षीयो [7] Ch प्रत्य, desgl Kap S 30, 1. [8] So Ch, Kap S 30, 1 क्षियति, TS 5, 1, 3, 2 क्षेति [9] Ch मन्न रभसे [10] Ch यज्ञे [11] So corr Ch वाग्ना [12] So corr Ch वी॰वे [13] So corr Ch वाग्वति, Kap S 30, 1 — Corr

४

बिन्द्रियं त्रिष्टुप्तेजसा चैवेन्द्रियेण च यज्ञमुभयत आत्मन्परिगृह्णाति ॥ ३ ॥ cf Maitr S 3 1, 4, Kap S 30, 1

सावित्राभ्यां खनति प्रसूत्यै धूममेव पूर्वेण विन्दति ज्योतिरुत्तरेण द्वाभ्यां द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्या अपां पृष्ठमसि योनिरग्नेरिति पुष्करपर्णमादत्ते ऽपां ह्येतत्पृष्ठं योनिरग्नेः पुष्करपर्णेन संभरति स्वेनैवैनं योनिना संभरति शान्त्या अनुद्दाहाय कृष्णाजिनेन संभरति यज्ञो वै कृष्णाजिनं यज्ञेनैव यज्ञं संभरत्यस्कन्दाय न हि यज्ञे यज्ञस्स्कन्दत्येतद्वै ब्रह्मणो रूपं यत्कृष्णाजिनं ब्रह्मणा चैवैनमृक्सामाभ्यां च संभरति शर्म च स्थो वर्म च स्थ इति संस्तृणातीयं वै पुष्करपर्णमसौ कृष्णाजिनमिमे एवैतत्संस्तृणात्यच्छिद्रे बहुले उभे इत्यच्छिद्रे हीमे बहुले उभे व्यचस्वती इति तस्मादिमे व्यचस्वती भर्तेमग्निं पुरीष्यमिति पुरीष्यो ह्येष संवसाथां स्वर्विदा समीची उरसा[1] त्मनेति तस्मादिमे नाना सती समीची अग्निमन्तर्भरिष्यन्ती ज्योतिष्मन्तमजस्रमिदिति ज्योतिरेवास्मिन्नजस्रं दधाति पुरीष्यो ऽसि विश्वभरा इति पुरीष्यो ह्येष विश्वभरा अथर्वा त्वा प्रथमो निरमन्थदग्न[2] इति प्रजापतिर्वा अथर्वा प्रजापतिरेतमग्ने ऽमन्थत्प्रजापतिरेवैनं जनयति तमु त्वा दध्यङ्ङृषिरिति दध्यङ् वा आथर्वणस्तेजस्व्यासीत्तेनैवैनं संभरति तमु त्वा पाथ्यो वृषेति पूर्वमेवोदितमनुवदति चतसृभिस्संवपति चत्वारि वै छन्दांसि छन्दोभिरेवैनं संवपति गायत्रीभिर्ब्राह्मणस्य संवपेद्गायत्रो[3] हि ब्राह्मणस्त्रिष्टुब्भी राजन्यस्य त्रैष्टुभो हि राजन्यो जगतीभिर्वैश्यस्य[4] जागतो हि वैश्यो यथाछन्दसमेवोभयीभिस्संवपेद्य कामयेत वसीयान्स्यादिति तेजो वै गायत्रीन्द्रियं त्रिष्टुप्तेजश्चैवास्मिन्निन्द्रियं च समीची दधात्यष्टाभिस्संवपत्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्रो ऽग्निर्यावानेवाग्निस्तं संभरति नि होतेति मनुष्यानेव सीद होतरिति देवता एवास्मिन्त्संसादयति

---

1 So corr Ch समीचो तिरसा cf oben 16, 3 Ch तरसा Kap S 30, 2 — Corr

2 So corr Ch निमथद॰

3 So corr Ch सयवे गा॰

4 So corr Ch वैश्यस्य

संसीदस्वेति[1] वयांस्येव जनिष्ट हि जेन्यो अग्रे[2] अह्नामिति[3] देवमनुष्यानेवास्मिन्त्संसन्नात्प्रजनयति ॥ ४ ॥ cf Mâitr S 3, 1, 5, Kap S 30, 2

अपो देवीरुप सृज मधुमतीरित्योषधीनां[4] प्रतिष्ठित्यै तासामास्थानादुज्जिहतामोषधयस्सुपिप्पला[5] इति तस्मादोषधयः फलं गृह्णन्ति सं ते वायुर्मातरिश्वा दधात्विति तस्माद्वायुर्वृष्टिं वहति प्राणो वै वायुः प्राणमेवास्मिन्दधाति तस्मै देव वषडस्तु तुभ्यमिति षड्वा ऋतव ऋतुष्वेव वृष्टिं दधाति तस्मादृतुमृतु[6] वर्षति यत्प्रत्यक्षं वषट् कुर्याद्यातयामा वषट्कारस्स्याद्यन्न[7] वषट् कुर्याद्रक्षांसि यज्ञं हन्युस्तस्मै देव वषडस्तु तुभ्यमिति परोक्षं न यातयामा वषट्कारो भवति न रक्षांसि यज्ञं घ्नन्ति ॥ यदाज्येन जुहुयात्स्रुचा पृथिवीमर्पयेद्यो निनयति[8] शान्त्या अनुद्दाहाय सुजातो ज्योतिषेत्येतर्हि[9] वा एष जायते यर्हि संभ्रियते जात एवास्मिञ्ज्योतिर्दधाति शर्म वरूथमासदत्स्वरिति ब्रह्म वै शर्म वरूथं ब्रह्मण्येवैनं प्रतिष्ठापयति वासो अग्ने विश्वरूपं संव्ययस्व विभावस इति छन्दांसि वा अग्नेर्वासश्छन्दोभिरेवैनं परिदधात्यनुष्टुब्वा[10] अग्नेः प्रिया तनूः प्रियययैवैनं तन्वा परिदधाति[11] वेदुको वासो भवति य एवं वेद ॥ वरुणमेनिर्वा एष उपनद्ध उदुतिष्ठ स्वध्वरोर्ध्व ऊ षु[12] ण ऊतय इत्यूर्ध्वमेव वरुणमेनिमुत्सुवति द्वाभ्यां द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै स जातो गर्भो असि रोदस्योरितीमे वै रोदसी अनयोरेष गर्भो ऽनयोरेवैनं प्रतिष्ठापयत्यग्ने चारुर्विभृत[13] ओषधीष्विति तस्मादग्निस्सर्वा अन्वोषधीः प्र मातृभ्यो अधि कनिक्रदद्गा इत्योषधयो[14] वा एतस्य मातरस्ताभ्य[15] एवैनमधिप्रणयति स्थिरो भव वीड्वङ्ग

---

1 So corr Ch स्वीति 2 So corr ज्योन्यो अग्ने 3 So corr Ch ह्ना°
4 So corr Ch स्योष° 5 So corr Ch तासामास्था° 6 So corr Ch तस्मत
7 So corr Ch वषट्कारा° 8 So corr Ch नियति, Kap S 30, 3 = Corr 9 So corr Ch ष्येत्ये° 10 Kap S 30, 3 ददाति, desgl Mâitr S 3, 1, 5, s unten
11 So corr Ch ददाति, cf oben[1] TS 5, 1, 5, 3 = Corr, Kap S 30, 3 ददाति
12 So corr Ch उपतिष्ठ स्वध्व रोध्व ऊ ष 13 So corr. Ch र्विभृत 14 So corr Ch इत्योष° 15 So corr Ch ताभ्या

इति गर्दभ एव क्षेमानं दधाति तस्मादेष पशूनां भारभारितमश्शिवो भव प्रजाभ्यो मानुषीभ्यस्त्वमङ्गिर इत्यभि वा एष एतर्हि प्रजाश्शोचयति[1] शान्त्यै ॥ मा द्यावापृथिवी अभि शुचो मान्तरिक्षं मा वनस्पतीनित्येभ्य एवैनं लोकेभ्यश्शमयति प्रैतु वाजी कनिक्रददिति समष्ट्यै मा पाद्यायुषः पुरेत्यायुरेवास्मिन्दधाति तस्माद्गर्दभस्सर्वमायुरेति तस्माद्गर्दभे प्रमीते बिभ्यति वृषाग्निं वृषणं[2] भरन्निति वृषा ह्येष वृषाणं भरत्यपां गर्भं समुद्रियमित्यपां ह्येष गर्भस्समुद्रियो ऽग्न आयाहि वीतय इत्यग्निना वै देवा इदमग्रे व्यायन्वीत्यै प्रच्युतो वा एष एतर्ह्यायतनादगतः प्रतिष्ठां[3] स यजमानं चैवाध्वर्युं च ध्यायत्यृतं सत्यमृतं सत्यमितीयं वा ऋतमसौ सत्यमनयोरेवैनं प्रतिष्ठापयत्योषधयः प्रतिगृह्णीताग्निमेतं शिवमायन्तमभ्यत्र युष्मानित्योषधयो वा एतस्य भागधेयं ताभिरेवैनं सम्यञ्चं दधात्यथो याभ्य एनं[4] प्रच्यावयति तास्वेनं प्रतिष्ठापयति ॥ पुष्पवतीस्सुपिप्पला[5] इति तस्मादोषधयः फलं गृह्णन्ति द्वाभ्यामुपावहरति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै वि पाजसेति वि स्रँसयति[6] वरुणमेनिमेव विष्यत्यापो[7] हि ष्ठा मयोभुव इत्यप उपसृजत्यापश्शान्ताश्शान्ताभिरेवास्य शुचं शमयति तिसृभिस्त्रिवृद्वा अग्निर्यावानेवाग्निस्तस्य शुचं शमयत्यजलोमैस्सँसृजत्येषा वा अग्नेः प्रिया तनूर्यदजा प्रिययैवैनं तन्वा सँसृजति शर्कराभिर्धृत्या[8] अर्म्यैः[9] कपालैस्सँसृजत्यारण्यानेव पशूञ्छुचार्पयति यद्ग्राम्यैस्सँसृजेद्ग्राम्यान्प-

---

[1] Kap S 30 3 शोचिति [2] So corr Ch ति वृषणा cf oben 16, 4 (I, p 224, Z 17) [3] So corr Ch प्रतिष्ठा Kap 30, 3 दगत प्रतिष्ठा cf auch TS 5, 1, 5, 8 = Corr [4] So corr Ch एन [5] So corr Ch सुपिला [6] So corr Ch वि ँसयति [7] So corr Ch विषत्यापा [8] So corr Ch रामिधृत्या, Kap S 30 3 und TS 5 1 6 2 = Corr [9] So meine Vermuthung Ch अर्द्धे, cf TS 5, 1, 6, 2 अर्मकपाल Kap S 30, 3 धत्यार्मे कपालै, ich vermuthe ein von अर्म abgeleitetes Adj अर्म्य „aus einer Trummerstätte stammend", अर्द्धे kann leicht für अर्म्यै verlesen sein, da das r der Çaradā Schrift oft für Nasal genommen wird und म्य in Çaradā leicht für द्ध angesehen werden kann Vgl daruber WZKM Bd XIV p 275

शूञ्शुचार्पयेत्तस्मादेते[1] समावत्पशूनां प्रजायमानानां कनिष्ठाश्शुचा ह्येत ऋताः ॥ ५ ॥ cf. Máitr. S 3, 1, 5. 6, Kap. S. 30, 3

मित्रस्संसृज्य[2] पृथिवीमिति वरुणमेनिर्वा एषा मित्रेणैव वरुणमेनिमुपैति रुद्रस्संसृज्य पृथिवीं संसृष्टां वसुभी रुद्रैरित्येताभिर्वा एतां[3] देवताभिः प्रजापतिस्समसृजत्ताभिरेवैनां संसृजति प्रान्यैर्यच्छत्यन्वन्यैर्मन्त्रयते मिथुनमेव करोत्यथो मध्यत एव यज्ञस्याशिषमवरुन्द्धे मखस्य शिरो ऽसीति यज्ञो वै मखो यज्ञस्यैव शिरः करोति वसवस्त्वा कुर्वन्तु गायत्रेण छन्दसेत्येताभिर्वा एतां[4] देवताभिः प्रजापतिरकरोत्ताभिरेवैनां करोति त्र्युद्धिं[5] करोति त्रय इमे लोका इमानेव लोकानाप्नोति पञ्चोद्धिं करोति पाङ्क्तो यज्ञो यज्ञमेवावरुन्द्धे ॥ धारया मयि प्रजामित्याशीरेवैषा छन्दसां दोहो ऽरत्निमात्रीं कुर्यात्पुरुषेण वै यज्ञस्संमितो यज्ञपुरुषासंमितां यावद्बाहुभ्यां पर्यग्नुयात्तावतीं[6] कुर्यादेतावद्वै पुरुषे वीर्यं वीर्येण संमितां प्रादेशमात्रीं कुर्यादेतावद्वै मुखं मुखं देवानामग्निर्मुखेन संमितामपरिमितां कुर्यादपरिमितस्यावरुद्ध्यै चतुस्स्तनां कुर्याददित्या दोहाय[7] षट्स्तनामृतूनां दोहायाष्टास्तनां गायत्र्या दोहाय द्विस्तनां द्यावापृथिव्योर्दोहाय नवाश्रिमभिचरणीयां[8] कुर्यात्त्रिवृद्वज्रो वज्रमेव भ्रातृव्याय प्रहरत्यदित्या रास्नास्यदितिस्ते बिलं गृह्णात्विति यजुषा[9] बिलं करोत्ययजुषा हि मनुष्याः कुर्वन्ति मानुषेणैवैनां पात्रेण व्यावर्तयन्ति यद्वा एषा पुरा पक्तोर्भिद्येतार्तिं[10] यजमान आर्छेदन्येतास्य यज्ञः कृत्वाय सा महीमुखामिति देवताभ्य एवैनां संप्रयच्छति वसवस्त्वा धूपयन्तु गायत्रेण छन्दसेत्येताभिर्वा एतां[11] देवताभिः प्रजापतिरधूपयत्ताभिरेवैनां धूपयत्यश्वश-

---

[1] So corr. Ch तस्मादिति [2] So corr Ch मित्रे॰ [3] So corr. Ch एतान्दे॰ [4] So corr. Ch एतान्दे॰ [5] So corr. Ch त्र्युद्धित्व॰, Kap S 30, 3 त्रियुधं [6] So corr Ch पर्यापयतीं [7] So corr. Ch दो॰ [8] So corr. Ch नवाश्रिम॰; Kap. S 30, 3 नवाश्रीमभिचरणीय [9] So corr. Ch गृह्णात्वियजुष [10] So corr. Ch पक्तोर्भि॰ [11] So corr. Ch एतान्दे॰

केन धूपयति प्राजापत्यो वा अश्वो यज्ञः प्रजापतिस्तयोनित्वाय सप्तभिर्धूपयति शिरो वा एतद्यज्ञस्य यदुखा सप्त प्राणाश्शीर्षन्नेव प्राणान्दधाति तस्मात्सप्त शीर्षण्याः प्राणाः ॥ ६ ॥

cf Māitr S 3 1, 6 7, Kap S 30, 4

अदितिस्त्वा देवी विश्वदेव्यावतीतीयं वा अदितिरदित्यैवादित्यां खनत्यस्या अक्रूरंकाराय[1] न हि स्वस्स्वं हिनस्ति देवानां त्वा पत्नीरिति देवानां वा एतां पत्नीरग्रे ऽनादधुस्ताभिरेवैनां दधाति धिषणास्त्वेति विद्या वै धिषणा विद्ययैवैनामभीन्द्धे[2] वरूत्रीस्त्वेति होत्रा वै वरूत्रीर्होत्राभिरेवैनां[3] श्रपयति ग्नास्त्वेति[4] छन्दांसि वै ग्नाश्छन्दोभिरेवैनां पचति जनयस्त्वाच्छिन्नपत्रा इति देवानां वै पत्नीर्जनयस्ता एतामग्रे ऽपचंस्ताभिरेवैनां पचति ॥ द्विप्यचन्त्वित्याह तस्माद्धि संवत्सरस्य सस्यं पच्यते षड्भिः पचति षड्वा ऋतव ऋतुभिरेतां देवानां पत्नीरपचंस्तैरेवैनां[5] पचति वरुणमेनिर्वा एषाभीद्धा मित्रस्य चर्षणीधृत इति मित्रेणैव वरुणमेनिमुपैति[6] देवस्त्वा सवितोद्वपत्विति सावित्र्योद्वपति[7] प्रसूत्या अव्यथमाना पृथिव्यामाशा[8] दिश आपृणेति तस्मादग्निस्सर्वा दिशो विभात्युत्तिष्ठ बृहती भवोर्ध्वा[9] तिष्ठ ध्रुवा त्वमिति दृंहत्येवैनां यद्वा एषा भिद्येतार्तिं यजमान आर्छेद्धन्येतास्य यज्ञो मित्रैतां त उखां परिददामीति ब्रह्म वै मित्रो ब्रह्मण एवैनां परिददाति ॥ यदि भिद्येत तैः कपालैस्संसृज्यान्यां[10] कुर्यात्सैव ततो यज्ञस्य निष्कृतिर्वसवस्त्वाच्छृन्दन्तु गायत्रेण छन्दसेति छन्दोभिर्वा एषा क्रियते छन्दोभिर्धूप्यते छन्दोभिः पच्यते ॥ छन्दांस्येव[11] छन्दोभिराच्छृन्दन्ति स्तोमायतनेनासुर्यं वै पात्रमनाच्छृण्णं यदाच्छृणत्ति दे-

---

1 So corr Ch अक्रूरकाराय Kap S 30, 5 and TS 5, 1, 7, 1 = Corr 2 So corr Ch विद्यायै॰ 3 So corr Ch ये वरूत्रीहो॰ 4 So corr Ch त्वीति 5 So corr Ch तैन 6 So corr Ch मित्रेणैवरुणा॰ 7 So corr Ch सवित्र्याद्व॰, Kap S 30, 5 = Corr 8 So corr Ch माशा 9 So corr Ch भवोया 10 So corr Ch ज्यान्य 11 So corr Ch छन्दोस्येव

वन्नैव करोत्यजक्षीरिणाच्छृणत्ति सा ह्याग्नेयीतमा समृद्ध्या अथो परमेणैव पयसा ॥ ७ ॥ cf Maitr S 3 1 8, Kap S 30, 5, TS 5, 1, 7

अथैते ऽग्निभ्यः कामेभ्यः पशव आलभ्यन्ते कामा वा अग्नयस्सर्वानेवैतैः कामानभिजयति सर्वान्कामान्स्पृणोति यत्पशूनालभेतानवरुद्धा[1] अस्य पशवस्स्युर्यत्संस्थापयेद्यातयामानि शीर्षाणि स्युर्यन्न संस्थापयेद्यज्ञं विच्छिन्द्याद्यत्पशूनालभते तेनैव पशूनवरुन्द्धे यत्पर्यग्निकृतानुत्सृजति शीर्ष्णामयातयामत्वायैकेन संस्थापयति यज्ञस्य संतत्या अविच्छेदाय प्राजापत्येन यज्ञो[2] वै प्रजापतिर्यज्ञ एव यज्ञं प्रतिष्ठापयति न यज्ञं विच्छिनत्त्यैन्द्रा वा एते पशवो ये मुष्करा यदैन्द्राः सन्तो ऽग्निभ्य आलभ्यन्ते देवताभ्यस्समदं करोत्याग्नेयीस्त्रिष्टुभो याज्यानुवाक्याः कुर्यादैन्द्रीर्वै त्रिष्टुभस्तेनैवैन्द्राः क्रियन्ते[3] न देवताभ्यस्समदं करोत्यथैष वायव्यश्श्वेतस्तूपरस्सर्वान्वा एष पशूनत्यालभ्यते यत्तूपरो ऽश्वं तेन पशूनां प्रत्यालभ्यते यच्छ्मश्रुणः पुरुषं तेन यदष्टाशफो ऽष्टाशफान्पशूंस्तेन नियुत्वती याज्यानुवाक्ये कुर्याद्यजमानस्य धृत्या अनुन्मादाय[4] यन्न नियुत्वती स्यातामुद्वा माद्येद्यजमानः प्र वा पतेद्वायुमती शुक्रवती वायुर्वा अग्नेस्तेजस्तस्माद्यद्वातो[5] वाति तदग्निरन्वेति स्वमेव तत्तेजो ऽन्वेति वायुर्वै पशूनां प्रियं धाम प्राणो वायुर्यद्वायव्य एतमेवैनमभिसंजानाना[6] पशव उपतिष्ठन्ते वायव्या[7] कार्या३ प्राजापत्या३ इति मीमांसन्ते यद्वायव्यां कुर्यात्प्रजापतेरियाद्यत्प्राजापत्यां[8] वायोरियाद्य एव कश्चाग्नौ पशुरालभ्यते तस्याग्नये वैश्वानराय पुरोडाशं कुर्याद्यद्वायव्यः पशुस्तेन वायोर्नैति यत्प्राजापत्यः पुरोडाशस्तेन प्रजापतेर्नैति यद्द्वादशकपालो द्वादशमासस्संवत्सरस्संवत्सरो ऽग्निर्वैश्वानरस्तेन वैश्वानरत्वान्नैति[9] ॥ ८ ॥

cf Maitr S 3 1 10, Kap S 30 6 (Fragment)

---

[1] So corr Ch नालभेतालायकद्धा [2] So corr Ch यज्ञे [3] So corr Ch स्तेन वैन्द्रा क्रियते [4] So corr Ch अनुमादय [5] So corr Ch द्यद्रृश्य॰ [6] So corr Ch ज्ञनाना [7] So corr Ch वायव्या [8] So corr Ch प्रजापतिरि॰ [9] So corr Ch चेति

आग्नावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपत्यग्निर्वै सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताश्चैव यज्ञं चालभते मुखं वै देवानामग्निः परो ऽन्तो विष्णुर्यज्ञस्यैवान्तौ[1] समपद्दीदयादित्येभ्यो घृते[2] चरुरादित्या वा इत उत्तमा अमुं लोकमायन्नादित्या इमाः प्रजा आदित्यानां नेदिष्ठिनीस्स्वामेव[3] देवतामुपैति घृते भवति घृतभागा ह्यादित्या अथाग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालस्संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरो द्वादशमासस्संवत्सरस्संवत्सरस्याप्त्यै ॥ यो ऽयोनिमग्निं चिनुते यजमानस्य योनिमनु प्रविशति स एनं निर्दहति संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरस्संवत्सरो ऽग्नेर्योनिर्यदग्नये[4] वैश्वानराय योनिमन्तमेवैनं चिनुत एषा वा अग्नेः प्रिया तनूर्या वैश्वानरी यदग्नये वैश्वानराय प्रियाया एवास्य तन्वे हविष्कृत्वा प्रियां तन्वमादत्ते कामो वा अग्निर्वैश्वानरो यदग्नये[5] वैश्वानराय निर्वपत्यश्नुते[6] तं कामं यस्मै कामाय दीयते यद्द्वादशकपालो द्वादशमासस्संवत्सरो या वै प्रजा भ्रंशन्ते संवत्सरात्ता भ्रंशन्ते याः प्रतितिष्ठन्ति संवत्सरे ताः प्रतितिष्ठन्ति संवत्सर एव प्रतिष्ठायाग्निं बिभर्ति ॥ ९ ॥ cf Maitr S 3 1 10, Kap S 30 7 (Fragment)

षडाधीतयजूंषि जुहोति षड्वा ऋतव ऋतुभिरेवैनं दीक्षयत्यृतुभिरस्या वीर्यमुद्यच्छते सप्तैतानि जुहोति सप्त प्राणाः प्राणैरेवैनं दीक्षयति नाना जुहोति तस्मान्नानावीर्याः प्राणाश्चक्षुश्श्रोत्रं वागनुष्टुभोत्तमं जुहोति वाग्वा अनुष्टुब्वाचमेवोत्तमां दधाति तस्माद्वाक्प्राणानामुत्तमा विहितं वदत्यनुष्टुब्वै सर्वाणि छन्दांसि पशवश्छन्दांस्यन्नं पशवः पशूनेवान्नाद्यमवरुन्द्धे यज्ज्योतिषि प्रवृणक्ति[7] भूतं तेनावरुन्द्धे यदङ्गारेषु भविष्यत्तेनाङ्गारेषु प्रवृज्या[8] भविष्यद्धि भूयो भूतान्मा सु भित्था मा सु रिष इति दृंहत्येवैनामरिष्टा त्वमुद्दिहि यज्ञे अस्मि-

---

[1] So corr Ch यानौ [2] So corr Ch घत [3] So corr Ch नेदिष्ठीनीस्स्व
[4] So corr Ch निर्यग्नेर्य° [5] So corr Ch यदद° [6] So corr Ch निश्नुप
[7] So corr Ch प्रवृणति Kap S 30 8 प्रवृणक्ति [8] So such Kap S 30 8

न्निति समष्ट्यै द्वाभ्यां प्रवृणक्ति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै ॥ परीध्या[1] बुभूषतो गर्भो[2] दीक्षितो ऽत इव वा एष भवत्यत एवैनं जनयति मथित्वा गतश्रेरवदध्याद्भूतो हि स स्वामेव देवतामुपैत्यन्यत[3] आहृत्यावदध्याद्यं कामयेत भ्रातृव्यमस्मै जनयेयमिति भ्रातृव्यमेवास्मै जनयति भृज्जनादवदध्यादन्नकामस्य भृज्जने वा अन्नं क्रियते सयोन्येवान्नमवरुन्द्धे[4] यो वृक्ष उपरि दीप्येत तस्यावदध्यात्स्वर्गकामस्यैष वा अग्नीनां स्वर्ग्यस्स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै दृन्नसर्पिरासुतिरिति[5] कृमुकं लिखितं[6] घृतेनाक्त्वावदधात्यग्नेर्वै[7] प्रिया तनूस्तया कृमुकं[8] प्राविशत्तेजो घृतं प्रियामेवास्य तन्वं तेजसा समनक्ति[9] मुञ्जानवदधात्यूर्ग्वै मुञ्जा ऊर्जमेवास्मा अपिदधाति परस्या अधि संवत इत्यौदुम्बरीमूर्ग्वा उदुम्बर ऊर्जमेवास्मा अपिदधाति परमस्याः परावत इति वैकङ्कतीमग्नेर्वै सृष्टस्य विकङ्कतं भा आर्छत्तदेवावरुन्द्धे यदग्ने कानि कानि चेति न ह स वै पुराग्निरपरशुवृक्णं दहति तदस्मा एताभि मयोग ऋषिरस्वदयद्यदेताभिस्समिध आदधातीध्ममेवास्मै स्वदयति स्वदितमस्यान्नं भवति य एवं वेद छन्दांसि वा अग्नेर्योनिर्यच्छन्दोभिरादधाति[10] स्वेनैवैनं[11] योनिनानुबिभर्ति रात्रीं[12] रात्रीमप्रयावं भरन्त इत्याशिषमेवाशास्ते नाभा पृथिव्यास्समिधानो अग्निमिति पृतना एवैतया जयति ॥ यास्सेना[13] अभीत्वरीरित्यग्निं वै जातं[14] रक्षांस्यजिघांसंस्ते देवा एता ऋचो ऽपश्यंस्ताभिरस्माद्रक्षांस्यपाघ्नन्यदेताभिस्समिध आदधाति रक्षसामपहत्या अथैतन्मालिम्लवं देवाश्च[15] वा असुराश्चास्पर्धन्त ते देवा एतन्मालिम्लवमपश्यंस्तेनासुरानभ्यभवन्यदेतेन समिध आदधाति भ्रातृव्यस्याभिभूत्यै तस्माद्धी समामग्निं चिन्वन्ति प्राहुका-

---

1 So auch Kap S 30 8 2 So corr Ch गर्भो 3 So corr Ch देवताये भ्यन्यत Kap S 30, 8 देवतामुपभ्यन्यत 4 So corr Ch सयान्यवा° 5 So corr Ch सुरिति 6 So corr Ch कृमुक लिखित Kap S 30 8 कमु लिखित 7 So corr Ch ग्नार्ग्नै 8 Kap S 30 8 कमुक 9 So corr Ch तेजसामनक्ति 10 So corr Ch पच्छदी 11 So corr Ch येनं 12 Ch रात्रैं 13 So corr Ch स्मेना 14 Ch जाते 15 So corr Ch धन्दे°

स्तेनं भवन्ति यास्तेना अभीत्वरीरित्यौदुम्बरी देवा वै यज्ञोर्जं व्यभजन्त तत उदुम्बरो ऽजायत जातायैवास्मा ऊर्जमपिदधाति दंष्ट्राभ्यां मलिम्लूनग्न इत्याश्वत्थीमेष वै वनस्पतीनां सपत्नसाहो विजित्यै यर्हि दंष्ट्राभ्यामिति ब्रूयाद्यं द्विष्यात्तं मनसा ध्यायेन्मनो[1] वै वाचः क्षेपीय[2] आहुतिमेवैनं भूतामग्नये ऽपिदधाति ये जनेषु मलिम्लव इति वैकङ्कतीमग्नेवै सृष्टस्य विकङ्कतं भा आर्छत्तदेवावरुन्द्धे यो अस्मभ्यमरातीयादिति शमीमयीं शान्त्यै निन्दाद्यो अस्मान्दिप्साच्चेति[3] तस्मादपिचित्तो नाश्लीलं कीर्तयेत्संशितं मे ब्रह्मेति ब्रह्मणैव क्षत्रं संश्यति क्षत्रेण ब्रह्म तस्माद्ब्रह्मपुरोहितं क्षत्रमत्यन्यानि क्षत्राणि तस्माद्ब्रह्म क्षत्रवदत्यन्यान्ब्राह्मणानुदेषां[4] बाहू[5] अतिरमुद्वर्चो अथो बलमित्याशिषमेवाशास्ते क्षिणोमि ब्रह्मणामित्रानुन्नयामि[6] स्वाँ अहमिति यथायजुः ॥ १० ॥ cf Maitr S 3 1,9, Kap S 30,8

दृशानो रुक्म उर्व्या व्यद्यौदिति रुक्मं प्रतिमुञ्चेत मृत्युर्वा अग्निरमृतं हिरण्यममृतेनैव मृत्योरन्तर्धत्त एकविंशतिनिर्बाधो भवति प्रतिष्ठित्या एकविंशतिर्देवलोकास्तेभ्य एव भ्रातृव्यं निर्बाधते बहिष्टान्निर्बाधं कुर्यादस्मादेवैनं लोकान्निर्बाधत[7] उभयतः पर्यस्यति प्रतिमुञ्चमान उभाभ्यामेवैनं लोकाभ्यां[8] निर्भजति नक्तोषासेत्यहोरात्राभ्यामेवैनं परिगृह्णाति देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदा इति प्राणा वै देवा द्रविणोदाः प्राणैरेवैनं दाधार षड्द्यामं शिक्यं भवति षड्वा ऋतव ऋतुभिरेवैनं परिगृह्णाति द्वादशोद्यामं भवति द्वादश मासास्संवत्सरस्संवत्सरेणैवैनं परिगृह्णाति मौञ्जं भवत्यूर्ग्वै मुञ्जा ऊर्जैनं परिगृह्णाति ॥ नाधोनाभि विभृयादग्निरस्य रेतो निर्दहेदूर्ध्वं नाभ्या विभृयादूर्ध्वं नाभ्यास्तदेवमग्निस्सर्वा देवतास्तदेव एव देवता विभर्ति

---

[1] So corr Ch ध्यायन्म [2] So corr Ch क्षेपेय [3] So corr Ch दप्साच्चेति
[4] So corr Ch क्षत्रयद॰ [5] So auch oben 16 7 a E, desgl Kap S 30 6
[6] So corr Ch ब्राह्मणा॰ [7] So corr Ch धा कु॰ पैनन्नो [8] So corr Ch पैनत्वा

विश्वा[1] रूपाणीति साविच्या प्रतिमुञ्चते प्रसूत्या आसीनः प्रतिमुञ्चते तस्मादासीनाः प्रजाः प्रजायन्ते सुपर्णो ऽसि गरुत्मानित्यपेर्वा एते संभारा[2] अग्निमेवैतैस्संभरत्येतद्वा अग्नेः प्रियं धाम तदेवावरुन्द्धे दिवं गच्छ स्वः पतेति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्या असुराणां वा इमे लोका आसंस्ते देवा विष्णुमब्रुवन्यावदयं[3] कुमारो विक्रमते तावन्नो दद्येति स सकृदेवेमां[4] व्यक्रमत गायत्रीं छन्दस्सकृदन्तरिक्षं त्रिष्टुभं छन्दस्सकृद्दिवं जगतीं छन्दस्सकृद्दिशो ऽनुष्टुभं छन्दस्ते देवा इमांल्लोकानसुराणामविन्दन्त ततो देवा अभवन्परासुरा अभवन्य एवं विद्वान्विक्रमान्क्रमतीमानेव लोकान्भ्रातृव्यस्य विन्दते भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवत्यक्रन्ददग्निरित्येतया वै वत्सप्रीर्भालन्दनो ऽग्नेः प्रियं धामावारुन्द्धाग्नेरेवैतया[5] प्रियं धामावरुन्द्धे ऽग्ने ऽभ्यावर्तिन्नग्ने अङ्गिरः पुनरूर्जा सह रय्येति पुनरेति तस्माद्ग्राम्याः पशवस्सायमरण्याद्ग्राममायन्ति चतसृभिश्चतुष्पादा हि पशवो दक्षिणा पर्यावर्तते तस्माद्दक्षिणो ऽर्ध आत्मनो वीर्यावत्तर आ त्वाहार्षमित्या ह्येनं हरति विशस्त्वा सर्वा वाञ्छन्त्वस्मे राष्ट्रमधिश्रयेति यं[6] कामयेत राष्ट्री स्यादिति तं मनसा ध्यायेद्राष्ट्रमेव भवत्युदुत्तमं वरुण पाशमस्मदिति शुनश्शेपो वा एतामाजीगर्तिर्वरुणगृहीतो ऽपश्यत्तया वै स वरुणपाशादमुच्यत वरुणपाशमेवैतया प्रमुञ्चते ऽग्रे बृहन्नुषसामूर्ध्वो अस्थादिति पाप्मा वै तमः पाप्मानमेवैतयापहते हंसश्शुचिषदिति साम्नान्येवैतया प्रीणाति सदित्यभिपूर्वमेवैनं सति प्रतिष्ठापयत्यासन्द्यां[7] सादयति सूयते[8]

---

[1] So corr Ch विद्वा [2] So corr Ch सभरा [3] Ch द्वयं [4] So corr Ch देवेमा [5] So corr Ch मावरुन्धा॰ [6] So corr Ch स्मे राष्ट्रमधिश्रियेति य cf oben 16, 8 [7] So corr Ch सध्यां [8] Hier bin ich so kühn gewesen, eine grössere Einschaltung zu machen, da der Text von Ch eine offenbare Lücke zeigte, die sich nach Kap S 31, 1 ergänzen liess Ch hat सादयति सूस्मादासध्यां सादयति etc Was zwischen den Silben सू und स्मा ausgefallen ist lehrt Kap S 31, 1 wo es heisst आसद्या सादयति सूयते वा एषो ऽग्निना य उखाया भरते तस्मादासद्या सादयति etc Mit den erforderlichen Correcturen habe ich darnach ergänzt Mâitr S 3, 2, 1

वा एषो ऽग्नीनां य उखायां भ्रियते तस्मादासन्द्यां सादयति यदधस्सादयेत्प्रपादुका गर्भास्स्युरुपरि सादयति गर्भाणां धृत्या अप्रपादाय[1] तिसृभिरुपतिष्ठते त्रयः प्राणाः प्राणो व्यानो ऽपानस्तानेव यजमाने दधाति त्रय इमे लोका एष्वेव लोकेष्वृध्नोति ॥ ११ ॥

cf Maitr S 3 2 1, Kap S 30 1

अथैतद्वात्सप्रमेतेन[2] वै वत्सप्रीर्भालन्दनो[3] ऽग्नेः[4] प्रियं धामावारुन्द्धाग्नेरेवैतेन[5] प्रियं धामावरुन्द्ध एतेन वै स ऋषीणामधिवादमपाजयत्पाप्मानमेवैतेनाधिवादमपजयत्येतेन[6] वै सो ऽभिशस्तीरजयदभिशस्तीरेव जयति य एवं विद्वानेतेनोपतिष्ठते यत्प्रक्रमान्प्रक्रामति याम तेन दाधार यदुपतिष्ठते क्षेमं तेन[7] पूर्वेद्युः प्रक्रामत्यपरेद्युरुपतिष्ठते तस्माद्यामे ऽन्यासां प्रजानां मनः क्षेमे ऽन्यासां तस्माद्यायावरः क्षेमस्येशे तस्माद्यायावरः क्षेम्यमध्यवस्यत्येकादशं भवत्येकादशाक्षरा त्रिष्टुब्वीर्यं त्रिष्टुब्वीर्यमेवावरुन्द्धे ॥ एकेषं वै पुरान आसीत्तत एतदृषयो ऽग्नये द्वीपमाधानमपश्यंस्तस्माद्द्वीपमभय[8] आधानं कुर्वन्ति तामिदमनुकृतिं द्वीपमन. क्रियत[9] उदु त्वा विश्वे देवा इति प्राणा वै विश्वे देवाः प्राणैरेवैनमुद्यच्छते मनुष्या वै विश्वे देवा मनुष्यैरेवैनमुद्यच्छते ऽग्ने भरन्तु[10] चित्तिभिरिति यस्मा एवैनं चित्तायोद्यच्छते तेनैनं समर्धयति प्रेदग्ने ज्योतिष्मान्याहीत्यभि वा एष एतर्हि प्रजाश्शोचयति शान्त्या अक्रन्ददग्निरित्यनुमन्त्रयेत यदि स्वेदेत्क्रन्दतीव[11] ह्यनसा वहन्ति तस्मादनस्वी च रथी चातिथीनामपचिततमा अन्नपते अन्नस्य

---

a E hat दग्धोयते für य उखायां भ्रियते was natürlich auch möglich wäre doch liegt es hier näher nach Kap S zu ergänzen

[1] So corr Ch अप्रपादय [2] So corr Ch प्रमेतेन [3] So corr Ch वन्ति° cf oben 19 11 [4] So corr Ch ग्नि [5] So corr Ch मावरुन्धा° [6] So corr Ch यादमजयत्ये [7] So corr Ch तेन [8] So corr Ch न्मय द्वीपमादधानाम in Kap S 30 2 lautet die ganze Stelle एकेष वै पुरानायासीत्त एतदृषयो ग्नये द्वैपमाधान पश्यस्तस्माद्द्वैपमभय आधान कुर्वंति तामिदमनुकृति द्वैपमन क्रियत etc [9] So corr Ch कृति द्वीपमनयिपत [10] So corr Ch भरतुं [11] So corr Ch क्रन्दतीय Kap S 31, 2 = Corr

नो देहीत्यन्नमेवास्मै स्वदयत्यनमीवस्य शुष्मिण इत्ययक्ष्मस्येत्येवैतदाह[1] प्र प्रदातारं तारिष[2] ऊर्जं नो धेहि द्विपदे चतुष्पद[3] इत्याशिषमेवाशास्ते समिधाग्निं दुवस्यतेति घृतेनाक्ता समिधमादधाति यथा ब्राह्मणायातिथये[4] सर्पिष्वन्तं पचत्येवमेव[5] तद्गायत्र्या ब्राह्मणस्यादध्याद्गायत्रो हि ब्राह्मणस्त्रिष्टुभा राजन्यस्य त्रैष्टुभो हि राजन्यो जगत्या वैश्यस्य जागतो हि वैश्यो यथाछन्दसमेवापो[6] देवीः प्रतिगृह्णीत भस्मैतदित्यप्सु भस्म प्रवपत्यापो वा अग्नेर्योनिस्स्वमेवैनं योनिं गमयति तिसृभिस्त्रिवृद्वा[7] अग्निर्यावानेवाग्निस्तं प्रतिष्ठां गमयति परा वा एषो ऽग्निं वपति यो ऽप्सु भस्म प्रवपति संसृज्य मातृभिष्ट्वं ज्योतिष्मान्पुनरासद इति ज्योतिरेवास्मिन्दधात्यूर्जा वा एष पशुभिर्व्यृध्यते यो ऽप्सु भस्म प्रवपति पुनरूर्जा सह रय्येति पुनरेवोर्जं पशूनवरुन्द्धे बोधा मे अस्य वचसो यविष्ठेति तस्मात्प्रजास्सुषुपुषीः प्रबुध्यन्ते स बोधि सूरिर्मघवेति तस्मात्पशवः प्रेत्वानश्चरित्वा पुनरेत्य यथालोकं निषीदन्ति[8] द्वाभ्यां द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै ॥ १२ ॥

cf. Maitr. S 3, 2, 2, Kap S 32, 2

देवं बर्हिस्सुदेवं देवैस्स्यात्सुवीरं वीरैर्वस्तोर्वृज्येताक्तोः प्रभ्रियेतात्यन्यान्राया बर्हिष्मतो मदेम[9] वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज देवीर्द्वारस्संघाते वीड्वीर्यामञ्छ्रथिरा[10] ध्रुवा देवहूतौ वत्स ईमेनास्तरुण आमिमीयात्कुमारो वा नवजातो मैना[11] अर्वा रेणुककाटः प्रणग्वसुवने[12] वसुधेयस्य व्यन्तु यज देवी उषासानक्ताद्यास्मिन्यज्ञे प्रयत्यह्वेतामपि नूनं दैवीर्विशः प्रायासिष्टां सुप्रीते सुधिते वसुवने वसुधेयस्य

---

[1] So corr. Ch स्येत्येवै°; Kap. S 31, 2 = Corr [2] So corr Ch प्रपदातारिष, cf oben 16, 10. [3] So corr Ch चतुष्पदे [4] So corr Ch तिथेय [5] Ch erste Hand सर्पिष्वंतमचतेयमेव, Kap S 31, 2 समर्पिष्मत पचत्येवमेतत्, cf TS 5, 2, 2, 4 यथा तिथय प्रांगताय सर्पिष्वदातिथ्य क्रियते etc [6] So corr. Ch यथाछन्दसामे° [7] So corr. Ch वृद्धा [8] So corr. Ch पूत्वानिश्चरित्वा पुनरेत्य यथालोकाविषी° [9] So corr. Ch सदेम; Maitr S. 4, 13, 8 n A. = Corr. [10] Ch यामछिथिरा [11] So corr. Ch मेना [12] So corr. Ch प्रणग्व°, Maitr S 4, 13, 8 = Corr

वीतां यज देवी जोष्ट्री वसुधिती ययोरन्याघा द्वेषांसि यूयवदान्या वक्षद्वसु वार्याणि यजमानाय वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज देवी ऊर्जाहुती इषमूर्जमन्या वक्षत्सग्धिं सपीतिमन्या नवेन पूर्वं दयमानास्स्याम पुराणेन नवं तामूर्जमूर्जाहुती ऊर्जयमाने अधातां[1] वसुवने वसुधेयस्य वीतां[2] यज देवा दैव्या होतारा पोतारा नेष्टारा हताघशंसा[3] आभरद्वसू[4] वसुवने वसुधेयस्य वीतां[5] यज देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीरिडा सरस्वती भारती द्यां भारत्यादित्यैरस्पृक्षत्सरस्वतीमं रुद्रैर्यज्ञमावीदिहैवेडया[6] वसुमत्या सधमादं[7] मदेम वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु यज देवो नराशंसस्त्रिशीर्षा षडक्षश्शतमिदेनं शितिपृष्ठा आदधति सहस्रमीं प्रवहन्ति मित्रावरुणेदस्य होत्रमर्हतो बृहस्पतिस्स्तोत्रमश्विनाध्वर्यवं वसुवने वसुधेयस्य वेतु[8] यज देवो वनस्पतिर्वर्षप्रावा[9] घृतनिर्णिग्द्यामग्रेणास्पृक्षदान्तरिक्षं[10] मध्येनाप्राः पृथिवीमुपरेणादृंहीद्वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज देवं बर्हिर्वारितीनां निधेधासि[11] प्रच्युतीनामप्रच्युतं निकामधरणं पुरुस्पार्हं यशस्वदेना बर्हिषान्या बर्हींष्यभिष्याम वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज देवो अग्निस्स्विष्टकृत्सुद्रविणा मन्द्रः कविस्सत्ययज्वा[12] होता होतुर्होतुरायजीयानग्ने यान्देवानयाड्याँ अपिप्रेर्ये ते होत्रे अमत्सत तान्ससनैषीर्होत्रां[13] देवंगमां दिवि देवेषु यज्ञमेरयेमं स्विष्टकृच्चाग्ने होताभूर्वसुवने वसुधेयस्य नमोवाके[14] वीहि यजाग्निमद्य[15] होतारमवृणीतायं यजमानः पचन्पक्तीः पचन्पुरोडाशान्बध्नन्बृहस्पतये छागं सूपस्था अद्य देवो वनस्पतिरभ-

---

[1] So corr Ch अधाता Maitr S 4, 13 8 = Corr [2] So corr Ch वीता [3] So corr Ch हुताघशंसा Maitr S 4, 13, 8 = Corr cf auch VS 28, 17 [4] So corr Ch आभद्वसू Maitr S 4, 13, 8 = Corr, cf auch VS 28 17 [5] So corr Ch वीता [6] So corr Ch हैवेडया [7] So corr Ch सन्माद [8] So corr Ch वेत [9] So corr Ch वर्षप्रा [10] So corr Ch घृतनिर्णिग्द्यामग्रेणास्पृ° [11] So auch Maitr S 4, 13 8 a F, TBr 3, 16 13, 1 [12] So corr Ch सत्ययज्ञो cf. सत्ययज् und यजिन [13] So meine Correctur, Ch सांसमनार्षीर्होत्रा [14] So corr Ch नामावाके [15] So corr Ch ग्नि सद्य cf Maitr S 4, 13 9

बृहस्पतये छागेन वपामश्विभ्यां छागं सूपस्था अद्य देवो वनस्पति-रभवत्सरस्वत्यै मेष्या वपामिन्द्राय मेषं सूपस्था अद्य देवो वनस्पतिर-भवदिन्द्राय मेषेणाद्यस्तान्मेदस्तः[1] प्रतिपचताग्रभीषतावीवृधन्त पुरो-डाशैस्त्वामद्यर्षे आर्षेयर्षीणां नपादवृणीतायं यजमानो बहुभ्य आ संगतेभ्य एष मे देवेषु वसु वार्यायक्ष्यत[2] इति ता या देवा देवदाना-न्यदुस्तान्यस्मा आ च शास्वा च[3] गुरस्वेषितश्च[4] होतरसि भद्रवाच्याय प्रेषितो मानुषस्सूक्तवाकाय सूक्तं ब्रूहि ॥ १३ ॥ cf Maitr S 4, 13, 8 9

अग्न[5] आयूंष्यग्ने पवस्वाग्ने पावक रोचिषा ॥

स नः पावक दीदिवो ऽग्ने देवाँ इहावह ।
उप यज्ञं हविश्च नः ॥

अग्निश्शुचिव्रततम[6] उदग्ने शुचयस्तव सुचामाणं महीमू षु ॥

तं हि शश्वन्त ईडते स्रुचा देवं घृतश्चुता ।
अग्निं हव्याय वोढवे ॥

अग्निं दूतं पुरो दधे ॥

स हव्यवाडमर्त्य उशिग्दूतश्चनोहितः ।
अग्निर्धिया समृण्वति ॥
अग्निं स्तोमेन बोधय समिधानो अमर्त्यम् ।
हव्या देवेषु नो दधत् ॥

प्रेद्धो अग्न इमो अग्ने ॥

पीपिवांसं सरस्वतस्स्तनं यो विश्वदर्शतः ।
धुक्षीमहि प्रजामिषम् ॥
ये ते सरस्वन्नूर्मयो मधुमन्तो घृतश्चुतः ।
तेभिर्नो ऽविता भव ॥

[1] Ch liest मेषेणाद्यस्तान्मेदस्य, ich habe das Schlusswort corrigirt bin aber dem अद्यस्तान gegenüber im Zweifel Maitr S 4, 13, 9 a A liest छागेनाद्यस्ता न मेदस्त etc Caland erinnert an अद्यसमेदस्त [2] cf Maitr S 4 13, 9 [3] So corr Ch शास्वा द [4] So corr Ch गुरस्वे [5] Maitr S 4, 13, 9 [6] Zu diesem Capitel ist auch W 17 verglichen [6] So corr Ch व्रतम्

वरुन्द्धे ऽग्ने सो अग्निरित्येतद्विश्वामित्रस्य सूक्तमेतेन वै विश्वामित्रो ऽग्नेः[1] प्रियं धामावारुन्द्धाग्नेरेवैतेन[2] प्रियं धामावरुन्द्धे चतस्रः प्राचीरुपदधाति चत्वारि वै छन्दांसि छन्दोभिर्देवास्स्वर्गं लोकमायंस्तेषां[3] दिशस्समम्लीयन्त त एता दिश्या अपश्यंस्ताभिर्दिशो ऽदृंहन्यद्वे पुरस्तात्समीची उपदधाति द्वे पश्चाद्दिशां विधृत्या अष्टा एता उपदधात्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्री स्वर्गं लोकमञ्जसा वेद स्वर्गस्य लोकस्य प्रज्ञात्या अष्टा एता उपदधात्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्रो ऽग्निर्यावानेवाग्निस्तं चिनुते ऽष्टा एता उपधाय त्रयोदश लोकंपृणयोपदधाति ता एकविंशतिस्संपद्यन्त[4] एकविंशो वै स्तोमानां प्रतिष्ठा प्रतिष्ठा गार्हपत्य एकविंशस्यैव प्रतिष्ठामनु गार्हपत्येन प्रतितिष्ठति प्रत्यग्निं चिक्यानस्तिष्ठति य एवं वेद पञ्चचितीकं चिन्वीत प्रथमं चिन्वानः पाङ्क्तो वै यज्ञः पाङ्क्ताः पशवो यज्ञं चैव पशूंश्चावरुन्द्धे त्रिचितीकं चिन्वीत द्वितीयं चिन्वानस्त्रय इमे लोका एष्वेव लोकेष्वृध्नोत्येकचितीकं चिन्वीतोत्तमं[5] चिन्वान एकवृदेव स्वर्गं लोकमेति पञ्च चितयः पञ्च पुरीषाणि तद्दश दशाक्षरा विराडन्नं विराड्विराज्येवान्नाद्ये प्रतितिष्ठत्यस्थि वा इष्टका मांसं पुरीषं[6] यदिष्टकां पुरीषेणाभ्यूहति तस्मादस्थि[7] मांसेन छन्नं न[8] दुश्चर्मा भवति य एवं वेद समिती संकल्पेथामिति संनिवपति क्षत्रं वा एता अग्नीनां यश्चोखायां[9] भ्रियते यश्च[10] चीयते ब्रह्मणा क्षत्रं समेति ब्रह्म यजुर्ब्रह्मणैवैनौ[11] संनिवपति चतुर्भिस्संनिवपति चत्वारि वै छन्दांसि छन्दोभिरेवैनौ[11] संनिवपत्येषा वा अग्नेः प्रिया तनूर्यच्छन्दांसि प्रिययैवैनौ[11] तन्वा संशास्ति यत्संन्युप्य[12] विहरति तस्माद्ब्रह्मणा क्षत्रं समेति ब्रह्मणा व्येति मातेव पुत्रं

---

[1] *So corr.* Ch त्रिः [2] *So corr.* Ch धामायरुन्ध्या° [3] So corr. Ch स्यां स्तो° [4] So corr. Ch समपद्यन्त; Kap. S. 31, 3 — Corr. [5] So corr. Ch तोत्तमं [6] So corr. Ch पुरीष्यं; Kap. S. 31, 3 — Corr. [7] So corr. Ch दस्ति [8] So corr. Ch नाच्छन्न [9] So corr. Ch यश्चो° [10] So corr. Ch यच्च [11] So corr. Ch वैनो [12] *So corr. Ch* यत्स°; *Kap. S.* 31, 3 यःस्नुप्य

पति षड्वा ऋतव ऋतुभिरेव तिस्रस्तिस्रस्सीतास्संपादयति[1] त्रिवृद्धचस्तिस्रा द्वादश संपद्यन्ते ॥ द्वादश मासास्संवत्सरस्संवत्सरस्यैव विधामनुविधीयते ऽथो ऋतुभिरेव कृष्टा संवत्सरे प्रतितिष्ठतीयं वा अग्नेरतिदाहादबिभेत्सैतद्द्विगुणं कृष्टं चाकृष्टं चाकुरुत[2] यत्कृष्टं चाकृष्टं च भवत्यस्या अनतिदाहायाथो द्विगुणेनैवास्या वीर्यमुद्यच्छत एतावन्तो वै पशवो द्विपादश्च चतुष्पादश्च तानेतदस्यै प्रतिदधाति यदुदीच उत्सृजेद्रुद्राय[3] पशूनपिदध्यादपशुस्स्याद्यद्दक्षिणा पितृभ्यो निधूर्वेद्यप्रतीचो रक्षांसि हन्युर्दक्षिणा प्राचस्सूर्यमभ्युत्सृजति सूर्यो वै पशूनां प्राणः प्राणमेवैनानभ्युत्सृजत्योषधीनामृग्भिरोषधीनां[4] फलानि वपति रूपेणैवान्नमवरुन्द्धे ऽन्नस्यान्नस्य वपति सर्वमेवान्नमवरुन्द्धे यस्य न वपति तेन व्यृध्यते यस्य न वपेत्तन्मनसा ध्यायेत्तेनैव तदवरुन्द्धे चतुर्दशभिर्वपति सप्त वै ग्राम्या ओषधयस्सप्तारण्यास्ता एवोभयीरवरुन्द्धे[5] ऽन्नमर्को ऽर्को ऽग्निरर्क एवैतदर्कश्श्रीयते कृष्टे[6] वपति कृष्टे ह्याग्निम्नोषधयः प्रतितिष्ठन्त्यनुसीतं प्रजात्यै द्वादशसु सीतासु वपति[7] द्वादश मासास्संवत्सरस्संवत्सरेणैवास्मा अन्नं पचति ॥ ३ ॥

f Mutr S 3 2,4 5, Kap S 32, 5

दिग्भ्यो लोष्टान्समस्यति दिग्भ्य ऊर्जं संभरत्यूर्ज्येवाग्निं चिनुते यां जनतां द्विष्यात्तस्या दिश आहरेदिषमूर्जमहमित आदीतीषमेवास्या[8] ऊर्जमादत्ते क्षोधुका भवत्युत्तरवेदिं निवपत्युत्तरवेद्यां ह्यग्निश्चीयते ऽथो यज्ञपरुरेव नान्तरेति पशवो वा उत्तरवेदिः पशूनेवावरुन्द्धे ऽग्ने तव श्रवो वय इति षड्चेन निवपति षड्वा ऋतवस्संवत्सरस्संवत्सरो[9] ऽग्निर्वैश्वानरो रूपेणैव[10] वैश्वानरमवरुन्द्धे ऽष्टाक्षरा प्रथमाष्टाशफाः पशवः पशूनेवावरुन्द्ध ऊनातिरिक्ता मिथुनाः प्रजात्यै समुद्रं वै

---

[1] So corr Ch तिस्रस्सीता° [2] So corr Ch चाकुर्व⋯कुरुत, Kap S 32 5 — Corr [3] So corr Ch उत्स्र° [4] So corr Ch त्स्यजत्योष° [5] So corr Ch न्धो
[6] So corr Ch कृष्टि, cf TS 5, 2 5 [7] So corr Cal Ch द्वादशस सीतासुपवपति cf TS 5 2, 5, 5 [8] Auch Maitr S 3, 2, 5 आदीति Kap S 32, 7 आदमिति
[9] So corr mit Caland, Ch liest षड्वा ऋतव ऋतवस्सव° [10] Ch रूपेण वैश्वा°

नामैतत्प्रजापतेश्छन्दस्समुद्रात्पशवः प्रजायन्ते पशूनां प्रजात्या इन्द्रो वै वृत्राय वज्रं प्राहरत्स त्रेधाभवत्स्फ्यस्तृतीयं यूपस्तृतीयं[1] रथस्तृतीयं यदशीर्यत[2] ताश्शर्कराः पशुर्वा अग्निर्वज्रश्शर्करा यच्छर्कराभिः परिमिनोति वज्रेणैवास्मै पशून्परिगृह्णाति तस्मात्पशवो वज्रेण विधृतास्तस्मात्स्थेयानस्थेयसो[3] नादत्ते दशभिर्दशभिः परिमिनुयादन्नकामस्य दशाक्षरा विराडन्नं विराड्विराज्येवान्नाद्ये प्रतितिष्ठति नवभिर्नवभिरभिचरतस्त्रिवृद्वज्रो वज्रमेव भ्रातृव्याय प्रहरति सप्तभिस्सप्तभिः पशुकामस्य सप्त प्राणाः प्राणेभ्यो ऽधि पशवः प्रजायन्ते पशूनां प्रजात्या अपरिमित्य शर्करास्सिकता व्यूहेद्यं कामयेतापशुस्स्यादित्यपरिगृहीतमेवास्य रेतः परासिञ्चत्यपशुर्भवति परिमित्य शर्करास्सिकता व्यूहेद्यं कामयेत पशुमान्स्यादिति परिगृहीतमेवास्मै रेतस्सिञ्चति पशुमान्भवति छन्दांसि वा अग्नेर्योनिस्सोमो[4] रेतोधा यच्छन्दोभिर्न्युप्य सौम्या व्यूहति योना एव रेतो दधाति व्यूहति तस्माद्योनौ[5] गर्भा वर्धन्ते समानप्रभृतयो भवन्ति नानोदर्कास्तस्मात्समानाद्योनेर्नानारूपाः प्रजायन्ते गायत्र्या ब्राह्मणस्य व्यूहेद्गायत्रो हि ब्राह्मणस्त्रिष्टुभा राजन्यस्य त्रैष्टुभो हि राजन्यो जगत्या वैश्यस्य जागतो हि वैश्यो यथाछन्दसमेव ॥ ४ ॥ cf. Maitr S 3 2 5 Kap S 32 6, TS 5 2 5 6

उपांश्वन्वाहानिरुक्तो[6] वा एतर्ह्यग्निर्यर्ह्यव्यावृत्तस्तस्मादुपांश्वन्वाह[7] [8] छन्दांस्यन्वाह छन्दोभिर्वा अग्निरुत्तरवेदिमानशे तस्माच्छन्दांस्यन्वाह सूर्यस्य वा एतदध्वानं यन्ति यदश्वं प्राञ्चं[9] च प्रत्यञ्चं चाक्रमयन्ति तस्मादसा आदित्यः प्राङ् चैति[10] प्रत्यङ् च प्राजापत्यो ऽश्वो यदश्वमाक्रमयति प्रजापतिनैवैनं चिनुते ऽपां पृष्ठमसि योनिरग्नेरिति पुष्कर-

---

[1] Ch तीयं [2] So corr Ch यदशीयत TS 5 2 6, 2 = Corr Kap S 32 6 यदशीयत [3] So corr Ch स्थेयान स्थेयसो TS 5, 2 6 2 = Corr desgl Kap S 32 6 [4] So corr Ch अग्ने र्योनि° Kap S 32, 6 = Corr [5] So corr Ch द्योना [6] So corr Ch श्वन्वाहा° [7] So corr र्यर्ह्यव्यावृत्त° Kap S 32, 7 = Corr [8] So corr Ch श्वन्वाह [9] So corr Ch प्राञ्च [10] So corr Ch प्राङ्वेति

पर्णमुपदधाति स्व एवैनं योनौ चिनुते शान्त्या अनुद्दाहाय ॥ वर्धमानो महाँ आ च[1] पुष्कर इति वर्धते ह्येष यो भवति दिवो मात्रया वरिणा प्रथस्वेति प्रथयत्येव ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुरस्तादिति रुक्ममुपदधाति ब्रह्ममुखाभिर्वै प्रजापतिः प्रजाभिरार्ध्नोदृद्ध्या[2] एकविंशतिनिर्बाधो भवति प्रतिष्ठित्या एकविंशतिर्देवलोकास्तेभ्य एव भ्रातृव्यं निर्बाधतेऽधस्तान्निर्बाधान्कुर्याद्भ्रातृव्यस्य निगृहीत्यै न पृथिव्यां नान्तरिक्षे न दिव्यमिष्वेतव्यो यत्पृथिव्यां चिन्वीतौषधीः शुचा निर्दहेद्यदन्तरिक्षे वयांसि यद्दिवि दिवममृतं हिरण्यं यद्रुक्ममुपदधात्यमृत एवाग्निं चिनुते ॥ हिरण्यगर्भस्समवर्तताग्र[3] इति पुरुषं हिरण्मयमुपदधाति यजमानलोकमेवैतेन दधाराथो मध्येज्योतिषमेवाग्निं चिनुते द्रप्सश्चस्कन्देत्यभिमृशति[4] होत्रास्वेवैनं सत्ये प्रतिष्ठापयति सर्पशीर्षैरुपतिष्ठते मृत्यव एवैनं परिदधात्यथो या सर्पे त्विषिस्तामेवावरुन्द्धे यदुपदध्यात्प्रमायुकस्स्याद्यत्समीचीनमितरैश्शीर्षैरुपदध्याद्ग्राम्यान्पशून्दंशुकास्स्युर्यद्विषूचीनमारण्यान्यजुरेव वदेत्तेनैव तां त्विषिमवरुन्द्धे तेन शान्तमेतस्माद्ध वै पुराग्निचितमदिदृक्षन्त[5] सर्वा ह्येतास्त्विषीरवारुन्द्ध याग्नौ या सर्पे या सूर्येऽथैतद्वामदेवस्य रक्षोघ्नं यज्ञमुखे यज्ञमुखे वै यज्ञं[6] रक्षांसि जिघांसन्ति रक्षसामपहत्यै पञ्चर्चं भवति पाङ्क्तोऽग्निर्यावानेवाग्निस्तस्माद्रक्षांस्यपहन्ति[7] सर्वा दिशोऽनुपरिचारं जुहोति दिग्भ्य एव रक्षांसि हन्ति स्रुचा उपदधातीमे एवैतदुपधत्ते तूष्णीमुपदधाति न हीमे यजुषाप्तुमर्हत्यात्मा[8] वै पुरुषो बाहू स्रुचौ यत्स्रुचा उपदधाति सात्मत्वाय दक्षिणतो वै देवानां रक्षांस्याहुतीर्निष्काव-

---

[1] So corr. Ch महाँ गुच, Kap. S 32, 7 = Corr. [2] So corr. Ch रार्ध्नोद्° [3] So corr Ch ताये [4] So corr Ch द्रप्सि [5] So meine Correctur, Ch liest मदिदृक्षत, der Sinn wäre man begehrte früher den Agnicit zu schauen, weil er so viel Glanz und Kraft in sich vereinigte Kap S. 32, 7 stark corrupt यतस्माद्ध घै पुराग्निचितमत्रिर्दिदिक्षमित मर्या etc [6] Ch यज्ञे [7] So corr. Ch यान्नि तस्मा° [8] So corr. Ch यजुषास्तुम°, Kap S 32, 7 wohl यजुषाप्तुम°

मादित्तानि[1] कार्ष्मर्यैणान्तरदधत यत्कार्ष्मर्यमयीर्दक्षिणत उपदधाति रक्षसामन्तर्हित्यै ॥ घृतेन पूरयति वज्रो वै कार्ष्मर्यो वज्रो घृतं वज्र एव वज्रं दधाति गायत्र्योपदधाति गायत्रो वा अग्निर्गायत्रच्छन्दास्स्वेनैवैनं छन्दसा समर्धयति दध्नौदुम्बरी[2] पूरयत्यन्नं वै दध्यूर्गुदुम्बरो ऽन्न एवोर्जं दधाति त्रिष्टुभोपदधात्यैन्द्री वै त्रिष्टुबन्नमिन्द्रियमिन्द्रियमेवान्नाद्यमवरुन्द्ध इयं वै कार्ष्मर्यमय्यसा औदुम्बरी यदौदुम्बरीमुत्तरामुपदधाति तस्मादसा अस्या उत्तरा मूर्धन्वती मूर्धैवैताभ्यां क्रियते विराज्यग्निश्चेतव्यस्स्रुग्वै विराड् यत्स्रुचा उपदधाति विराज्येवाग्निं चिनुते ॥ ५ ॥ cf Maitr S 3 2 6, Kap S 32 7

यां वा अविद्वानध्वर्युरिष्टकां प्रथमामुपदधाति तया यजमानस्य प्राणमपिदधाति प्रजायाश्च[4] पशूनां च स्वयमातृण्णा भवति प्राणानामुत्सृष्ट्यै स्वर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै[5] प्राजापत्यो ऽश्वो यदश्वमुपघ्रापयति प्रजापतिनैवैनं चिनुत इयं वै स्वयमातृण्णेमामेवैतदुपधत्ते[6] यदि मन्येत पूर्वो मातिक्रान्तो भ्रातृव्य इति प्राचीमुदूह्येदेवैनं पूर्वो ऽतिक्रान्तो भ्रातृव्यस्तमनया[7] प्रणुदते यदि मन्येत पश्चान्मे भ्रातृव्य इति प्रतीचीमपोह्येद्[8] एवास्य पश्चाद्भ्रातृव्यस्तमनयापनुदते प्र श्रेयांसं भ्रातृव्यं नुदते प्रति पापीयांसं नुदते ॥ यदि मन्येत सहद्य मयेति विचालयेद्वा वा इयं प्रजा व्यधूनुत परा ता अभवन्नियमेवैन विधूनुते ऽथैषा दूर्वेष्टका पशुर्वा[9] अग्निर्न पशव आयवसे रमन्ते पशुभ्य एवैतदायतनं करोति पशूनां धृत्यै काण्डात्काण्डात्प्ररोहन्तीति प्रतिष्ठित्यै सहस्रेण शतेन चेति सहस्रवती प्रजापतिना संमिता गच्छति साहस्रीं पुष्टिं पशूनां य एवं विद्वानेतामुपधत्ते ऽथैषा वामभृदेतया वै

[1] cf निरकाम auch Kap S 32 7, TS 6 2, 1 5 [2] So corr Cl दधाद्' [3] So corr Ch दध्नु [4] So corr Ch प्रजाया पशूना च erste Hand प्रजया Kap S 32 8 प्रजायाश्च पशूना च [5] Kap S 32 8 स्यानुख्यात्यै [6] So corr Ch मातृणां- मा॰ पाधत्ते [7] So corr Ch भ्रातृव्यमनया Kap S 32 8 = Corr cf auch unten [8] So corr Ch मपोह्येत्या Kap S 32 8 = Corr [9] So corr Ch पैवादूर्वै Kap S 32 8 पैषा दूर्वेष्टका

देवा असुराणां वामं पशूनवृञ्जत वाममेवैतया पशून्भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते द्वियजुर्भवति भ्रातृव्यलोकमेव द्वियजुषा वृङ्क्ते द्वितीये हि लोके भ्रातृव्यो हिरण्यशीर्ष्णी भवति हिरण्यज्योतिरेव स्वर्गं लोकमेति ॥ प्रबाहुक्काचा आहतौ[1] भवतस्तस्मात्प्रबाहुगस्था अथैते रेतस्सिचा असौ वै स्वराडियं विराडुत्तानायां स्त्रियां पुमान्रेतस्सिञ्चत्यसा अस्यां रेतस्सिञ्चतीयं प्रजनयत्यभिरत्नि सरेतसमग्निं चिनुते प्रजायते ऽत्यन्नं[2] य एवं विद्वानेते उपधत्ते[3] स्वराडसीति दक्षिणत उपदधाति तस्माद्दक्षिणतः पुमान्स्त्रियमुपशये यदि पूर्ववयसे चिन्वीतोभे सह प्रथमायां चित्यामुपदध्यात्समीची एवास्मै रेतस्सिञ्चतो ऽन्यतरामुपदध्याद्यं द्विष्यात्तस्य रेतसैवैनं व्यर्धयति यद्युत्तरवयसे चिन्वीत प्रथमायामन्यां चित्यामुपदध्यादुत्तमायामन्यां रेत एव सिक्तमाभ्यां[4] परिगृह्णात्यृतव्ये उपदधात्यृतूनां विधृत्यै द्वे द्वे उपदधाति द्वौ द्वौ ह्यृतवो ऽथैषा व्यालिखिता देवाश्च वा असुराश्च समावदेव यज्ञे ऽकुर्वत यदेव देवा अकुर्वत तदसुरा अकुर्वत ते देवा एतां व्यालिखितामपश्यंस्तामुत्तरलक्ष्माणमुपादधत[5] तदसुरा नान्ववायंस्ततो देवा अभवन्परासुरा अभवन्य एवं विद्वानेतामुत्तरलक्ष्माणमुपधत्ते भ्रातृव्यस्यानन्ववायाय भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवत्यधरलक्ष्माणमुपदध्याद्यं द्विष्यात्तस्यासुरयोनिमेवैनमनुपराभावयतीमे वै लोका व्यालिखितेमानेवैतया[6] लोकानाप्नोति यस्या मृद उखां कुर्वन्ति तस्या एतां कुर्यात्तेनैवास्य सर्वा इष्टका ज्योतिष्मतीर्यजुष्मतीर्भवन्ति ॥ ६ ॥ cf. Maitr. S 3, 2, 6. 7, Kap. S 32, 8.

मेधो वा एष पशूनां यत्कूर्मो[7] यत्कूर्ममुपदधात्येतमेवैनं मेधमभिसंजानानाः पशव उपतिष्ठन्ते जीवन्तमुपदधाति स हि मेध्यश्चतु-

[1] So Ch, Kap. S. 32, 8 प्रबाहुःकाचा आहतौ [2] Ch त्यन्नं [3] So corr. Ch उपादत्ते [4] So corr. Ch सिक्तामाभ्यां [5] So corr. Ch लक्ष्मायाम° [6] So corr. Ch लिखितेमाने° [7] So corr. Ch यत्कूर्मो, cf. TS 5, 2, 8, 5

एकविंशतिं माषान्प्रतिन्युप्य पुरुषशीर्षमाहरत्यमेध्या वै माषा अमेध्यं पुरुषशीर्षममेध्येनैवामेध्यं क्रीणात्येकविंशतिर्भवन्त्येकविंशो वै पुरुषो यावानेवास्यात्मा तं क्रीणाति सप्तधातृण्णां वल्मीकवपां प्रतिनिदधाति व्यृद्धं वा एतत्प्राणैस्सप्त शीर्षण्याः प्राणाः प्राणैरेवैनत्समर्धयति यमगाथा गायति यमलोकादेवैनद्वृङ्क्ते तिस्रो गायति त्रय इमे लोका एभ्य एवैनल्लोकेभ्यो वृङ्क्ते तस्माद्गायते न देयं गाथा ह्येव तद्वृङ्क्ते ऽप वा एतस्मादिन्द्रियं क्रामति प्राणाश्शीर्षन्वीर्यं[1] चक्षुश्श्रोत्रं वाग्व्यृद्धेन्द्रियं वा एतदमेध्यं मृतशीर्षमिति वा एतदाहुर्मेध्यं हिरण्यं यद्धिरण्यशल्कैः प्रत्यस्यति मेध्यमेवैनच्छ्रियं[2] करोत्युखायामपिधाय प्रत्यस्यति प्रतिष्ठामेवैनद्गमयित्वा[3] प्राणैस्समर्धयति सहस्रदा असि सहस्राय त्वेति पुरुषशीर्षमुपदधाति पुरुषो ह त्वै सहस्रं पशून्यच्छति सहस्रमन्ये पशवो यन्मध्ये पुरुषशीर्षमुपदधाति सयत्वायाथैतानि पशुशीर्षाण्येता ह वै साहस्रीरिष्टकास्सोमदक्षः कौश्रेयश्श्यामपर्णायोपदधौ[4] ततो वै साहस्रीं पुष्टिं पशूनां जगाम गच्छति साहस्रीं पुष्टिं पशूनां य एवं विद्वानेता उपधत्ते पुरस्तात्प्रतीचीनमश्वस्य[5] शिर उपदधाति पश्चात्प्राचीनमृषभस्य गोअश्वानेवास्मिन्समीचो दधाति समीचीनान्युपदध्याद्यं कामयेत पशुमान्स्यादिति समीच एवास्मिन्पशून्दधाति विषूचीनान्युपदध्याद्यं कामयेतापशुस्स्यादिति विमुखानेवास्मात्पशून्करोति ॥ नान्तरा पशुशीर्षाणि व्यवेयादध्वर्युर्यविष्ठो वै नामैषो ऽग्निः प्राणानस्य युवेत प्रमीयेतैकमुपधायैतैस्सर्वैरुपतिष्ठेत तद्वा सर्वतो ऽनुपरिहारं सादयेत्तेनैव सर्वाण्युपधीयन्ते नार्तिमार्छत्यध्वर्युर्न भ्रेषं न्येत्येतावन्तो[6] वै पशवो द्विपादश्च चतुष्पादश्च तानेतच्छुचार्प-

---

[1] Ch प्राणाशी॰ [2] So corr. Ch ञ्छियं [3] So corr. Ch प्रतिष्ठमे॰ [4] So corr Ch सोमदक्षः कौश्रेय॰; vgl. unten 21, 9 und Maitr. S. 3, 2, 7 (p. 27, Z. 6); Ind. Stud. III, p. 172. 173. [5] So corr. Ch न्यश्व, Kap. S. 32, 10 = Corr. [6] Ch भेषन्येत्येतावन्तो; Kap. S. 32, 10 भेषन्येषेतावंतो. cf. TS 7, 3; 1, 1 भ्रेष न्येति

यत्यमुमारण्यमनु[1] ते दिशामीति याम्येभ्य एव पशुभ्य आरण्यान्पशूञ्शुचमनूत्सृजति तस्मादेते समावत्पशूनां प्रजायमानानां कनिष्ठाश्शुचा[2] ह्येत ऋताः ॥ ८ ॥ cf. Maitr S 3, 2, 7, Kap S 32, 10

पशुर्वा[3] अग्निः पशोरेषं[4] योनिर्विक्रियते रेतो ऽपस्या[5] यदपस्या उपदधाति[6] योना एव रेतो दधाति यदा वै पशुस्संवर्तते ऽथ[7] जायते पशवश्छन्दस्या[8] यदपस्या अनु छन्दस्या उपदधाति पशूनां प्रजात्यै पञ्चोपदधाति पाङ्क्ताः पशवो यावानेव पशुस्तं प्रजनयतीयं वा अग्नेरतिदाहादबिभेत्सैता[9] अपस्या असृजत[10] ता उपाधत्त[11] यदपस्या उपधीयन्ते ऽस्या अनतिदाहायोवाच हेयमदद्दित्स[12] ब्रह्मणान्न[13] यस्यैता उपधीयन्त[14] इत्यत्ति ब्रह्मणान्नं य एवं विद्वानेता उपधत्ते पञ्च पुरस्तात्प्रतीचीरुपदधाति तस्मात्पुरस्तात्प्रत्यङ् पशुर्जायते[15] पञ्च दक्षिणत उदीचीस्तस्माद्दक्षिणतः[16] पुमान्स्त्रियमुपशये ॥ पञ्च पश्चात्प्राचीस्तस्मात्पश्चात्प्राचीनं रेतो धीयते पञ्चोत्तराश्छन्दस्याः[17] पशवो वै छन्दस्या उत्तरादायतनाः पशवः पशूनेव प्रजातान्स्वमायतनमभिपर्यूहति पशूनामहिंसायै नोत्तरादपस्या उपदध्याद्यदुपदध्यादभीपतः[18] प्रजा वरुणो गृह्णीयादपस्या अनु प्राणभृत उपदधाति रेतस्येवं सिक्ते प्राणं मनश्चक्षुश्श्रोत्रं वाचं दधाति तस्मात्प्राणन्पश्यञ्शृण्वन्वदन्पशुर्जायते ऽयं पुरो भूरिति[19] याः प्राणवतीस्ताः पुरस्तादुपदधाति प्राणमेव पुरस्ताद्दधाति तस्मात्प्राङ् पशुः प्राणित्ययं दक्षिणा[20] वि-

---

[1] So corr Ch तच्छुचा [2] So corr Ch कनिष्ठाशुचा [3] Für dies Cap auch T1 und Brl fol 139 collationirt, nach diesen Mss accentuirt. [4] Ch पशोरिय [5] Ch पस्या [6] So Ch ohne Acc, T1 und Brl उपदधाति [7] Ch था [8] Accent corrigirt, T1 und Brl छन्दस्यां [9] So Brl, T1 भ्रातरति, Ch भ्रग्निरति (erste Hand भ्रग्निरते) [10] Brl und T1 असृजत was aber schon zu der Form des vorausgehenden Svarita nicht stimmt [11] Brl उपादत्त [12] So T1 und Brl, desgl Ch, ohne Acc 'dad it „er soll essen", vgl TS 5, 4, 2, 2, Kap S 32, 11 याच देहमयिकि(??) [13] So Brl, auch Kap S 32 11, in Ch fehlt die Silbe ब T1 nicht notirt. [14] Brl यन्ता [15] Brl जायते [16] उदीचौ ohne Accent in T1 und Brl, ergänzt [17] Ch सम्क [18] Ch सपद und दध्यादभीपत [19] Ch भूदिति [20] Ch त्वयन्दक्षिणा

श्वकर्मेति यां मनस्वतीस्तां दक्षिणतो मन एवं दक्षिणतो दधाति तस्माद्दक्षिणो ऽर्धो मनस्वितरस्तस्माद्दक्षिणतो मन उपचरन्त्ययं पश्चाद्विश्वव्यचा इति यांश्चक्षुष्मतीस्ताः पश्चाच्चक्षुरेव पश्चाद्दधाति तस्मात्प्राङ् पशुः पश्यतीदमुत्तरात्स्वरिति यांश्छ्रोत्रवतीस्ता उत्तराच्छ्रोत्रमेवोत्तराद्दधाति[1] तस्मादुत्तरात्पशुर्भूयश्शृणोतीयमुपरि मतिरिति[2] यां वाक्मतीस्तां मध्ये वाचमेव मध्यतो दधाति तस्मान्मध्यतो वाग्वदत्यक्ष्णयोपदधाति तस्मादक्ष्णयाङ्गानि पशवो हरन्तो यन्ति याः[3] पुरस्तादुपादधात्ताभिर्वसिष्ठ आर्ध्नोद्याः[4] दक्षिणतस्ताभिर्भरद्वाजो याः पश्चात्ताभिर्जमदग्निर्या उत्तरात्ताभिर्विश्वामित्रो[5] या मध्ये ताभिर्विश्वकर्मा य एवमेतासामृद्धिं वेदर्ध्नोति[6] य एवमासां क्लृप्तिं वेद कल्पते ऽस्मै य एवमासां बन्धुतां वेद बन्धुमान्भवति य एवमासां निदानं वेद निदानवान्भवति य एवमासामायतनं वेदायतनवान्भवति य एवमासां प्रतिष्ठां वेद गच्छति प्रतिष्ठां निदानवानायतनवान्भवति य एवं वेद ॥ ९ ॥ cf Maitr S 3 2 8, Kap S 32, 11

अथैता आश्विनीरुत्सन्नयज्ञो वा एष यदग्निः को ह तद्वेद[7] यावदेतस्य[8] न क्रियते यावन्न चीयते तदेताभिः कल्पयति तद्भिषज्यति पञ्चैता उपदधाति[9] यावानग्निर्यावानेवाग्निस्तस्मै भेषजं करोत्यग्नेरेवैताभिर्दिशः कल्पयत्यदित्यास्त्वा पृष्ठे सादयामीतीमानेवैतया लोकान्दाधारतैव्या[10] उपदधात्यृतूनां क्लृप्त्यै पञ्चोपदधाति पञ्च वा ऋतवो यावन्त एवर्तवस्तान्कल्पयति[11] समानप्रभृतयो भवन्ति समानोदर्कास्समानप्रभृतयो ह्यृतवस्समानोदर्का एकया व्याहृत्या व्यावर्तयति तस्मादृतवो व्यावर्तन्ते ॥ तस्मात्समानस्य संवत्सरस्य नाना रूपाण्याश्वि-

[1] Ch उत्तराच्छ्रो°, Brl दधाति [2] So T1 und Brl, desgl Kap S 32, 11 ohne Acc, Ch मितिरिति [3] Brl हरन्ति या [4] Ch आर्ध्नो° [5] Brl उत्तरांस्ताभि° [6] Ch तासां वेद ध्नोति [7] So corr Ch तद्वेद [8] So corr Ch तस्या, vgl Maitr S 3, 2, 9 u A, Kap S 32, 12 यावदेतस्य क्रीयते यावान्न चीयते [9] So corr Ch उपाद° [10] So corr mit Caland, Ch लोके दधा° [11] So corr Ch यवतव

यत्पुमारण्यमनु[1] ते दिशामीति ग्राम्येभ्य एव पशुभ्य आरण्यान्पशूञ्छुचमनूत्सृजन्ति तस्मादेते समावत्पशूनां प्रजायमानानां कनिष्ठाश्शुचा[2] ह्येत ऋताः ॥ ८ ॥ cf Maitr S 3 2, 7, Kap S 32 10

पशुर्वा[3] अग्निः पशोरेषं[4] योनिर्विक्रियते रेतो ऽपस्या[5] यदपस्या उपदधाति[6] योना एव रेतो दधाति यदा वै पशुस्संवर्तते ऽथ[7] जायते पशवश्छन्दस्या[8] यदपस्या अनु च्छन्दस्या उपदधाति पशूनां प्रजात्यै पञ्चोपदधाति पाङ्क्ताः पशवो यावानेव पशुस्तं प्रजनयतीयं वा अग्नेरतिदाहादबिभेत्सैता[9] अपस्या असृजत[10] ता उपाधत्त[11] यदपस्या उपधीयन्ते ऽस्या अनतिदाहायोवाच हेयमदद्दित्स[12] ब्रह्मणान्न[13] यस्यैता उपधीयन्त[14] इत्यत्ति ब्रह्मणान्नं य एवं विद्वानेता उपधत्ते पञ्च पुरस्तात्प्रतीचीरुपदधाति तस्मात्पुरस्तात्प्रत्यङ् पशुर्जायते[15] पञ्च दक्षिणत उदीचीस्तस्माद्दक्षिणतः[16] पुमान्स्त्रियमुपशये ॥ पञ्च पश्चात्प्राचीस्तस्मात्पश्चात्प्राचीनं रेतो धीयते पञ्चोत्तराच्छन्दस्याः[17] पशवो वै छन्दस्या उत्तरादायतनाः पशवः पशूनेवं प्रजातान्स्वमायतनमभिपर्यूहति पशूनामहिंसायै नोत्तरादपस्या उपदध्याद्यदुपदध्यादभीपतः[18] प्रजां वरुणो गृह्णीयादपस्या अनु प्राणभृत उपदधाति रेतस्येवं सिक्ते प्राणं मनश्चक्षुश्श्रोत्रं वाचं दधाति तस्मात्प्राणं पश्यञ्छृण्वन्वदन्पशुर्जायते ऽयं पुरो भूरिति[19] याः प्राणवतीस्ताः पुरस्तादुपदधाति प्राणमेव पुरस्ताद्दधाति तस्मात्प्राङ् पशुः प्राणित्ययं दक्षिणा[20] वि-

---

[1] So corr Ch सकुचा [2] So corr Ch कनिष्ठाशुचा [3] Für dies Cap auch T1 und Brl fol 139 collationirt, nach diesen Mss accentuirt. [4] Ch पशारेष [5] Ch पस्या [6] So Ch ohne Acc T1 und Brl उपददाति [7] Ch या [8] Accent corrigirt T1 und Brl छन्दस्या [9] So Brl T1 श्चात्तरति Ch श्रनिरति (erste Hand श्रग्निरते) [10] Brl und T1 श्रसृजत was aber schon zu der Form des vorausgehenden Svarita nicht stimmt [11] Brl उपादत्त [12] So T1 und Brl, desgl Ch ohne Acc ádad it „er soll essen" vgl Tb 5 4, 2 2, Kap S 32 11 याच वेदमयिरित्(!!) [13] So Brl auch Kap S 32 11 in Ch fehlt die Silbe ब T1 nicht notirt. [14] Brl यन्ता [15] Brl जायते [16] उदीची॰ ohne Accent in T1 und Brl ergänzt [17] Ch रात्छ [18] Ch तपद॰ und दध्यादभीपत [19] Ch भूरिति [20] Ch स्यपन्दक्षिणा

श्वकर्मेति या मनस्वतीस्ता दक्षिणतो मन एव दक्षिणतो दधाति तस्माद्दक्षिणो ऽर्धो मनस्वितरस्तस्माद्दक्षिणतो मन उपचरत्ययं पश्चाद्विश्वव्यचा इति याश्चक्षुष्मतीस्ताः पश्चाच्चक्षुरेव पश्चाद्दधाति तस्मात्प्राङ् पशुः पश्यतीदमुत्तरात्स्वरिति याः श्रोत्रवतीस्ता उत्तराच्छ्रोत्रमेवोत्तराद्दधाति[1] तस्मादुत्तरात्पशुर्भूयः शृणोतीयमुपरि मतिरिति[2] या वाङ्मतीस्ता मध्ये वाचमेव मध्यतो दधाति तस्मान्मध्यतो वाग्वदत्यक्ष्णयोपदधाति तस्मादक्ष्णयाङ्गानि पशवो हरन्तो यन्ति याः[3] पुरस्तादुपादधात्ताभिर्वसिष्ठ आर्ध्नोद्या[4] दक्षिणतस्ताभिर्भरद्वाजो याः पश्चात्ताभिर्जमदग्निर्या उत्तरात्ताभिर्विश्वामित्रो[5] या मध्ये ताभिर्विश्वकर्मा य एवमेतासामृद्धिं वेदर्ध्नोति[6] य एवमासां क्लृप्तिं वेद कल्पते ऽस्मै य एवमासां बन्धुतां वेद बन्धुमान्भवति य एवमासां निदानं वेद निदानवान्भवति य एवमासामायतनं वेदायतनवान्भवति य एवमासां प्रतिष्ठां वेद गच्छति प्रतिष्ठां निदानवानायतनवान्भवति य एवं वेद ॥ ९ ॥ cf Maitr S 3, 2, 8, Kap S 32, 11

अथैता आश्विनीरुत्सन्नयज्ञो वा एष यदग्निः को ह तद्वेद[7] यावदेतस्य[8] न क्रियते यावन्न चीयते तदेताभिः कल्पयति तद्भिषज्यति यच्चैता उपदधाति[9] पाङ्क्तो ऽग्निर्यावानेवाग्निस्तस्मै भेषजं करोत्यग्नेरेवैताभिर्दिशः कल्पयत्यदित्यास्त्वा पृष्ठे सादयामीतीमानेवैतया लोकान्दाधारतव्या[10] उपदधात्यृतूनां क्लृप्त्यै पञ्चोपदधाति पञ्च वा ऋतवो यावन्त एवर्तवस्तान्कल्पयति[11] समानप्रभृतयो भवन्ति समानोदर्का-स्समानप्रभृतयो ह्यृतवस्समानोदर्का एकया व्याहृत्या व्यावर्तयति तस्मादृतवो व्यावर्तन्ते ॥ तस्मात्समानस्य संवत्सरस्य नाना रूपाण्याश्वि-

---

[1] Ch उत्तराद्ध्रो°, Brl दधाति [2] So T1 und Brl, desgl Kap S 32, 11 ohne Acc, Ch मितिरिति [3] Brl हरन्ति या [4] Ch आर्ध्नो° [5] Brl उत्तरांस्ताभि° [6] Ch तासा वेद ध्नोति [7] So corr Ch तद्वेद [8] So corr Ch तस्या, vgl. Maitr. S 3, 2, 9 a A, Kap S 32, 12 यावदेतस्य क्रीयते यावान्न चीयते [9] So corr Ch उपाद° [10] So corr mit Caland, Ch लोके दधा° [11] So corr Ch यवतय

नीरन्वृतव्या उपदधाति रेतस्येव हित ऋतूनुपदधाति तस्माद्रेतो हितमृतूननु प्रजायत ऋतव्या अनु वायव्या उपदधात्यृतुष्वेव प्राणं दधाति तस्मादेते समाना॰ परियन्तो न जीर्यन्ति तस्माहतूननु वायुरावरीवर्त्ति[1] वायव्या अन्वपस्या उपदधाति तस्माद्वायुर्वृष्टिं वहति वृष्टिमेवैताभिरवरुन्द्धे यदेकधोपदध्यादेकमृतुं[2] वर्षेदनुपरिहारं सादयति तस्मादृतुमृतुं[3] वर्षत्यपस्या अनु वयस्या उपदधाति पशवो वै वयस्या यदपस्या अनु वयस्या उपदधाति तस्मात्पशवो नानामनसो नानाव्रता अप एवाभि[4] समनसो ऽपस्या उपधाय वयस्या उपदध्याद्यं कामयेत पशुमान्स्यादिति संज्ञानं वा एतत्पशूनां यदापः पशूनामेव संज्ञाने ऽग्निं चिनुते पशुमान्भवति वयस्या[5] उपधायापस्या उपदध्याद्य कामयेतापशुस्स्यादिति पशूनामेवासंज्ञाने ऽग्निं चिनुते ऽपशुर्भवति ॥ चतस्र पुरस्तादुपदधाति[6] तस्मात्पुरस्तात्पशुरणीयांस्तस्माच्चत्वारि चक्षुषो रूपाणि द्वे शुक्ले द्वे कृष्णे मूर्धन्वतीस्तस्मात्पुरस्तात्पशूना[7] मूर्धा पञ्च पञ्चाभितः पशोस्सयत्वाय तस्मात्प्राङ् पशुः प्रवणो बस्तो वय इति दक्षिणत उपदधाति वृष्णिर्वय इत्युत्तरादेसा एवास्योपदधाति व्याघ्रो वय इति दक्षिणे पक्षे सिंहो वय इत्युत्तरस्मिन्पक्षयोरेव[8] वीर्यं दधाति व्याघ्रो वय इति पूर्वां सिंहो वय इत्यपरां तस्मात्पुरो व्याघ्रो जायते पश्चात्सिंहः पुरुषो वय इति मध्ये तस्मात्पुरुष पशूनामधिपति ॥ १० ॥ cf Maitr S 3 2 9, Kap S 32 12

इन्द्राग्नी अव्यथमानामिष्टका दृंहतं युवमित्योजो वै वीर्यमिन्द्राग्नी अन्तरिक्षमेषा चितिश्शिथिलमिवान्तरिक्ष प्रजा अन्तरिक्षं प्रजास्वेवौजो वीर्यं दधाति स्वयमातृण्णा भवति प्राणानामुत्सृष्टौ[9] स्वर्ग-

---

[1] So corr Ch रवरीवर्ति Kap S 32 12 — Corr [2] So corr Ch कमृत [3] So corr Ch दतमृत [4] cf Maitr S 3 2 9 (p 29 10) TS 5 3, 1 3 a. E dagegen Kap S 32 12 अप एवाभि समनसो [5] So corr Ch वायस्या [6] So corr Ch ददाति [7] So corr Ch मूर्ध्यस्तो॰ cf Maitr S 3 2 9 (p 29 12) [8] So corr Ch यथत्युस्त [9] So corr Ch सृष्टौ

स्य लोकस्यानुकशात्यै प्राजापत्यो ऽश्वो यदश्वमुपघ्रापयति प्रजापतिनैवैनं चिनुते ऽथैता दिश्या देवानां वै स्वर्गं लोकं यतां तेषां दिशस्समक्षीयन्त त एता दिश्या अपश्यंस्ताभिर्दिशो ऽदृंहन्यदेता उपधीयन्ते दिशां विधृत्यै राज्ञ्यसि प्राची दिगिति तस्मादेषा दिशां राज्ञी विराडसि दक्षिणा दिगिति तस्मादेषा दिशां विराजति सम्राडसि प्रतीची दिगिति तस्मादत्र साम्राज्यं स्वराडस्युदीची दिगिति तस्मादत्र स्वाराज्यमधिपत्न्यसि बृहती दिगिति तस्मादेषा दिशामधिपत्न्येतान्येव[1] सर्वाणि भवति य एवं विद्वानेता उपधत्त आयुर्मे पाहीति दश पुरस्तादुपदधाति नव वै पुरुषे प्राणा नाभिर्दशमी प्राणानेवास्मिन्दधाति ज्योतिर्मे यच्छेत्युत्तमां ज्योतिरेवोत्तमं[2] दधाति तस्माद्वाक्प्राणानां ज्योतिरुत्तमं दशैता उपदधाति दशाक्षरा विराड्विराट् छन्दसां ज्योतिश्चक्षुर्ज्योतिश्चक्षुरेव प्रजानां पुरस्ताद्दधाति मा छन्द इति दक्षिणत उपदधाति तस्माद्दक्षिणावृतो मासाः पृथिवी छन्द इति पश्चात्प्रतिष्ठित्या अग्निर्देवतेत्युत्तरादोजो[4] वा अग्निरोज एवोत्तराद्दधाति तस्मादुत्तरादभिप्रयायी[4] जयति[5] द्वादश दक्षिणत उपदधाति द्वादश पश्चाद्द्वादशोत्तरात्ताष्षट्त्रिंशत्संपद्यन्ते षट्त्रिंशदक्षरा बृहती बृहती छन्दसां स्वाराज्यमानशे स्वाराज्यं गच्छति य एवं विद्वानेता उपधत्ते षट्त्रिंशदेताष्षट्त्रिंशदक्षरा[6] बृहती बार्हताः पशवो ऽन्तरिक्षमेषा चितिः पशवो ऽन्तरिक्षं पशुष्वेव पशून्दधात्यादित्यधामानो वा अन्ये प्राणा[7] अङ्गिरोधामानो ऽन्ये ये पुरस्तात्त आदित्यधामानो ये पश्चात्ते ऽङ्गिरोधामानो मूर्धासि राडिति पुरस्तादुपदधाति य आदित्यधामानः प्राणास्तांस्तद्दाधार[8] यन्त्री राडिति पश्चाद्ये ऽङ्गिरोधामानः

---

[1] So corr Ch पत्न्यै [2] So corr mit Caland Ch यच्छेत्युत्तमाऽस्याति cf TS 5 3 2 3 [3] So corr Ch तेत्युरा° [4] So corr Ch दुत्तराभि cf unten 20 12 auch TS 5 3 2 4 Kap S 32, 13 तस्मादु त्तरादभिप्रयायी [5] Kap 32 13 यजति cf unten 20, 12 [6] Ch षदेताष° [7] Hier findet sich in Ch noch ein अन्ये *welches von mir getilgt ist* [8] Hier finden sich in *Ch*

प्राणास्तांस्तद्दाधार सप्त पुरस्तादुपदधाति सप्त पश्चात्तस्मादधरः प्राण[1] उत्तरेषां प्राणानामर्धभाक्प्रजापतिः प्रजास्सृष्ट्वा तासामकामयत मूर्धा स्यामिति स एता मूर्धन्या अपश्यत्ताभिर्निरजिहीत तासां मूर्धाभवत्तन्मूर्धन्यानां[2] मूर्धन्यात्वं मूर्धैव समानानां भवति य एवं विद्वानेता उपधत्ते ॥ ११ ॥ cf Maitr S 3 2 9, Kap S 32 13

आशुस्त्रिवृदिति पुरस्तादुपदधाति यज्ञमुखं वै त्रिवृद्यज्ञमुखमेव पुरस्ताद्वियातयति व्योमा सप्तदश इति दक्षिणतो ऽन्नं वै सप्तदशस्सप्तदशं संवत्सरमन्नमनुप्रजायते ऽन्नमेव दक्षिणतो भवति तस्माद्दक्षिणेन हस्तेन पुरुषो ऽन्नमत्ति यत्सप्तदशवतीर्दक्षिणत उपदधाति तस्माद्दक्षिणं पक्षं वयांस्यनुपरिप्लवन्त एकविंशवती पश्चात्प्रतिष्ठित्यै पश्चाद्धि वयांसि प्रतितिष्ठन्ति पञ्चदशवतीमुत्तरादोजो वै पञ्चदश ओज एवोत्तराद्धाति तस्मादुत्तरादभिप्रयायी जयत्यग्नेर्भागो ऽसि दीक्षाया आधिपत्यमिति पुरस्ताद्वै त्रिवृता अभिपूर्वमेव यज्ञमुखे वियातयति पञ्चदशवतीर्दक्षिणतस्सप्तदशवतीमुत्तरात्पक्षयोस्सयत्वायान्नं वै सप्तदशो[3] यत्सप्तदशवतीमुभयत उपदधात्यन्नमेवोभयतो दधाति तस्मादुभाभ्यां हस्ताभ्यां परिगृह्य पुरुषो ऽन्नमत्त्येकविंशवती भवति प्रतिष्ठित्या अग्नेर्भागो ऽसि दीक्षाया आधिपत्यमित्येतद्वै देवा एताभिरस्पृण्वन्नेतद्देवैताभिस्स्पृणोति ता एतास्स्पृतयो नामेष्टका एकयास्तुवत प्रजा अधीयन्तेत्येतद्वै[4] देवा एताभिरसृजन्तैतद्देवैताभिस्सर्वमवरुन्द्धे ऽर्कस्य[5] वा एषा विधामनु विधीयते ऽन्नमर्को ऽर्को ऽग्निरत्त्यन्नं यस्यैवं विदुषो विधीयते ॥ १२ ॥
cf Maitr S 3 2 10 Kap S 32 14

---

die Worte सप्त पुरस्तादुपदधाति सप्त पश्चात्तस्मादर(sic) ich habe dieselben getilgt und meine daß sie durch ein Versehen aus dem gleich Folgenden hierher gerathen sind Kap S 32 13 = Corr

[1] So corr Ch तस्मादधत प्राण Kap S 32 13 = Corr [2] So corr Ch मूर्धन्याना [3] So corr Ch सप्तदशे [4] So corr Ch अधीयन्तेत, Kap S 32 15 = Corr [5] cf unten 21 1 TS 5 3 4 7

देवाश्च वा असुराश्च समावदेव यज्ञे ऽकुर्वत यदेव देवा अकुर्वत तदसुरा अकुर्वत ते देवा एतां चतुर्थीं चितिमपश्यंस्तामन्यथानूच्यान्यथोपादधत[1] तदसुरा नान्ववायंस्ततो[2] देवा अभवन्परासुरा अभवन्य एवं विद्वानेतां चतुर्थीं चितिमुपधत्ते भ्रातृव्यस्यानन्ववायाय भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवत्याशुस्त्रिवृदिति पुरस्तादुपदधाति यज्ञमुखं वै त्रिवृद्यज्ञमुखमेव पुरस्ताद्दधाति व्योमा सप्तदश इति[3] दक्षिणतो ऽन्नं वै सप्तदशो ऽन्नमेव दक्षिणतो ऽवरुन्द्ध एकविंशवर्त्ती पश्चात्प्रतिष्ठित्यै पञ्चदशवर्त्तीमुत्तरादोजो वै पञ्चदश ओज एवोत्तराद्दधाति तस्मादुत्तरादभिप्रयायी जयति[4] प्रतूर्तिरष्टादश इति पुरस्ताद्द्वौ त्रिवृता अभिपूर्वमेव यज्ञमुखे दधात्यभीवर्तस्सविंश[5] इति दक्षिणतो ऽन्नं वै सविंशो ऽन्नमेव दक्षिणतो ऽवरुन्द्धे वर्चो द्वाविंश इति पश्चाद्यद्द्वे द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै यद्विंशतिर्द्वे विराजा अन्नं विराड् विराज्येवान्नाद्ये प्रतितिष्ठति तपो नवदश इत्युत्तरात्तस्मात्सव्यो हस्तयोस्तपस्वितरो बाहुकुचनं[6] निगच्छति योनिश्चतुर्विंश इति पुरस्ताद्यज्ञमुखं वै चतुर्विंशो यज्ञमुखमेव पुरस्ताद्दधाति गर्भाः पञ्चविंश इति दक्षिणतो ऽन्नं वै पञ्चविंशो ऽन्नमेव दक्षिणतो ऽवरुन्द्धे यद्दश दशाक्षरा विराडन्नं विराज्येवान्नाद्ये प्रतितिष्ठति ॥ यत्पञ्चदश यज्ञः पञ्चदशो वज्रमेवोपरिष्टाद्दधाति रक्षसामपहत्या ओजस्त्रिणव इति पश्चादिमे वै लोकास्त्रिणव एष्वेव लोकेषु प्रतितिष्ठति संभरणस्त्रयोविंश इत्युत्तरात्तस्मात्सव्यो हस्तयोस्संभार्यतरः क्रतुरेकत्रिंश इति पुरस्ताद्वाग्वा एकत्रिंशो वाचमेव यज्ञमुखे दधाति ब्रध्नस्य विष्टपं चतुस्त्रिंश इति दक्षिणतो ऽसौ वा आदित्यो ब्रध्नस्य विष्टपं ब्रह्मवर्चसमसा

---

[1] So corr Ch चितम॰ [2] So corr Ch नान्ववयं॰ [3] So corr Ch setzt zwei Mal nach einander इति [4] cf oben 20, 11 und 12, Kap S 32, 15 तस्मादुत्तरादभिप्रयायी यजति [5] Ch भीवर्तंस॰ [6] *So meine Correctur*, — etwa „Armzusammenziehung“, „Armkrummung“, vgl das spatere कुञ्चन, Ch liest बाहु कुचनविगच्छति, in Kap S nichts Analoges

आदित्यो ब्रह्मवर्चसमेव दक्षिणतो ऽवरुन्द्धे प्रतिष्ठा त्रयस्त्रिंश इति पश्चात्त्रयस्त्रिंशद्देवता देवतास्वेव प्रतितिष्ठति नाकष्षट्त्रिंश इत्युत्तरात्स्वर्गो वै लोको नाकस्स्वर्ग एव लोके यजमानं प्रतिष्ठापयति ॥ १३ ॥ cf. Maitr. S. 3, 2, 10, Kap. S. 32, 15.

एह्यू षु ब्रवाणि ते ॥

यत्रो[1] क्व च ते मनो दक्षं दधस उत्तरम् ।
तत्रा सदः कृणवसे ॥
नहि ते पूर्तमक्षिपद्भुवन्नेमानां वसो ।
अथा दुवो वनवसे ॥
आग्निरगामि भारतो वृत्रहा[2] पुरुचेतनः ।
दिवोदासस्य सत्पतिः ॥
स हि विश्वाति पार्थिवा रयिं दाशन्महित्वना[3] ।
वन्वन्नवातो अस्तृतः ॥
स प्रत्नवन्नवीयसाग्ने द्युम्नेन संयता[4] ।
बृहत्ततन्थ भानुना ॥
अग्न आयाहि वीतये गृणानो हव्यदातये ।
नि होता सत्सि बर्हिषि[5] ॥
अग्निं दूतं वृणीमहे होतारं विश्ववेदसम् ।
अस्य यज्ञस्य सुक्रतुम् ॥

अग्निर्वृत्राणि जङ्घनदग्निनाग्निस्समिध्यते ऽग्निं स्तोमेन बोधयाग्निर्मूर्धा मेद्धो अग्ने ऽग्निं होतारं मन्ये ॥

एभिर्नो अर्कैर्भवा नो अर्वाङ् स्वर्ण ज्योतिः ।
अग्ने विश्वेभिस्सुमना अनीकैः ॥

---

[1] So Ch; cf. RV 6, 16, 17 यत्र [2] So corr. Ch वृत्रभा; cf. RV 6, 16, 19. [3] So corr. Ch दाशसे; cf. RV 6, 16, 20. [4] So corr. Ch संयतः; cf. RV 6, 16, 21 = Corr. [5] So corr. Ch बर्हिषे, cf. RV 6, 16, 10.

अध ह्यग्ने क्रतोर्भद्रस्य दक्षस्य साधोः ।
रथीर्ऋतस्य[1] बृहतो बभूथ ॥
अग्ना यो मर्त्यो दुवो धियं जुजोष धीतिभिः ।
भसन्नु ष प्र पूर्व्य इषं[2] वुरीतावसे ॥
अग्नेस्स्तोमं मनामहे सिध्रमद्य दिवस्पृशः[3] ।
देवस्य द्रविणस्यवः[4] ॥ ॥ १४ ॥ cf Maitr S 4, 10, 2

वैश्वानरो न ऊतये ॥ पृष्टो दिवि ॥
पर्जन्याय प्रगायत दिवस्पुत्राय मीढुषे ।
स नो यवसमिच्छतु ॥
इदं वचः[5] पर्जन्याय स्वराजे हृदो अस्त्वन्तरं तज्जुजोषत् ।
मयोभुवो वृष्टयस्सन्त्वस्मे सुपिप्पला[6] ओषधीर्देवगोपाः ॥

समिधो अग्न आज्यस्य व्यन्तु[7] तनूनपादग्न आज्यस्य वेत्विडो अग्न आज्यस्य व्यन्तु बर्हिरग्न आज्यस्य वेतु दुरो अग्न आज्यस्य व्यन्तु[8] दुरो अग्न आज्यस्य व्यन्त्विडो[9] अग्न आज्यस्य व्यन्तु बर्हिरग्न आज्यस्य वेतु दुरो अग्न आज्यस्य व्यन्तूषासानक्ताग्न आज्यस्य वीतां दैव्या होताराग्न आज्यस्य वीतां तिस्रो देवीरग्न आज्यस्य व्यन्तु ॥ स्वाहाग्निं स्वाहा सोमं स्वाहाग्निं स्वाहा सोमं[10] स्वाहा सवितारं स्वाहा सरस्वतीं स्वाहा पूषणं स्वाहा मरुतस्स्वतवसस्स्वाहा विश्वान्देवान्स्वाहा द्यावापृथिवी स्वाहाग्निं होतारं स्वाहा देवा आज्यपा जुषाणा आज्यस्य व्यन्तु त्वमग्ने सप्रथा असि त्वं सोम महे भगमग्निर्मूर्धा भुवो यज्ञस्य वृषा सोम या ते धामानि तद्विश्वा रूपाणि पावका न आ नो दिवः पूषा गा अन्वेतु नश्शुक्रं ते अन्यत् ॥

---

[1] So corr Ch रथीन्तस्य, cf RV 4, 10, 2 [2] Ch इषस्यु° [3] So Ch [4] So corr Ch द्रविण° [5] So corr Ch वाच [6] So corr Ch सपि° [7] So corr Ch व्यतुं [8] So corr Ch वेतु, cf unten [9] So corr Ch वेत्वि°, cf unten [10] Von der ersten Hand nur ein Mal स्वाहाग्निं स्वाहा सोमं gesetzt, dann die Repetition eingeschaltet

इहेह वस्स्वतवसो मरुतस्सूर्यत्वचः ।
शर्म सप्रथा आवृणे ॥
प्र चित्रमर्कं[1] गृणते तुराय मारुताय स्वतवसे भरध्वम् ।
ये सहांसि सहसा सहन्ते[2] रेजते अग्ने पृथिवी मखेभ्यः[3] ॥

विश्वे देवा ये के च इमा मही द्यौर्घृतवती पिप्रीहि देवाना[4] देवानां देवं बर्हिर्वसुवने वसुधेयस्य वेतु देवीर्द्वारो वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु देवी उषासानक्ता वसुवने वसुधेयस्य वीतां देवी जोष्ट्री वसुवने वसुधेयस्य वीतां देवी ऊर्जाहुती वसुवने वसुधेयस्य वीतां देवा दैव्या होतारा वसुवने वसुधेयस्य वीतां देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीर्वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु देवो नराशंसो वसुवने वसुधेयस्य वेतु[5] देवो अग्निस्स्विष्टकृच्छं[6] नो भवन्तु वाजे वाजे ॥ १५ ॥ cf Maitr S 4 10 3

इति श्रीयजुषि काठके चरकशाखायां मध्यमिकायामपेतवीतं[7] नाम विंशं स्थानकं संपूर्णम्[8] ॥

अग्नेर्भागो ऽसि दीक्षाया आधिपत्यमिति पुरस्तादुपदधाति यज्ञमुखं वा अग्निर्यज्ञमुखं दीक्षा यज्ञमुखं त्रिवृद्यज्ञमुखमेव पुरस्ताद्दधाति नृचक्षसां भागो ऽसि धातुराधिपत्यमिति दक्षिणतो ये वै विद्वांसस्ते नृचक्षसो ऽन्नं धाता प्रजननं सप्तदशः प्रजाभ्य एव प्रजाताभ्यो ऽन्नमपिदधाति तस्माज्जातो ऽन्नमभ्यायच्छति मित्रस्य भागो ऽसि

---

[1] So corr Ch मर्कं [2] So corr Ch सहंति cf RV 6 66 9 [3] So corr Ch मखिभ्य cf RV 6 66, 9 [4] So corr Ch देवाना cf. oben 2 15 [5] So corr Ch व्यन्तु [6] So corr Ch कृतच्छ [7] Ch मपेतवीतंनाम [8] So die Unterschrift des Capitels in Ch

वरुणस्याधिपत्यमिति पश्चात्प्राणो वै मित्रो ऽपानो वरुणः प्राणापाना एव यजमाने दधातीन्द्रस्य भागो ऽसि विष्णोराधिपत्यमित्युत्तरादोजो वा इन्द्र ओजो विष्णुरोजः पञ्चदश ओज एवोत्तराद्दधाति तस्मादुत्तरादभिप्रयायी जयति ॥ वसूनां भागो ऽसि रुद्राणामाधिपत्यमिति पुरस्ताद्यज्ञमुखं वै वसवो यज्ञमुखं रुद्रा यज्ञमुखं चतुर्विंशो यज्ञमुखमेव पुरस्ताद्दधात्यादित्यानां भागो ऽसि मरुतामाधिपत्यमिति दक्षिणतो ऽन्नं वा आदित्या अन्नं मरुतो ऽन्नं पञ्चविंशो ऽन्नमेव दक्षिणतो ऽवरुन्द्धे ऽदित्या भागो ऽसि पूष्ण आधिपत्यमिति पश्चात्प्रतिष्ठा वा अदितिः प्रतिष्ठा पूषा प्रतिष्ठा त्रिणवः प्रतिष्ठित्यै देवस्य सवितुर्भागो ऽसि बृहस्पतेराधिपत्यमित्युत्तराद्ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्म चतुष्टोमो ब्रह्मवर्चसमेवोत्तराद्दधाति सवितृमती भवति तस्मादुदीची ब्राह्मणेभ्यस्सनिः प्रसूता धर्त्रं चतुष्टोम इति पुरस्ताद्यज्ञमुखं वै चतुष्टोमो यज्ञमुखमेव[1] पुरस्ताद्दधाति ॥ यवानां भागो ऽस्ययवानामाधिपत्यमिति दक्षिणतो मासा वै यवा अन्नं मासा अन्नमेव दक्षिणतो ऽवरुन्द्ध ऋभूनां[2] भागो ऽसि विश्वेषां देवानामाधिपत्यमिति पश्चात्त्रयस्त्रिंशद्देवता देवतास्वेव प्रतितिष्ठति वीवर्तो[3] अष्टाचत्वारिंश इत्युत्तरात्तस्माद्वस्तौ[4] समावद्वीर्यौ अर्कस्य वा एषा विधामनु विधीयते ऽन्नमर्को ऽर्को ऽग्निरत्यन्नं यस्यैषैवं विदुषो विधीयते या मुख्यास्ताः पुरस्तादुपदधात्यास्य मुख्यो जायते य एवं वेद या अन्नवतीस्ता दक्षिणत आस्यान्नादो जायते य एवं वेद याः प्रतिष्ठावतीस्ताः पश्चात्तच्छति प्रतिष्ठां य एवं वेद या ओजस्वतीस्ता उत्तरादास्य बली[5] जायते य एवं वेद य एवमेतासामृद्धिं वेदर्ध्नोति[6] ॥ १ ॥

cf TS 5 3 4 Maitr S 2 8 5, 3, 2 10, Kap S. 32, 16 (Fragment)

---

[1] So corr Ch खमिव [2] Ch ऋतूना cf 17 4 n E [3] So corr Ch र्घो तो, Kap S 32 15 वीवर्तो cf TS 5 3, 4 5 und VS 14 23 विवर्त [4] So corr Ch स्ता Kap S 32 15 — Corr [5] So corr Ch वलो Kap S 32 16 — Corr [6] So corr Ch एवमेतसामृद्धि वेद घ्नोति Kap S 32 16 a E एवमेतासा ॠद्धिं वेद कल्पते स्मे

अग्ने जातान्प्रणुदा नस्सपत्नानिति पुरस्तादुपदधाति य एवैनं पूर्वोऽतिक्रान्तो भ्रातृव्यस्तं तया प्रणुदति[1] सहसा जातानिति पश्चाद्य एवास्य पश्चाद्भ्रातृव्यस्तं तयापनुदते प्र श्रेयांसं भ्रातृव्यं नुदते प्रति पापीयांसं नुदते चतुश्चत्वारिंशस्स्तोम इति दक्षिणतष्षोडशस्स्तोम इत्युत्तराद्वज्रो वै षोडशी वज्रस्त्रिष्टुप् त्रैष्टुभश्चतुश्चत्वारिंशस्स्वाप्यग्रहणो वज्रो दक्षिणाविसर्जनो भ्रातृव्यमेव पराणुद्य तस्मै वज्रमनुविसृजति चतुश्चत्वारिंशस्स्तोम इति दक्षिणत उपदधाति ब्रह्मवर्चसं वै चतुश्चत्वारिंशो ब्रह्मवर्चसमेव दक्षिणतोऽवरुन्द्धे षोडशस्स्तोम इत्युत्तरादोजो वै षोडश ओज एवोत्तराद्दधाति तस्मादुत्तरादभिप्रयायी[2] जयति[3] ॥ पृथिव्याः पुरीषमसीति मध्ये पुरीषं[4] वा आत्मनो मध्यं सात्मानमेवाग्निं चिनुते ता एता अभ्रातृव्या नामेष्टका नास्य भ्रातृव्यो भवति य एवं विद्वानेता उपधत्तेऽथैता विराजो विराजमेव पशुपूतमां दधाति तस्मात्पशुमानुत्तमां वाचं वदति दश दशोपदधाति सयत्वाय[5] देवा वै स्वर्गं लोकं यन्तस्तेषां यानि छन्दांस्यनिरुक्तानि स्वर्ग्याण्यासंस्तैस्सह[6] स्वर्गं लोकमायंस्तान्यृषयोऽनुप्राजिज्ञासन्त तानीष्टकाभिर्निरमिमत तानीमानि छन्दांसि यान्ययज्ञवाहानि यान्येव देवानां छन्दांस्यनिरुक्तानि[7] स्वर्ग्याणि तैस्सह स्वर्गं लोकमेति य एवं विद्वानेता उपधत्ते ॥ अथैते[8] स्तोमभागा बृहस्पतिर्वा एतां यज्ञस्य प्रतिष्ठामाहरद्यदेत उपधीयन्ते यज्ञस्य प्रतिष्ठित्यै बृहस्पतिर्वा एतत्तेजो यज्ञस्य समभरद्यदेत उपधीयन्ते सतेजसमेवाग्निं[9] चिनुते प्रजापतिः प्रजा असृजत तास्स्तोमभागैरेवासृजत यदेत उपधीयन्ते प्रजननाय दक्षिणतो[10] वै देवानां यज्ञो ऽव्लीयत[11] तं[12] स्तोमभागैः प्रत्युदस्तभ्नु-

[1] Kap S 32, 17 प्रणुदते [2] So corr Ch प्रियायी, cf aber oben [3] Kap S 32, 17 दभिप्रयायं यजति [4] So corr Ch पुरीषा [5] So corr Ch स्वायु [6] So corr Ch यायंस्ते॰ [7] So corr Ch देवानांच्छन्दांस्यनिरुक्ता Kap S 32, 17 — Corr [8] Ch ॥ थैते [9] So corr Ch समग्नासम vgl auch Matr S 3, 3 1 a A [10] So corr Ch दक्षिणा Kap S 32, 17 — Corr [11] So corr Ch व्लीयते Kap S 32 17 व्लीयत [12] In Ch तं später eingeschaltet

वन्यदेते दक्षिणत उदञ्च उपधीयन्ते यज्ञस्य प्रत्युत्तब्ध्यै सप्त सप्तोपदधाति सवीर्यत्वाय चीन्मध्ये प्रतिष्ठित्या अथैता नाकसदो नाकसद्भिर्वै देवास्स्वर्गं लोकमायन्यदेता उपधीयन्ते स्वर्गस्य लोकस्याभिजित्यै ॥ न वा अमुं लोकं जग्मुषे किञ्चनाकं[1] तन्नाकसदां नाकसत्त्वं ता एतास्सर्वपृष्ठा नामेष्टका यदेव किञ्च पृष्ठा नामेष्टका यदेव किञ्च पृष्ठानां[2] तेजस्तदवरुन्द्धे य एवं विद्वानेता उपधत्ते ऽथैताः पञ्चचूडा यजमानायतनं वै पत्न्यो यन्नाकसत्सु पञ्चचूडा उपदधाति नाक एव यजमानं प्रतिष्ठापयत्यप्सरसो वा एता एतद्रूपं कृत्वा पत्न्यो भूत्वामुष्मिल्लोके[3] यजमानमुपशेरते पश्चात्प्राचीमेकामुपदधाति तस्मात्पश्चात्प्राची पत्न्यन्वास्ते[4] तनूपानीर्वा एता यजमानस्य सर्वमायुरेति य एवं विद्वानेता उपधत्ते एता वै देवतास्स्वर्ग्यास्ताभिरेव स्वर्गं लोकमेत्येता[5] वै देवता अभिचरणीया यं द्विष्यात्तं ब्रूयादमुं वो जम्भे दधामीत्येताभ्य एवैनं देवताभ्य आवृश्चति ताजक्प्रधन्वति ॥ २ ॥

cf Maitr S 3 2 10, 3 3 1 Kap S 32 17

आयोस्त्वा सदने सादयामीत्यायुरेवोत्तमं दधाति तस्मादायुः प्राणानामुत्तमं स्वयमातृण्णा भवति प्राणानामुत्सृष्ट्यै स्वर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै प्राजापत्यो ऽश्वो यदश्वमुपघ्रापयति प्रजापतिनैवैनं चिनुते[6] ऽथैषा विकर्णी देवानां वा एषा विक्रान्तिर्यद्विकर्णी[7] देवानामेवैनं विक्रान्तिमनु विक्रमयति[8] वायुमती प्राणो वै वायुरायुस्स्वयमातृण्णायुष्यैवास्मिन्प्राणं च समीची दधाति सं वा एनमेतदिन्द्धे यच्चिनोति[9] दीपयति वायुमत्या संवत्सरमुख्यं भृत्वाग्निं चिन्वीत ॥ संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरस्तस्याहोरात्राणीष्टका आग्नेष्टकमेवैनं चिनुत आप्नोति

---

[1] Vgl TS 5, 3 7 1 In Maitr S 3, 3 1 (p 32 Z 6) ist जग्मुषे ऽकं zu schreiben [2] So corr Ch पृष्ठाना [3] So corr Ch म्मुष्मि [4] So corr Ch पश्चान्वास्ते [5] So corr Ch कमित्ये° [6] So corr Ch वैनन्चि [7] Ch विकान्ति यद्व [8] So corr Ch विक्रान्तम° ebenso Kap S 32 18 aber TS 5 3 7 4 = Corr [9] So corr Ch यच्चि°

यन्नैवं चिनुयात्प्रियय्यैनं तन्वा व्यर्धयेद्यदेवं चिनुते प्रियय्यैवैनं तन्वा समर्धयति सतनूरेवैतद्वैश्वानरश्चीयत ऋतव्या उपदधात्यृतूनां विधृत्यै द्वे द्वे उपदधाति द्वौ द्वौ ह्यृतवश्चतस्रो मध्यमायां चित्यामुपदधात्यन्तरिक्षमिव वा एषा या मध्यमा चितिश्शिथिलमिवान्तरिक्षं चतस्रो दिशो दिक्ष्वेव प्रतितिष्ठत्यृतुभ्यो वा एता देवा निरमिमत[1] तदृतव्यानामृतव्यात्वमायन्तमायन्तमृतुं[2] प्रतितिष्ठति य एवं विद्वानेता उपधत्ते ॥ नानाप्रभृतयो भवन्ति समानोदर्कास्तस्मात्समानस्य संवत्सरस्य नाना रूपाण्यवकामुपधायेष्टकामुपदधात्यप्सेवा[3] एषा वैश्वानरस्य योनिर्यदवका स्व एवैना योना उपदधाति शान्त्या अनुद्दाहायाग्नेरिति[4] य एव विद्वानेता उपधत्ते ऽथैता विश्वज्योतिषः प्राणभृतो वा एता यजमानस्य प्राणमेव प्रथमया[5] दाधार व्यान द्वितीययापान तृतीययैता वै देवतास्स्वर्ग्यास्ताभिरेव स्वर्गं लोकमेत्येता वै देवता ज्योतिष्मतीरग्निरेवास्मिंल्लोके ज्योतिर्भवति वायुरन्तरिक्षे सूर्यो दिवि सर्वे ऽस्मा इमे लोका ज्योतिष्मन्तो भवन्त्यधिपतिवतीर्भवन्त्याधिपत्यमेवैताभिर्गच्छति लोकं पृण छिद्रं पृणेति यदेवास्योनं[6] यच्छिद्रं[7] तदापूरयत्यथो सीद ध्रुवा त्वमिति दृंहत्येवैनामिन्द्राग्नी त्वा बृहस्पतिरित्योजो वै वीर्यमिन्द्राग्नी ओजसैवैनं वीर्येण चिनुते ता अस्य सूददोहस इति तस्मात्परुष्परुषि सूदस्सोमं श्रीणन्ति पृश्नय इत्यन्नं पृश्न्यन्नमेवावरुन्द्धे त्रिष्वारोचने दिव इति त्रीणि सवनानि सवनेष्वेवैनं चिनुते ऽनुष्टुबनुचरा भवति प्राणो वा अनुष्टुप्तस्मात्प्राणस्सर्वाण्यङ्गान्यनुसंचरति वाग्वा अनुष्टुब्यदेवास्यात्र न क्रियते यन्न चीयते तद्वाचा कल्पयति तद्विमज्यति ॥ ३ ॥

cf Kap S 32 18 TS 5 3 7

---

[1] So corr Ch स्रिमत [2] So corr Ch यतम्तम [3] So corr Ch यथाप्रकमु
[4] So corr Ch यग्नाति [5] So corr Ch प्रथमाया [6] So corr Ch येवयास्यान
[7] So corr Ch यच्छि

या आग्नेयीर्गायत्रीर्मूर्धन्वतीस्ताभिस्तिसृभिस्तिस्रः पूर्वार्धे उपदधात्यथ त्रिष्टुब्भिरथ जगतीभिरथानुष्टुब्भिरथ पङ्क्तिभिरथ यत्किञ्चाग्नेयं छन्दस्तिस्र एकेन च्छन्दसा तिस्र एकेन सर्वमग्निमनूपदधात्येतां ह वै यज्ञसेनश्चैत्रश्चितिं[1] विदांचकार तया ह वै स आनर्ध्नोति[2] य एवं विद्वानेता उपधत्ते पशवो वै छन्दांसि वामं देवानां पशूनेव वामं[3] भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते ॥ आत्मा वा आहवनीयो भ्रातृव्यो धिष्ण्यो यन्नार्हपत्य उपदध्याद्भ्रातृव्ये वामं[4] पशून्दध्यादाहवनीय उपदधात्यात्मन्नेव वामं पशून्धत्ते[5] सैषोत्तरवेदिर्नाम चितिस्तस्मादेता उत्तमायां चित्यामुपधीयन्त उत्तमस्समानानां भवति य एवं विद्वानेता उपधत्ते पशुर्वा अग्निरग्निमुखान्प्रजापतिः[6] पशूनसृजत यत्पञ्च चितयस्तस्मात्पाङ्क्ताः पशव उच्यन्ते यत्तिस्रस्त्रिवृद्ध्यग्निर्यद्द्वे द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै द्व्यक्षरं लोम द्व्यक्षरं चर्म द्व्यक्षरं मांसं द्व्यक्षरमस्थि द्व्यक्षरो मज्जा तद्दश दशाक्षरं विराट् तस्माद्वैराजाः पशव उच्यन्ते यो जानुदघ्नस्स गायत्रचिद्यो नाभिदघ्नस्स त्रिष्टुप्चिद्यः[7] पुरुषमात्रस्स जगच्चिच्छ्येनचितं[8] पक्षिणं चिन्वीत स्वर्गकामश्श्येनो वै वयसां[9] क्षेपिष्ठस्स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्या अलजचितं पक्षिणं चतुस्सीतं[10] चिन्वीत प्रतिष्ठाकामश्चतस्रो दिशो दिक्ष्वेव प्रतितिष्ठति ॥ कङ्कचितं शीर्षण्वन्तं चिन्वीत यः कामयेत सशीर्षामुष्मिंल्लोके स्यामिति सशीर्षैवामुष्मिंल्लोके भवति ॥ प्रउगचितं[11] चिन्वीत यदि मन्येत पूर्वो मातिक्रान्तो भ्रातृव्य इति प्रउगचिता[12] वै देवा असुरान्प्राणुदन्त[13] य एनान्पूर्वेऽतिक्रान्ता आसन्य एवैनं पूर्वोऽतिक्रान्तो भ्रातृव्यस्तं तेन प्रणुदत उभयतःप्र-

---

[1] So corr Ch त्रचित्ति Kap S 32 19 = Corr [2] So corr Ch आनध्नाति [3] So corr Ch पशुंख वाम, cf Maitr S 3, 3 2 a A [4] So corr Ch वाम [5] So corr Ch पशु धत्ते [6] So corr Ch पशुर्वा अग्निमुखान्प्र°, Kap S 32 19 पशुर्वा अग्निरग्निमुखान प्रजापति पशुनसृजत [7] So corr Ch त्रिष्टुब्छिद्य [8] So corr Ch जगच्छ्येनचित [9] So corr Ch वयस [10] So corr Ch चतुस्सीत [11] So corr Ch प्रतग° [12] So corr Ch प्रतग° [13] So corr Ch प्रणुदत

उगं[1] चिन्वीत यदि मन्येत पश्चान्मे भ्रातृव्य इति य एवास्य पश्चाद्भ्रातृव्यस्तं तेनापनुदते प्र श्रेयांसं भ्रातृव्यं नुदते प्रति पापीयांसं नुदते[2] ॥ रथचक्रचितं चिन्वीताभिचरन्रथचक्रचिति ह स्म[3] वै देवा असुरेभ्यो वज्रमियद्यस्त्वेत्यभ्यवसृजन्ति[4] वज्रमेव भ्रातृव्याय प्रहरति स्तृणुत एनं समूह्यं चिन्वीत पशुकामः पशवो वै पुरीषं[5] पशूनेवास्मै समूहति सर्वत उत्तरवेदिं निवपति पशवो वा उत्तरवेदिः पशूनेवावरुन्द्धे ॥ परिचाय्यं चिन्वीत सजातकामः परीव वै सजाता विशन्ति सजातैरेवैनं परिचिनोति ॥ द्रोणचितं चिन्वीतान्नकामः पात्रेण वा अन्नमद्यते तेनैव मुखेनान्नमत्ति ॥ श्मशानचितं चिन्वीत[6] यः कामयेत पितृलोक ऋध्नुयामिति श्मशानचिता वै यमो ऽमुष्मिंल्लोक आर्ध्नोत्पितृलोक एवर्ध्नोति[7] ॥ गायत्रचितं पक्षिणं चिन्वीत स्वर्गकामो ऽग्निर्वै तत्पक्षी भूत्वा स्वर्गं लोकमपतद्यदाहुर्गायत्री पक्षिणी भूत्वा स्वर्गं लोकमपतदिति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्या अन्ये[8] ऽग्नय ऊर्ध्वाश्चीयन्ते[9] न्यञ्चो ऽन्ये य ऊर्ध्वाश्चीयन्ते ते ऽमुष्मै लोकाय ये न्यञ्चस्ते ऽस्मै यदूर्ध्वस्तिष्ठन्हिरण्यशल्कैः[10] प्रोक्षति तेनैवैनमूर्ध्वं चिनुते स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै ॥ ४ ॥ cf Maitr S 3 3 2 3 3 4 7, Kap S 32 19

दीक्षया[11] विराडाप्तव्या[12] तिस्रो रात्रीर्दीक्षितः स्यात्त्रिपदा विराड्विराजमेवाप्नोति षड् रात्रीर्दीक्षितः स्यात्षड्वा ऋतव[13] ऋतवस्संवत्सरस्संवत्सरो विराड्विराजमेवाप्नोति दश रात्रीर्दीक्षितः स्याद्दशाक्षरा विराड्विराजमेवाप्नोति द्वादश रात्रीर्दीक्षितः स्याद्द्वादश मासास्संवत्सरस्संवत्सरो[14] विराड्विराजमेवाप्नोति त्रयोदश रात्रीर्दीक्षितः स्यात्त्रयो-

[1] So corr Ch प्रतग [2] So corr Ch पापीयांसमुदते [3] So corr Ch ह स्म
[4] Ebenso Kap S 32, 19, इयद्यस्त्वा auch unten 21, 9 a E [5] Ch पुरीषं
[6] So corr Ch चिन्वीता [7] So corr Ch आर्ध्नोत्पितृलोकमेवर्ध्नोति [8] So corr Ch अन्यो [9] So corr Ch ग्नय चीयन्ते [10] So corr Ch यद्वार्ध्वस्ति॰ [11] Collat mit T1 und 3 Brl fol 67, St und W 1a foll 29—32, darnach accentuiert
[12] So T1 und W1a, Brl विराडाप्तव्यास्तिस्रो, St विराडप्तव्यास्तिस्रो Ch विराडप्तव्या तिस्रो [13] In St und W 1a fehlt dies Wort [14] Ch मामस॰

दश मासास्संवत्सरस्संवत्सरो[1] विराड्विराजमेवाप्नोति[2] पञ्चदश रात्रीर्दीक्षितस्स्यात्पञ्चदशार्धमासस्य रात्रयो ऽर्धमासशस्संवत्सर आप्यते संवत्सरो विराड्विराजमेवाप्नोति चतुर्विंशतिं रात्रीर्दीक्षितस्स्याच्चतुर्विंशतिस्संवत्सरस्यार्धमासा अर्धमासशस्संवत्सर आप्यते संवत्सरो विराड्विराजमेवाप्नोति मासं[3] दीक्षितस्स्याद्द्वौ वै मासस्संवत्सरस्संवत्सरो विराड्विराजमेवाप्नोति[4] चतुरो मासो दीक्षितस्स्याच्चतुरो वा एतं मासो[5] वसवो ऽबिभरुस्ते पृथिवीमाजयन् गायत्री छन्दो ऽष्टौ रुद्रास्ते ऽन्तरिक्षमाजयंस्त्रिष्टुभं छन्दो[6]· द्वादशादित्यास्ते दिवमाजयञ्जगती छन्दस्ततो वै ते व्यावृतमगच्छञ्छ्रैष्ठ्यं[7] देवानां तस्माद्द्वादश मासो भृत्वाग्निं[8] चिन्वीत द्वादश मासास्संवत्सरस्संवत्सरो ऽग्निर्वैश्वानरस्तस्याहोरात्राणीष्टका आप्नैष्टकमेवैनं[9] चिनुत आप्नोति व्यावृतमेव गच्छति श्रैष्ठ्यं समानानां गायत्रं पुरस्ताद्गायति शिरो वै देवानां गायत्रं गायत्रो ऽग्निस्तस्माद्गायत्रं पुरस्ताद्गायत्यग्निपावमान्यामय[10] वाव यः पवते स प्राणो मुखं देवानामग्निर्मुखत एव प्राणं दधाति तस्मान्मुखतः प्राणो रथन्तरमुत्तरतो गायति बृहद्दक्षिणतः पक्षा[11] एवास्योपदधातीयं वै रथन्तरमसौ बृहदाभ्यामेवैनं परिगृह्णाति यज्ञायज्ञीयं पुच्छे गायति श्रैण्या[12] वामदेव्यमात्मा[13] वै यज्ञायज्ञीयं तनूर्वामदेव्य[14] सात्मानमेवैनं संतनुं चिनुते हृदयमपिकक्षौ तस्मादपिकक्षौ हृदयमनृचं भवति तस्मादनस्थिकं[15] हृदयमर्क्यैः परिगायत्यर्को वा अग्निरर्कमेवार्क्यैः परिगायति शान्त्यै ॥ ५ ॥ cf Maitr S 3 3 5, Kap S 32 20

[1] T 1 मासस्स desgl Ch ohne Acc [2] Von hier an großere Lucke in Ch durch die andern Mss erganzt. [3] Brl, T 3, W 1 मासन्दी°, St मासान्दी° [4] Hier endet die Lucke in Ch [5] So Brl und W 1, St एतस्मासो Ch एतमासा [6] Von hier bis zum folgenden छन्द (incl) Lücke in St [7] St व्यावृतम°, Ch व्या वृतमाग° [8] Ch भुत्याग्नि [9] Brl, T 1 und 3 W 1 und St कामं [10] Ch त्यग्नि [11] Ch पक्ष Kap S 32 20 पक्षावेवास्या° cf Maitr S 3, 3 5 a E [12] Ch श्रेण्या [13] St T 3 und W 1 वामदेव्यम° [14] In W 1 देव्यै ohne Accent, in den andern Mss oxytonirt [15] So der Accent in allen Mss

संवत्सरो[1] वा अन्तरा तमस्स्वर्गो[2] लोको ज्योतिष्मतीरेतास्साहस्रीरिष्टका यद्धिरण्यशल्कैः प्रोक्षति ज्योतिरेवास्मै संवत्सरे[3] विवासयति सहस्रस्य प्रमासि सहस्रस्य प्रतिमासीति सहस्रसंमिता[4] हीमे लोका घ्नन्ति वा एतदग्नेर्यदस्याच्च न क्रियते यच्च चीयते ऽमृतं हिरण्यं यद्धिरण्यशल्कैः प्रोक्षत्यमृतेनैवास्य तन्वं पृणक्तीमा[5] मे अग्न इष्टका धेनवस्सन्त्विति धेनूरेवैनाः कुरुते ता एनं कामदुघा अमुष्मिंल्लोक उपतिष्ठन्ते रुद्रं वै देवा यज्ञान्निरभजन्स[6] देवानायतयाभिपर्यावर्तत ते देवा एतच्छतरुद्रियमपश्यंस्तेनैनमशमयन्यच्छतरुद्रियं[7] जुहोति तेनैवैनं[8] शमयति ॥ जानुदघ्ने ऽग्रे जुहोत्यस्या एवं रुद्रमवयजते ऽथ नाभिदघ्ने ऽन्तरिक्षादेवं रुद्रमवयजते ऽथ पुरुषमात्रे[9] ऽमुष्या एवं रुद्रमवयजत इत एवोर्ध्वं रुद्रमवयजते ऽथ पुरुषमात्रे ऽथ नाभिदघ्ने ऽथ जानुदघ्ने ऽमुत एवार्वाञ्चं रुद्रमवयजते तत्पद् संपद्यते पड्वा ऋतव ऋतुभ्य एव रुद्रं निरवयजते[10] गवीधुकासक्तुभिर्वा जर्तिलैर्वा[11] कुसयसर्पिषा[12] वा मृगक्षीरेण वा जुहोति यद्ग्राम्येण जुहुयाद्ग्रामावचारिणं रुद्रं कुर्यादारण्येनैवारण्यमभि[13] रुद्रं[14] निरवयजते ऽर्कपर्णेन[15] जुहोत्यर्को वा अग्निरर्केणैवैनमर्कादधि निरवयजत उत्तरस्य पक्षस्य या चरमेष्टका तस्यां जुहोत्येषा वै रुद्रस्य दिक्स्वायामेव[16] दिशि रुद्रं प्रतिहृत्यावयजते[17] पशुर्वा अग्निरेतर्हि वा एष जायते यर्हि चीयते यथा वत्सो जातस्स्तनं प्रेप्सत्येवं वा एष एतर्हि भागधेयं प्रेप्सति स यजमानं

[1] Dies Capitel collationirt auch mit T1, T3, Brl fol 67 68 und St, auch W1 und W1 α (theilweise) nach diesen Mss accentuirt [2] St अन्तरातम॰, Brl, T1 und T3 अन्तरान्तम॰, cf Maitr S 3, 3, 4 a l [3] St सवत्सरो [4] St सहस्रस्य समिता [5] So corr Die Mss पृणक्तो Kap S 32, 21 पृणक्ति [6] T1 T3 Brl भजन्त्स W1 भजस्म Ch तेनैनमशमयन्य St तेनैवैनमशमयन्य Kap S 32, 21 तेनैनमश॰ desgl Maitr S 3, 3, 4 [8] Ch तेनैवैनं [9] St मात्रे मु [10] St निरव॰ [11] So corr, T1, T3, Brl जर्तिलैर्वा, desgl W1, ohne Acc Ch जर्तिलैर्वा, Kap S 32, 21 जर्तिलैर्वा [12] So auch Kap S 32, 21 [13] Brl कुर्यादरण्येनैवा॰, T1 und T3 वारण्यम [14] Hier beginnt das Stück in W1 α fol 31b [15] Ch यत ॥ त्यर्कप॰ St भि रुद्र निरवयजते । ~ ~ । र्कपर्णेन W1 भि रुद्र निरवयजते ॥ ॥ र्कपर्णेन [16] Ch यामिव [17] Brl प्रतिहत्यवयजते

चैवाध्वर्युं[1] च ध्यायति यच्छतरुद्रियं जुहोति भागधेयेनैवैनं शमयत्यङ्गिरसो वै स्वर्गं लोकं यन्तस्तेऽजायां घर्मं[2] प्रासिञ्चन्सा शोचन्ती पर्णं परामृशत्सो[3]ऽर्कोऽभवत्तदर्कस्यार्कत्वं यदर्कपर्णेन जुहोति सयोनित्वाय यं द्विष्यात्तस्य संचरे पशूनां न्यस्येद्यः प्रथमः पशुराक्रामति तं[4] आर्तिमार्छन्ति[5] यां उत्तमांतां[6] यजमानं वाचयेदेता वै देवतास्स्वर्ग्यास्ताभिरेवं स्वर्गं लोकमेत्येता[7] वै देवता अभिचरणीया[8] यं द्विष्यात्तं ब्रूयादमुं यो जम्भे दधामीत्येताभ्य एवैनं देवताभ्य आवृश्चति ताजक्प्रधन्वति ॥ ६ ॥[9] cf Maitr S 3 3 4, Kap S 32 21

अश्मन्नूर्जं पर्वते शिश्रियाणामित्यद्भिः[10] परिषिञ्चति प्रजापतेर्वा[11] एष रसो यदापः प्रजापतेरेवैनं रसेन तर्पयति स एनं तृप्तः प्रीतो ऽक्षुध्यन्नुपतिष्ठते ऽश्मन्ते[12] क्षुद्यं द्विष्मस्तं ते शुगृच्छत्विति यमेव द्वेष्टि तमस्य क्षुधा च शुचा चार्पयति त्रिः परिषिञ्चति त्रय इमे लोका एभ्य एवैनं लोकेभ्यश्शमयति त्रिः पुनरपरिषिञ्चन्पर्येति तत्षट् संपद्यते षड्वा ऋतव ऋतुभ्य एवैनं शमयति यद्यभिचरेत्त्रिः पुनरपरिषिञ्चन्परीत्य या दक्षिणा श्रोणिस्तस्यां प्रक्षिणीयादिदमहममुमामुष्यायणममुष्य पुत्रं प्रक्षिणामीति यैवाशी शुक्तामादाय तयेनमर्पयति तं भिद्यमानमन्वार्तिमार्छति यन्नाम गृह्णाति मूलमेवास्य छिनत्ति ॥ वरुणमेनिर्वा एष संचितो मण्डूकेन विकर्षति मण्डूकस्यायुषा प्येति

---

1 Ch चैवाध्वर्यं, St चैवाध्वर्युं 2 Ch घर्मम् 3 Ch प्राशिशत्सा a Pande स्वरा मृश offenbar als Correctur 4 T3 तं die andern Mss तं resp so ohne Acc Kap S 32,21 तं 5 So St und W1 E1 T3 Bel आर्तिमार्छन्ति Ch मार्छति desgl Kap S 32 21 Maitr S 3 3 4 a F bietet das zu erwartende correcte स आर्तिमार्छति 6 So alle Mss, die ganze Stelle lautet in Kap S 32 21 यः प्रथमः पशुराक्रामति(sic) स आर्तिमार्छति या उत्तमास्ता यजमानं वाचयेदेता वै etc Vgl TS 5 4, 3 5 7 Ch लोकमित्येता 8 Hier geht das Stück W 1 α p 31[b] zu Ende 9 Hier beginnt eine große Lücke im Fragment der Kap S, welches erst in Cap 31 a E wieder einsetzt Das Folgende also ohne die Beihilfe dieses wichtigen Textes constituirt 10 So corr Ch द्भिः 11 So corr Ch प्रजापतिर्वा cf Maitr S 3 3 4 a A 12 Ch श्मन्ते cf oben 17, 17, Maitr S 3 3 4 a A TS 5 4 4, 1

न ग्राम्यान्पशून्हिनस्ति नारण्यांस्तस्मादेतं वसन्ता च प्रावृषि चाभिगच्छति शुचा ह्येष ऋतो[1] ऽवकया च वेतसशाखया च विकर्षत्यपां वा एतच्छरो[2] यदवकापामेतत्पुष्पं यद्वेतस आपश्शान्ताश्शान्ताभिरेवास्य शुचं शमयति तिसृभिस्त्रिवृद्वा अग्निर्यावानेवाग्निस्तस्य शुचं शमयति प्रजापतिः प्रजा असृजत ता अक्षुध्यंस्ताभ्यो ऽन्नं प्रायच्छन्ता अब्रुवन्नो ऽभूदित्यन्नं पावकं यत्पावकवतीर्भवन्त्यन्नाद्याय कमसा अग्निश्चित्यानाय भवति सप्तभिर्विकर्षयति सप्त वै छन्दांसि छन्दोभिरेवास्य शुचं शमयत्यष्टाभिर्विकर्षत्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्रो ऽग्निर्यावानेवाग्निस्तस्य शुचं शमयति ॥ संलुपोत्करे[3] ऽध्यस्यत्येषा वा अस्यां शुक्छुच्येवास्य शुचं दधाति यं द्विष्यात्तमभ्यस्येच्छुचैवैनमर्पयति[4] पञ्चगृहीत आज्ये पञ्च हिरण्यशल्कानवास्यति तेजो वै हिरण्यमायुर्घृतं तेजस्येवास्यायुर्व्याघारयत्यथो[5] पङ्क्त्यैवाहुत्याग्निमालभते नमस्ते हरसे शोचिष इत्यधिक्रामति नमस्कृत्य हि श्रेयांसमुपचरन्त्यक्ष्णया व्याघारयत्यजामित्वाय नृपदे वेडिति प्रतिष्ठित्यै हुतादो वा अन्ये देवा अहुतादो[6] ऽन्ये ऽग्निचिदस्त्वैतानुभयानवरुन्द्धे यज्जुहोति चाव चोक्षति तानेव प्रीणाति तानवरुन्द्धे ते ऽस्योभये प्रीता यज्ञे भवन्ति ॥ गुल्मुष्टिनावोक्षति स हि प्राजापत्यतमस्तेनास्य न हुतं भवति नाहुतं कृष्णाजिनस्योपानहौ कुरुते ब्रह्मणो[7] वा एतद्रूपं यत्कृष्णाजिनं मृत्युरग्निर्ब्रह्मणैव मृत्योरन्तर्धत्ते ऽन्तर्मृत्योर्धत्ते ऽन्तरन्नाद्यादन्यतरामुपानहं कुर्वीतान्तर्मृत्योर्धत्ते ऽवान्नाद्यं रुन्द्धे प्राणैर्वा एष पशुभिर्व्यृध्यते[8] यो ऽग्निं चिनुते तं[9] प्रथमो ऽधिक्रामति प्राणदा व्यानदा इति प्राणैरेवैनं समर्धयति वर्चोदा वरिवोदा इति प्रजा वै वर्चः पशवो वरिवः प्रजया

[1] cf TS 5, 2, 9, 5 [2] So corr Ch एतछरो, cf TS 5, 4, 4, 2 ? [3] So corr Ch सलुप्योकरे [4] So corr Ch छुचर्पेन° [5] So corr Ch व्यघार° [6] So corr Ch आहु°, cf TS 5 4 5, 1 2 [7] So corr Caland, Ch ब्राह्मणो [8] So corr Ch र्व्यध्यते [9] So corr Ch चिनुतस्य°

चैवैनं पशुभिश्च समर्धयति प्राणदा अपानदा इत्यवरोहति रूपेणैव द्वाभ्यां द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै ॥ ७ ॥ cf Maitr S 3 3 6 6

इन्द्रो वै वृत्रमहँस्तं हतष्षोडशभिर्भोगैरसिनात्सो[1]ऽग्निना पाप्मनो भोगानपिदह्य वैश्वकर्मणाभ्यां पाप्मनो निरमुच्यत यदाग्नेय्या जुहोत्यग्निनैव पाप्मनो भोगानपिदह्य वैश्वकर्मणाभ्यां पाप्मनो निर्मुच्यत एकैकया जुहुयाद्यदि कामयेत चिरं पाप्मनो मुच्येतेति चिरमेव पाप्मनो मुच्यते सकृत्सर्वाननूद्रुत्योत्तमया[2] जुहुयाद्यदि कामयेताजिरं पाप्मनो मुच्येतेत्यजिरमेव[3] पाप्मनो मुच्यते ॥ षोडशं भवति षोडशकलः[4] पुरुषो यावानेवास्यात्मा तं पाप्मनो मुञ्चत्यथो[5] षोडशभिर्हि स तं भोगैरसिनान्नाना[6] सूक्ताभ्यां जुहोति सूक्तयोर्नानावीर्यत्वाय समिध आदधाति भागधेयमेवास्मा अपिदधाति यथा जनमेष्यते ऽवसं[7] करोत्येवमेवैतदग्नय आतिथ्यं क्रियते तिस्र आदधाति त्रिवृद्वग्निर्यावानेवाग्निस्तस्मा आतिथ्यं करोत्यौदुम्बरीर्भवन्त्यूर्ग्वा उदुम्बर ऊर्जमेवास्मा अपिदधाति घृतेनानक्त्येतद्वा अग्नेः प्रियं धाम यद्घृतं प्रियमेवास्मै धामातिथ्यं करोत्युदु त्वा विश्वे देवा इति प्राणा वै विश्वे देवाः प्राणैरेवैनमुद्यच्छते मनुष्या वै विश्वे देवा मनुष्यैरेवैनमुद्यच्छते[8] ऽग्ने भरन्तु चित्तिभिरिति यस्मा एवैनं चित्तायोद्यच्छते तेनैनं समर्धयति ॥ पञ्च दिश इति दिश एवैनमनुप्रणयति द्वे परिगृह्यवती भवतो रक्षसामपहत्यै हरिकेशस्सूर्यरश्मिरिति सावित्री प्रसूत्यै देवा देवेभ्यो अध्वरीयन्तो अस्थुरित्याशिषमेवैष[9] दोहो विमान एष इति स्वर्गस्यैवैष लोकस्य विमान उक्षा समुद्रो अरुणस्सुपर्ण इत्यश्मानमाग्नीध्रे सादयत्यनारम्भणमिव वा एतदनायतनमिव यदन्तरिक्षमन्तरिक्षमाग्नीध्रं यदाग्नीध्रे सादयत्यायतनमेव करोति मध्ये दिवो निहितः पृश्निरश्मे-

---

[1] So corr Ch भिर्भगैर॰ [2] Ch तुहु॰ [3] So corr Ch मुच्यते [4] So corr Ch कला [5] So corr Ch मुञ्चत्यया [6] So corr Ch नाना [7] Vgl TS 5, 4 6 1 [8] So corr Ch मनुष्यर [9] So corr Ch अस्थुरित्या॰

त्यन्नं पृश्न्यन्नमेवावरुन्द्धे द्वाभ्यां सादयति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै ॥ षड्भिराग्नीध्राद्यन्ति षड्वा ऋतव ऋतुभिरेव चतसृभिरा पुच्छाच्चत्वारि[1] वै छन्दांसि छन्दोभिरेवेन्द्रमितीन्द्रियमेवावरुन्द्धे ऽवीवृधन्निति वृद्धिमेवोपैति वाजा इत्यन्नं वै वाजा अन्नमेवावरुन्द्धे ऽनुष्टुभा वैश्वदेव्या यन्ति वाग्वा अनुष्टुब्वैश्वदेवी वाक्सर्वाणि वा एषा रूपाणि सर्वाणि रूपाण्ययमग्नौ चित्ये क्रियन्ते तस्मादेतया यन्ति सुम्नहूरिति यज्ञो वै सुम्नं यज्ञमेवावरुन्द्धे वाजस्य मा प्रसवेनोद्ग्राभेणोदजीगृभमिति ब्रह्म वा उद्ग्राभो ब्रह्म निग्राभो[2] ऽसा आदित्य उद्यन्नुद्ग्राभ[3] एष निम्रोचन्निग्राभो ब्रह्मणैवात्मानमुद्गृह्णाति ब्रह्मणा भ्रातृव्यमवगृह्णात्यथा सपत्नानिन्द्राग्नी मे विषूचीनान्व्यस्यतामित्योजो[4] वै वीर्यमिन्द्राग्नी ओजसैव वीर्येण भ्रातृव्यं विनुदते ॥ ९ ॥ cf Maitr S 3 3 7 8

क्रमध्वमग्निना नाकमिति स्वर्गस्य लोकस्याक्रम' प्राचीमनु प्रदिशं प्रेहि विद्वानिति देवलोकमेवोपावर्तते विश्वा आशा दीद्यद्विभाहीति तस्मादग्निस्सर्वा दिशो विभाति पृथिव्या अहमुदन्तरिक्षमारुहमन्तरिक्षाद्दिवमारुहमित्येषामेवैते लोकानां संक्रमास्स्वर्यन्तो नापेक्षन्त इति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्या अग्ने प्रेहि प्रथमो देवायतामिति देवेषु चैव मनुष्येषु च चक्षुर्दधातीयक्षमाणा भृगुभिस्सजोषा इति स्वर्गमेवैनं लोकं[5] गमयति पञ्चभिरधिक्रामति पाङ्क्तो ऽग्निर्यावानेवाग्निस्तस्मै नमस्कृत्याधिक्रामति ॥ नक्तोषासाग्ने सहस्राक्षेति संहिताभ्यां जुहोत्यहोरात्रे एव संदधाति तस्मादहोरात्रे संहिते कृष्णायाश्श्वेतवत्साया जुहोत्यह्नैवास्मै रात्रीं प्रदापयति नानारूपा वै पशवो नानाव्रतास्त एतदेव प्रतिमरूपयत्पयसा[6] जुहोत्येतदेवैनमभिसंजानानाः पशव उपतिष्ठन्ते दध्ना स्वयमातृण्णायां जुहोत्यसौ वै स्वयमातृण्णो-

---

[1] So corr Ch पुच्छाच्च° [2] Ch नियाभो [3] So corr Ch उद्याभ [4] So corr Ch मेव विषूचिनान्व्यस्य° [5] Ch वैनन्नाक [6] So corr Ch प्रतिमरूपयत्य° oder प्रतिमरूपदित्यप° cf TS 5 4 7 2

ग्र्ध्यमुष्यामेवोर्जं दधाति तस्मादमुतो ऽर्वाचीमूर्जमुपजीवन्ति सुपर्णो ऽसि गरुत्मानिति गायत्र्या सादयत्यस्यामेवैनमाक्रमयति भासान्तरिक्षमापृणेति त्रिष्टुभान्तरिक्षमेवैनमाक्रमयत्याजुह्वानस्सुप्रतीकः[1] पुरस्तादिति जगत्यामुष्यामेवैनमाक्रमयत्येताभिरेवैनं देवताभिस्सयुजं कृत्वा प्रतिष्ठापयति तिसृभिस्त्रिवृद्धा अग्नियावानेवाग्निस्तं प्रतिष्ठां गमयति ॥ तां सवितुरिति सावित्र्यादधाति प्रसूत्या औदुम्बरीमूर्ग्वा उदुम्बर ऊर्जमेवास्मा अपिदधात्ययं वा ह वा अग्निचिद्दुहे ऽग्निर्वाग्निचितं दुहे कण्वो[2] ह वा एतस्य श्रायसो दोहं विदांचकार[3] यथा गां प्रत्तां[4] दुह एवमेवैतयाग्निमग्निचिद्दुहे ऽग्ने विधेम त उत्पृक्त्यै वैकङ्कतीमग्नेवैं सृष्टस्य विकङ्कतं भा आर्छत्तदेवावरुन्द्धे[5] प्रेद्धो अग्ने दीदिहि पुरो न इति शमीमयीं[6] शान्त्यै विराजैषा वै सूर्मी कर्णकवत्येतां ह वै सोमदक्षः कौश्रेयस्त्रिणः[7] पप्रच्छ विद यूयं सूर्मी३ङ्कर्णकवती३मिति यैवारण्ये तां विद्मेति पशवो वा एतस्याः कर्णाः पशूनेवावरुन्द्धे॥[8] एतां ह स्म वै देवा असुरेभ्यो वज्रं शतघ्नीमियद्मस्त्वेत्यभ्यवसृजन्ति वज्रमेव भ्रातृव्याय प्रहरति स्तृणुत एनं सप्त ते अग्ने समिध इति साप्नान्येवैतया[9] प्रीणाति पूर्णया स्रुचा जुहोति यथा वत्साय जाताय स्तनमपिदधात्येवमेवास्मा एतद्भागधेयमपिदधाति दध्ना पुरस्ताज्जुहोत्याज्येनोपरिष्टादूर्ग्वै दधि तेज आज्यमूर्जं चैवास्मिंस्तेजश्च समीची उत्तमे दधात्यथो इमे एवास्मै प्रदापयति ॥ ९ ॥

cf Maitr S 3 3 9, TS 5, 4, 7

अथैतदप्रतिरथमेतेन वै देवा असुरानप्रत्यभ्यजयंस्तदप्रतिरथस्याप्रतिरथत्वमप्रत्येवैतेन भ्रातृव्यमभिजयत्येषा वै गायत्री ज्योतिष्पक्षा तयैव स्वर्गं लोकमेति दशर्चं भवति दशाक्षरा विराडन्नं विराज्येवा-

---

[1] So corr Ch तिष्टभा [2] So corr Ch कण्वा cf Tb 5, 4, 7, 5, Maitr S 3 3, 9 (p 42, 7 11) [3] So corr Ch विदांचकार [4] So corr Ch प्रत्यान्दुर [5] Ch entweder आर्कंतु oder आर्छंतु [6] So corr Ch मयीं, cf TS 5, 1, 7, 4 [7] So corr Ch कात्रेय [8] Die Interpunktion ॥ in Ch nicht vorhanden, von mir gesetzt [9] So corr Ch सप्ता, cf TS 5, 4, 7, 5

न्नाद्ये प्रतितिष्ठत्येतेन ह स्म वै भरद्वाजः प्रतर्दनं संनह्यन्नेति ततो[1] वै स राष्ट्रमभवद्यं कामयेत राष्ट्रं[2] स्यादिति तमेतेन संनह्यन्नियाद्राष्ट्रमेव[3] भवति तदेतद्भुवनच्यवं[4] नाम हविरास्थानादास्थानाद्वैतेन[5] भ्रातृव्यं नुदते संग्रामे कुर्यात्सैजनो वा बान्धुको वेध्मस्स्याद्यद्यङ्गारा[6] प्रतिवेष्टन्ते प्रत्यमित्राणीं सेना वेष्टते ऽग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालस्संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानर एषा संवत्सरस्य प्रिया तनूर्या वैश्वानरी यदग्नये वैश्वानराय प्रियाया एवास्य तन्व आतिथ्यं करोति ॥ क्षत्रं वैश्वानरो विण्मरुतो यद्वैश्वानरं मारुता अनुहूयन्ते क्षत्रायैव विशमनुनियुनक्त्युच्चैर्वैश्वानरस्य[8] यजत्युपांशु मारुताञ्जुहोति[9] तस्मात्क्षत्रं विशमतिवदति पशुर्वा अग्निरग्निमुखान्प्रजापतिः पशूनसृजत पशवो मरुतो यद्वैश्वानरं मारुता अनुहूयन्ते पशूनां प्रजात्यै यस्माद् पर्यावर्तेत देवविशा मुखेद्यद्दक्षिणा पितृदेवत्यस्स्याद्यत्प्रत्यङ् रक्षसां स्याद्यदुदङ् मानुषस्स्यादृजु प्रतिषितो होतव्यो यजमानस्य प्रतिष्ठित्या अथैते मारुतास्सप्त सप्तकपालास्सप्त सप्त हि मरुतो सप्तधा गणा गणेन गणमनूहुत्य जुहोति गणश एव मरुतस्तर्पयति ॥ यो ऽरण्ये ऽनुवाक्यो गणस्तेन मध्ये जुहोति क्षत्रं वा एष मरुतां विडितरे क्षत्रमेव विशो मध्यमेष्ठं करोति यदि कामयेत विशा क्षत्रं हन्यामिति यो ऽरण्ये ऽनुवाक्यो गणस्तमितरैर्गणैर्मोहयेद्विशैव क्षत्रं हन्ति यदि कामयेत क्षत्रेण विशं हन्यामिति त्रिष्टुभौ याज्यानुवाक्ये कुर्यादोजो वै वीर्यं त्रिष्टुबोज[11] एव वीर्यं विश आदाय तां[12] क्षत्रायापिदधाति यं कामयेत क्षत्रान्नुदेयेति[13] यो ऽरण्ये ऽनुवाक्यो गणस्तेनाग्निष्टं रथ-

---

[1] So Calands Vermuthung Ch मद्यान्यनितत cf unten [2] So corr Ch राष्ट्र [3] So Calands Vermuthung Ch मनह्यन्नियाद्राष्ट्रमेव [4] Ch च्यवनाम [5] So corr Ch दस्थाना [6] So corr Ch ध्मिध्म und ङ्कारा cf TS 3 1 8 1 [7] So corr Ch मरुता cf unten [8] So corr Ch नुनियुक्तु [9] So corr Ch मारुता [10] Ch मद्या erste Hand मेष्ट cf M itr S 3 3 10 (p 41, Z 4) [11] So corr Ch भाज [12] So corr Ch ता in M itr S 3 3, 10 fehlt dies Wort [13] So corr Ch क्षत्रानुद्यति

वाहनं विचालयेदेतद्वै राजन्यस्य क्षत्रं बिभर्ति क्षत्रमेव मरुतां क्षत्रेणैवैनं[1] क्षत्रानुदत इन्द्रं दैवीर्विशो मरुतो ऽनुवर्त्मान इत्येतद्वै देवानामनुवर्त्म देवानामेवानुवर्त्मना यजमानायानुवर्त्म करोति सं वा एनमेतदिन्द्रे यच्चिनोति[2] दीपयति मरुन्नामैः ॥ १० ॥

cf Maitr S 3 3 7 10, TS 5 4 6 7

वसोर्धारां[3] जुहोति वसोर्मे धारासदिति वा एषा हूयते घृतस्य वा एषा धारामुष्मिंल्लोके यजमानमुपतिष्ठते संततं जुहोत्यन्नाद्यस्य संतत्या अविच्छेदाय यं द्विष्यात्तस्य विच्छिन्द्यादन्नाद्यमेवास्य विच्छिनत्ति घृतेन जुहोति तेजो वै घृतं तेजो वसोर्धारा तेजस्येव तेजो दधात्यकॢप्तस्य वा एषा कॢप्त्यै हूयते ऽनवरुद्धस्यावरुद्ध्या अनभिजितस्याभिजित्यै प्राणश्चापानश्चेति प्राणापानौ एव यजमाने दधात्यन्नं च[4] चक्षुश्चेत्येतद्वा अन्नस्य रूपं रूपेणैवान्नमवरुन्द्धे द्वादशैतानि द्वादशानि जुहोति द्वादश मासास्संवत्सरस्संवत्सरेणैवान्नाद्यमवरुन्द्धे॥ अग्निश्चापश्चेत्येषा वा अन्नस्य योनिस्सयोन्येवान्नमवरुन्द्धे ऽर्धेन्द्राणि[5] जुहोति देवतानामवरुद्ध्यै यदर्धेन्द्राणि जुहोति तस्मादिन्द्रो देवतानां भूयिष्ठभागिन्द्रमुत्तरं करोतीन्द्रिय एव यजमानं प्रतिष्ठापयत्यंशुश्च रश्मिश्चेति यज्ञमुखं वा अंशुश्च रश्मिश्च यज्ञमुखमेवावरुन्द्धे स्रुचश्च चमसाश्चेत्येतानि वै यज्ञस्य रूपाणि रूपैरेव यज्ञमवरुन्द्धे ऽवभृथश्च स्वगाकारश्चेति[6] प्रतिष्ठित्या अग्निश्च घर्मश्चेत्येतद्वा अग्नेर्ब्रह्मवर्चस्यं तदेवावरुन्द्धे त्रियविश्च त्रियवी चेत्येतावन्ति वै पशूनां वयांसि सवयस[7] एव पशूनवरुन्द्ध एका च तिस्रश्चेति मनुष्यच्छन्दसं[8] वा एका च तिस्रश्च मनुष्यच्छन्दसमेवावरुन्द्धे[9] चतस्रश्चाष्टौ चेति देवच्छन्दसं[10] वै चतस्र-

[1] So corr Ch क्षत्रेणैवेन [2] So corr Ch यच्चि Maitr S 3 3 10 , F = Corr [3] So corr Ch वसर्धारा [4] Dies च von mir hinzugesetzt fehlt in Ch [5] So corr Ch अवरुन्द्धे ॥ ऐन्द्राणि [6] So corr Ch सुगाकार· TS 5 1 8, 1 = Corr vgl auch Kath 36 7 स्वगाकृति [7] So meine Vermuthung Ch यपञ्च एव was schon der mangelnde Sandhi als falsch erweist cf Maitr S 3 1, 2 (p 16 7 17 यपञ्च एव) [8] So corr Ch मनुष्यच्छन्दसा [9] So corr Ch मनुष्यच्छन्दसामे· [10] So corr Ch देवच्छन्दस

श्चाष्टौ च देवच्छन्दसमेवावरुन्द्धे[1] ॥ युग्मदयुजौ स्तोमौ[2] मिथुनौ प्रजात्यै मिथुनमेव युत्तरेण करोति प्र चतुरुत्तरेण[3] जनयत्येका च तिस्रश्चैता त्रयस्त्रिंशतो[4] जुहोति त्रयस्त्रिंशद्देवता देवता एवावरुन्द्धे[5] चतस्रश्चाष्टौ चेत्यष्टाचत्वारिंशतो ऽष्टाचत्वारिंशदक्षरा जगती जागताः पशवः पशूनेवावरुन्द्धे ऽस्मिन्नेव लोके मनुष्यच्छन्दसेनर्ध्नोत्यमुष्मिन्देवच्छन्दसेनोभौ[6] लोका आजयति वाजश्च प्रसवश्चेति त्रयोदशैता व्याहृतयस्त्रयोदश मासास्संवत्सरो ऽन्तत एव संवत्सरं रोहत्यायुर्यज्ञेन कल्पतामिति यज्ञस्यैवैषा कृप्तिश्चाक्र साम चेत्यन्नाद्यं वै वसोर्धारान्नाद्यमेव वसोर्धारयावरुध्यान्नादो[7] भूत्वा स्तोमश्च यजुश्चेति देवक्षत्रं वै स्तोमश्च यजुश्चान्तत[8] एव देवक्षत्र प्रावस्यति ॥ ११ ॥

cf Maitr S 3 4 1 2 [illegible] 5 4 8

देवा[9] वै वाजप्रसव्य आजिमयुस्तदग्निरुदजयद्यद्वाजप्रसव्यं[10] जुहोत्यन्नाद्यस्योज्जित्या अन्नस्यान्नस्य जुहोति[11] सर्वमेवान्नमवरुन्द्धे यस्य न जुहोति तेन व्यृध्यते[12] यस्य न जुहुयात्तदिध्मे ऽपि प्रोक्षेत्तेनैव[13] तदवरुन्द्ध औदुम्बरेण स्रुवेण जुहोत्यूर्ग्वा[14] उदुम्बर ऊर्जैवान्नाद्यमवरुन्द्धे ऽथैवा एषो ऽभिषेकस्तस्माद्यश्चिद्वर्षति न धावेद्यद्धावत्यन्नाद्याद्धावत्येते राष्ट्रभृतः क्षत्रं वा एषो ऽग्नीना यच्चीयत एतं वा एतस्य राष्ट्रं बिभ्रति तद्राष्ट्रभृतां राष्ट्रभृत्त्वं तैरेवास्मै[15] राष्ट्रं संप्रयच्छति षडेते षड्वा ऋतव ऋतुभिरेवास्मै राष्ट्रं सम्प्रयच्छत्यथो ऋतुष्वेव प्रतितिष्ठति ॥ मिथुना आहुतयः प्रजात्यै द्वादश द्वादश मासास्संवत्सरस्संवत्सरेणै-

---

[1] Ch द्धच्छ [2] So corr Ch स्तामा [3] So corr Ch चतुरुत्तरे vgl Maitr S 3 4 ? (p 46 Z. 13) = Corr [4] So corr Ch शते cf Maitr S 3 4 2 TS 5 4 5 6 [5] So corr Ch यज्ञाय [6] So corr Ch मनुष्यच्छन्दसेनर्ध्नात्यमुष्मिन्नेवच्छन्द [7] So corr Ch रूध्यान्नादा [8] So corr Ch तता [9] Dies Cap collationirt mit und accentuirt nach T 1 und Brl fol 113 114 [10] Ch वाजि प्रसव्यमग्निरुदजयद्वाज [11] Ch जुहोत्यन्नस्यान्नस्य जुहोति also Lücke in Ch T 1 und Brl = Corr Vgl Maitr S 1 3 3 a [illegible] [12] Ch व्युध्यत [13] Ch प्रोक्षते [14] Brl जुहोत्यू [15] Von hier bis zum folgenden राष्ट्रं in Ch ausgefallene Lücke

वास्मै राष्ट्रं संप्रयच्छन्त्यथो संवत्सरं एवं प्रतितिष्ठति रथमुखे त्रयोदशी जुहोति[1] वज्रो वै रथो वज्रेणैव दिशो ऽभिजयति ता दिशो ऽभिजिता रथेनेयते वातहोमाञ्जुहोति वातमेवावरुन्द्धे ऽग्निचिति ह त्वा एषो[2] ऽमुष्मिंल्लोके ऽभिपवते[3] त्रिर्जुहोति त्रय इमे लोका एभ्य एव लोकेभ्यो वातमवरुन्द्ध इमे[4] ऽस्मै लोका वातं धुन्वन्त्यञ्जलिना[5] जुहोति हस्तावदानो वै वायुर्न वै वायुमवदानैराप्तुमर्हत्येकधैवैनमाप्नोति समुद्रो ऽसि नभस्वानित्येतानि वै वातस्य रूपाणि रूपैरेव वातमवरुन्द्धे ॥ प्राणो वै गायत्री गायत्रं हविर्धानं व्यानस्त्रिष्टुप् त्रैष्टुभमाग्नीध्रमपानो[6] जगती जागतं सदो मध्ये दिवो निहितः पृश्निरश्मेत्यसुर्वाव[7] स पृश्निरश्मासुमेव[8] प्राणापानयोर्व्यवदधाति प्राणापानयोर्विधृत्या[9] एकविंशतिं होत्रीय[10] उपदधात्येकविंशो वै स्तोमानां प्रतिष्ठा प्रतिष्ठित्या एकादश ब्राह्मणाच्छंस्य[11] एकादशाक्षरा त्रिष्टुब्वीर्यं त्रिष्टुब्वीर्यमेवावरुन्द्धे ऽष्टा अष्टा इतरेष्वष्टाक्षरा गायत्री गायत्र्यामेव प्रतितिष्ठति षण्मार्जालीये षड्वा ऋतव ऋतव एतं दक्षिणां पर्यहरन्पितर[12] ऋतवस्तस्मादेव षड्डुपधीयन्ते[13] ॥ १२ ॥

cf Maitr S 3,4 3 4, TS 5 4,9

इयं वामस्य मन्मनश्शुचिं नु स्तोमं मरुतो यद्ध वो दिवो या वर्षमेमं मे वरुण तत्त्वा यामि कया नश्चित्रः ॥
कया तच्छृण्वे शच्या शचिष्ठो यया कृणोति मुहु काचिदृष्वः[14] ।
पुरु दाशुषे विचयिष्ठो अंहो ऽथा दधाति द्रविणं जरित्रे ॥
उदुत्तमं मुमुग्धि नो वि पाशं मध्यमं चृत[15] ।
अवाधमानि[16] जीवसे ॥

---

[1] Statt जुहोति hat Brl जु--ति [2] Ch स्थो [3] So T1 und Brl, Ch पवति [4] So betonen sowohl T1 als auch Brl इमे स्मै [5] Ch धु° [6] Ch धूमपानो [7] T1 पृश्निरश्मेत्य°, Brl पृश्निरश्मात्य° [8] Ch रश्मा° [9] Brl विधृत्या [10] Ch होत्रीय [11] Ch ब्राह्मणाच्छंस्य [12] Brl पर्यहरन्वि° [13] T1 und Brl दधीन्ते [14] So corr Ch दृष्ट, vgl RV 1, 20, 9 [15] So corr Ch मध्यमं शृत [16] So corr. Ch अवाधमाति

उदुत्तम वरुण पाशमस्मत्त्वं नो अग्ने स त्वं नो अग्ने ॥
अनेकवन्तमूतये ऽग्निं धीभिर्हवामहे ।
स नः पर्षदति द्विषः ॥
सेनानीकेन सुविदत्रो[1] अस्मे यष्टा देवाँ[2] आयजिष्ठस्स्वस्ति ।
अदब्धो गोपा उत[3] नः परस्पा अग्ने द्युमदुत रेवद्दिदीहि ॥
सांतपना इदं हविर्मरुतस्तज्जुजुष्टन[4] ।
युष्माकोती रिशादस ॥
यो नो मर्तो मरुतो दुर्हणायुस्तिरश्चित्तानि वसवो जिघांसति[5] ।
द्रुहः[6] पाशं प्रति षू मुचीष्ट[7] तपिष्ठेन तपसा हन्तना तम् ॥
गृहमेधा रिशादसो मरुतो मामभूतन[8] ।
प्रमुञ्चन्तो नो अंहस ॥
प्र बुध्न्या व ईरते महांसि प्र नामानि प्रयज्यवस्तिरध्वम्[9] ।
सहस्रियं दम्यं[10] भागमेतं गृहमेधीयं मरुतो जुषध्वम् ॥
क्रीडं वश्शर्धो मारुतमनर्वाणं[11] रथेशुभम् ।
कण्वा अभिप्रगायत ॥
अत्यासो न ये मरुतस्स्वञ्चो यक्षदृशो न शुभयन्त मर्याः ।
ते हर्म्येष्ठाश्शिशवो न शुभ्रा वत्सासो न[12] प्रक्रीडिन पयोधाः ॥
इन्द्राग्नी ग्रथद्वृचमा तू न इन्द्र त्व महाँ इन्द्र ॥
विश्वकर्मन्हविषा वावृधानस्स्वयं यजस्व पृथिवीमुत द्याम् ।
मुह्यन्त्वन्ये[13] अभितो जनास इहास्माकं मघवा सूरिरस्तु ॥

---

[1] So corr Ch दात्रा cf RV 2 9 6 [2] So corr Ch देवा cf RV 2 9 6 [3] So corr Ch उना [4] So corr Ch त जुजुष्टान cf RV 7 59, 9 [5] So corr Ch ष्चित्ता यामश्चा जिघांसत RV 7 59 8 [6] So corr Ch द्रुहस cf RV 7, 59 8 [7] So corr Ch मुचित cf RV 7 59 8 Maitr S 4 10, 5 [8] So corr Ch मामभू cf RV 7 59 10 [9] So corr Ch प्रयुज्य, cf RV 7, 56 14 [10] So corr Ch दस्यम्मा cf RV 7, 56 14 [11] So corr Ch मरुतम° cf RV 1 37 1 [12] So corr Ch न cf RV 7 56 16 [13] So corr Ch मुह्यान्त्य°, cf RV 10 81 6

वाचस्पतिं विश्वकर्माणमूतये मनोजुवं वाजे अद्याहुवेम ।
स नो नेदिष्ठं हवनानि जोषद्विश्वशंभूरवसे[1] साधुकर्मा ॥ ॥ १३ ॥
उशन्तस्त्वा[2] हवामह उशन्तस्संमिधीमहि ।
उशन्नुशत आवह पितॄन्हविषे अत्तवे ॥
त्वं सोम प्रचिकितो मनीषा त्वं रजिष्ठमनुनेषि पन्थाम् ।
तव प्रणीती पितरो न इन्दो देवेषु रत्नमभजन्त धीराः ॥
त्वया हि नः पितरस्सोम पूर्वे कर्माणि चक्रुः पवमान धीराः ।
वन्वन्नवातः परिधीरपोर्णु[3] वीरेभिरश्वैर्मघवा भवा नः ॥
त्वं सोम पितृभिस्संविदानो ऽनु द्यावापृथिवी आततन्थ[4] ।
तस्मै त इन्दो हविषा विधेम[5] वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥
बर्हिषदः पितर ऊत्यर्वागिमा वो हव्या चकृमा जुषध्वम् ।
त आ गतावसा शंतमेनाथा नश्शं योररपो[6] दधात ॥
आहं पितॄन्सुविदत्रां अवित्सि[7] नपातं च विक्रमणं[8] च विष्णोः ।
बर्हिषदो ये स्वधया सुतस्य भजन्त पित्वस्त इहागमिष्ठाः ॥
उपहूताः[9] पितरस्सोम्यासो बर्हिष्येषु निधिषु प्रियेषु ।
त आगमन्तु त इह श्रुवन्त्वधि ब्रुवन्तु ते ऽवन्त्वस्मान् ॥
अग्निष्वात्ताः पितर एह[10] गच्छत सदस्सदस्सदत[11] सुप्रणीतयः ।
अत्ता[12] हवींषि प्रयतानि बर्हिष्यथा रयिं सर्ववीरं दधातन ॥
अग्निष्वात्ता ऋतावृधः[13] पितरो मृडता सु नः ।
प्रमुञ्चन्तु नो अंहसः ॥

---

[1] So corr Ch हवनाणोपद्विश्वशम्भूवसे, cf RV 10, 81, 7, Maitr S 2, 10, 2, in Çarada ist das Zeichen fur ञ demjenigen fur ण sehr ahnlich [2] Dies Capitel collationirt mit und accentuirt nach T 1 und Brl (Papierblatt, nach fol 86 eingeschaltet) [3] So T 1 परिधीर°, auch Brl परिधीर°, desgl Ch und W 1 ohne Accent, aber cf RV 9, 96, 11 [4] Ch ततन्थ cf RV 8, 48, 13 [5] Brl विविधेम [6] W 1 योरपो, cf RV 10, 15, 4 [7] Ch आवित्सि, cf RV 10 15, 3 [8] W 1 विक्रमाणस्य [9] So T 1, in Brl उपहूत, desgl Ch und W 1, ohne Acc, cf RV 10, 15, 5 [10] Ch इह, Brl इर [11] So T 1, Ch सदस्सदतस्सदत, Brl सदास्सदस्सदत, cf RV 10, 15, 11. [12] Ch अत्तो [13] Ch ऋत्तावृधा, cf Maitr S 1, 10, 6

अग्निष्वात्तानृतुमतो[1] हवामहे नराशंसे[2] सोमपीथं य आनशुः ।
त आगमन्तु त इह श्रुवन्त्वधि[3] ब्रुवन्तु ते ऽवन्त्वस्मान् ॥
स पूर्वया निविदा कव्यतायोरिमाः प्रजा अजनयन्मनूनाम्[4] ।
विवस्वता चक्षसा द्यामपश्च देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाः[5] ॥
यो अग्निः कव्यवाहनः पितॄन्यक्षदृतावृधः ।
प्रेदु हव्यानि वोचति[6] देवेभ्यश्च पितृभ्य आ ॥
त्वदग्ने काव्या त्वन्मनीषास्त्वदुक्था जायन्ते राध्यानि ।
त्वदेति[7] द्रविणं वीरपेशा इत्थाधिये दाशुषे मर्त्याय ॥
वायुरग्रेगाः प्र याभिर्यासि[8] ॥
सीरा युञ्जन्ति कवयो युगा वितन्वते पृथक् ।
धीरा इन्द्राय[9] सुम्नया ॥
शुनं हुवेम मघवानमिन्द्रमस्मिन्भरे नृतमं वाजसातौ ।
शृण्वन्तमुग्रमूतये समत्सु घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम् ॥
उदु त्यं चित्रं देवानाम् ॥
इन्द्रं वयं शुनासीरमस्मिन्यज्ञे हवामहे ।
इह देवं सुराधसम्[10] ॥
इन्द्रं वयं धनपतिं सूनुमन्वारभामहे[11] ।
स नः पितेव पुत्रेभ्य ईशानश्शर्म यच्छतु[12] ॥ ॥ १४ ॥

इति श्रीमद्यजुर्वेदकाठके चरकशाखायां मध्यमिकायां पञ्चचूडं नाम एकविंशं स्थानकं संपूर्णम्[13] ॥

---

[1] Ch ऋतमतो [2] So T 1 und W 1, Brl नराशसा, Ch नराशंसो, W 2 नराशम, cf. Maitr 4 10, 6 [3] Ch इह श्रुव° W इह श्रव° [4] Brl ऋजयन्म° [5] cf RV 1 96 2, Maitr S 4 10 6 [6] Brl याचते cf RV 10, 16, 11 [7] Ch त्वदिति, cf RV 4, 11, 3 [8] Ch यियामियोसि [9] cf RV 10, 101, 4 देवेषु [10] cf Maitr S 4, 10 6 [11] So die Mss, nur W 1 सूनम°, die Correctur in शुनम° liegt nahe [12] Ch यच्छत [13] So die Unterschrift des Capitels in Ch

स्वर्गाय वै लोकाय देवरथो युज्यते कामाय मनुष्यरथो ऽग्निं युनज्मि शवसा घृतेनेति देवरथमेव युनक्ति स एनं युक्तस्स्वर्गं लोकमभिवहति यत्सर्वाभिर्युञ्ज्याद्युक्तो ऽस्याग्निस्स्यादप्रतिष्ठिता आहुतयस्तिसृभिर्युनक्ति त्रिवृद्वा अग्निर्यावानेवाग्निस्तं युनक्ति तस्मिन्युक्ते यज्ञस्समाधीयते द्वाभ्यां नापियुनक्त्याहुतीनां प्रतिष्ठित्यै द्वाभ्यां यज्ञायज्ञीयस्य स्तोत्रे ऽभिमृशत्येतावान्वै यज्ञो यावानेवाग्निष्टोमो भूमा[1] त्वा अस्यात ऊर्ध्वं क्रियते यावानेव यज्ञो यावानग्निष्टोमस्तमन्ततस्स्वर्गं लोकमनुसमारोहति ॥ सं वा एतमेता अग्नी तपतो यश्चाग्निष्टोमो यश्च वैश्वानरो ऽपस्वतीभ्यामभिमृशति शान्त्यै द्वाभ्यां द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै समास्त्वाग्न ऋतवो वर्धयन्त्विति समाभिरेवर्तूंन्वर्धयत्यृतुभिस्संवत्सरं सं दिव्येन दीदिहि रोचनेनेति तस्मादग्निस्सर्वा दिशो विभाति प्रत्यौहतामश्विना मृत्युमस्मादित्यामयाविन एतान्कुर्यान्मृत्युमेवास्मात्प्रतिनुदत्युद्वयं[2] तमसस्परीति पाप्मा वै तमः पाप्मानमेवैतयापहते ज्योतिष्पश्यन्त उत्तरमित्यसौ वा आदित्यो ज्योतिरुत्तममस्मुष्यैवादित्यस्य सायुज्यं गच्छति ॥ या अपस्वतीस्ताः कुर्याच्छान्त्यै चतुर्विंशतिं चतुर्विंशतिस्संवत्सरस्यार्धमासा न वै संवत्सरस्तिष्ठते नास्य श्रीस्तिष्ठते यस्यैताः क्रियन्ते ऽथैता आप्रियः प्रजापतिः प्रजास्सृष्ट्वा स रिरिचान इवामन्यत स एता आप्रीरपश्यत्ताभिरात्मानमाप्रीणीत[3] यज्ञः प्रजापतिर्यदाप्रियो भवन्ति यज्ञमेवाप्रीणात्यूनातिरिक्ता मिथुनाः प्रजात्यै लोमशं वै नामैतत्प्रजापतेश्छन्दो लोमशाः[4] पशवः प्रजायन्ते पशूनां प्रजात्यै सर्वाणि वा एता रूपाणि सर्वाणि रूपाण्यग्नौ चित्ये क्रियन्ते तस्मादेता अग्नेश्चित्यस्य भवन्ति ॥ १ ॥

cf Maitr S 3, 4, 4 und 6, TS 5, 1, 10

यथा वै पुनराधेय एवं पुनश्चितिर्यो वा अग्न्याधेयेन[5] नर्धो-

---

[1] Vgl Maitr S 3, 1, 1 a E TS 5, 1, 10, 2 [2] So corr Ch रुत्ता कु° [3] So corr Ch आप्रेरिप [4] So corr Ch लोमश [5] So corr Ch अग्न्याधेयेन

ति[1] पुनराधेयं स आधत्ते यद्यग्निना चित्येन नर्ध्नुयात्पुनश्चितिं[2] चिन्वीतर्ध्नोत्येवात्मा[3] वै प्रथमा चितिः प्रजा द्वितीया नपात्तृतीया[4] तृतीयमग्निं चिन्वानो मध्यमायामेताश्चित्यामुपदध्यादनुसंतत्यै नपात्को वै नामैषो ऽग्निरस्त्यन्नं य एवं विद्वानेता उपधत्ते ऽष्टा एता उपदधात्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्र्यामेव प्रतितिष्ठति यां वा अनिष्टके ऽग्निचिदाहुतिं जुहोति स्रवति सा तां स्रवन्तीं यज्ञो ऽनु परास्रवति यज्ञं यजमानो यदेता उपधीयन्त आहुतीनां प्रतिष्ठित्यै ॥ ताः प्रतितिष्ठन्तीर्यज्ञो[5] ऽनु प्रतितिष्ठति यज्ञं यजमानो ऽष्टा उ ता उपदधात्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्रो ऽग्निर्यावानेवाग्निस्तं चिनुते ऽष्टा एता उपधाय पुरीषेणाभ्यूहत्यष्टाक्षरा गायत्री ब्रह्म गायत्री ब्रह्मणैवैनं चिनुते गायत्र्या छन्दसैकादश लोकपृणायोपधाय[6] पुरीषेणाभ्यूहत्येकादशाक्षरा त्रिष्टुब्वीर्यं त्रिष्टुब्वीर्येणैवैनं चिनुते त्रिष्टुभा छन्दसा द्वादश लोकंपृणायोपधाय पुरीषेणाभ्यूहति द्वादशाक्षरा जगती जागताः पशवः पशुभिरेवैनं चिनुते ॥ जगत्या छन्दसा तिस्रश्चितयस्त्रीणि पुरीषाणि तत्षट् संपद्यन्ते षड्वा ऋतव ऋतुष्वेव प्रतितिष्ठति तदाहुरुत्तरवेदिर्वा एषा यो ऽस्य पूर्वो ऽग्निश्चितस्तस्यान्नमन्ववसाय यजेतेति यथा दीप्यमाने भूयो ऽभ्यादधात्येवमेवास्मिंस्तदधि पूर्वं तेजो दधाति तदाहुः कश्श्रेयांसं चित्रं बोधयितुमर्हतीति यद्यजत आहुत्यैवैनं वर्धयति गृहान्वा एतत्कुरुते यदग्निं चिनुते यद्वा अन्यतो विन्दते गृहांस्तदाहरति यदीष्ट्या यजेत यदि पशुना यदि सोमेन यो ऽस्य पूर्वो ऽग्निश्चितस्तस्यान्नमन्ववसाय यजेत यथान्यतो वित्त्वा[7] गृहानाहरत्येवमेव तत् ॥ २ ॥

cf Maitr S 3 4 5, TS 5 4 10

संवत्सरमुख्यं भृत्वा द्वितीये संवत्सरे पर्येते आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपेदैन्द्रमेकादशकपालं वैश्वदेवं द्वादशकपालं बार्हस्पत्यं चरुं वैष्णव

---

[1] So corr Ch नर्ध्नुति [2] So corr Ch नर्ध्नुयात् [3] So corr Ch चिन्वीत्य ध्यात्मे [4] So corr Ch नपात् [5] So corr Ch प्रतिष्ठती॰ [6] So corr Ch लोकम्पृण [7] So corr mit Caland Ch वित्त्वा, vgl Maitr S III, p 51, / 10

त्रिकपालं तृतीये संवत्सरे पर्यैते ऽभिजिता यजेत यदष्टाकपालो ऽष्टाक्षरा गायत्र्याग्नेयं गायत्रं प्रातस्सवनं प्रातस्सवनमेव तेन दाधार[1] गायत्रीं छन्दो यदेकादशकपाल एकादशाक्षरा त्रिष्टुबैन्द्रं त्रैष्टुभं[2] माध्यन्दिनं सवनं माध्यन्दिनमेव तेन सवनं दाधार त्रिष्टुभं छन्दो यद्द्वादशकपालो द्वादशाक्षरा जगती वैश्वदेवं जागतं तृतीयसवनं तृतीयसवनमेव तेन दाधार जगतीं[3] छन्दो यद्बार्हस्पत्यो ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्म वै तेन दाधार यद्वैष्णवो यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञमेव तेन दाधार यदभिजिता यजते ऽभिजित्यै यत्संवत्सरमुख्यं बिभर्तीमं तेन लोकं स्पृणोति यद्द्वितीयं चिनुते ऽन्तरिक्षं तेन स्पृणोति यद्यजते ऽमुं तेन लोकं स्पृणोत्येतं वै पर[4] आट्णार[5] कक्षीवाँ औशिजस्त्रसदस्युः[6] पौरुकुत्सः प्रजाकामा अचिन्वत ततो वै ते सहस्रं सहस्रं पुत्रानविन्दन्त[7] प्रथत एव तं भूमानं गच्छति यं ते ऽगच्छन्य एवं विद्वानेतं चिनुते ॥ ३ ॥ cf TS 5 6 5

प्रजापतिर्वा एतमग्रे ऽग्निमचिनुतर्तुभिस्संवत्सरं[8] वसन्तेन पूर्वार्धं ग्रीष्मेण दक्षिणं पक्षं वर्षाभिरुत्तरं शरदा पुच्छं हेमन्तेन मध्यं ब्रह्मणा चावास्य तत्पूर्वार्धमचिनुत क्षत्रेण दक्षिणं पक्षं विशोत्तरं पशुभिः पुच्छमाशया मध्यमेतावद्वावास्ति यावदेवास्ति तत्स्पृणोति शृण्वन्त्येनमग्निं चिक्यानमत्त्यन्नं रोचते का प्रथमा चितिः किं पुरीषमित्याहुर्ब्रह्मवादिन इयं वाव प्रथमा चितिरोषधयः पुरीषमन्तरिक्षं द्वितीया वयांसि पुरीषं द्यौस्तृतीया नक्षत्राणि पुरीषं यज्ञश्चतुर्थी दक्षिणा पुरीषमात्मा पञ्चमी प्रजा पुरीषं यत्त्रिचितीकं चिन्वीत यज्ञं दक्षिणामात्मानं प्रजामन्तरियात्तस्मात्पञ्चचितीकश्चेतव्यो यत्त्रिस्त्रिश्चितयस्त्रिवृद्ध्यग्निर्यद्द्वे द्विपाद्यजमानस्त्रय इमे लोका एष्वेव लोकेष्वृध्नोति ॥ ४ ॥
cf Maitr S 3 4 8, TS 5 6,10

---

[1] So corr Ch दधार cf weiter unten [2] So corr Ch त्रिष्टुभ [3] So corr Ch जगती [4] So corr Ch परा cf TS 5, 6 5, 3 [5] So Ch cf TS 5 6,5,3 [6] So corr Ch दस्य [7] So corr Ch विदन्त [8] So corr Ch चितुततुभि

सजूरब्द आयवोभिस्सजूरुषा अरुणीभिस्सजूस्सूर एतशेन सजोषा अश्विना दंसोभिस्सजूर्वैश्वानर इडया घृतेन स्वाहा ॥

चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः ।
आप्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षं सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्च ॥
युक्ष्वा[1] हि देवहूतमाँ अश्वाँ अग्ने रथीरिव ।
नि होता पूर्व्यस्सदः ॥
अग्ने युक्ष्वा[2] हि ये तवाश्वासो देव साधवः ।
अरं वहन्त्याशव ॥

अग्नेर्यान्यस्यग्नेरग्नियान्यसि वायोर्यान्यसि वायोर्वायुयान्यसि[3] देवानां यान्यसि देवानां देवयान्यस्यन्तरिक्षस्य यान्यस्यन्तरिक्षस्यान्तरिक्षयान्यस्यन्तरिक्षसदस्यन्तरिक्षे सीद ॥ यवा आयवा ऊमा एवा अब्दस्सगरस्सुमेकस्सलिलाय त्वा मृडीकाय[4] त्वा सतीकाय त्वा केताय त्वा प्रचेतसे त्वा दिवे त्वा ज्योतिषे त्वा विवस्वते त्वादित्येभ्यस्त्वर्चे त्वा रुचे त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा सूर्याय त्वा पुरोवातसनिरस्यभ्रसनिरसि विद्युत्सनिरसि स्तनयित्नुसनिरसि वृष्टिसनिरसि प्राच्या त्वा दिशाग्निना देवतया गायत्रेण छन्दसाग्नेश्शिर उपदधामि गायत्रेण छन्दसा छन्दसाग्नेश्शीर्ष्णाग्नेश्शिर[5] उपदधामि ॥ दक्षिणया त्वा दिशेन्द्रेण देवतया त्रैष्टुभेन छन्दसाग्नेः पार्श्वमुपदधामि त्रैष्टुभेन छन्दसा छन्दसाग्नेः पार्श्वेनाग्नेः पार्श्वमुपदधामि प्रतीच्या त्वा दिशा सवित्रा देवतया जागतेन छन्दसाग्नेः पुच्छमुपदधामि जागतेन छन्दसा छन्दसाग्नेः पुच्छेनाग्नेः[6] पुच्छमुपदधाम्युदीच्या त्वा दिशा मित्रावरुणाभ्यां देवतयानुष्टुभेन छन्दसाग्नेः पार्श्वमुपदधाम्यानुष्टुभेन छन्दसा छन्दसाग्नेः पार्श्वेनाग्नेः पार्श्वमुपदधाम्यूर्ध्वया त्वा दिशा बृहस्पतिना देवतया पा-

---

[1] So corr. Ch. यक्ष्वा [2] So corr. Ch. यक्ष्वा [3] So corr. Ch. वायोवायुर्या [4] So Ch. vgl. स्मतीकम् Nigh. 1 12. Nir. 11 11. [5] Dies त्वा von mir ergänzt, fehlt in Ch. [6] So corr. Ch. शीर्षाग्नेश्शिर

ङ्क्तेन च्छन्दसाग्नेः पृष्ठमुपदधामि पाङ्क्तेन च्छन्दसा छन्दसाग्नेः पृष्ठेनाग्नेः पृष्ठमुपदधामि ॥ संयच्च प्रचेताश्चाग्नेस्सोमस्य सूर्यस्य ते ते ऽधिपतयस्ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दधाम्युग्रा च भीमा च पितॄणां यमस्येन्द्रस्य ते ते ऽधिपतयस्ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दधामि ध्रुवा च पृथिवी च सवितुर्मरुतां वरुणस्य ते ते ऽधिपतयस्ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दधामि यन्त्री च यमनी च मित्रावरुणयोर्मित्रस्य धातुस्ते ते ऽधिपतयस्ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दधामि प्राची च प्रतीची च वसूना रुद्राणामादित्यानां ते ते ऽधिपतयस्ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दधामि ॥ ५ ॥

cf Maitr S 2 12 3 2 13 12, 3 4 4 u s w, TS 4 1 6

सजूरब्द आयवोभिरिति संवत्सरो वा अब्दो मासा आयवा उषा अरुणीस्सूर एतश इमे अश्विना[1] संवत्सरो ऽग्निर्वैश्वानर पशव इडा पशवो घृतं संवत्सरं पशवो ऽनु प्रजायन्ते[2] संवत्सरादेवास्मै पशून्प्रजनयति दर्भस्तम्बे[3] जुहोति यद्वा अस्या अनामृतं यद्वीर्यं तदेतदुत्सर्पति यदेवास्या अनामृतं यद्वीर्यं तस्मिञ्जुहोति नाग्निं चिक्यानः प्रमीयते यस्यैवं जुह्वति चित्रं देवानामुदगादनीकमिति पुरुषशीर्षे[4] जुहोत्यहर्वै मित्रो रात्री वरुण एतावद्वावास्ति यावदेवास्ति तत्स्पृणोति सौर्यर्चा जुहोति तस्मात्पुरुष एवं सूर्यं प्रत्यङ् पशूनां न्यञ्चो ऽन्ये यत्समान्यर्चा द्विर्जुहोति[5] तस्मात्समानस्य पुरुषस्य द्वौ पादौ ॥ यो ह वा अग्निं योग आगते न युनक्ति न युञ्जानेषु युङ्क्ते युक्ष्वा हि देवहूतमाँ अश्वे युक्ष्वा हि ये तवेत्यग्निमेवैतद्योग आगते युनक्ति युङ्क्ते युञ्जानेषु य एवं वेद द्वाभ्यां युनक्त्यस्थूरि द्वयं[6] यो ह वा अग्निं विमोक[7] आगते न विमु-

[1] Kap S 34 a E इमे श्विना cf aber oben Cap 5 a A TS 5 6, 4, 1
[2] So corr Ch जायत
[3] So corr Ch स्तम्भे Kap S 34 a E = Corr
[4] So corr Ch पुरुषार्ये Kap S 34 a E = Corr
[5] So corr Ch द्वि जु
[6] So corr Ch द्वय
[7] So corr Ch विमोक्त

सजूरब्द आयवोभिस्सजूरुषा अरुणीभिस्सजूस्सूर एतशेन सजोषा अश्विना दंसोभिस्सजूर्वैश्वानर इडया घृतेन स्वाहा ॥

चित्र देवानामुदगादनीक चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्ने ।
आप्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्ष सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्च ॥

युक्ष्वा हि देवहूतमाँ अश्वाँ अग्ने रथीरिव ।
नि होता पूर्व्यस्सद ॥

अग्ने युक्ष्वा हि ये तवाश्वासो देव साधव ।
अर वहन्त्याशव ॥

ङ्क्तेन च्छन्दसाग्ने पृष्ठमुपदधामि पाङ्क्तेन च्छन्दसा छन्दसाग्नेः पृष्ठेनाग्नेः पृष्ठमुपदधामि ॥ संयच्च प्रचेताश्चाग्नेस्सोमस्य सूर्यस्य ते ते ऽधिपतयस्ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दधाम्युग्रा च भीमा च पितॄणां यमस्येन्द्रस्य ते ते ऽधिपतयस्ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दधामि ध्रुवा च पृथिवी च सवितुर्मरुतां वरुणस्य ते ते ऽधिपतयस्ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दधामि यन्त्री च यमनी च मित्रावरुणयोर्मित्रस्य धातुस्ते ते ऽधिपतयस्ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दधामि प्राची च प्रतीची च वसूनां रुद्राणामादित्यानां ते ते ऽधिपतयस्ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दधामि ॥ ५ ॥

cf Maitr S 2 13 3 2 13 12 1 4 4 u a m, TS 4 4 6

सजूरब्द आयवोभिरिति संवत्सरो वा अब्दो मासा आयवा उषा अरुणीस्सूर एतश इमे अश्विना[1] संवत्सरो ऽग्निर्वैश्वानरः पशव इडा पशवो घृतं संवत्सरं पशवो ऽनु प्रजायन्ते[2] संवत्सरादेवास्मै पशून्प्रजनयति दर्भस्तम्बे[3] जुहोति यद्वा अस्या अनामृतं यद्वीर्यं तदेतद्दर्भस्तम्बे यदेवास्या अनामृतं यद्वीर्यं तस्मिञ्जुहोति नार्तिमार्च्छति चिन्वानः प्रमीयते यस्यैवं जुह्वति चित्रं देवानामुदगादनीकमिति पुरुषशीर्षे[4] जुहोत्यहर्वै मित्रो रात्री वरुण एतावद्वावास्ति यावदहश्च रात्रिश्च यावदेवास्ति तत्स्पृणोति सौर्यर्चा जुहोति तस्मात्पुरुष एवं सूर्यं प्रत्यङ् पशूनां न्यञ्चो ऽन्ये यत्समान्यर्चा द्विर्जुहोति[5] तस्मात्समानस्य पुरुषस्य द्वौ पादौ ॥ यो ह वा अग्निं योग आगते न युनक्ति न युञ्जानेषु युङ्क्ते युक्त्वा हि देवहूतमाँ अश्वाँ अग्ने युक्ष्वा हि ये तवेत्यग्निमेवैतद्योग आगते युनक्ति युङ्क्ते युञ्जानेषु य एवं वेद द्वाभ्यां यनक्त्यस्थिरं ह्ययं[6] यो ह वा अग्निं विमोक[7] आगते न विमु-

ञ्चति न विमुञ्चमानेषु विमुञ्चते मातेव पुत्रं पृथिवी पुरीष्यमित्यग्निमेवैतद्विमोक आगते विमुञ्चति वि विमुञ्चमानेषु मुञ्चते य एवं वेदाथैतास्संयानीरेता[1] वै देवतास्स्वर्ग्यास्ताभिरेव[2] स्वर्गं लोकमेत्येषा वै गायत्री ज्योतिष्पक्षा तयैव स्वर्गं लोकमेति ॥ यथा नावोदकादुदकमभिसंयात्येवं वा एताभिरग्निचिदमुत्र यथालोकं संयाति तत्संयानीनां संयानीत्वमथैतान्यृतुनामान्यृतूनेवावरुन्द्धे[3] सुमेक इति संवत्सरो वै सुमेकस्संवत्सरमेवावरुन्द्धे ऽथैता आदित्येष्टका आदित्या वा एतस्य तेज आददते यो ऽग्निं चिक्यानो नेव रोचते यदेता उपधीयन्ते यथा दीप्यमाने भूयो[4] ऽभ्यादधात्येवमेवास्मिंस्तदधि पूर्वं तेजो दधाति नास्यादित्यास्तेज आददते यथासौ देवेष्वेवं[5] मनुष्येषु भवत्यथैता घृतेष्टकास्तेजो वा अग्निस्तेजो घृतं तेजस्येव तेजो दधात्यथैता वृष्टिसनयो वृष्टिमेवैताभिरवरुन्द्ध एताभिर्वा अग्निचित्ते ऽमुत्र यथाकामं वर्षति तद्वृष्टिसनीनां वृष्टिसनित्वमथैता आत्मैतद्ध[7] वा उवाच शङ्कः कौष्यः[8] पुत्रमग्निं चिकिवांसमचैरमी3मित्यचैर्षि ही3त्यथ कथा न सर्वात्मागा इति तद्धि नूनं[9] न विदांचकृमेति यदेता उपधीयन्ते सात्मानमेवाग्निं चिनुते पुनर्नितुन्ना भवन्ति प्राण एव प्राणमुपसंदधात्यथैषा षष्ठी चितिर्यो ऽग्निं चिक्यानो नेव प्रतितिष्ठेत्स एतां षष्ठीं चितिमुपदधीत षड्वा ऋतवस्संवत्सर[10] ऋतुष्वेव संवत्सरे प्रतितिष्ठत्येता वै देवतास्स्वर्ग्यास्ताभिरेव[11] स्वर्गं लोकमेत्येता वै देवता अभिचरणीया यं द्विष्यात्तं ब्रूयादमुं वै जम्भे दधामीत्येताभ्य एवैनं देवताभ्य आवृश्चति ताजक्प्रधन्वति ॥ ६ ॥ cf. Kap S 34 — E¹², IS 5 6 4

अग्निना वै देवास्स्वर्गं लोकमायंस्तान्यराच[1] आवृत्तान्पश्चादन्वेत्य रक्षांस्यजिघांसंस्ते देवा[2] एता वितृणीरपश्यंस्ताभी[3] रक्षांस्यपाघ्नत यद्द्वे पुरस्तादुपदधाति द्वे पश्चाच्चक्षुरेवोभयतो दधाति रक्षसामपहत्यै स्वयमातृण्णा भवन्ति प्राणानामुत्सृष्ट्यै स्वर्गस्य लोकस्यानुकशात्यै[4] चतस्रश्चतस्राश्चत्वारि चक्षुषो रूपाणि द्वे शुक्ले द्वे कृष्णे स्वर्गाय वै लोकायाग्निश्चीयते यदेकादशिनीं कुर्याद्वज्रेण पुरस्तादवगृह्णीयादस्वर्ग्यस्स्याद्यदनेकादशिनीमनवरुद्धा अस्य पशवस्स्युरेकयूप एकादश पशूनालभेत तेनैव स्वर्ग्यस्तेन पशूनवरुन्द्धे ॥ न पक्षसंमितां मिनुयाद्यत्पक्षसंमितां मिनुयात्कनीयांसं यज्ञक्रतुमुपेयात्पापीयस्यस्यात्मनः[5] प्रजा स्यादेतद्ध वा उवाच जातश्शाकायन्यश्शाहं कौप्यं पक्षसंमितामेकादशिनीममेदेति श्रुत्वा कनीयांसं यज्ञक्रतुमुपागात्पापीयस्यस्यात्मनः[6] प्रजा भविष्यतीति ततो वै तं पराभूतं मन्यन्ते वेदिसंमितां मिनुयाज्ज्यायांसमेव यज्ञक्रतुमुपैति नास्यात्मनः प्रजा पापीयसी भवति कस्मै कमग्निश्चीयत इत्याहुर्देवा मा वेदन्निति वा अग्निश्चीयते य एवं विद्वानग्निं चिनुते विदुरेनं देवा.[7] कस्मै कमग्निश्चीयत इत्याहुर्गृहा मे ऽसन्निति वा अग्निश्चीयते य एवं विद्वानग्निं चिनुते गृहवान्भवति कस्मै कमग्निश्चीयत[8] इत्याहुरन्नमदानीति वा अग्निश्चीयते य एवं विद्वानग्निं[9] चिनुते ऽत्त्यन्नं व्रतं चरेदग्निं चित्वा प्रथमं चित्वा न रामामुपेयाद्द्वितीयं चित्वा नान्येषां स्त्रियस्तृतीयं चित्वा न कांचन रेतो वा एतन्निधत्ते यदग्निं चिनुते यदुपेयाद्रेतसा व्यृध्येत[10] तदाहुर्ये एवामू रेतस्सिचा इष्टके ते अग्निचितो रेतो बिभृतस्तस्मादुपेत्येति सहस्रेष्टकं चिन्वीत[11] प्रथमं चिन्वानस्सहस्रसंमितो ह्ययं[12]

---

[1] So corr Ch मायंस्त [2] So corr Ch देवा ऐता [3] So Ch वितृशीरे॰ cf unten 22 8 Kap S 3 1 ते देवा एता वितृणीरपश्यंस्ताभिरग्माद्रक्षांस्यपाघ्नत [4] So Ch Kap S 35 1 नाकस्यानुख्यात्यै [5] So corr Ch यज्ञक्रतुमुपेयात्पापीयस्यस्यात्मन cf unten [6] So corr Ch प्रजा [7] So corr Ch देव [8] So corr Ch यते cf oben [9] So corr Ch ग्निश्चिनुते [10] So corr Ch व्यृध्येत [11] So corr Ch चिन्वेत [12] So corr ह्येव

लोको द्वे सहस्रे द्वितीयं चिन्वानो ऽन्तरिक्षेण संमितं त्रीणि सहस्राणि तृतीयं चिन्वानस्त्रय इमे लोका एभिर्लोकैस्संमितं प्रजापतिर्वा उख्यमग्निमविभस्तेन[1] प्रजा असृजत ता अनुप्राविशत्तो ऽब्रवीत्स एव मे प्रजानामृध्नवद्यो मेतस्संचिनवदित्यग्निः[2] प्रजापतिर्यदग्निं चिनुते प्रजापतिमेव संचिनोत्यृध्नोति तच्चित्यस्य चित्यत्वं तं वसुभ्यः प्रायच्छत्तेन वसवस्त्रीणि च शतानि त्रयस्त्रिंशतं चासृजन्त ते वसवो रुद्रेभ्यः प्रायच्छंस्तेन रुद्रास्त्रीणि च शतानि त्रयस्त्रिंशतं चासृजन्त तं[3] रुद्रा आदित्येभ्यः प्रायच्छंस्तेनादित्यास्त्रीणि च शतानि त्रयस्त्रिंशतं चासृजन्तोखा सहस्रतमी य एवमुखां सहस्रतमीं वेद[4] गच्छति साहस्रीं पुष्टिं पशूनाम् ॥ ७ ॥

cf Kap S 35 1 Maitr 3 3 4 8 TS 5 5 7

यथारूपमग्निश्चेतव्यो यो वै यथारूपमग्निं चिनुते नास्यापरूपं जायते गायत्र्या प्रथमां चितिं संचितामभिमृशेत्त्रिष्टुभा द्वितीयां जगत्या तृतीयामनुष्टुभा चतुर्थीं पङ्क्त्या पञ्चमीं यथारूपमेवाग्निं चिनुते नास्यापरूपं जायते प्राणो वै प्रथमा चितिर्व्यानो द्वितीयापानस्तृतीया प्राणापानैरेवैनं समिन्द्ध इडाया वा एषा विभक्तिः पशव इडा पशुभिरेवैनं चिनुते प्रजापतये प्रोच्याग्निश्चेतव्यो यो वै प्रजापतये ऽप्रोच्याग्निं चिनुत आर्तिमार्छत्यश्वा अभितस्तिष्ठेतां श्याव उत्तरात्श्वेतो दक्षिणतस्ता आलभमानिष्टकामिष्टकामुपदध्यादेतद्वै प्रजापते रूपं प्राजापत्यो ऽश्व प्रजापतय एवं प्रोच्याग्निं चिनुते नार्तिमार्छति ॥ हिरण्यपात्रं मधोः[5] पूर्णं ब्रह्मणे ददाति मधव्यो भवति शतमानं शतायुर्वै पुरुषश्शतवीर्य आयुरेव वीर्यमवरुन्द्धे चित्रं देवानामुदगादनीकमिति चित्रवत्यावेक्षते[6] चित्रमेव भवति मध्यन्दिने ऽश्वमवघ्रापयत्यसौ वा आदित्य इन्द्र एष प्रजापतिः प्राजापत्यो ऽश्वः प्रत्यक्षमेवैनमृध्नोति यो

---

[1] So corr Ch भस्तेस्तेन [2] So corr Ch मेतस्मिचनवदि॰ [3] So corr Ch जन्त तं [4] So corr Ch वेदि [5] So corr Ch हिरण्यपात्रमधो पूर्णं, Kap S 3 2 हिरण्यपात्र मधो पूर्ण [6] So corr Ch चित्रवृत्या॰

ऽग्नेरग्निं वेदाप्नोति[1] तं कामं यस्मै कामायाग्निश्चीयते प्रयास्यन्नग्निं चितमुपतिष्ठेत दीक्षया[2] त्वापं तपसा त्वापं सुत्यया त्वापमवभृथेन त्वापं वशया त्वापमिति तत्पञ्च संपद्यते पञ्च वा ऋतव ऋतवस्संवत्सरस्संवत्सरो ऽग्निर्वैश्वानर आप्नोति तं कामं यस्मै कामायाग्निश्चीयते ॥ एकेष्टकेत्याहुर्ब्रह्मवादिनो वागेवैकेष्टकेति ब्राह्मण एवैकेष्टकेतीम[3] एव लोका एतद्ध स्म वा आहुश्शर्कराख्यास्तिस्र एव वयमिष्टका अग्निं चित्यं विद्मेमानेव लोकानिति ससत्यो ऽग्निश्चेतव्यो भूरिति प्रथमां वितृणीमभिमृगेद्भुवरिति[4] द्वितीयां स्वरिति तृतीयामेतद्वै वाचस्सत्यं सत्यमेवाग्निं चिनुते सत्यमग्निमचेष्टाऽमुपसत्याऽमित्याहुर्ब्रह्मवादिनस्स ह त्वै ससत्यं चिनुते य एवं चिनुते कस्यै देवताया[5] अग्निश्चीयत इत्याहुर्ब्रह्मवादिनः प्रजापतय एव तस्य किं हविरित्यात्मेव ॥ ८ ॥ cf Kap S 35, 2, TS 5 5 7 a F

आपो वा इदमासन्सलिलमेव स प्रजापतिः पुष्करपर्णे वातो भूतो ऽलेलीयत स प्रतिष्ठां[6] नाविन्दत स एतमपां कुलायमपश्यत्स एतं प्रजापतिरपां मध्ये ऽग्निमचिनुत सेयमभवत्ततः[7] प्रत्यतिष्ठदियं वावाग्निस्तस्माद्यदस्यां खनन्त्यभीष्टकां तृन्दन्त्यभि[8] शर्करां यां पुरस्तादुपादधात्तच्छिरो[9] ऽभवत्सा प्राची दिग्यां दक्षिणत उपादधात्स[10] दक्षिणः पक्षो ऽभवत्सा दक्षिणा दिग्यां पश्चादुपादधात्तत्पुच्छमभवत्सा[11] प्रतीची दिग्यामुत्तरादुपादधात्स उत्तरः पक्षो ऽभवत्सोदीची

---

[1] So corr Ch याग्निरग्निं वे आप्नोति Kap S 35, 2 वा ऽग्नेरग्निं वेदाप्नोति [2] So corr Ch दीक्षाया [3] So corr mit Caland, Ch ॥ केष्टकेत्या यामेव केष्टकेति ब्राह्मण एव केष्टके [4] So corr Ch विमृणी॰ Kap S 35, 2 वितर्णीमुपदध्याद्॰ cf oben 22, 7 [5] So corr Ch देवतया [6] So corr Ch सलोयतमप्रतिष्ठावा॰, Kap S 35, 3 लेलीयत स प्रतिष्ठावा॰, cf TS 5, 6, 4, 2 3 [7] So corr Ch सेयमा भव॰, cf unten, Kap S 35, 3 = Corr [8] So corr Ch तृदत्य॰, erste Hand तृर्दत्य॰, cf TS 5, 6, 1, 1 [9] So corr Ch दुपदधात , so auch Kap S 35, 3, aber cf unten und TS 5, 6 1, 3 [10] So corr Ch उपदधात्, so auch Kap S 35, 3, aber cf unten und TS 5, 6, 1, 3 [11] So corr Ch दुपदधा so auch Kap S 35 3, aber cf unten und TS 5, 6 1, 3

दिग्यां मध्य उपादधात्तत्पृष्ठमभवत्सोर्ध्वा दिगियं वावाभिः पञ्चेष्टको य एवं वेद प्रजायते गच्छति प्रतिष्ठामापेयो वै ब्राह्मणस्तस्माद्ब्राह्मणाय सर्वासु दिक्ष्वर्धुकं[1] स्वां ह्येव दिशमन्वेति सर्वा ह वा इयं वयोभ्यो नक्तं दृशे दीप्यते तस्मादिमां वयांसि नक्तं नाध्यासते ऽपां वा एष कुलायस्तस्मादेतमापः प्रहारुका अपां ह्येष कुलायः ॥ ९ ॥

cf Kap S 35 3 TS 5 6 4

यदि मन्येत पूर्वो मातिक्रान्तो भ्रातृव्य इति बहिष्पवमानस्य पुरस्तादष्टौ लोकंपृणयोपदध्यान्माध्यन्दिनस्य[2] पवमानस्य पुरस्तादेकादशार्भवस्य[3] पवमानस्य पुरस्ताद्द्वादशायं वाव यः पवते स पवमानो वायुरग्नेस्तेजो य एवैनं पूर्वो ऽतिक्रान्तो भ्रातृव्यस्तं तेजसा प्रणुदते यदि मन्येत पश्चान्मे भ्रातृव्य इति पश्चादेतेषां पवमानानामुपदध्यादयं वाव यः पवते स पवमानो वायुरग्नेस्तेजो य एवास्य पश्चाद्भ्रातृव्यस्तं तेजसापनुदते[4] प्र श्रेयांसं भ्रातृव्यं नुदते प्रति पापीयांसं नुदते ॥ स एष सवनचित्प्रजापतिर्वा उख्यमग्निमबिभस्तस्य शिरः प्रावर्तत तेन देवा अश्राम्यंस्तस्यैतच्छिरः प्रत्यदधुर्यदुखा तत्संवत्सरमरोहदग्निः[5] प्रजापतिर्यत्संवत्सरमुख्यं[6] बिभर्ति प्रजापतेरेव शिरः प्रतिदधाति तस्मात्संवत्सरमुख्यो[7] भर्तव्यो यदर्वाक्संवत्सरादरुष्विदेव[8] सः ॥

येन देवा ज्योतिषोर्ध्वा उदायन्येनादित्या वसवो येन रुद्राः ।
येनाङ्गिरसो महिमानमानशुस्तेनैतु यजमानस्स्वस्ति ॥

इति घृतेनाक्तां समिधमादधाति समिद्धिरेवैषाग्नो[9] यजमानायैवैतत्स्वस्त्ययनं क्रियते ॥

---

[1] So corr nach Anleitung von TS 5 6 4 5 Ch दिक्षु ध्रुके die Correctur steht um so sicherer fest als in Ch ja oftmals ध्र für र्ध geschrieben ist durch Mißverständniß des resp Zeichens der Çarada Schrift Kap S 35 3 सर्वासु दिक्षु ऋध्नुकस्त्या स्वेव etc [2] So corr Ch लोकंपृणा° [3] So corr Ch ग्रार्भवस्य [4] So corr Ch तेजसामपनुदते Kap S 35 4 = Corr [7] So corr Ch मुख्यमरो [6] So corr Ch मख्यमु° [5] So corr Ch मध्यामु [8] So corr Ch यदर्वाक्संवत्सरात्संवत्सरा दरुष्विदेव oder दरुष्विदेव Kap S 35 4 deutlich संवत्सरादरुष्विदेव vielleicht अरु = Sonne [9] So corr Ch समिद्धिरेवैषाग्नो

ये ऽग्नय पुरीषिण आविष्टा' पृथिवीमनु ।
तेषामसि त्वमुत्तमः प्र नो जीवातवे सुव ॥

इति स्वमग्निं चितमुपतिष्ठेत सर्वमायुरेत्युप त्वाग्ने दिवे दिव इत्येतेन त्रिय्यृचेनान्येषामाशीरेव सा ॥ १० ॥ cf Kap S 35 4

यर्हि धिष्ण्या उपधीयन्ते तर्हि बार्हस्पत्याभिस्तिसृभिस्तिस्रो दक्षिणत उपदधात्यथ यामीभिस्तिसृभिस्तिस्र पूर्वा अथ रौद्रीभिस्तिसृभिस्तिस्र उत्तराद्दक्षिणत पशुश्रपणस्याथ वारुणीभिस्तिसृभिस्तिस्रो ऽवभृथे दक्षिणतो वै देवाना यज्ञ रक्षांस्यजिघांसंस्तानि ब्रह्मणापाघ्नत ब्रह्म बृहस्पतिर्यद्बार्हस्पत्या दक्षिणत उपधीयन्ते रक्षसामपहत्या[1] अथ यामीरेताभिर्वा असिताय देवलायेमे लोका अर्वाञ्चश्च पराञ्चश्च प्राभुर्यस्यैता उपधीयन्ते समस्मा इमे लोका अर्वाञ्चश्च पराञ्चश्च भान्त्यथ रौद्रीरेष वै रुद्र पशुश्रपण एवेश्वरो वा एष एतमतो ऽनूत्याय[2] हन्तोर्यद्रौद्रीरुपदधाति तेनैव रुद्रं शमयत्यथ वारुणीरापो वै वरुण ईश्वरो वा एष एतमवभृथादनूदेत्य वरुणो ग्रहीतोर्यद्वारुणीरुपदधाति[3] निर्वरुणत्वाय ॥ ११ ॥ cf Kap S 35 5

यद्युख्ये भ्रियमाणे[4] ऽयं देव.[5] प्रजा अभिमन्येत या आग्नेयीर्भिषग्वतीस्ताभिस्तिसृभिस्तिस्रस्समिध आदध्यादेष[6] वावैतत्प्रजा अभिमन्यते यद्भिषग्वतीभिरादधाति भेषजमेव करोति शान्तिरेव सा यद्युख्ये भ्रियमाणे कामयेत वर्षेदिति यास्सौरी रश्मिवतीस्ताभिस्तिसृभिस्तिस्रस्समिध आदध्यादेष वावैतत्प्रजाश्शुचार्पयति यर्हि पर्जन्यो न वर्षति यद्रश्मिवतीभिरादधाति वृष्टिमेव निनयति ताजक्प्रवर्षति ॥[7]

---

[1] Ch हत्या ॥ [2] So corr Ch नूत्याय Kap S 35 5 एतमतो वत्याय [3] So corr mit Cal Ch ग्रहणायदहीर्तो [4] So corr Ch hier und im Folgenden भ्रियमान So corr Ch यन्देवा Kap S 35 6 य देव [6] So corr Ch आदध्या [7] Hier steht in Ch noch der Satz यद्युख्ये भ्रियमाने कामयत वर्षेदिति यास्सौरी रश्मिवतीस्ताभिस्तिसृभिस्तिस्रस्समिध आदध्यात ॥ Ich habe denselben als irrthümliche Wiederholung gestrichen und habe dazu wohl um so eher ein Recht gehabt als dies Capitel in Ch überhaupt in Confusion gerathen ist Es stand an dieser Stelle in Ch noch bedeutend

यद्युखे भ्रियमाणे कामयेत न वर्षेदिति यास्सौरीभ्रोजस्वतीस्ताभिस्तिसृभिस्तिस्रस्समिध आदध्याद्वाज एव करोति न तां समां वर्षति यद्युखे भ्रियमाणे नश्येदेताभिश्चतसृभिरुपतिष्ठेताग्ने ऽभ्यावर्तिन्नग्ने ऽङ्गिरः पुनरूर्जा सह रय्येति विन्दत्येव ॥ १२ ॥ cf Kap S 35, 6

प्राचीनवंशं[1] कुर्वन्ति प्राची वै देवानां दिग्देवलोकमेवोपावर्तते पुर आदित्यो ऽसा अमुमेवादित्यमुपोत्क्रामति परिश्रिते याजयन्ति देवलोकमेव परिगृह्य[2] तस्मिन्नेनं दीक्षयन्त्येति वा एषो ऽस्माल्लोकाद्यो ऽमुं लोकं गच्छत्यन्तर्हित[3] इव वा इतो ऽसौ लोकस्सक्तिष्वतीरोकान्कुर्याद्येनास्माल्लोकान्नैत्याग्नावैष्णवमेकादशकपालं[4] निर्वपत्यग्निर्वै सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताश्चैव यज्ञं चालभ्य दीक्षामुपैति पवित्रं वा अग्निर्यज्ञो विष्णुः पवित्रपूत[5] एवं यज्ञमालभते यदष्टाकपालस्तेनाग्नेयो यत्त्रिकपालस्तेन वैष्णवस्तेनोभयस्मान्नैत्याग्नावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपत्यग्निर्वै देवानामवमो विष्णुः परमो[6] यथा तेजन्यां अन्तौ सगृह्णात्येवमेवैतदुभयतस्संगृह्य मध्यतो[7] देवता आवपते पुरोडाशस्स्याद्ब्रह्मवर्चसकामस्य शिरो वा एतद्यज्ञस्य यत्पुरोडाशो ब्रह्मवर्चसं पुरोडाशो ब्रह्मवर्चसी भवति चरुर्घृते स्यात्प्रजाकामस्य वा पशुकामस्य वा मिथुनं वा एतद्यद्घृतं च तण्डुलाश्च धेन्वा घृतं पयो ऽनडुहस्तण्डुला मिथुनमेव यज्ञमुखे दधाति प्रजननाय यतो वा एत-

---

mehr was aber spater getilgt ist, — namlich das Folgende यद्युखे भ्रियमाणे कामयेत न वर्षेदिति यास्सौरीभ्रोजस्वतीस्ताभिस्तिसृभिस्तिस्रस्समिध आदध्याद्वाज एव करोति न ता समा वर्षति यद्युखे भ्रियमाने नश्येदेताभिश्चतसृभिरुपतिष्ठेत्याग्ने भ्यावर्तिन्नग्ने च देव यावत्तत्प्रजा अभिमन्येत यद्रश्मिवतीभिरादधाति भेषजमेव करोति शान्तिरेव सा यद्युखे भ्रियमाणे कामयेत वर्षेदिति यास्सौरी रश्मिवतीस्ताभिस्तिसृभिस्तिस्रस्समिध आदध्यादेव यावेतत्प्रजायै पुनर्वार्षयति यदि प पर्जन्यो न वर्षति यद्रश्मिवतीभिरादधाति वृष्टिमेव नियच्छति ताजग्वर्षति ॥

[1] Dies Capitel collationirt mit und accentuirt nach T1 [2] Ch गृह्य [3] T1 न्तर्हिता [4] Ch ष्यतीरोकान T1 ष्यतीलाकान् [5] Ch पते [6] T1 पवित्रपूतं Accent corrigirt [7] In Ch Lucke es fehlt dort त्याग्नावैष्णवमेकादशकपालं निर्वप in T1 dies vorhanden [8] So T1 Ch परमं [9] So T1 Ch मध्यमो

रूपं यच्चरूरेजतेव[1] ह्येति दीक्षितोऽमुं लोकममुं ह्युप लोकमभिदीक्षते[2] यच्चर्मैर्वर्तते संमृडना आङ्क्ते ऽभ्यङ्क्ते ऽश्नाति वासः परिधत्त[3] एता वै पुरुषस्य तन्वस्संवर्तनूरेव[4] भूत्वा दीक्षामुपैति च्छिद्रो वै पुरुषो ऽन्तरादमेध्यो यदश्नाति मेध्यत्वायैवाच्छिद्रत्वायैवमिव वा अमुष्मिंल्लोके यथा दीक्षमाणो यथा मन्येतेत्थं मे नोपतप्स्यतीति[5] तथा प्रतयेद्यो यतः कनीयो दीक्षितस्संन्धतयिष्यंस्यात्तथा प्राश्नीयात्केशश्मश्रु[6] वपते नखान्निकृन्तते दतो धावते ऽमृतं वा एतत्पुरुषस्यामेध्यममेध्यमेवापहत्य मेधमुपैति सात्यङ्गिरसो वा अप्सु दीक्षां निधाय स्वर्गं लोकमायन्स्तामेति तामेव दीक्षामालभन्त ग्रीवादघ्नं स्नेयं[7] ग्रीवादघ्ने हि ते तां निधायायन्यावत्येव[8] कियति चाङ्गिर्ष्वेत्तामेति तेनैवं तां दीक्षामालभते न वहन्तीभिस्स्नायाद्वहन्तीभिस्स्नायान्स्तनं यश च्छेत्स्ने कूप्याभिस्स्नायाद्यत्कूप्याभिस्स्नायाद्विशं यश च्छेत्स्थावराभिस्स्नेयमेता वा अपां दीक्षिताः[9] पशुमतीयास्स्थावरा लोमशास्संतता लोमशाः पशवो यजमानमेव यशसार्पयति तीर्थे स्नेयं तीर्थमेव समानानां भवति ॥ १३ ॥

cf Kap S 35 6 a E (Fragm), Mait S 3 6, 1 Tait S 6 1, 1 2 (stücke)

समिद्दिशामाशया नस्स्वर्विन्मधुरतो[10] माधवः पात्वस्मान् ।
अग्निर्देवो दुष्टरीतुरदब्ध इदं ब्रह्म जिन्वतु पात्वस्मान् ॥
रथंतरं सामभिः पात्वस्मान्गायत्री छन्दसां विश्वरूपा ।
त्रिवृद्विष्टया स्तोमो अह्नां समुद्रो वात इदमोजः पिपर्तु ॥
उग्रा दिगामभिभूतिर्वयोधाश्शुचिश्शुक्रो अहन्योजस्ये ।
इन्द्राधिपत्यैः पिपृतादतो नो महि क्षत्रं विश्वतो धारयेदम् ॥

---

[1] So Ch, ohne Accent, T1 रेजतेव [2] So corr Ch दीक्षिते, T1 wohl auch दीक्षिते [3] So T1, Ch परिधत्ते [4] So T1, Ch तन्वाम° [5] So T1, Ch नोपतप्स्यतीति [6] T1 श्मश्रं [7] So T1 Ch स्नेय [8] So corr Ch धायायान्याव°, T1 धांयन्याय [9] Ch दीक्षित [10] Ch माधव मस्सुर्विन्मधुरतो, cf Maitr S 3 16 4 und TS 4, 4, 12 a A

वृहत्साम क्षत्रभृद्वृद्धवृष्ण्यं त्रिष्टुभौजः शुभितमुग्रवीरम्[1]।
इन्द्र स्तोमेन पञ्चदशेनौज इदं वातेन सगरेण रक्ष ॥
प्राची दिशाँ सहाशया[2] नो विश्वे देवाः प्रावृषाह्नाँ स्वर्वित्।
इदं क्षत्रं दुष्टरमस्त्वोजो ऽनाधृष्टं सहस्रियं सहस्वत् ॥
वैरूपेण साम्ना तच्छकेयं जगत्यैनं विक्ष्वावेशयामि।
विश्वे देवास्सप्तदशेन मध्यमिदं क्षत्रं सलिलं वातमुग्रम् ॥
यन्त्री दिशां क्षत्रमिदं दाधारोपस्थाशा मित्रवतीदमोजः।
मित्रावरुणा शरदाह्नां जिगत्नू अदब्धक्षत्रमिदमस्त्वोजः ॥
वैराजे सामन्नधि मे मनीषानुष्टुभा सभृतं दुष्टरं सहः[3]।
इदं क्षत्र मित्रवदार्द्रदान्वोजो[4] मित्रावरुणा रक्षतमाधिपत्यैः ॥
सम्राड् दिशाँ सहसाम्नी सहस्वत्यृतुर्हेमन्तो विष्टया पिपर्तु नः।
अवस्युवाता बृहती न शक्करीमं यज्ञमवतु[5] या घृताची ॥
स्वर्वती सुदुघा या पयस्वतीमं[6] यज्ञमवतु या घृताची।
त्व नो गोपा अवितोत यन्ता बृहस्पते याम्यां[7] युङ्ग्धि[8] वाचम् ॥
ऊर्ध्वा दिशा रन्तिराशौषधीनां संवत्सरेण सविता नो अह्नाम्।
रेवत्सामातिच्छन्दा उ च्छन्दो ऽजातशत्रुस्सुहवो न एधि ॥
स्तोम त्रयस्त्रिंश भुवनस्य पत्नि विवस्वद्वाते अभि नो गृणीहि।
घृतवती सवितुराधिपत्ये पयस्वती रन्तिराशा नो अस्तु ॥
हिरण्यगर्भो य प्राणत. ॥
विराड् दिशा विष्णुपत्न्यघोरास्येशाना सहसो या मनोता।
विश्वव्यचा इषयन्ती सुभूता शिवा नो अस्त्वदितिरुपस्थे ॥

---

[1] So corr Ch त्रिष्टुभा [2] So Ch in Maitr S 3 16 4 und TS 4 1 1? ? महयया [3] Ch मर doch deutet das vorausgehende " darauf hin daß म fur स verschrieben ist [4] So corr Ch दान्वोज्ञा [5] So corr Ch मयते [6] So corr Ch पयस्वती [7] So corr Ch मवते [8] So corr Ch याम्या MS 3 16 4 und TS 4 1 12 4 — Corr [9] So corr Ch etwa युद्दि cf Maitr S 3 16 4

विष्टम्भो दिवो धरुणः पृथिव्या अस्येशाना सहसो विष्णुपत्नी ।
बृहस्पतिर्मातरिश्वोत वायुसंध्वाना वाता अभि नो गृणन्तु ॥
वैश्वानरो न ऊतये पृष्टो दिव्यन्विदनुमते त्वं यज्ञे नाम ॥ १४ ॥
cf Maitr S 3 16 4 TS 1 4 12

अग्नेर्मन्वे प्रथमस्य प्रचेतसो यं पाञ्चजन्यं बहवस्समिन्धते ।
विश्वस्यां विशि प्रविविशानमीमहे स नो मुञ्चत्वंहस ॥
यस्येदं प्राणन्निमिषद्यदेजति यस्य जात जनमानं च केवलम् ।
स्तौम्यग्निं नाथितो जोहवीमि स नो मुञ्चत्वंहस' ॥
इन्द्रस्य मन्वे प्रथमस्य प्रचेतसो वृचघ्नस्तोमा[1] उप मामिहागुः ।
यो[2] दाशुषस्सुकृतो हवमुप गन्ता स नो मुञ्चत्वंहसः ॥
यस्संग्रामं जयति सं[3] वशी युधा य पुष्टानि संसृजति त्रयाणि ।
स्तौमीन्द्रं नाथितो जोहवीमि स नो मुञ्चत्वंहस' ॥
वायोस्सवितुर्विदथानि मन्महे या आत्मन्वद्विभृथो यौ च रक्षथ ।
यौ विश्वस्याधिपा बभूवथुस्तौ नो मुञ्चतमागस ॥
उप श्रेष्ठा न आशिषो देवयोर्धर्मे अस्थिरन् ।
स्तौमि वायुं सवितारं नाथितो जोहवीमि तौ नो मुञ्चतमागसः ॥
मन्वे वां मित्रावरुणा तस्य वित्तं सत्यौजसा दृंहणा य नुदेथे[4] ।
या राजाना सरथं याथ उग्रा तौ नो मुञ्चतमागस. ॥
यो वा रथ ऋजुरश्मिस्सत्यधर्मा मिथूचरन्तमुपयाति दूषयन् ।
स्तौमि मित्रावरुणा नाथितो जोहवीमि तौ नो मुञ्चतमागस. ॥
रथीतमौ रथीनां ह्वुव ऊतये शुभं गमिष्ठा सुयमेभिराशुभि' ।
ययोर्वां[5] देवौ देवेष्वनिषितमोजस्तौ[6] नो मुञ्चतमागस' ॥

---

[1] So corr Ch स्राम cf Maitr S 3 16 5, TS 4 7 15, 1 auch AV 4, 24 1 [2] So corr Ch ये [3] So corr Ch स [4] So corr Ch नुदेथ cf TS 4 7, 15, 2 MS 3 16, 5 (p 190 / 11) [5] Ch र्यो [6] So corr Ch पर्यो दान [7] So corr Ch मौज

यद्यातं वहतु सूर्यायास्त्रिचक्रेण संसदमिच्छमानौ ।
स्तौमि देवा अश्विना नाथितो जोहवीमि तौ नो मुञ्चतमागसः ॥
मरुतां मन्वे अधि नो ब्रुवन्तु प्रेमां[1] वाचं[2] विश्वामवन्तु विश्वे ।
आशून्हुवे सुयमानूतये[3] ते नो मुञ्चन्त्वेनसः ॥
तिग्ममायुधमीडितं सहस्वद्दिव्यं शर्धः पृतनासु जिष्णु ।
स्तौमि देवान्मरुतो नाथितो जोहवीमि ते नो मुञ्चन्त्वेनसः ॥
विश्वेषां देवानां मन्वे अधि नो ब्रुवन्तु प्रेमां वाचं विश्वामवन्तु विश्वे ।
आशून्हुवे सुयमानूतये[4] ते नो मुञ्चन्त्वेनसः ॥
यदिदमभिदासति पौरुषेयाद्दैव्याद्देवेरिरस्तु द्विपदश्चतुष्पदः ।
स्तौमि विश्वान्देवान्नाथितो जोहवीमि ते नो मुञ्चन्त्वेनसः ॥
अन्विदनुमते त्वं यत्ते नाम वैश्वानरो न ऊतये पृष्टो दिवि ॥
ये अप्रथेताममितेभिरोजोभिर्ये प्रतिष्ठे अभवतां वसूनाम्[5] ।
ते नो मुञ्चतमंहसः ॥
उर्वी रोदसी वरिवः कृणुतं क्षेत्रस्य पत्नी अधिवोचतं नः ।
स्तौमि द्यावापृथिवी नाथितो जोहवीमि ते नो मुञ्चतमंहसः ॥ १५ ॥

cf Maitr S 3 16 5 TS 4 7 15

इति श्रीमद्यजुषि काठके चरकशाखायामिठिमिकायां स्वर्गं नाम द्वाविंशं स्थानकं संपूर्णम् ॥[6]

---

[1] So corr Ch प्रमा [2] Ch वाचै [3] Hier ist in der Hdschr Ch von der ersten Hand noch ein च geschrieben welches aber spater mit gelber Farbe getilgt ist [4] Hier in Ch noch ein च welches ich getilgt habe, cf oben und Maitr S 3 16, 5, TS 4 7 15 4 5 So corr Ch प्रतिष्ठा भवत वसूनाम cf Maitr S 3, 16 5 TS 4, 7 1, 6 [6] So die Unterschrift dieses Capitels in Ch

हविर्वै[1] दीक्षितो न हविरनभिघृतं मेधमश्नुते यदभ्यनक्त्यभ्यैवैनं[2] घारयति मेध्यत्वाय घृतं देवानां निष्पक्वं मनुष्याणामायुतं गन्धर्वाणां स्वयंविलीनमादित्यस्य नैतद्देवत्रा न मनुष्यत्रा[3] यन्नवनीतं नैव देवत्रा न मनुष्यत्रा यो दीक्षितः प्रच्युतो ऽस्माल्लोकादप्राप्तो ऽमुं यन्नवनीतेनाभ्यङ्क्ते समृद्ध्यै वासः परिधत्ते ऽग्नेस्तूषः[4] पितृणां नीविरोषधीनां प्रघातो वायोर्वातपा[5] विश्वेषां देवानामोतवश्च[6] तन्तवश्च नक्षत्राणामतीरोकास्सर्वदेवत्यं वासस्सर्वदेवत्यो दीक्षितस्सर्वाभिरेवैनं देवताभिस्समर्धयत्याङ्क्त इन्द्रं वै वृत्रं जघ्निवांसं रक्षांस्यसचन्त तान्यञ्जनगिरिणान्तरधत्त[7] रक्षांस्येतं सचन्ते यो दीक्षते भवति हि यदाङ्क्ते रक्षसामन्तर्हित्या इन्द्रो वै वृत्रमहंस्तस्य चक्षुः परापतत्तत्त्रिककुभं[8] प्राविशद्यदाङ्क्ते तस्यैव चक्षुषो[9] ऽवरुद्ध्यै त्रिर्दक्षिणमाङ्क्ते सकृत्सव्यं त्रिवृद्यज्ञो मुखत एव यज्ञमालभते त्रिर्दक्षिणमाङ्क्ते द्विस्सव्यं पाङ्क्तो यज्ञो यज्ञमेवावरुन्द्धे दक्षिणं पूर्वमाङ्क्ते[10] सव्यं हि पूर्वं मनुष्या आञ्जते व्यावृत्त्यै यजुषाङ्क्ते ऽयजुषा हि मनुष्या आञ्जते व्यावृत्त्यै पराचीनमानक्ति न निधावत्याचपराचि[11] हि मनुष्या आञ्जते व्यावृत्त्या इषीकयाङ्क्ते[12] शलल्या हि मनुष्या आञ्जते व्यावृत्त्यै[13] ॥ संतूला भवति मैत्री वै संतूला वारुणी[14] परिशीर्णा मैत्रो दीक्षितस्समृद्ध्या ऊनमिव वा एतच्छिद्रमिव यच्चक्षुर्यदाङ्क्ते[15] तदेवापूरयत्यच्छिद्रत्वाय पावयतीन्द्रो वै वृत्रमहंस्तमप्स्वैवाभ्यहंस्तासां या यज्ञिया मेध्या आसंस्ता उदक्रामंस्ता ओषधयो ऽभवन्यत्तेजस्ते दर्भास्तस्मात्ते पवित्रं तस्माद्दर्भैरपः पुनन्ति यद्दर्भपिञ्जूलैः पावयत्यपामेवैनमोषधीनां तेजसा पावयति द्वा-

---

1 *Dies Capitel collationirt mit und accentuirt nach* T1 2 Ch भ्युनक्त्युभ्यैवेन 3 In T1 fehlt न मनुष्यत्रा, Accent ergänzt 4 T1 ग्नेस्तुष 5 So corr Ch प्रघातोर्वायोर्वातपा, T1 प्रघातो वायुर्वातपा zu वातपा cf TS 6 1, 1, 3 वातपानम् 6 So T1, Ch देवानामानतवश्च, cf TS 6, 1, 1, 1 7 So T1 Ch तान्याञ्जनगि° 8 So T1, Ch परापतत्त्रिककुभ 9 T1 चक्षुषा 10 So T1, Ch दक्षिणमाङ्क्ते (fehlt also पूर्वं) 11 So T1, Ch त्याचपराच, cf gaṇa मयूरव्यंसकादि zu Pā 2, 1, 72 12 Ch यक्ते 13 T1 व्यत्त्यै 14 Ch वरुणी 15 Ch यच्चक्षुर्य°

भ्यां पावयति द्वे सत्यं चानृतं च सत्येनैवास्यानृतं पावयति द्वौ प्राणश्चापानश्च. त्रिभिः पावयति त्रिपत्या हि देवा अथो त्रयो हि प्राणाः[1] प्राणो व्यानो ऽपानस्तानेव यजमाने दधाति पञ्चभिः पावयति पाङ्क्तः पुरुषो यावानेवास्यात्मा तं पावयति सप्तभिः पावयति सप्त वै छन्दांसि छन्दोभिरेवैनं पावयति नवभिः पावयति नव प्राणाः प्राणैरेवैनं पावयत्येकविंशत्या पावयत्येकविंशो वै पुरुषो[2] दश हस्त्या अङ्गुलयो दश पद्या आत्मैकविंशो यावानेवास्यात्मा[3] तं पावयति चित्पतिस्त्वा पुनात्विति ब्रह्म वै चित्पतिर्ब्रह्मणैवैनं पावयति वाक्पतिस्त्वा पुनात्विति स हि पावयिता देवस्त्वा सविता पुनात्विति सवितृप्रसूत एवैनं देवताभिः पावयत्यच्छिद्रेण पवित्रेणेत्यच्छिद्रवद्धारमेवैनं[4] पावयति सूर्यस्य रश्मिभिरित्यादित्यस्यैवैनं तन्वा पावयति तस्य ते पवित्रपते पवित्रेणेति यज्ञो वै पवित्रपतिर्यज्ञायैवैतत्पुनीते यस्मै कं पुने तच्छकेयमिति[5] यज्ञं शकेयमित्येवैतदाहान्वञ्चं[6] पावयत्यन्वङ्ङु पुरुष प्राणो यदा वै प्राणस्तिर्यङ् भवत्यथ प्रमीयते यत्तिर्यञ्चं पावयेत्तिर्यञ्चमस्य प्राणं कुर्यात्प्रमीयेतान्वात्ममेवास्य प्राणं करोति बहिष्पावयति मनुष्यलोक एवैनं पावयित्वा पूतं देवलोकं प्रणयति ॥ १ ॥ cf Kap S 35 7, Maitr S 3, 6 2 3, TS 6, 1, 1

गर्भो[7] दीक्षितो योनिर्दीक्षितविमितमुल्वं दीक्षितवसनं[8] जरायु कृष्णाजिनमेतस्माद्वै योनेरिन्द्रो ऽजायत कुलायमेवैतदासीवनं कृत्वोपचरति तस्माद्दीक्षितं नान्यत्र[9] दीक्षितविमितात्सूर्यो ऽभिनिम्रोचेन्नान्यत्राभ्युदियात्स्वादेव योनेः प्रजायत आकूत्यै प्रयुजे ऽग्नये स्वाहेत्याकूय वै यज्ञः प्रयुज्यते यच्चैव यज्ञमाकुर्वते[10] तदेनमालभते मेधायै

---

[1] Ch प्राण   [2] Dies Wort in Tt ohne Accent, von mir ergänzt   [3] था-त्मनेः in Tt ohne Accent, von mir ergänzt   [4] So Tt, in Ch पवित्रेणेत्य॰   [5] So Tt, in Ch तच्छकेयमिति   [6] So corr Ch त्यन्वञ्चं, T1?   [7] Dies Capitel collationirt mit und accentuirt nach T1   [8] Ch वसन   [9] So corr Ch तस्मा न्यत्रन्दी॰, T1 नान्यत्र दी॰ oder नान्य उपदी॰   [10] So T1 oder कुर्वते Ch कुयते oder कुयते, vielleicht die erste Hand कुर्वते Kap S 35, 8 यज्ञमाकुर्वते

मनसे ऽग्नये स्वाहेति मेधया वै मनसाभिगच्छति[1] यजती स्व इति यज्ञमेवालभते दीक्षायै तपसे ऽग्नये स्वाहेति दीक्षया वै तपसा यज्ञं प्राप्नोति यज्ञमेवावरुन्द्धे सरस्वत्यै पूष्णे ऽग्नये स्वाहेति वाग्वै सरस्वती पशवः पूषा वाचा[2] पशुभ्यो यज्ञ आलभ्यते वाचैव पशुभ्यो ऽधि यज्ञमालभत आपो देवीर्बृहतीर्विश्वशंभुव इत्यापो वै यज्ञो दिवि यज्ञो[3] ऽन्तरिक्षे पृथिव्यां यत्र बृहस्पतिर्वाच वै यज्ञो यत्र यत्रैव यज्ञस्तत एनं यत्रशालभते पञ्चैतानि जुहोति पाङ्क्तो यज्ञो यज्ञमेवावरुन्द्धे यज्ञस्य वा एते संभारा यदेतानि यजूंषि यदेतानि न जुहुयादसंभृतो ऽस्य यज्ञस्स्याद्यदेतानि जुहोति यावानेव यज्ञस्तं संभरत्यदीक्षितो वा एकयाहुत्यादन्ति[4] ह स्म वा एतस्य पुरान्नं यस्यैतानि न हूयन्ते यदेतानि जुहोति दीक्षितत्वायैव द्वितीयत्वायाग्नये स्वाहाग्नये स्वाहेति जुहोत्यग्निस्सर्वा देवतास्सर्वा एव देवता अवरुन्द्धे पञ्चैतानि जुहोत्यौद्ग्रभणि[5] षष्ठं[6] षडृतव ऋतुष्वेव प्रतितिष्ठति ॥ यज्ञस्सृष्टः प्र यजुरग्निनात्म साम तमृग्वेवायच्छन्नव सामानि द्वादश यजूंषि तस्मान्नवभिर्बहिष्पवमाने स्तुवन्त्यृचौद्ग्रभणं जुह्वति यदृचौद्ग्रभणं जुहोति यज्ञमेव सृष्टं[8] प्रत्युद्यचा यच्छति द्वादशभिर्ह स्म वै कारुद्वेषिण[9] औद्ग्रभणं जुह्वत्येतदेवं[10] स द्वादशगृहीतं[11] कृत्वा जुहुयात्तेनैव तदाप्नोति पूर्णया स्रुचा जुहोति पूर्णः प्रजापतिः प्रजापतिमेवाप्नोति[12] यदूनया जुहुयाद्भ्रातृव्याय लोकं कुर्यात्कामते[13] वै पूर्णं यं हि कामं कामयते तं

---

[1] T1 मभिगच्छति ohne Accent, von mir ergänzt [2] Accent corr., T1 वाचा [3] So T1, Ch यज्ञे [4] Kap S 35, 8 यस्या आहुत्या आदते भस्म वा यस्य पुनराद्य यस्यैतानि न हूयते [5] Ch त्योद्॰ [6] T1 षष्टि [7] So T1, Ch यजरग्निना॰ [8] Ch सष्ट [9] So corr. Ch कारुद्विषण, T1 करोद्विषिण, Kap S 35, 8 कारुद्वेषिण [10] So T1, Ch जुह्वते तदेव [11] So T1, Ch मद्द्वादश॰ [12] Accent corr., T1 मेवाप्नोति [13] So corr. nach Anleitung von Kap S 35, 8, Ch लोक कुर्यात्कामत, T1 लोकङ्कुर्यात्कामन्त Kap S 35, 8 लोक कुर्यात्कामतं, dies halte ich für das Richtige, zumal n und r in Çarada leicht und oft verwechselt werden, कामतं (aus काम ऋत) würde etwa bedeuten „dem Wunsche entsprechend“, „nach Wunsch richtig“, कामतं वै पूर्णं „voll ist wunschgemäß“

पूर्णास्य[1] कुरुते[2] यमेवं कामं कामयते तमवरुन्द्धे ॥ स्वे छन्दसि यज्ञः प्रतिष्ठाप्यो[3] ऽनुष्टुब्वै प्रजापतेस्स्वं[4] छन्दो यज्ञः प्रजापतिर्यदनुष्टुभाऽग्रभणं जुहोति स्व एवं छन्दसि यज्ञं प्रतिष्ठापयति छन्दःप्रतिष्ठानो वै यज्ञस्स यथाछन्दसं छन्दस्सु प्रतिष्ठाप्यस्सैषानुष्टुप्तस्यास्सप्ताक्षरमेकं पदमष्टाक्षराणि त्रीणि तेषां सप्तानां यानि त्रीणि तान्यष्टा उपयन्ति तान्येकादश सा त्रिष्टुब्यानि चत्वारि तान्यष्टा उपयन्ति तानि द्वादश सा जगती यान्यष्टौ सा गायत्र्यविभक्तानुष्टुप्स्वाहाकारेण[5] पङ्क्तिरेतावन्ति वै छन्दांसि यज्ञमेवं यथाछन्दसं छन्दस्सु प्रतिष्ठापयति ॥ यज्ञस्सृष्टो[6] देवताभिरालभ्यो विष्णो देवस्य नेतुरिति यन्नेतृमती तेन सावित्री मते इति पितृदेवत्या विश्व इति वैश्वदेवी द्युम्नमिति[7] बार्हस्पत्या[8] पुष्यत्विति पौष्णी सारस्वतस्स्वाहाकार एतावतीर्वै देवता यज्ञमेवं सृष्टं देवताभिरालभते यज्ञस्सृष्टस्त्रेधा प्राविशदृचं तृतीयेन साम तृतीयेन यजुस्तृतीयेन तस्य या प्रिया तनूरासीत्तया यजुः प्राविशत्तस्माद्यजुषो नोच्चैः कीर्तयितव्यं[9] यज्ञस्य प्रियां[10] तन्वमुद्गूर्णोत्यब्रह्मवर्चसी भवति नग्नंभावुकः ॥ २ ॥

cf Kap S 35 8, Maitr S 3 6 4 5, TS 6, 1, 2

यज्ञो[11] वै देवेभ्यो ऽपाक्रामत्कृष्णो भूत्वा तस्मात्पुनरुपावर्तमानादृक्सामे अपाक्रामतां ते कृष्णं प्राविशतां[12] यज्ञं मन्यमाने शुक्लं साम कृष्णमृग्यत्कृष्णाजिनेन[13] दीक्षत[14] ऋक्सामे एवालभते ऽहोरात्रे वै मिथुनं संभवतां तयोरोजो[15] वीर्यमपाक्रामत्तत्कृष्णं प्राविशद्यत्कृष्णाजिनेन दीक्षते ऽहोरात्रयोरेवौजो वीर्यमालभते द्यावापृथिवी वै मिथुनं संभवतां तयोस्तेजो यज्ञियमपाक्रामत्तत्कृष्णं प्राविशद्यत्कृ-

---

[1] So die Mss पूर्णास्य, resp. so ohne Acc.; Kap S 35, 8 पूर्णस्य कुरुते [2] T1 कुरुते [3] Ch प्रतिष्ठाप्य नु° [4] T1 प्रजापति°, Ch स्व [5] Ch गायत्र्याविभक्ता [6] Ch सृष्टे [7] So Ch ohne Acc., T1 द्युम्नमिति [8] Ch स्पत्य [9] Ch कीर्तयितव्य T1 कीर्तितव्य [10] So corr. Ch प्रियास्तन्वमु°, T1 प्रियां तन्वमु° [11] Dies Capitel collationirt mit und accentuirt nach T1 [12] So corr. T1 प्राविशता [13] Ch कृष्णं मृग° [14] So T1. Ch दीक्षित [15] Ch तयोरोजा

ष्णाजिनेन दीक्षते द्यावापृथिव्योरेवं[1] तेजो यद्वियमालभत ऋक्सामयोश्शिल्पे[2] स्थ इत्यृक्सामे एवालभते यथा नावौ[3] तरिष्यन्तौ एनं संपारयत ओंह्चश्शर्मासि[4] शर्म मे यच्छेति देवताश्च वा एष यज्ञं[5] चाभ्यारोहति यत्कृष्णाजिनमारोहति यदा वै श्रेयान्कामयते ऽथ पापीयांसं प्रतिनुदते देवताभ्यश्चैवं यज्ञाय च नमस्करोत्यप्रतिनोदायाशुभंवन्ति वा अन्यानि छन्दांस्यासन्ननाशुभवन्त्यन्यानि[6] तान्याग्निमयुर्यान्याशुभवन्त्यासंस्तानि प्रधक्ष्यामह इति भीषा कृष्णं प्राविशंस्तानीमानि यज्ञं वहन्ति यान्यनाशुभवन्त्यासंस्तानिमान्वक्ष्यामह[7] इति भीषा कृष्णं प्राविशंस्तानीमानि छन्दांसि यान्ययज्ञवाहानि[8] तानि स्वाराज्यमगच्छन्स्वाराज्यं गच्छति य एवं वेद यत्कृष्णाजिनेन दीक्षत आशुभवन्ति[9] चैवानाशुभवन्ति चोभयानि छन्दांस्यवरुन्धे ॥ होत्रा वै देवेभ्यो ऽपाक्रामंस्तद्वषट्कारो[10] ऽपचरत्कृष्णो[11] भूत्वा स्कन्नं वै वषट्कारो हविस्तस्मात्कृष्णाजिने हविष्पिंषन्ति[12] हविर्वै दीक्षितस्तस्मात्कृष्णाजिनमध्यास्ते तेसावं निष्ठीवति[13] हविषो ऽस्कन्दाय बर्हिष्ठं वै पशूनां यज्ञश्च देवताश्चान्तरान्नैदो यद्बर्हिर्लोमं कृष्णाजिनं कुर्यादन्तर्हितो यजमानो यज्ञाच्च[14] देवताभ्यश्च स्याद्यदन्तर्लोमसमन्तर्हितो यज्ञो देवताभ्यो हं संमस्येदन्तर्मांसे[15] बर्हिर्लोम्नी यद्येकं स्यात्पादं प्रतिपीड्येदनन्तर्हितो[16] यजमानो यज्ञाच्च[17] देवताभ्यश्च भवत्यनन्तर्हितो यज्ञो देवताभ्यो विष्णोश्शर्मासि शर्म यजमानस्येति विष्णुर्वै[18] यज्ञो वैष्णवो यजमानो विष्णुनैव यज्ञेनात्मानमुभयतस्सयुजं कुरुते यज्ञो यदसृज्यत तस्योल्बमन्ववेष्टत[19] तद्दीक्षितवसनमभवद्गर्भो दीक्षितो य-

---

[1] Ch पिव्योरेव [2] T1 शिल्प [3] T1 नवौ [4] So T1, Ch तेह्च° [5] So T1, Ch यज्ञञ्चा° [6] Ch भवानाशु° [7] So Ch ohne Accent, T1 न्यासंस्तानि मान्व° [8] T1 यहानि [9] Ch भवन्ते [10] Ch पाक्रमि° [11] So T1, Ch पनचर° [12] So T1 Ch हविष्पिषन्हविर्वै etc [13] So corr T1 नेष्टीवति, desgl Ch, ohne Accent [14] Ch यज्ञान्च [15] Ch समस्यद° [16] So T1, Ch दन्तर्हितो [17] Ch यज्ञान्च [18] T1 विष्णोर्वै [19] Ch न्ववे°

दीक्षितवसनं परिधत्ते स्वेनैव योनिनात्मानमौर्णुते तस्मान्महत्कायमेवमिव ह्युल्वेन[1] गर्भ आवृत इव छन्न इव न प्रत्यक्षं वदेदाचार्यो ऽयातयामत्वाय ॥ ३ ॥

cf Kap S 35 9 (Fragment), Maitr S 3 6 6 7, TS 6 1, 3

अङ्गिरसो[2] वै स्वर्गं लोकं यन्तस्ते मेखलास्संन्यकिरंस्ततश्शर[3] उदतिष्ठच्छरमयी मेखला भवति तामेव मेखलामालभन्ते देवा वै यन्नोर्जं व्यभजन्त ततश्शर उदतिष्ठच्छरमयी मेखला भवति तामेवोर्जमालभन्त ऊर्ध्वं मेखला मध्यं प्रति परिव्ययत्यूर्जमेव मध्यतो दधाति[4] यजमाने च प्रजासु च तस्मान्मध्यतः प्रजा ऊर्गूर्जयति नाभिं प्रति परिव्ययत्यूर्ध्वं वै पुरुषस्य नाभ्या मेध्यमवाचीनममेध्यं मेध्यस्य चामेध्यस्य च व्यावृत्त्यै त्रिवृद्भवति त्रिवृता वै स्तोमेन प्रजापतिः प्रजा असृजत त्रिवृद्वज्रो वज्रमेव भ्रातृव्याय प्रहरतीन्द्रो वै वृत्राय वज्रं प्राहरत्तस्य यत्प्राशीर्यत स शरो ऽभवत्तच्छरस्य शरत्वं[5] वज्रो वै शरो यच्छरमयी मेखला भवति वज्रमेव भ्रातृव्याय प्रहरति स्तृणुत एनं यं द्विष्यात्तं परिव्ययन्ध्यायेद्वज्रेणैवैनं समर्पयति मेखला पुंसो भवति योक्त्रं स्त्रियास्स्त्री वै मेखला पुमान्योक्त्रं मिथुनमेव यज्ञमुखे विपर्यूहते प्रजननाय वज्रो वै मेखला क्षुदुदारं पाप्मा भ्रातृव्यो यन्मेखलां परिव्ययते[6] वज्रेणैव पाप्मानं भ्रातृव्यमपहते ॥ यज्ञो वै देवेष्वासीद्दक्षिणा पितृषु स यज्ञो दक्षिणामभ्यकामयत तं पितरो ऽब्रुवन्देवेषु नो भागधेयमिच्छेति ते ऽब्रुवंस्तृतीयसवनभागा आसन्निति तस्मात्पितृभ्यस्तृतीयसवनं क्रियते तमह्वयन्त[7] हूतो ऽधावत्तस्मात्पुमान्स्त्रियां हूतो धावति तस्माच्छ्रोत्रियस्त्रीकामतमस्स हि यज्ञस्य नेदिष्ठी[8] ता[9] संमभवत्तदिन्द्रो ऽचायत्सो ऽमन्यत[10] यो वा इतो जनि-

[1] Ch ल्वेन [2] Dies Capitel collationirt mit und accentuirt nach T1 [3] Ch सन्य° [4] T1 ददाति [5] Ch शरत्वं [6] So Ch, ohne Accent, auch Kap S 36, 1 परिव्ययते T1 व्ययति [7] So Ch (ohne Accent), T1 मह्वयं क्रियते साम्ह्वयंत [8] Ch नेदिष्टी, T1 नेदेष्टी, Kap S 36, 1 नेदिष्ठो [9] T1 ता also ohne Accent [10] So T1 Ch सो मन्येत

ष्यते स एवेदं[1] भविष्यतीति तां योनिं प्राविशत्तस्मादजायत स पुनः प्रत्यैक्षत सो ऽमन्यत यो वा इतो ऽपरो जनिष्यते स मे सपत्नो भविष्यतीति तमनुहाय निर्वेष्ट्याच्छिनत्सा विषाणाभवद्यद्विषाणा भवति यज्ञस्यैव रेत इन्द्रस्य योनिं दक्षिणाया योनिमालभते पञ्चावृद्भवति पञ्चभिर्हि स तां निर्वेष्ट्याच्छिनदिन्द्रस्य योनिरसीतीन्द्रस्य[2] ह्येषा योनिः कृष्यै[3] त्वा सुमनस्याया[4] इति तस्मात्कृष्टं पच्यत[5] उत्कृर्षीति तस्मादूर्ध्वा ओषधय उत्पद्यन्ते[6] यजुषा कण्डूयते ऽयजुषा हि मनुष्याः कण्डूयन्ते व्यावृत्त्यै[7] यदयजुषा कण्डूयेत वरुणवत्कण्डूयेतापि[8] गर्भाः पामना जायेरन्वाग्वै देवान्मनुष्यान्प्रविशन्त्यैत्तस्या[9] यदत्यरिच्यत तद्वनस्पतीन्प्राविशत्सैषा वनस्पतिषु वाग्वदति या दुन्दुभौ या नाड्यां या तूणवे यद्वाडो[10] भवति वाच एवातिरिक्तमवरुन्द्धे तां मैत्रावरुणाय प्रयच्छति वाचमेवास्मै तत्प्रयच्छति तां शश्वदृत्विग्भ्यो विभजति तस्मादस्य वाङ् नोपदस्यत्यास्यदघ्नः[11] कार्यस्तावती हीयं वाग्वदत्यथो एतावति हि वाचो वीर्यं क्रियते यो वृक्षः फलग्रहिस्तस्य कुर्यात्फलग्रहिरसानीति ॥ ४ ॥

cf Kap S 36, 1, Maitr S 3 6 7 8, TS 6, 1, 3, 3 flg

स्वाहा यज्ञं मनस इति मनसा वै यज्ञ आलभ्यते वातयोनिर्यज्ञो दिवि यज्ञो ऽन्तरिक्षे पृथिव्यामत्राव वै यज्ञो यत्र यत्रैव यज्ञस्तत एनं मनसालभते तं यत्वास्ते यज्ञमेव तद्यत्वास्ते यद्विसृजेद्यज्ञं विसृजेद्यदि विसृजेत्पुनर्दीक्षयेद्यत्पुनर्दीक्षयेदाहुतीरभिरेचयेद्गायत्री वैष्णवीमनुब्रूयाद्वाग्वै गायत्री यज्ञो विष्णुर्वाचैव यज्ञं संतनोति बार्हस्पत्यामुत्तरा-

---

[1] Ch एवेद [2] Ch इस्या [3] So corr Ch कृष्ये T1 कृष्ये cf TS 6, 1, 3, 7 und oben Kath 2, 3 [4] So (ohne Acc) Ch सुमनस्याया T1 सुसस्याया, cf oben Kath 2, 3, TS 6 1, 3, 7, Maitr S 1, 2 2, 3, 6, 8, VS 4, 10 cf Kap S 36, 1 कृष्ये त्वा सुसस्याया इति [5] So T1 und Kap S 36 1 Ch पच्यत [6] So T1, Ch पद्यन्ते, Kap S 36, 1 उत्पद्यते [7] So T1, Ch व्यावृत्ते [8] Ch एतापि [9] So corr mit Caland Ch विशन्त्यैत् T1 विशन्त्यैत्, Kap S 36, 1 प्रविशतीत्तस्या [10] Ch यद्वाडो [11] Accent corrigirt, T1 स्यास्यदघ्न

मनुब्रूयाद्ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मणा यज्ञस्यार्तिं निष्क्रियते ब्रह्मणैव यज्ञस्यार्तिं निष्करोति[1] त्वमग्ने व्रतपा असीत्यग्नये व्रतपतये ऽनुब्रूयाद्व्रतपतिं वा एतस्य व्रतं गच्छति यो दीक्षितस्सन्न व्रतं चरत्यग्निर्देवानां व्रतपतिर्व्रतपतेरेवाधि व्रतमालभते ऽदीक्षिष्टायमसा[2] आमुष्यायण इति त्रिरुपांश्वाह त्रिरुच्चैर्देवेभ्यश्चैव मनुष्येभ्यश्च यज्ञं प्राह नक्षत्रं दृष्ट्वा वाचं विसृजन्ते दिवा वै मनुष्या यज्ञेन चरन्ति नक्तं देवा अहैव रात्रीमभिसंतत्य देवेभ्यो यज्ञं[3] संप्रयच्छति गोपीथाय व्रतं कृणुतेति यज्ञं कुरुतेत्येवैतदाह पाङ्क्तचेया[4] व्याहृतिः पाङ्क्तो यज्ञो वाच एवैतत्सम्यगुद्यते नोत्तानो दीक्षितश्शयीत यदुत्तानश्शयीत देवलोकमुपावर्तेत न न्यङ् शयीत यन्न्यङ् शयीत पितृलोकमुपावर्तेत ॥ जनो वा इतः पितरो दूरे जनादागच्छति प्रमायुकस्स्यात्तिर्यङ्ङेव शयीतान्तरिक्षदेवत्यो वै दीक्षितस्स्वमेव लोकं स्वमायतनमुपावृत्य शये नाग्नेः पराङ् शयीताग्निस्सर्वा देवता देवताभ्य आवृश्च्येताग्निमेवाभ्यावृत्य शयीताग्निस्सर्वा देवता देवता एवाभ्यावृत्य शये दैवीं धियं मनामह इति मार्जयते ब्रह्मणा सतेजस्त्वायायो आपो मे नेद्दीक्षामवमुष्णानित्यन्नं[5] वै मनुष्येभ्य उदवीभत्सत तद्देवा अयियंसंस्ता आपो ऽब्रुवन्नुपावर्तस्व वयं[6] त एतान्स्वदयिष्याम इति तदुपावर्तत यद्दीक्षितो मार्जयते ऽन्नाद्यस्यावरुद्ध्यै ॥ तस्माद्ब्राह्मण आहार्य आदत्ते हस्ता अवनेनिजीतान्नाद्यस्यावरुद्ध्यै न वा एतेन हुतं[8] प्रतयितव्यं नाहुतं यो दीक्षितो ये देवा मनुजाता इति प्रतयन्ति प्राणा वै देवा मनुजातास्त्वायामेव देवतायां[9] हुतं प्रतयति तेनास्य न हुतं भवति नाहुतमग्ने त्वं सु[10] जागृहीति स्वप्स्यन्नग्निमभिमन्त्रयेत[11] बहु[12] वा एष सुप्तो व्रत्यं निगच्छ-

---

[1] So corr mit Caland Ch यज्ञस्यान्तर्निष्क्रियते स्यान्तर्निष्करोति [2] So corr mit Caland Ch व्रतमादीक्षिष्टा [3] So corr Ch यज्ञा [4] So corr Ch पाङ्क्तेया [5] So corr Ch व्यान्नि, cf MS tr S 3 6 9 (p 72 Z 9) [6] So corr Ch वय [7] So corr Ch तन्निज्ञता [8] So corr Ch हुत [9] So corr Ch देवताया [10] So corr Ch स्व [11] So corr Ch स्वप्स्यन [12] So corr Ch वहु

त्यग्निर्देवानां व्रतपतिर्व्रतपतय एव व्रतं[1] संप्रदाय काममृधते[2] त्वमग्ने व्रतपा असीति प्रबुध्याग्निमभिमन्त्रयेत व्रतपतये वा एष व्रतं संप्रयच्छत्यग्निर्देवानां व्रतपतिर्व्रतपतेरेवाधि[3] व्रतमालभते ॥ ५ ॥

cf Kap S 36 2, Maitr S 3 6 8 9, TS 6 1 4

न दीक्षितेन होतव्यं हविर्वै दीक्षितो रुद्रो[4] ऽग्निर्यज्जुहुयाद्धविर्भूतमात्मानं रुद्रायापिदध्याद्यन्न जुहुयाद्यज्ञं विच्छिन्द्यात्तदेतद्व्रतमपरस्मिन्नग्ना अधिश्रित्य पूर्वमग्निमभिसंचरति तेनैव यज्ञं संतनोति यथा विगौल्धः कुरुत एवमेष देवेभ्यो यज्ञं संभरति यो दीक्षते[5] यज्जुहुयाद्यज्ञं विदुह्यात्स्वयेद्यथोपधीते सूत एवं तद्यदुपरि जुहोति सकृदेव याम आगते देवेभ्यो यज्ञं दुहे सर्वं वा एतस्य हविर्भूतं यो दीक्षितो निरादिश्य हि दीक्षते[6] तस्य यो ऽन्नमत्ति यज्ञं गिरति तस्य यज्ञेनैव प्रायश्चित्तिः ॥ पाशेन वा एषो ऽभिहितो यो दीक्षितो वरुणः पाशस्तस्य यो ऽन्नमत्ति वरुण एनं ग्राहुको भवति तस्माद्यद्यस्य निगस्य[7] चान्नं नाद्याद्देवानां वा एतत्परिपूतं यो दीक्षितो मनुष्याणामिन्वै परिपूर्ति सुरभ्यवायं[8] तस्माद्दीक्षितस्यान्नं नाद्यात्त्रेधा वा एतस्य पाप्मानं विभजन्ते यो दीक्षितो यो ऽन्नमत्ति स तृतीयं यो ऽश्लीलं कीर्तयति स तृतीयं यो नाम गृह्णाति स तृतीयं तस्माद्दीक्षितस्य नान्नमद्यान्नाश्लीलं कीर्तयेन्न नाम गृह्णीयाद्दानाय वा एष दीक्षते[9] ऽथैतदनृतं करोति यत्प्रतिगृह्णाति गर्भो दीक्षितो हिनस्ति[10] गर्भं प्रतिगृहीतं[11] पूषा सनीनां सोमो राधसामिति पूषा हि सनीनामीशे सोमो राधसां रास्वेयत्सोमेति सोमो वा एतदेतस्मै रासते यद्यनुत आ भूयो भरेत्यागमे ह्येनं भूयो देवस्सविता वसोर्वसुदावेति सवितृप्रसूत एव प्रतिगृह्णात्यात्मनो ऽहिंसायै देवेभ्यो वै यज्ञो न प्राभवत्तं दक्षिणाभिस्सम-

---

[1] So corr Ch व्रते [2] So corr mit Caland, Ch काम मर्दते [3] So corr Ch पतेरिवाधि [4] So corr Ch रुद्र [5] So corr Ch दीक्षिते [6] So corr Ch दीक्षिते [7] Vgl PW s v निगड s F [8] So Ch darunter steht klein geschrieben न्दुरत्य [9] So corr Ch दीक्षिते [10] So corr Ch हिनास्ति [11] So corr Ch प्रतीत

प्राचीं दिशं प्राजानन्नग्नीषोमा[1] अनुसमपश्यतां सविता प्रासुवददितिरस्यामधि यज्ञं प्राञ्चमतन्वत ॥ यज्ञमुखं वा एतत्संभ्रियते यत्प्रायणीयं वाक्पथ्या स्वस्तिर्यत्पथ्यां[2] स्वस्तिं यजति वाचमेव तत्संभरयति प्राणापाना एवाग्नीषोमाभ्यां संभरति प्रसवायैव सवितेयमदितिरस्यामधि यज्ञमुखं संभरयति कृध्यै वा एतन्निरुप्यते यत्प्रायणीयं मरुतां देवविशा देवविशं[3] वै कल्पमानां मनुष्यविशानुकल्पते यन्मरुत्वद्याज्यायाः पदं भवति स्वस्ति राये मरुतो दधातनेति देवविशमेव कल्पयति तां कल्पमानां[4] मनुष्यविशानुकल्पते पथ्यां स्वस्तिं यजति तस्मादसा आदित्यो ऽच्छिन्नं[5] पुर उदेति पश्चान्निम्रोचति पथ्यां ह्येष स्वस्तिमनुसंचरत्यग्निं यजति तस्माद्दक्षिणतो ऽप ओषधयः पच्यमाना आयन्त्याग्नेया[6] ह्योषधयस्सोमं यजति तस्मादापः[7] प्रतीचीर्भूयिष्ठा धावन्ति सौमीर्ह्यापस्सवितारं[8] यजति तस्मादयमुत्तराद्भूयिष्ठं पवते[9] सवितृप्रसूतो[10] ह्येष पवते ऽदितिं[11] यजति तस्मादियमुपरिष्टात्प्रजाभ्यो वर्षति पञ्चैता देवता यजति पाङ्क्तो यज्ञो यज्ञमेवावरुन्द्धे ऽभये पशुमवद्यति षडृतव ऋतुष्वेव प्रतितिष्ठति दश याज्यानुवाक्या भवन्ति दशाक्षरा विराडन्नं विराड्विराज्येवान्नाद्ये प्रतितिष्ठति स्विष्टकृते द्वादशी भवतो द्वादश मासास्संवत्सरस्संवत्सरस्याप्त्यै सप्तदश सामिधेन्यो भवन्ति सप्तदशो वै संवत्सरः पञ्चर्तवो द्वादश मासा एष वाव स संवत्सरस्संवत्सरादेवाधि यज्ञमुखं प्रतनुते ॥ ८ ॥

cf Kap S 36 5, Maitr S 3 7 1, TS 6 1 5

पथ्यां स्वस्तिं यजति वाग्वै पथ्या स्वस्तिर्वाचमेव तदात्मनस्स्पृणोत्यग्निं यजति यदेवास्य शुष्कमग्निदाह्यं तत्तेन स्पृणोति सोमं यजति यदेवास्यार्द्रमात्मनो[12] ऽनग्निदाह्यं तत्तेन स्पृणोति प्रसवायैव सविता

[1] So corr Ch प्रजनच॰ [2] So corr Ch पाक्पथ्या स्वस्ति यत्पथ्या [3] So corr Ch विशा [4] So corr Ch माना मनु॰ [5] So corr Ch आदित्यो ऽच्छिन्नपुर [6] So corr Ch त्र्नेया ह्योष [7] So corr Ch दप [8] So corr Ch सोमी [9] So corr Ch पवति [10] So corr Ch सृते [11] So corr Ch पावते ऽदिति [12] So corr Ch स्याद्रमा॰

समिध्यै प्रतिष्ठित्या अदितिः पथ्यया स्वस्त्या प्रयन्ति पथ्यया स्वस्त्योद्यन्ति वाग्वै पथ्या स्वस्तिर्वाचैव प्रयन्ति वाचोद्यन्त्यादित्यं[1] प्रायणीयं भवत्यादित्यमुदयनीयमस्मिंश्चैव लोके[2] ऽमुष्मिंश्च यज्ञमुखेन प्रतितिष्ठति दिशो वै स्वर्गो लोक एतद्देवत्या दिशो यत्प्रायणीयेन यजते दिश एव स्वर्गं लोकमभ्यातिष्ठति यथा वै तेजन्यूयत एवं यज्ञ ऊयते यदादित्यं प्रायणीयं भवत्यादित्यमुदयनीयं वर्त्रौ एवैता अन्ततो नह्यति दृढिम्ने[3] ऽप्रस्रंसाय याः प्रायणीयस्यानुवाक्यास्ता उदयनीयस्य याज्या या याज्यास्ता अनुवाक्या येनैव[4] प्रयन्ति तेनोद्यन्ति प्रतिपदत्वाय प्रतिप्रज्ञात्यै व्यतिषजेद्याज्यानुवाक्या यं द्विष्यात्तस्य प्रैनमस्माल्लोकाच्च्यावयति[5] नामुं प्रापयति यथा पथ[6] उदेत्येवं तदुभयत एवैनं छिनत्त्यननुयाजं प्रायणीयं स्यादप्रयाजमुदयनीयं समानं वा एतद्धविस्संतत्या आत्मा वै प्रयाजाः प्रजानुयाजा यदेवं कुर्यादात्मानं च प्रजां चान्तरियादप्रजाः[7] प्रमीयेत प्रयाजवती एवानुयाजवती स्यातां समानं वा एतद्धविस्समानी देवता समानं मेक्षणं तेनैव यज्ञं संतनोति नात्मानं[8] न प्रजामन्तरेति ॥ संस्थाप्या3न्न संस्थाप्या3मिति मीमांसन्ते स्रवति वै यज्ञो ऽसंस्थितस्त[9] स्रवन्तं यजमानो ऽनु परास्रवति प्रजया च पशुभिश्च संस्थाप्यमेव पत्नीं तु न संयाजयेदमेध्या वा एषापूता नेश्वरा स्वर्गं लोकं गन्तोस्तामुदयनीये संयाजयति यथा प्रवासी स्वमायतनमागच्छत्येवमेवैतत्पत्नी यजमानो ऽस्मिंल्लोके ऽभि प्रतितिष्ठति दीक्षितान्वै हि वा ईजाना अदन्त्यथ न वसीयांसो भवन्ति दीक्षितो वै तर्हि यर्हि प्रायणीयेन यजते दीक्षितस्तर्हि[10] यस्यैव-

---

[1] So corr Ch द्यन्तादित्य [2] So corr Ch लाका [3] So corr Ch दृढिम्ने [4] So corr Ch येनेय [5] So corr Ch ल्लाकाश्च्याव [6] So corr Ch यथा पथ पथ Kap 8 36 6 यथा पथ उदेत्येव [7] So corr mit Caland Ch प्रजाग्धा द्याजा Kap 8 36 6 द्यप्रजा [8] So corr Ch त्मानिच प्र° [9] So corr Ch यज्ञा ऽसंस्थितस्ते Kap 8 36 6 यज्ञा ऽसंस्थित स्रवत [10] So corr Ch दीक्षितर्हि

भृथादुदेति[1] प्रायणीयस्य निष्काप उदयनीयमभिनिर्वपत्युदयनीयस्यैव नाश्नीयाद्दीक्षितान्नमेव परिवृणक्ति वसीयान्भवति ॥ ९ ॥

cf Kap S 36, 6, Maitr S 3 7 2, TS 6, 1, 5

कद्रूश्च वै सुपर्णी चात्मरूपयोरस्पर्धेतां सा कद्रूः सुपर्णीमात्मरूपमजयदियं वै कद्रूर्द्यौः सुपर्णी छन्दांसि वै सौपर्णानि सा कद्रूः सुपर्णीमब्रवीत्तृतीयस्यामितो दिवि सोमस्तमाहर[2] तेनात्मानं निष्क्रीणीष्वेति[3] सा सुपर्णी छन्दांस्यब्रवीदेतस्मै वै पितरौ पुत्रान्बिभृत ईहगान्मा स्पृणवानितो मा निष्क्रीणीतेति सा जगत्युदपतच्चतुर्दशाक्षरा सती सा प्राप्य न्यवर्तत तस्या द्वे अक्षरे अहीयेतां सा पशूंश्च दीक्षां चादायापतत्तस्मात्पशुमन्तं दीक्षोपनमति तस्मादाहुर्जगती छन्दसां पशव्यतमेति सा त्रिष्टुबुदपतत्त्रयोदशाक्षरा सती साप्राप्य न्यवर्तत तस्या द्वे अक्षरे अहीयेतां सा दक्षिणां च तपश्चादायापतत्तस्मात्त्रिष्टुभो लोके दक्षिणा नीयन्त[4] एतद्वाव तपो यत्स्वं ददाति तस्मादाहुर्माध्यन्दिनं सवनानां तपस्वितममिति सा गायत्र्युदपतच्चतुरक्षरा सती साजया कर्णगृह्योदपतत्तमस्या अजाभ्यारुणत्तदजाया[5] अजात्वं सा तानि च चत्वार्यक्षराणि सोमं चादायापतत्साष्टाक्षराभवद्ब्रह्मवादिनो वदन्ति कस्माद्गायत्री कनिष्ठा छन्दसां सती यज्ञमुखं परीयाय कस्मात्तेजस्विनितमेति[6] यदेवादः सोममाहरत्तस्माद्गायत्री यज्ञमुखं तस्मात्तेजस्विनितमा[7] सा पद्भ्यां द्वे सवने आहरन्मुखेन तृतीयं यन्मुखेनाहरत्तदधयत्तस्माद्द्वे सवने शुक्रवती धीतमिव तृतीयसवनं तस्मादृजीषं तृतीयसवने ऽभिषुण्वन्ति[8] यत्तृतीयसवन आशिरमवनयन्ति[9] तृतीयसवनमेव तत्संभरन्तो मन्यन्ते ॥ १० ॥

cf Kap S 37, 1, Maitr S 3 7, 3, TS 6 1 6

---

[1] So corr Ch दुदंति [2] So corr mit Caland Ch मामस्तेनाहर [3] So corr Ch निष्क्रीणीष्वेति [4] So corr Ch नीयन्ते, Kap S 37, 1 नीयन्त एत° [5] So corr mit Caland, Ch अजाभ्याक° [6] So Ch, Kap S 37, 1 तेजस्वितमेति [7] So Ch desgl Kap S 37, 1 [8] So corr Ch प्रपवति [9] So corr Ch आशिरावनयति Kap S 37, 1 a. b आशिरमवनयति

इन्द्राग्नी[1] अपथद्वृत्रमिन्द्रावरुणयोरहं नू न इन्द्रावरुणा सं वां कर्मणोभा[2] जिग्यथुरस्मे इन्द्राबृहस्पती बृहस्पतिं नः ॥
इन्द्रासोमा तपतं[3] रक्ष उब्जतं[4] न्यर्पयतं वृषणा तमोवृधः ।
परा शृणीतमचितो[5] न्योषतं हतं नुदेथां निःशिशीतमत्रिणः ॥
इन्द्रासोमा समघशंसमभ्यघं तपुर्ययस्तु[6] चरुरग्निमाँ इव ।
ब्रह्मद्विषे क्रव्यादे घोरचक्षसे द्वेषो धत्तमनवायं किमीदिने ॥
इन्द्रा नु पूषणा वयं सख्याय स्वस्तये ।
हुवेम वाजसातये ॥
यदिन्द्रो अनयद्रितो महीरपो वृषन्तमः ।
तत्र पूषाभवत्सचा[7] ॥
इन्द्रापर्वता बृहता रथेन वामीरिष आवहतं सुवीराः[8] ।
वीतं हव्यान्यध्वरेषु देवा वर्धेथां गीर्भिरिडया[9] मदन्ता ॥
ममत्तु नः परिज्मा[10] वसर्हा ममत्तु[11] वातो अपां वृषण्वान् ।
शिशीतमिन्द्रापर्वता युवं नस्तन्नो विश्वे वरिवस्यन्तु देवाः ॥
ऋभुर्ऋभुभिरभि[12] वः स्याम विभ्वो विभुभिः शवसा शवांसि ।
वाजो अस्माँ अवतु वाजसाता इन्द्रेण युजा तरुषेम वृत्रम् ॥
शच्याकर्त पितरा[13] युवाना शच्याकर्त चमसं देवपानम् ।
शच्या हरी धनुतरा अतष्टेन्द्रवाहा ऋभवो वाजरत्नाः ॥
वधी[14] वृत्रं भूरि चकर्थ[15] विश्वाहेन्द्र एनांसुपेण ॥ ११ ॥
त्वमग्ने बृहद्वयो दधासि देव दाशुषे ।
कविर्गृहपतिर्युवा हव्यवाडग्निरजरः ॥

---

[1] Dies Capitel collationirt mit und accentuirt nach Brl fol 170 [2] Ch शोला
[3] Brl तपुत्र [4] Ch रक्षस्ब्जतच्च cf RV 7 104 1 [5] Accert corr Brl तमतो
[6] Accent corr Brl ययस्तु cf RV 7, 104 2 [7] cf RV 6 57 1 und 4 [8] Ch वीरं cf RV 3, 53 1 [9] Brl र्वरयाङ्कभिं [10] Ch ममत्तु न परिह्मा cf RV 1, 122, 3 [11] Ch ममत्तु [12] So corr Ch ऋभुर्ऋतुभि॰ Brl ऋभ्वभिरभि cf RV 7, 48 2 [13] Ch मितरा cf RV 4 35 5 [14] Ch वधीं [15] Brl चक्र

पित्तरो विभुर्विभावा सुदृशीको अस्मे सुगार्हपत्यास्समिषो दीदि-
ह्यस्मद्र्यक्संमिमीहि श्रवांसि य इमा विश्वा जातानि विश्वा रू-
पाणि ॥
त्वं च सोम नो वशो जीवातुं न[1] मरामहे।
प्रियस्तोत्रो वनस्पतिः ॥
ब्रह्मा[2] देवानां पदवीः कवीनामृषिर्विप्राणां महिषो मृगाणाम्।
श्येनो गृध्राणां स्वधितिर्वनानां[3] सोमः पवित्रमत्येति रेभन् ॥
उदप्रुतो न वयो रक्षमाणा वावदतो अभ्रियस्येव[4] घोषाः।
गिरिभ्रजो नोर्मयो मदन्तो[5] बृहस्पतिमभ्यर्का अनावन् ॥
हंसैरिव सखिभिर्वावदद्भिरश्मन्मयानि नहना व्यस्यन्[6]।
बृहस्पतिरभिकनिक्रदद्गा उत प्रास्तौदुच्च[7] विद्वाँ अगायत् ॥
त्वं सुतस्य पीतये सद्यो वृद्धो[8] अजायथाः।
इन्द्र ज्यैष्ठ्याय सुक्रतो ॥
भुवस्त्वमिन्द्र ब्रह्मणा महान्भुवो विश्वेषु सवनेषु[9] यज्ञियः।
भुवो नॄंश्च्यौत्नो[10] विश्वस्मिन्भरे ज्येष्ठश्च मन्त्रो विश्वचर्षणे ॥
मित्रस्य चर्षणीधृतश्श्रवो देवस्य सानसि।
सत्यं चित्रश्रवस्तमम् ॥
मित्रो जनान्यातयति ब्रुवाणो मित्रो दाधार पृथिवीमुत द्याम्।
मित्रः कृष्टीरनिमिषाभिचष्टे सत्याय हव्यं घृतवद्विधेम[11] ॥
प्र स मित्र मर्तो अस्तु प्रयस्वान्यस्त आदित्य शिक्षति[12] व्रतेन।
न हन्यते न जीयते त्वोतो नैनमंहो अश्नोत्यन्तितो न दूरात् ॥

---

[1] So corr Ch जीवातुर्न cf RV 1, 91, 6 [2] Dieser Vers auch Brl fol 10 11 [3] Ch गृध्राणां स्वधिति cf RV 9, 96, 6 [4] So corr Ch स्यव, cf RV 10, 68, 1 [5] So corr Ch या दता [6] So corr Ch व्यसन cf RV 10, 67, 3 [7] So corr Ch भिकनद्गात उत प्रास्तादुच्च [8] Ch erste Hand वृद्धो cf RV 1, 5 6 [9] So corr Ch सैवनेषु [10] So corr Ch च्युच्च्यौत्नो cf RV 10 50 4 [11] cf RV 3, 59, 1 [12] So Ch, cf RV 3, 59 2

यत्किंचेदं वरुण दैव्ये जनेऽभिद्रोहं मनुष्याश्चरामसि ।
अचित्ती यत्तव धर्मा युयोपिम मा नस्तस्मादेनसो देव रीरिषः[1] ॥
कितवासो यद्रिरिपुर्न दीवि[2] यद्वा घा सत्यमुत यन्न विद्म ।
सर्वा ता विष्य[3] शिथिरेव देवाधा[4] ते स्याम वरुण प्रियासः ॥
यथा नो अदितिः करत्पश्वे नृभ्यो यथा गवे ।
यथा तोकाय रुद्रियम्[5] ॥
मा[6] नस्तोके तनये मा न आयौ मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः ।
वीरान्मा नो रुद्र भामितो[7] वधीर्हविष्मन्तो नमसा विधेम[8] ते ॥ १२ ॥

इति श्रीयजुषि काठके चरकशाखायां मध्यमिकायां दीक्षितनाम[9] त्रयोविंशं स्थानकं संपूर्णम्[10] ॥

या श्येताक्षी कृष्णवाला कृष्णशफा न तया क्रीणीयाद्धुतं[11] वा अस्या एतत्परिपिष्टं पितृदेवत्या सा प्रमायुकस्स्याद्या द्विरूपा न तया क्रीणीयाद्वार्त्रघ्नी सा जिनाति वा जीयते वेति तया राजन्यस्य क्रीणीयान्न हि तस्यान्तरास्ति जिनाति वा हि स जीयते वा याधीलोधकर्णी तया षोडशिनं क्रीणीयादतिरिक्तं वा एतद्रूपाणामतिरिक्तष्षोडश्यतिरिक्तेनैवातिरिक्तमाप्नोति या बभ्रुरेकहायनी तया क्रीणी-

---

[1] cf RV 7, 89, 5 [2] So corr Ch वीवि, cf RV 5, 85, 8 [3] So corr Ch विध्य cf RV 5, 85, 8. [4] So corr Ch देवधा [5] cf RV 1, 43, 2 [6] Dieser Vers T7 fol 16b [7] T7 भामिषो, cf RV 1, 114, 8 [8] So T7, Ch विधेम cf RV 1, 114, 8 [9] So Ch cf Kap 8 am Schluß von 37, 1 दीक्षित नाम पञ्च प्रपाठक ॥ (sic) [10] So die Unterschrift des Capitels in Ch [11] So corr Ch हुत, aber cf unten Kap 8 37, 2 हुत, unten यद्धुत परिपिष्टम्°

याद्वाग्वै सोमक्रयणी पुरुषो वाग्यदेकहायन्या क्रीणाति तस्मादेकहायन पुरुषो वाच वदति यज्ज्यायस्या क्रीणाति तस्माज्ज्यायान्वदति ॥ छन्दांसि वा अमुष्माल्लोकात्सोममाहरन्गायत्री श्येनो भूत्वा त गन्धर्वा अन्तरा पर्यमुष्णन्विश्वावसुस्स तिस्रो रात्रीरुपहृतो[1] ऽवसत्तस्मात्तिस्रो रात्रीस्सोम[2] क्रीतो वसति त देवा पुनरयाचन्त तमेभ्यो न पुनरददुस्ते ऽब्रुवन्गावा निष्क्रीणामेति ते ऽमन्यन्त यज्ञेन विक्रेष्यामहे यज्ञवा निष्क्रेष्याम[3] इति ते ऽब्रुवन्स्त्रीकामा वै गन्धर्वा वाचं स्त्रिय कृत्वा मायामुपावासृजंस्ते ऽमन्यन्त प्रजया व्यक्रेष्महि ये वाचा व्यक्रेष्महीति ते ऽन्वार्तीयन्तास्माकं[4] सोमो ऽस्माकं सोमक्रयणीति ते गन्धर्वा अब्रुवन्विह्वयामहा इति ते ब्रह्म गन्धर्वा अवदन्नगायन्देवास्सा देवान्गायत उपावर्तत तस्माद्गायन्त[5] स्त्री कामयते न ब्रह्म वदन्तमद्रुह्यद्धि सा ब्रह्मणे तस्मादाहुरक्रीता[6] सोमेन सोमक्रयण्यस्ति देवान्हि सा पुनरुपावर्ततेति ते ऽब्रुवन्स्त्रीकामा वै गन्धर्वा बहु वै गन्धर्वेषु मिथुनीभवन्ती सभवन्त्यचारीरप[7] प्रविश्योदेहीति[8] तस्या यदत[8] परिपिष्टमासीत्तज्जरती कूटा भूत्वोदैत्ते ऽब्रुवन्पितृदेवत्या वा इयमिति तस्मात्ता पितृभ्यो घ्नन्ति ते ऽब्रुवन्पुन प्रविश्योदेहीति[9] सा पष्ठौही वार्त्रघ्नी द्विरूपा भूत्वोदैत्सा तेन रूपेणापास्पृणुत तस्मात्सा वरो ऽतिवरेण्यो[10] नैन वरो हिनस्ति य एव विद्वान्वर वृणीते ते ऽब्रुवन्पुन प्रविश्योदेहीति सा बभ्रुरेकहायनी भूत्वोदैत्तयाक्रीणंस्तस्मात्सा सोमक्रयणी तदस्या रूपम् ॥ १ ॥

cf Kap S 37 2 Maitr S 3 7 3 4 TS 6 1 6

---

[1] Kap S 3 2 त गन्धर्वा अन्तरा पर्यमुष्णन् विश्वावसु स तिस्रो रात्रीरुपहृतोऽवस [2] So corr Ch सामक्रीतो ebenso Kap S 37 2 Maitr S 3 7 3 (p 78 Z 15) bloß क्रीता [3] So corr Ch निष्क्रीष्याम [4] So corr Ch न्वार्तीयतास्माकं Kap S 37 2 त चार्तीयतास्माक cf Maitr S 3 7 3 (p 78 Z 1) आर्तीयन्त von ऋतीय „sie zankten sich“ [5] So corr Ch द्रायन्ते [6] So corr Ch क्रीत [7] So corr Ch प्रविश्यो [8] So Ch cf oben [9] So corr Ch प्रविश्या [10] So corr Ch वरो तिवरेण्यो Kap S 3 2 वरा विवरायणा

सोमक्रयण्या तृतीयसवनमवरुध्यं[1] पशवो वै तृतीयसवनं यद्गवा क्रीणाति तेनैव तृतीयं सवनमवरुन्द्धे रोहिते चर्मन्मिमीते तस्माद्रोहितरूपं पशवो भूयिष्ठा न विचेतवा अनुमन्येत न विचीयमानस्योपद्रष्टा स्यात्सोम ओषधीनामधिराजो यसितमस्य निष्खिदति[2] क्षोधुको भवति तस्मात्सोमविक्रयी क्षोधुको ऽपामन्ते क्रीणाति सरसमेवैनं क्रीणाति हिरण्येन क्रीणाति सतेजसमेवैनं[3] क्रीणात्यजया क्रीणाति सतपसमेवैनं क्रीणाति धेन्वा क्रीणाति साशिरमेवैनं क्रीणात्यनडुहा क्रीणाति वह्न्येव यज्ञस्यावरुन्द्धे वत्सतरेण च वत्सतर्या च क्रीणाति मिथुनमेवास्य क्रीणात्यृषभेण क्रीणाति सेन्द्रमेवैनं क्रीणाति तदाहुः प्रजापतिना वा एष विक्रीणीते यदृषभेण विक्रीणीत इति य एव कश्च साण्डस्स्यादेतास्तेन[4] क्रीणीयात्तेनैव सेन्द्रं[5] क्रीणाति न प्रजापतिना विक्रीणीते[6] दशभिः क्रीणाति दशाक्षरा विराडन्नं विराड्विराज्येवान्नाद्ये प्रतितिष्ठति ॥ २ ॥

cf Kap S 37 3, Maitr S 3, 7, 4, TS 6 1 9 10

जूरसीति वाग्वै सोमक्रयणी जवते[7] हि वाचेत्थं चेत्थं च पश्यन्सोमक्रयणीं जुहोति वाग्वै सोमक्रयणी पश्यन्नेवैनां यच्छति धृता मनसेति मनसा हि वाग्धृता जुष्टा विष्णव इति यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञायैवैनां जुष्टां करोति तस्यास्ते सत्यसवसः प्रसवे तन्वो यन्त्रमशीय स्वाहेति यो वा एतस्यास्तन्वो यन्त्रमश्नुते भवति स सवितृत[8] एवास्यास्तन्वो यन्त्रमश्नुते स्वाहाकारेणैवैनां यच्छत्यमुष्मा आदित्याय प्रोच्य सोमः क्रेतव्यो देव सूर्य सोमं क्रेष्याम इत्यमुष्मा एवादित्याय प्रोच्य सोमं क्रीणाति ॥ चिदसीति वाग्वै सोमक्रयणी शास्त्येवैनां तस्माच्छिष्टाः[9] प्रजा जायन्ते मना असीति मनसा हि वाग्धृता धी-

---

[1] Ch वरुध्यम [2] Die Ligatur ष्ख in Ch undeutlich [3] So corr Ch सतेजसमेवैन oder सतेक्षमेवैन [4] Ch स्यादरे ॥ तास्तेन [5] So corr Ch सैन्द्र [6] So corr Ch विक्रीणीते, Kap S 37, 3 = Corr [7] Erste Hand in Ch जीयते dann corr [8] So Ch [9] So corr Ch छिष्ट, Maitr S 3, 7, 5 (p 81, Z 13) मृष्टा aber cf TS 1, 1, 7, 4

रसीति ध्यायते हि वाचेत्थं चेत्थं च दक्षिणासीति दक्षिणा ह्येषा यज्ञियासीति यज्ञिया ह्येषा क्षत्रियासीति क्षत्रिया ह्येषाथो य[1] ह्येषा जुषते स क्षत्रियो भवत्यदितिरस्युभयतश्शीर्ष्णीत्यदितिर्ह्येषोभयतश्शीर्ष्ण्युभयतो[2] ह्येषा यज्ञं परिभूरादित्यं प्रायणीयं भवत्यादित्यमुदयनीयं[3] सा मा सुप्राची सुप्रतीची भवेति सुप्राचीमेवैनां सुप्रतीचीं कुरुते मित्रस्त्वा पदि बध्नात्विति यत्पदि बद्धा स्यात्पितृदेवत्या स्याद्वाग्वै सोमक्रयणी वरुणः पाशो वाग्वरुणगृहीता[4] न वदेद्यत्कर्णगृहीता स्याद्वार्त्रघ्नी स्याद्यदनालब्धायता[5] ॥ मित्रस्त्वा पदि बध्नात्विति ब्रह्म वै मित्रो ब्रह्मणैवैनां पदि बध्नाति पूषाध्वनस्पात्वितीयं[6] वै पूषास्या एवैनां परिददातीन्द्रायाध्यक्षायेतीन्द्रो वै देवानामोजिष्ठस्तमेवास्या अध्यक्षं[7] करोत्यनु त्वा माता मन्यतामनु पितेति पिता च ह्येतस्या[8] माता चानुमन्तारौ सा देवि देवमच्छेहीन्द्राय[9] सोममिति देवी ह्येषा देवमच्छैतीन्द्राय सोमं[10] रुद्रस्त्वावर्तयत्विति रुद्रो वै देवानां क्षेपिष्ठस्तमेवास्याः परस्तात्करोत्यपरानिशाय[11] स्वस्ति सोमसखा पुनरेहीति पुनरेवास्या आवृत्तायै स्वस्ति करोति ॥ ३ ॥

cf Kap S 37, 4, Maitr S 3 7, 5 6, TS 6, 1, 7

दक्षिणेन[12] पदा दक्षिणानि पदान्यनुनिष्क्रामति तस्माद्दक्षिणोऽर्ध आत्मनो[13] वीर्यावत्तरष्षट् पदान्यनुनिष्क्रामति षडृतव ऋतुष्वेव प्रतितिष्ठति षट् पृष्ठानि तान्येवावरुन्द्धे सप्तमं पदमभिगृह्णाति सप्त ग्राम्याः पशवस्तानेवावरुन्द्धे सप्तधेयं[14] वाग्वदति तामेवाप्नोति व-

---

[1] So corr Ch य [2] So corr Ch त्यदिति॰ शीर्षाणीभयतो [3] So corr Ch मुदनीयं [4] So corr. Ch वाग्वरुणगिहीता [5] Ch nicht ganz deutlich, etwa नाल॰ब्धायता, Kap S 37, 4 यदनालब्धायत्रा, cf TS 6, 1, 7, 5 पद्वद्धा स्यादयता स्यात्, Maitr S 3, 7, 6 (p. 82, Z 5) [6] So corr Ch ध्वनस्पाद्वितीय [7] So corr Ch अध्य, Kap S 37, 4 = Corr [8] So corr Ch ह्येतात्स्या [9] So corr Ch ऐंद्राय [10] So corr Ch सोम [11] So Ch, oder त्यपरानिशाय, Kap S 37, 4 deutlich त्यपरानिशाय, darnach wohl Böhtl Wort 3 Nachtr s v अपरानिश zu berichtigen [12] Dies Capitel collationirt mit und accentuirt nach T 1 und Brl (fol 145 146) [13] Brl आत्मानो [14] Accent corr. Mss सप्तधेय Kap S 37, 5 सप्तधा

स्यसि रुद्रासीति देवनामानि[1] वा एषैतानि प्रपद्यत इयमसीयमसीत्येवैतदाह यद्यज्ञवत्यथो वाच एवैतत्सम्यगुद्यते बृहस्पतिस्त्वा सुम्ने रण्वातु[2] रुद्रो वसुभिराचक इति ब्रह्म वै बृहस्पती रुद्रो देवानामोजिष्ठो या एवं देवानामोजिष्ठौ ताभ्यामेनामन्ततो यच्छति ॥ पृथिव्यास्त्वा मूर्धन्नाजिघर्मि देवयजन इत्येष हि पृथिव्या मूर्धा यद्देवयजनमिडायास्पदे घृतवति स्वाहेतीडा[3] वा एषा[4] तस्या एतद्घृतवत्पदं स्वाहाकारेणैवैनां[5] यच्छतीदमहं रक्षसो ग्रीवा अपिकृन्तामीति भ्रातृव्यो वै रक्षो भ्रातृव्यस्यैव ग्रीवा अपिकृन्तति स्फ्येन पदं परिलिखति वज्रो वै[6] स्फ्यः पशवः पदं वज्रेणैवास्मै पशून्परिगृह्णाति यावद्धुतं[7] विधाविद्यावदभिपरिलिखेत्पशवो वै घृतं पशूनेवावरुन्द्धे स्थाल्यां पदं संवपत्यादित्या वै पशवः पृथिव्यदितिः[8] पृथिव्यास्स्थाली संभृता स्व एवैनान्योनौ दधात्यस्मे रमस्वास्मे ते राय[9] इति यन्त्रे राय इति ब्रूयादितरस्मै पशून्संप्रयच्छेदध्वर्युरपशुस्स्यान्मे[10] राय इत्यात्मन्नेव पशून्यच्छते ॥ वृक्षा वा एषाहुतिर्यामनग्नौ[11] जुहोति यद्धिरण्यमुपास्य जुहोत्यग्निमत्येव जुहोति समृद्धा अनग्नौ[12] वा एतामाहुतिं जुहोति तामीश्वराणि रक्षांस्यनूदय्य हन्तोर्यदपो निनयति शान्त्या एव रक्षसामपहत्या अयोनीन्वा एतत्पशूञ्छुचार्पयति[13] यदेषां पदं परिखायाहरति यदपो निनयति पशूनेव शुचो मुञ्चति सोमक्रयण्या पत्नी[14] संख्यापयति पत्न्या एवैष यज्ञस्यान्वारम्भो[15] ऽथो मिथुनमेव यज्ञमुखे दधाति प्रजननाय त्वष्टृमन्तस्त्वा सपेमेत्यतो[16] हीमाः प्रजाः प्रजायन्ते प्रजननाय ॥ ४ ॥ cf Kap S 37, 5, Maitr S 3 7, 6 7, TS 6 1, 8

[1] So corr Brl देवानामानि, Ch देवानामानि T1 Lucke Kap S 37, 5 देवनामानि [2] Ch रण्वातु [3] Accent corr T1 und Brl स्वाहेतीडा [4] Brl एष [5] Accent corr T1 und Brl स्वाहाकारेण॰ [6] Ch वि [7] Ch यावद्धुतं [8] Ch पृथिवि दिति [9] So T1 und Brl, Ch स्मे रमस्वास्मि ते राये इति, cf Kāth 2, 5 [10] cf oben 2, 5, auch Kap S 37, 5 स्यान्मे राय [11] Accent corr T1 und Brl एषाहुति॰, Ch एषाहुतिर्यामनोग्नौ [12] Ch अनग्ना [13] So Ch, ohne Accent, T1 und Brl पशूञ्छुचा॰ [14] T1 und Brl पत्नी [15] Ch एवैषान्वारम्भो [16] Ch सपेमेत्यतो

हस्ते[1] हिरण्यं कृत्वा मिमीते[2] सत्यं[3] वै हिरण्यं सत्येनैवैनं मिमीते ऽमृतं वै हिरण्यममृतेनैवैनं मिमीत आस्माको ऽसीति स्वमेवैनं कुरुते शुक्रं ते ग्रह इति शुक्रमेवास्य गृह्णात्यभि त्यं देवं सवितारमिति सवितृप्रसूत एवैनं देवताभिर्मिमीते ऽतिच्छन्दसा मिमीते[4] वर्ष्म वा एषा छन्दसां यदतिच्छन्दा वर्ष्मैवैनं[5] गमयति यज्ञं च यजमानं चैकैकया मिमीत आसामेव वीर्याण्याप्नोति तस्मादिमाः कामं[6] न्यञ्चामः कामं प्रसारयामो यत्सर्वाभिस्सह मिमीत हस्तमासां वीर्यमभिसंमियादङ्गुष्ठेन प्रतिमिमीते[7] तस्मादयं[8] एतासां वीर्याणि[9] प्रत्युदेव सृजेन्न न्यूचेद्यन्न्यंचेत्पाशं[10] कुर्याद्वरुण्यः पाशो वरुण एनं ग्राहुकस्याद्यदुत्सृजन्ति वरुणपाशादेवात्मानं परिवृणक्ति ॥ द्विर्मिमीते द्वे हि शुक्रिये सवने दश कृत्वो[11] मिमीते दशाक्षरा विराडन्नं विराड्विराज्येवान्नाद्ये प्रतितिष्ठति यत्परिमितं मिमीत परिमितं जीवनं स्यादपरिमितं मिमीते[12] तस्मादिदमपरिमितं जीवनं[13] यत्परिमितं मिमीत यजमानायैवं स्यादपरिमितं मिमीते तेन सदस्येभ्यो ऽपि क्रियते प्रजाभ्यस्त्वा प्रजास्त्वानुप्राणन्त्विति प्रजा वा अंशवः[14] प्रजास्वेव प्राणं दधाति चतुर्गृहीतमाज्यं भवति चतुष्पादः पशवः पशूनेवास्मै गृह्णात्येतद्रूपा वै पशवो यद्घृतं सरूपानेव पशूनवरुन्द्धे ॥ इयं ते शुक्र तनूरिदं वर्च इति हिरण्यं घृते ऽवदधात्येषा वा अग्नेः प्रिया तनूर्यद्घृतं तेजो हिरण्यं प्रियामेवास्य[15] तन्वं तेजसा समर्धयति रेतो वै हिरण्यं पशवो घृतं यद्धिरण्यं[16] घृते[17] ऽवदधाति पशुष्वेव रेतो दधाति तस्मादनस्थकाद्रेतसो ऽस्थन्वन्तो गर्भाः प्रजायन्ते यद्वावदधाति[19] गर्भा-

---

[1] Dies Capitel collationirt mit und accentuirt nach T1 [2] So Ch, T1 मिमीत [3] T1 सत्यं [4] So T1, Ch मिमीति [5] Ch घैनो [6] T1 कांम न्य- [7] So T1, Ch मिमीत [8] Ch देया [9] Accent corr T1 वीर्याणि [10] Ch न्यचोद्य॰ T1 न्यचे॰, Accent ergänzt [11] दश कृत्वो in T1 abgebrochen, Accent ergänzt [12] So T1, Ch स्यादपरिमिमीते [13] Ch जीवनं [14] So T1, Ch अंशवः [15] T1 undeutlich Ch प्रियमे॰ [16] Accent ergänzt, T1 यद्धिरण्य [17] Accent corrigirt, T1 घृते ऽवदधाति [19] T1 wohl यद्ध्यांवदधाति

णां धृत्या अप्रपादाय[1] निष्कं बध्नाति तस्माद्योनेर्गर्भा मुच्यन्ते यद्निष्कं बध्नीयान्न योनेर्गर्भा मुच्येरन्यञ्जुपावदधाति यञ्जुपोद्धरति यञ्जुपैवं युनक्ति यञ्जुपा विमुञ्चति तस्मात्पराचीः प्रजा रेतो दधते ऽर्वाचीः प्रजायन्ते ॥ ५ ॥ cf Kap S 37, 6, TS 6, 1, 9

न पूर्वस्मिन्पदमुपवपेद्देवानां वा एष प्रदग्धाहुतीनां रुद्रो ऽग्निः पशवः पदं रुद्राय पशूनपिदध्यादपशुस्स्याद्गार्हपत्य उपवपति गार्हपत्यं वै पशवो[2] ऽनूपतिष्ठन्त एष पशूनां योनिस्स्व एवैनान्योनौ दधाति यत्र शान्तमिवानङ्गारि स्यात्तदुपवपेच्छान्त्या अनुद्दाहाय सोमं ते क्रीणामीति सोमस्यैवैतद्राज्ञो वीर्याणि महिमानं व्याचष्टे न कलाशः पणेत यत्कलाशः पणते सोमस्य राज्ञो वीर्यमवतिरति यजमानस्यावर्तिं व्याचष्टे क्षोधुको भवतीयमिति ब्रूयात्तस्या आत्मा तस्या रूपं तस्याः प्रजा तस्याः पय[3] इति न सोमस्य राज्ञो[4] वीर्यमवतिरति न यजमानस्यावर्तिं व्याचष्टे ऽक्षोधुको भवति ॥ शुक्रं ते शुक्रेण[5] क्रीणामि चन्द्रं चन्द्रेणामृतममृतेनेति शुक्रमेवास्य शुक्रेण क्रीणाति चन्द्रं चन्द्रेणामृतममृतेन शक्म यत्ते गोरसे[6] ते चन्द्राणीत्यात्मन्नेवास्य वीर्यं धत्ते तेन निर्वीर्येण भूतेन विक्रीणीते[7] तपसस्तनूरसीति तपसो ह्येषा तनूः प्रजापतेर्वर्ण इत्यग्निर्वै प्रजापतेरग्निजा अजासहस्रपोषं[8] पुष्यन्तीत्येषा हि पशूनां सहस्रपोषं पुष्यत्यतो ह्येष वीञ्जनयत्यथो द्वौ परमेण[9] पशुना क्रीयस इति परमो ह्येषा पशूनामस्मे ते बन्धुरित्यात्मन्नेवास्या वीर्यं धत्ते तया निर्वीर्यया भूतया विक्रीणीते ॥ छन्दांसि वा अमुष्माल्लोकात्सोममाहरंस्तत्तमो[10] ऽन्तराधीयत सा गायत्र्यजया[11] ज्योतिषोदपतत्सास्यै प्रारोचयदेतर्हि[12] वा एष एतस्मा आह्रियते यर्हि

---

[1] Ch अप्रपादय [2] In Ch 2 Mal पशवो [3] Ch पय [4] So corr Ch राज्ञे [5] So corr Ch शुक्रेन [6] So corr Ch गोर॰ [7] So corr Ch तिक्रीणते [8] So corr Ch अजास॰ [9] So corr Ch परमेन [10] So corr Ch ल्लोकात्मासमा॰ [11] So corr Ch गायत्र्याजया, Kap S 37, 7 — Corr [12] So corr Ch प्ररोच॰

क्रीयते[1] तम इदमन्तरा यदजया क्रीणाति प्रैवासै रोचयति मित्रो न एहि सुमित्रधा इति वरुणो वा एष भूत्वा यजमानमभ्यैति मित्रमेवैनं कुरुते ऽपोर्णुते[2] यथा श्रेयांसमायान्तं पापीयान्प्रत्यपोर्णुत[3] एवमेव तदिन्द्रस्योरुमाविश दक्षिणमितीन्द्रो वा एतमग्र ऊरा आधत्तेन्द्रो यजमानस्स्व एवैनं योनौ दधाति स्वान्नभ्राडिति[4] सोमक्रयणाननुदिशत्येते वा एतद्गन्धर्वा अगोपायन्नमुष्मिँल्लोके तं गायत्र्याहरन्नेष्टापोत्री. प्रति गोपीथं तस्मादेते होत्रे व्यृद्धे व्यृद्धसोमपीथे[5] तस्मान्न[6] नेष्ट्रा न पोत्रा भवितव्यं तस्मादेतौ संसचन्ता इव यजतस्तमेते ऽन्वायन्नेते वा एतस्य गन्धर्वाः पुष्टिं हरन्ति तस्मात्सोमविक्रयी न पुष्यति यदि कृच्छ्रायेतोपैव हरेत्तेभ्यो[7] ह्येष गन्धर्वेभ्यो ऽधि क्रीयत उदायुषेति[8] यथायजुरुर्वन्तरिक्षं वीहीत्यन्तरिक्षदेवत्यो ह्येष एतर्ह्यपि पन्थामगन्महीति रक्षांसि वा एतमेतर्हि सचन्ते प्रच्युतमितो[9] ऽप्राप्तमदो रक्षांस्येव वृञ्जान एत्यनसाच्छ[10] यन्ति महिमानमेवास्याच्छ[11] यन्त्यनसा वहन्ति तस्मादनोवाह्यमोषधय पच्यन्ते यच्छीर्ष्णा[12] हरेयुश्शीर्षहार्यमोषधयः पच्येरन्नदित्यास्त्वगस्यदित्यास्सदने[13] सीदेत्यादित्यो[14] वै सोमः पृथिव्यदितिः पृथिव्या अनस्सभृतं स्व एवैनं योनौ[15] दधाति वारुणो वै सोमस्तं देवतया व्यर्धयति यन्मित्रं करोति यद्वारुण्यासादयति स्वयैवैनं देवतया समर्धयति वनेषु व्यन्तरिक्षं ततानेति वाससा पर्यानह्यति सर्वदेवत्यं वै वाससर्वाभिरेवैनं देवताभिस्समर्धयति सूर्यस्य चक्षुरारुहमिति कृष्णाजिनं पुरस्तात्प्रत्यानह्यन्ति

---

[1] So corr Ch क्रियते Kap S 37, 7 = Corr [2] So corr Ch पंस्तुते Kap S 37, 7 = Corr [3] So corr Ch प्रत्यपार्णुत Kap S 37, 7 = Corr [4] Kap S 37, 7 स्वाभ्रा नभ्राडिति [5] So corr Ch व्यृद्धे व्यृद्धा मामपीथे Kap S 37, 7 दात्रे वियुग्धे वियुग्ध मामपथे cf unten 26 1 [6] So corr Ch तस्मात्त [7] So corr Ch कृच्छ्रायतामिव हरेतेभ्या Kap S 37, 7 यदि कृच्छ्र्येतांपैव हरेतेभ्या [8] So corr mit Caland Ch क्रीयत तदा [9] So corr Ch मित Kap S 37, 7 प्रच्युतमितो प्राप्तमदो [10] Ch साच्छ [11] Ch स्याच्छ [12] So corr Ch यच्छीर्ष्णा [13] So corr Ch सदेर [14] So सादित्या॰ corr Ch दित्या Kap S 37, 7 = Corr [15] So corr Ch यानो

रक्षांसि वा एतमेतर्हि जिघांसन्ति स्वर्गं लोकमभ्यारोहन्तमसा[1] आदित्यो ऽपरिपरः पन्थास्तमेवैनमभ्यारोहयति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै ॥ ६ ॥ cf Kap S 37, 7, Maitr S 3 7, 7 8, TS 6, 1, 10 11

प्रच्यवस्व भुवनस्पत[2] इति भूतानां ह्येष पतिर्विश्वान्यभि धामानीति[3] देवता वै विश्वा धामानि देवता एवैनमभि प्रच्यावयति श्येनो भूत्वा परापतेति श्येनो वै वयसां[4] क्षेपिष्ठश्श्येनमेवैनं कृत्वा रक्षांस्यतिसृजति यजमानस्य नो गृहे संस्कृतमिति यजमानायतनमेवैनं करोत्यथो यजमानस्यैव गृहे देवताभिस्संस्कृतं कुरुते नमो मित्रस्य वरुणस्य चक्षस इति वरुणो वा एष[5] भूत्वा यजमानमभ्येति मित्रमेवैनं कुरुत आसन्दीमुद्गृह्णन्ति यथा मनुष्यराजायावस्थितायासन्दीमुद्गृह्णन्त्येवमेव तदग्निना प्रतितिष्ठते ऽग्निस्सर्वा देवता देवताभिरेवैनं प्रतितिष्ठते ऽग्नीषोमौ[6] वा एतर्हि यजमानमभि संधत्तो यत्पशुना प्रतितिष्ठते तमेवाभ्यामपिदधात्यग्नीषोमाभ्यां वा एष आत्मानं मेधायालभते यो दीक्षते यत्पशुमालभत आत्मानं तेन निष्क्रीणाति यस्तूपरश्श्मश्रुणो द्विदेवत्यस्य रूपं लोमशः पीवा पुरुषरूपस्तमालभेत तस्य यो ऽश्नाति पुरुषमत्ति तस्मात्तस्य नाशितव्यं क्षुध्यति वै दीक्षितः क्षुध एष निष्क्रयण आलभ्यते तस्य यो ऽश्नाति क्षोधुको भवति तस्मात्तस्य नाशितव्यमग्नीषोमाभ्यां वै वीर्येणेन्द्रो वृत्रमहन्स एष वार्त्रघ्नः पशुर्विजित्या आलभ्यते तस्मादस्याशितव्यं देवता वा एनं पूर्वेद्युरालभ्यमानं नाभिप्राच्यवन्त[7] परस्माद्यज्ञक्रतोर्निररिष्याम इति तमग्नीषोमा एवाभिप्राच्यवेतां पराचीरितरा यज्ञमभ्यत्यसृजन्त तस्मादेषो ऽग्नीषोमीय आलभ्यते तस्मादग्नीषोमाभ्यां ग्रहो न गृह्यते ॥ तौ देवानुपावर्तमानौ तयोर्यत्प्रियं धामासीत्तदपन्यदधातां तद्देवा अन्वे-

---

[1] So corr mit Caland Ch लोकमसा आरोह° [2] So corr Ch प्रच्यवसु भुवस्पत, cf oben 2, 7 [3] So corr Ch धामानेति [4] Ch वयसां [5] So corr Ch एषो, Kap S 37, 8 = Corr [6] So corr Ch ग्नीषोमो [7] Ch मान्नाभिप्रा°

घृङ्ङभियन्त ते प्रवाहुगिच्छन्त आयंस्ते नवं वा इदं सृप्तमित्यभ्यवायन्नवमित्यब्रुवंस्तन्नवनीतस्य नवनीतत्वं यत्सृप्तमिति तत्सर्पिषस्सर्पिष्ट्वं यदज्ञो ऽविन्दंस्तदाज्यस्याज्यत्वं स घृङ्ङकरोत्तद्घृतस्य घृतत्वं तस्मादज्ञो घृङ्ङिक्किचरति[1] तत्पशूनन्वाकुर्वंस्तत्पशवस्समभरंस्तेनैतेन पशुभ्यो ऽधिजायन्ते ता अब्रुवतां वार्यं वृणावहा अयमेव नौ भागधेयमस्तु यो नौ प्रियं धामाविन्ददिति तस्मादेषो ऽग्नीषोमीय आलभ्यते तस्मादस्याशितव्यं वार्यवृतो हि ॥ ७ ॥

cf Kap S 37, 8, Maitr S 3 7, 8, TS 6 1, 11

विमुक्तो ऽन्यो ऽनड्वान्भवत्यविमुक्तो[2] ऽन्यो ऽथातिथ्यं[3] निरुप्यते यज्ञस्य संतत्या अविच्छेदाय यदुभौ विमुक्तौ स्यातां पितृदेवत्यं[4] हविस्स्याद्विच्छिन्नो यज्ञो ऽसंततो ऽनवरुद्धो यदुभा अविमुक्तौ वार्त्रघ्नं हविस्स्यात्संततो यज्ञो ऽविच्छिन्नो ऽवरुद्धो यद्विमुक्तो ऽन्यो भवत्यविमुक्तो ऽन्यो वार्त्रघ्नं हविर्भवत्यपितृदेवत्यं संततो यज्ञो ऽविच्छिन्नो ऽवरुद्धः पत्नीमन्वारम्भयित्वा निर्वपति पत्नी वै पारीणह्यस्येशे ऽनुमतमेव प्रसूतं देवेभ्यो हविर्निर्वपति पत्न्या एवैष यज्ञस्यान्वारम्भो ऽथो मिथुनमेव यज्ञमुखे दधाति प्रजननाय ॥ यावन्तो वै पुण्यमन्वायन्ति सर्वेभ्यस्तेभ्य आतिथ्यं क्रियते छन्दांसि सोमं राजानं क्रीतमन्वायन्त्यग्नेस्तनूरसि विष्णवे त्वेति गायत्र्यैतन्निर्वपति सोमस्य तनूरसि विष्णवे त्वेति त्रिष्टुभैतन्निर्वपत्यतिथेरातिथ्यमसि विष्णवे त्वेति जगत्यैतन्निर्वपत्यग्नये त्वा रायस्पोषदे विष्णवे त्वेत्यनुष्टुभैतन्निर्वपति श्येनाय त्वा सोमभृते विष्णवे त्वेति गायत्र्यैतन्निर्वपति गायत्री वा एतमाहरदमुष्माल्लोकात्तस्मात्सा पुनर्यामाणी तस्मात्पुनः प्रयुज्यते य-

---

[1] So corr Ch ऋक्चरति da in Ch häufig ऋ fälschlich für das ऋ der Çārada-Schrift gesetzt ist liegt die Verbesserung auf der Hand und man braucht nicht wie das Pet Wört, resp Weber thut einen Stamm घृङ्क्ति zu construiren
[2] So corr Ch नड्वा भ॰
[3] So corr Ch तिथ्यनिरु॰ cf MS 3, 8 1 a A
[4] So corr Ch देवत्य्

छन्दोभिर्निर्वपति छन्दांस्येव भागधेयवन्ति करोति पञ्च कृत्वो निर्वपति पाङ्क्तो[1] यज्ञो यज्ञमेवावरुन्द्धे विष्णवे त्वा विष्णवे त्वेति विष्णुर्वा एतर्हि यज्ञो यर्ह्यनिरुक्तस्तस्माद्वैष्णवः पुरोडाशो भवति त्रिकपालः कार्यस्स हि वैष्णवो यन्नवकपालस्तेनैव त्रिकपालस्त्रयो हि ते त्रिकपाला नवकपालो भवति नव प्राणाः प्राणैरेव यज्ञमुखे प्रैत्यथो तेज एव त्रिवृतं यज्ञमुखे ऽधिवियातयति यत्त्रिकपालस्तेन वैष्णवो यत्पदं तेन छन्दसां तेनोभयमाप्नोति ॥ पशुरालभ्यस्सोमाय राज्ञ इत्याहुर्मनुष्यराजायेन्न्वै पशुरालभ्यत इत्यग्निं मन्यन्त्याग्नेया वै पशवस्तद्देवास्मै पशुमालभन्ते ऽग्निस्सर्वा देवतास्सर्वा एव देवतास्सोमाय च छन्दोभ्यश्चागतेभ्यो जनयत्याश्ववालः प्रस्तारो भवत्यैक्षवा उद्यावा अश्व इव वै प्रजापतिरासीत्तस्यैते वाला आसन्यदश्ववाला[2] एतौ बाहू या उद्यावौ तं देवा अन्वारभ्य स्वर्गं लोकमायन्यदाश्ववालः प्रस्तारो भवत्यैक्षवा उद्यावौ प्रजापतिमेवान्वारभते स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै प्रजापतेर्वा[3] एतानि पक्ष्माणि ये ऽश्ववाला यदाश्ववालः[4] प्रस्तारो भवति प्रजापतेरेवाधि यज्ञमुखं प्रतनुते ॥ रक्षांसि वै देवानां यज्ञमजिघांसंस्तानि कार्ष्मर्येणापाघ्नत[5] यत्कार्ष्मर्यमयाः परिधयो[6] भवन्ति रक्षसामपहत्यै यद्वै देवा एतेनाकुर्वत तेनाभुवँस्तदस्य[7] कर्मण्यत्वं कर्मण्यो वै नामैष यज्ञमुख एवैतेनर्ध्नोति[8] सप्तदश सामिधेन्यो भवन्ति सप्तदशो वै संवत्सरः पञ्चर्तवो द्वादश मासा एष वाव स संवत्सरस्संवत्सरादेवाधि यज्ञमुखं प्रतनुते ॥ शिरो वा एतद्यज्ञस्य यदातिथ्यं ग्रीवा उपसदो यत्संस्थापयेन्मुखतो यज्ञे संस्थापयेच्छिरो ग्रीवाभ्यो यज्ञस्यावच्छिन्द्यादिडान्तं[9] भवति शिर एव ग्रीवासु यज्ञस्य प्रतिदधाति नवकपालो भवति तस्मान्नवधा पुरुषस्य शिरो विषू-

---

[1] So corr. Ch पांक्तो [2] So corr. Ch श्वासन्यश्व [3] So corr. Ch प्रजापतिर्वा [4] So corr. Ch वालाः [5] So corr. Ch कार्ष्मर्येणा° [6] So corr. Ch धियो [7] So corr. Ch नाभुवै° [8] So corr. Ch नध्नोति [9] So corr. Ch दिडतस्मयति oder दिडतस्मा°; Kap. S 38, 1 = Corr.

तमुपसदो वा एतस्यानुयाजास्तानूनप्त्रमाज्यास्तस्मादननुयाजं भवति ॥ ८ ॥ cf Kap S 38 1 Maitr S 3 7 9 TS 6 2 1

देवा वा अन्योऽन्यस्य श्रैष्ठ्याय नातिष्ठन्त ते चतुर्धा व्युदक्रामन्नग्निर्वसुभिस्सोमो रुद्रैरिन्द्रो मरुद्भिर्वरुण आदित्यैस्ते देवाः पापीयांसोऽभवन्वसीयांसोऽसुरास्तेऽविदुः पापीयांसो वै[1] त्ये भवन्ति वसीयांसोऽसुरा इति ते प्रियास्तन्वस्समवाद्यन्त[2] तेऽब्रुवन्नेषां नस्तन्न[3] पारयाद्यो नोऽन्योऽन्यस्मै द्रुह्यादिति तस्मात्सतानूनप्त्रिणे न द्रोग्धवै यद्द्रुह्यति प्रियायै तन्वै द्रुह्यति यत्तन्वस्समवाद्यन्त तत्तानूनप्त्रस्य तानूनप्त्रत्वं ततो देवा अभवन्परासुरा अभवन्य एव विद्वांस्तानूनप्त्रमुपैति भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवत्यसौ वा आदित्य इन्द्रस्तस्य ते श्रैष्ठ्यायातिष्ठन्त तिष्ठन्ते[4]ऽस्य समानाश्श्रैष्ठ्याय य एवं वेदैतस्मिन्वै ते तास्तन्वस्संन्यदधत[5] तस्मादेष तेजिष्ठं[6] तपति तस्मात्सूर्यदेवत्यास्सोमा भूयिष्ठा हूयन्त आज्येन वै वज्रेण देवा वृत्रमघ्नन्स्रुग्भ्यां[7] बाहुभ्यां सोमो वृत्रो घ्नन्ति वा एतत्सोमं यदस्याज्येनाग्निकं[8] जुह्वत्यंशुरंशुस्ते देव सोमाप्यायतामिति यदेवास्य घ्नन्ति यन्मितमयन्ति तदाप्याययन्ति यन्ति वा एते[9]ऽस्माल्लोकाद्ये सोममाप्याययन्त्येष्टा राय प्रेषे[10] भगायेत्यस्मिन्नेव[11] लोके प्रतितिष्ठन्ति पितरं च वा मातरं च हिनस्ति यो गर्भं हन्त्यनयोर्गर्भस्सोमो[12] राजा नमो दिवे नमः पृथिव्या इत्याभ्यामेव निह्नुते किं दीक्षया[13] स्पृणोतीत्याहुः किमवान्तरदीक्षयेत्यात्मानमेव[14] दीक्षया स्पृणोति प्रजामवान्तरदीक्षया संतरां मे-

---

[1] So corr Ch वै त्ये Kap S 38 2 वै त्ये [2] So corr Ch विया सव [3] So corr m t Caland Ch वेषा नस्तव Kap S 38 2 ते कुर्वन्नेषा नस्तत्र पारयाद्यो etc cf Maitr S 3 7 10 ते नस्तंचपाद्यो etc [4] So corr Ch तिष्ठत Kap S 38 2 = Corr [5] So corr Ch तास्तन्वस्संन्यदधत [6] So corr Ch तेजिष्ठ Kap S 38 2 तेजिष्ठं भवति Maitr S 3 7 10 = Corr [7] So corr Ch स्त्रुभ्या Kap S 38 2 = Corr [8] So corr Ch ज्येनातिक Kap S 38 2 यत्स्याज्येनाग्निक [9] So corr Ch एतो [10] So corr Ch प्रषे cf 2 8 Kap S 38 2 = Corr [11] So corr Ch येत्येस्मि [12] So corr Ch भयाम [13] So corr Ch दीक्षिया [14] So corr Ch किमित्रा

खलामायच्छते ॥ कनीयो व्रतमुपैति तस्मादात्मनः प्रजाज्यायसी[1] यत्परस्त्यां विसृजते तस्मात्परोवरीयः प्रजया पुत्रेण पौत्रेण प्रथते ऽग्निर्वै दीक्षितश्शमयन्त्यग्निमापो मदन्तीनां मार्जयते मदन्तीनां व्रतयत्यशान्त्यै शान्तिर्ह्यापो ऽथो तेज एवात्मन्भूयस्समाधत्ते न वा एतेन हुतं व्रतयितव्यं नाहुतं यो दीक्षितो ऽग्निर्वै रुद्रो ऽग्निरेव तन्वं विपरिधत्ते या ते अग्ने रुद्रिया तनूरिति व्रतयति स्वायामेव देवतायां हुतं व्रतयति तेनास्य न हुतं भवति नाहुतम् ॥ ९ ॥

cf Kap S 38 2, Maitr S 3, 7, 10, TS 6 2, 2

देवाश्च वा असुराश्च संयत्ता आसंस्तेषामसुराणामिमाः[2] पुर आसन्नयस्मयीयं रजतान्तरिक्षं हरिणी द्यौस्ते देवास्संघातं संघातं पराजयन्त ते ऽविदुरनायतना हि वै स्मस्तस्मात्पराजयामह इति त एताः पुरः प्रत्यकुर्वत हविर्धानं दिव आग्नीध्रमन्तरिक्षात्सदः पृथिव्यास्ते ऽब्रुवन्नुपसदमुपायामोपसदा वै महापुरं जयन्तीति त उपसदमुपायंस्तानुपसद्भिरेभ्यो लोकेभ्यो निरघ्नंस्तस्मादाहुरुपसदा वै महापुरं जयन्तीति त एभ्यो लोकेभ्यो निर्हता ऋतून्प्राविशंस्ते षडुपायंस्तानुपसद्भिरृतुभ्यो[3] निरघ्नन्द्वाभ्याममुष्माल्लोकाद्द्वाभ्यामन्तरिक्षाद्द्वाभ्यां पृथिव्यास्त ऋतुभ्यो निर्हतास्संवत्सरं प्राविशंस्ते द्वादशोपायंस्तानुपसद्भिरेव[4] संवत्सरान्निरघ्नंश्चतसृभिरमुष्माल्लोकाच्चतसृभिरन्तरिक्षाच्चतसृभिः पृथिव्यास्ते संवत्सरान्निर्हता अहोरात्रे प्राविशंस्ते यत्सायमुपायंस्तेनैनान्रात्र्या अनुदन्त यत्प्रातस्तेनाह्नस्तस्माद्गौस्सायं प्रातस्तनमाप्यायते[5] प्रातस्सायन्तनं तानुपसद्भिरेभ्यो लोकेभ्यो नुदमाना आयंस्ततो देवा अभवन्परासुरा अभवन्सर्वेभ्य एवैभ्यो[6] लोकेभ्यो भ्रातृव्यं नुदमान एति य एवं विद्वानुपसद उपैति भवत्यात्मना परास्य

---

[1] So corr Ch प्रजाह्रीयसी, ebenso Kap S 38, 2 [2] So corr Ch मिम [3] So corr Ch पायंस्ता॰ [4] So corr Ch पायंस्ता [5] So corr Ch प्रातस्स्तनमाप्यत्ते, Kap S 35, 3 = Corr [6] So corr Ch मवेभ्यो

भ्रातृव्यो भवति ॥ न द्वादशाग्निष्टोमस्य कुर्यादशान्ता निर्मृज्युर्न[1] तिस्रो ऽहीनस्योपरिष्टाद्यज्ञक्रतुर्गरीयानभिषीदेद्ग्रीवा[2] निर्मृणीयादार्तिमार्छेद्द्वादशाहीनस्य कुर्याच्छान्त्या अनिर्मार्गाय तिस्रो ऽग्निष्टोमस्य प्रत्युन्नद्ध्यै सयत्वाय ते देवा असुर्यानिमांल्लोकान्नान्ववैतुमधृष्णुवंस्तानग्निना[4] मुखेनान्ववायन्यदग्निमनूपसदां[4] प्रतीकानि भवन्ति यथा क्षेत्रपतिः क्षेत्रे ऽन्ववनयत्येवमेवैतदग्निना मुखेनेमांल्लोकानभिजयन्तो यन्ति यो ह वै देवान्साध्यान्वेद सिध्यत्यस्मा इमे वाव लोका देवास्साध्यास्सिद्धं ह्यस्मै सिद्धमस्मै सिद्धममुष्मै य एवं वेद सिध्यत्यस्मै ॥ १० ॥ cf. Kap S 38 3, Maitr S 3 8 1 und 2 a E, TS 6, 2, 3

इति श्रीमद्यजुषि काठके चरकशाखायां मध्यमिकायां साशीति नाम चतुर्विंशस्थानकं परिपूर्णम्[5] ॥

इषुं वा एता[6] देवास्समस्कुर्वन्यदुपसदो ऽग्निं शृङ्गं सोमं शल्यं विष्णुं तेजनं ते ऽब्रुवन्को न ओजिष्ठस्स[7] इमां विसृजत्विति ते रुद्रमब्रुवंस्त्वं वै न ओजिष्ठो ऽसि त्वमिमां विसृजेति सो ऽब्रवीद्वरं वृणा अहमेव पशूनामीशा[8] इति ते ऽमन्यन्त यदयं पशूनामीशिष्यते सर्वान्निर्धक्ष्यतीति ते ऽब्रुवन्सप्राहानीशासै[9] न प्राचीनमिति तस्मा-

---

[1] So corr Ch निमज्युर्नं Kap S 38, 3 निर्मृयुर्नं [2] So corr Ch ह्यापरिष्टा° Kap S 38, 3 स्योपरिष्टा° [3] So corr Ch असुर्यान्नि, Kap S 38, 3 = Corr [4] So corr Ch ग्नीन्य und पसद [5] So die Unterschrift dieses Capitels in Ch [6] Ch एतान्दे° [7] So corr Ch ब्रुवन्को न ओजिष्ठस्स [8] So corr Ch ईशा aber cf Schol zu Pa 3, 4 96 wo offenbar diese Stelle citirt wird Kap S 38 4 = Ch ईशा इति [9] Kap S 38, 4 सप्ताहानीशासौ

स्तस्माहानि रुद्रः पशूनामीशे रक्षांसि पराचीनं[1] घ्नन्ति तां व्यसृजंस्तया पुरस्समरुजंस्तत्समरुजंस्तद्रुद्रस्य रुद्रत्वं विसृष्टिमेव भ्रातृव्याय विसृजति य एवं विद्वानुपसद उपैति न पुनरपक्रामेद्यतरो वै संयत्तयोः पुनरपक्रामति परा स जयति ॥ समेष एतर्हि यतते य उपसद उपैति सकृदेव पराङतिक्रम्याथावयति यज्ञस्याभिजित्यै रक्षसामपहत्यै न प्रयाजा भवन्ति नानुयाजाः पुरो[2] वा एते यज्ञस्य यत्प्रयाजानुयाजा यत्प्रयाजानुयाजान्कुर्यात्पुरो[3] यज्ञस्य कुर्याद्दुर्गतिव्यथे[4] स्यादतीक्ष्णामिषुं[5] कुर्याच्चतुर्घ्नतो भवति चत्वारि हीष्वाः पर्वाणि त्रिघ्नतो भवति त्रिसन्धिर्हीषुश्शृङ्गं शल्यस्तेजनं[6] द्विघ्नतो भवति द्विसन्धिर्हीषुश्शल्यश्च तेजनं चैकघ्नतो भवत्येका ह्येवेषुरिषुमेवैतां संस्कृत्य तां श्वो[7] भ्रातृव्याय विसृजत्यथो घ्नतमेवाप्नोति ॥ ग्रीवा वा एता यज्ञस्य यदुपसदो न प्रयाजा भवन्ति नानुयाजास्तस्माद्ग्रीवाः प्रतिपुरुषस्याणिष्ठं तास्सवीर्याः[8] प्रयुज्यन्ते तस्माद्ग्रीवा अणिष्ठास्सतीर्वीर्यावत्तमास्तिस्र[9] उपसदो भवन्ति त्रय इमे लोकास्तस्मात्पुरुषस्य त्रयस्स्कन्दा अतिपक्ताभियेजति तस्माद्ग्रीवा अतिपक्ता अथो अयातयाम्न्यायातयाम्न्यैव यजति सच्छन्दसो याज्यानुवाक्याः कुर्याद्यद्विच्छन्दसस्स्युरपरिचितो होतारं हन्युर्भिद्वतीः पुरां भित्त्यै ॥ १ ॥ cf Kap S 38, 4, Maitr S 3, 8 1 2, TS 6, 2, 3

देवाश्च वा असुराश्च यज्ञे संयत्ता आसन्स यज्ञो ऽबिभेद्यतरे ऽभिजेष्यन्ति[10] ते मा विमथिष्यन्त इति स न्यलयत तं देवा अभिजित्यान्वैच्छंस्ते प्रबाहुगिच्छन्त आयंस्तमिन्द्र उपर्युपर्यत्यक्रामत्सो ऽब्रवीत्को मायमुपर्युपर्यत्यक्रमीदित्यहमेष[11] कृच्छ्रे हन्तेत्यथ[12] कस्त्वमित्यहमेष

---

[1] Ch चीन [2] So corr Ch पुरं Kap S 38, 4 पुरः [3] So corr Ch प्रयानु॰ [4] Ch कुर्यास्सुरतिश्यथे Kap S 38, 4 कुर्याद्दुरभिव्यथ [5] Ch स्यादती॰ Kap S 38, 4 स्यात्सदती॰ [6] So corr Ch तेजन [7] Ch श्वे, Kap S 38, 4 श्वो [8] Ch सवीर्य [9] Ch वत्तेमा die ganze Stelle lautet Kap S 38 4 तस्मात्पुरुषस्य निष्ठ ता सर्वा या प्रयुज्यते तस्माद्ग्रीवा अनिष्ठ्या सतोर्वीर्यावत्तमास्तिस्र etc [10] So corr Ch भिजेष्य॰ [11] So corr Ch को मायमु॰, Kap S 38, 5 अयोल्लोमायमु॰ [12] So corr Ch हते॰, cf MS 3, 8, 3, Kap S 38 5 हते॰

कृच्छ्रादाहर्तेत्येमूषो[1] नामायं[2] वराह इत्यब्रवीदेकविंशत्याः पुरामश्ममयीनां पारे यत्किंचासुराणां वामं वसु[3] तेन तिष्ठति तं जहि य एष कृच्छ्रे हन्तावोचथा[4] इति तमिन्द्रो दाल्भूष्याभिविसृज्य पराभिनत्सो ऽब्रवीदेष हतस्तमाहर[5] य एष कृच्छ्रादाहर्तावोचथा इति तं विष्णुरुपासङ्गमाहरद्यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञेनैवैषा तद्यज्ञमवृञ्जत पशुभिः पशूनिन्द्रियेणेन्द्रियं[6] ततो देवा अभवन्परासुरा अभवन्यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञेनैवैतद्यज्ञं भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते पशुभिः पशूनिन्द्रियेणेन्द्रियं[7] भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति देवयजनमिच्छन्ति यज्ञमेवेच्छन्ति यद्विन्दन्ति[8] यज्ञमेव विन्दन्ति यदुदीचीनं प्राचीनं प्रवणं स्यात्तस्मिन्यजेत यज्ञकाम एवमेव हि स यज्ञो ऽगयद्यज्ञस्यानुवित्त्यै यत्समं प्रतिष्ठितं तस्मिन्यजेत गतश्रीः प्रतिष्ठा वा एतस्या एष्व्या यो गतश्रीरेतद्भूम्याः प्रतिष्ठितं यत्समं प्रतिष्ठामेवास्मै विन्दति गच्छति प्रतिष्ठां[9] यदुन्नते यजेत भ्रातृव्यवास्त्युन्नतेन वै विष्णुरिमांल्लोकानुदजयत्स एभ्यो लोकेभ्यो ऽसुरान्प्राणुदतेमानेव[10] लोकानुज्जयत्येभ्यो लोकेभ्यो भ्रातृव्यं प्रणुदते ॥ यस्यैकधा मध्य उन्नतं[11] स्यात्तस्मिन्यजेत स्वर्गकामो ऽतो वै देवास्स्वर्गं लोकमायन्स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै यत्रौषधयो वह्वीरन्या अन्या इव स्युस्तस्मिन्यजेत पशुकाम ओषधयो वै पशवो भूमानमेव पशूनामुपैति यत्रौषधयः कृच्छ्रशः पर्यायशः परीयुस्तस्मिन्यजेत पशुकामो ऽतो वै देवा पशूनुदसृजन्त पशूनेवोत्सृजते यद्दक्षमलोमकं[12] तस्मिन्याजयेद्यं[13] द्विष्याद्मृद्धं वा एतदोषधिभिर्यद्दक्षमलोमकमोषधयः पशवः पशुभिरेवैन व्यर्धयति ॥ यत्समया देवयजनं पन्था

[1] Kap S 35 5 कृच्छ्रादाहर्त्यमूषा [2] So corr Ch नामय Kap S 35 5 = Corr [3] So corr Ch वसु Kap S 35 5 = Corr desgl MS 3 8, 3 [4] So corr Ch हन्तावा Kap S 35 5 हन्ता MS 3 8, 3 = Corr [5] So corr Ch हतस्त Kap S 35 5 हतस्तमाहर [6] So corr Ch पशुनि [7] So corr Ch पशुनि॰ [8] So corr Ch यद्विन्दति [9] So corr Ch प्रतिष्ठाम [10] So corr Ch प्रणुद [11] So corr Ch मध्य नतता Kap S 35 5 = Corr [12] So corr Ch मात्ना॰ [13] So corr Ch तस्मिन्यायेद्य

विधावेत्तस्मिन्याजयेद्यं कामयेत व्येनं[1] प्रजया पशुभिश्छिन्द्यामित्येतद्वै विच्छिन्नं नाम देवयजनं व्येनं प्रजया पशुभिश्छिनत्ति यदन्तरापश्च देवयजनं च पन्था विधावेत्तस्मिन्याजयेद्यं कामयेत नैनमपरो[2] यज्ञ उपनमेदित्येतद्वै परिवर्त्म[3] नाम देवयजनं पर्यैणमपरो यज्ञो वृणक्ति यत्रापस्सर्वतस्समवद्रवेयुस्तस्मिन्यजेतान्नकामो दिग्भ्यो वा एतस्मा अन्नं हरन्ति यस्मै हरन्त्यापो ऽन्नं सर्वाभ्य एव दिग्भ्यो ऽन्नाद्यमवरुन्द्धे तदेतत्समापं[4] नाम देवयजनं नीपतममिवर्तसमानानां भवति ॥ २ ॥

cf. Kap S 38, 5, Maitr. S 3, 8, 3

यत्रापः प्राचीराहवनीयात्प्रतीचीर्गार्हपत्याद्यद्द्रवेयुस्तस्मिन्याजयेद्यमुदके[5] वा पात्रे वा विवाहे वा मीमांसेरन्पाप्मना वा एषो ऽनुषक्तो यमुदके वा पात्रे वा विवाहे वा मीमांसन्ते पाप्मनैवैनं व्यावर्तयति यत्रापो दक्षिणा परिसृत्य पश्चात्प्राची रमेरंस्तस्मिन्यजेत[6] बुभूषन्नापो वै सर्वा देवता एतद्देवताभिर्जुष्टं देवयजनं यदेवं देवताभिरेव जुष्टे देवयजने यजते भवत्येव यत्रापो दक्षिणत उदीची रमेरंस्तस्मिन्यजेत[7] सजातकाम आपो वै सर्वा देवता देवतास्सजातास्सजातानामेवैनं प्रार्धे[8] करोति कृत्रिमे यजेत बुभूषन्नात्मा वै देवयजनं करोत्येवैनं यत्राग्निं[9] चापश्च पश्यन्प्रातरनुवाकमनुब्रूयात्तस्मिन्यजेत[10] यः कामयेत यज्ञो मापर उपनमेदित्यग्निर्वै[11] सर्वा देवता आपो यज्ञ उपैनमपरो[12] यज्ञो नमति देवताश्च हि यज्ञं च पश्यन्यजते यत्राग्निमपस्सूर्यं पश्यन्प्रातरनुवाकमनुब्रूयात्तस्मिन्यजेत ब्रह्मवर्चसकाम एतद्वै त्रिशुक्रियं

---

[1] So corr. Ch न्येन [2] So corr Ch निन॰ [3] So Ch, so auch Kap S 38, 5, Böhtlingk vermuthet dafür परिव्रज्म (Brief vom 18 Dec 1891) [4] Ch समापचाम, cf Vop 6, 21, Siddh K zu Pâ 6, 3, 97 [5] So corr Ch यमुकदे, Kap S 38, 6 = Corr [6] So corr. Ch रमेरस्त॰ [7] So corr Ch रमेरे॰ [8] So Böhtlingks Vermuthung (Brief vom 11 Febr 1901) Ch etwa प्राद्धे. doch ist die letzte Ligatur nicht ganz deutlich, Kap S 38, 6 प्रार्धे, प्रार्धे = परिप्रार्धे „er bringt in die Nähe von" [9] So corr. Ch यत्राग्निस्चापश्च, Kap. S. 38, 6 = Corr [10] So corr Ch वाकमनुव्रतयात्त॰, Kap S 38, 6 = Corr [11] So corr. Ch उपनमेदि॰ [12] So corr. Ch उपेन॰

नाम देवयजनं ब्रह्मवर्चसी भवति यत्पुरस्तादग्नि स्याद्देवयजनं तस्मिन्यजेत भ्रातृव्यवान्भ्रातृव्याय वा एष लोक उच्छिष्यते यः पुरस्ताद्देवयजनस्योच्छिष्यत एतावन्तमेवास्मै लोकमुच्छिंषत्यलोकमेनं करोति यो ह वै विद्वान्देवयजनं यजत ऋध्नोत्यग्निर्वाव देवयजनमग्नौ हि सर्वा देवता इज्यन्ते यत्रैव क्वचाग्निमाधाय यजेत तेनैवर्ध्नोति[1] ब्राह्मणा वाव देवयजनं यत्र ब्राह्मणा बहवस्संराधयेयुस्तस्मिन्यजेत तेनैवर्ध्नोति[2] ॥ ३ ॥ cf Kap S 38 6, Maitr S 3 8, 4

वेदिं विमिमीते त्रिंशता पश्चात्प्रक्रमैर्मिमीते षट्त्रिंशता प्राचीं चतुर्विंशत्या पुरस्ताद्विराजैवैनां पश्चात्परिमिमीते बृहत्या प्राचीं गायत्र्या पुरस्ताच्छन्दोभिरेवैनां सर्वतः परिमिमीते विराज्येव प्रतितिष्ठति यद्विराजमभिसंपादयति[3] स्फ्येन स्तम्बयजुर्हरतीन्द्रो वै वृत्राय वज्रं प्राहरत्स त्रेधाभवत्स्फ्यस्तृतीयं यूपस्तृतीयं रथस्तृतीयं वज्रो वै स्फ्य एतावती पृथिवी यावती वेदिर्वज्रेणैव पृथिव्या भ्रातृव्यं निर्भजति[4] त्रिर्हरति त्रय इमे लोका एभ्य एवैनं लोकेभ्यो निर्भजति ॥ तूष्णीं चतुर्थं हरत्यपरिमितादेवैनं निर्भजतीन्द्रो वै वृत्रं हत्वा तमनयाभिन्यदधात्तूष्णीं चतुर्थं हरत्यनयैव भ्रातृव्यमभिनिदधाति मूलं छिनत्ति भ्रातृव्यस्यैव मूलं छिनत्त्युद्धन्ति[5] तस्माच्छिशिर ओषधयः पराभवन्ति बर्हिस्स्तृणाति तस्माद्वसन्ता पुनराभवन्त्यपाररुमदेवयजनं पृथिव्या देवयजनाज्जहीति भ्रातृव्यो वा अररुर्भ्रातृव्यमेव पृथिव्या अपहन्ति द्रप्सस्ते द्यां मा[6] स्कानिति यो वा अस्या रसस्स द्रप्सस्तमिमाः प्रजा उपजीवन्ति तमेवास्यां यच्छति तस्यास्कन्दायाररुद्यां मा पप्तदिति[7] भ्रातृव्यो वा अररुर्भ्रातृव्यमेव स्वर्गाल्लोकात्प्रतिनुदते ॥ विपाद्वै ना-

---

[1] So corr Ch तेनैवाप्नोति oder वोनाति, Kap S 38, 1 = Corr [2] So corr Ch यश्नोति Kap S 38, 6 वाप्नोति [3] So corr Ch भिसमया, Kap S 39 1 = Corr [4] So corr Ch व्यचि ऊर्जति Kap S 39 1 = Corr [5] So corr Ch च्छरति Kap S 39 1 स्यत्धाति [6] So corr Ch द्यास्मा [7] So corr Ch रसम्यांमापन्नदिति

मासुर[1] आसीत्स पृथिवीं विषेणालिम्पत्तस्या न कश्चनाश्नाद्य आश्नात्सो ऽस्पयद्यदुद्घ्नन्ति यदेवास्या अमेध्यमयज्ञियं तदपहन्त्यपि मूलमनुखनेदाविद्धस्य निष्कृत्या अधो दूरं खनेदधो वा अस्या वीर्यं वीर्यस्याभितृत्त्यै[2] तस्मात्सुकृष्टे व्रीहियवाः[3] पच्यन्ते तदाहुरुत्तरार्धे वा अस्या वीर्यं तदिमाः प्रजा उपजीवन्ति तस्मान्नातिखेयेत्या प्रतिष्ठायाः खनेद्यजमानस्य प्रतिष्ठित्यै दक्षिणात उद्धनां कुर्याद्देवयजनस्य रूपं रक्षसामपहत्यै पुरीषवतीं पशवो वै पुरीषं पशूनेवावरुन्द्धे ॥ ४ ॥

cf Kap S 39 1

स्फ्येन वेदिं परिगृह्णाति वज्रो वै स्फ्य एतावती पृथिवी यावती वेदिर्वज्रेणैव पृथिव्या भ्रातृव्यं निर्भज्य छन्दोभिरात्मने परिगृह्णाति वसवस्त्वा परिगृह्णन्तु गायत्रेण छन्दसेति दक्षिणतस्तेजो वै ब्रह्म गायत्री तेजसैवैनं दक्षिणतः परिगृह्णाति रुद्रास्त्वा परिगृह्णन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसेति पश्चादोजो वै वीर्यं त्रिष्टुबोजसैवैनां पश्चात्परिगृह्णात्यादित्यास्त्वा परिगृह्णन्तु जागतेन छन्दसेत्युत्तराज्जागता वै पशव उत्तरादायतनाः पशवः पशुभ्य एवैतदायतनं करोति पशूनां धृत्या अथो तेजसा चोभयतः पशून्परिगृह्णाति पुरा क्रूरस्य विसृपो विरप्शिन्निति[4] यद्वा अस्यास्तेजो यज्ञियं तददश्चन्द्रमसि तदेवावरुन्द्धे ॥ इध्माबर्हिषी प्रोक्षति शुष्काणि वा एतान्यमेध्यान्यारण्यादाहृतान्यापो[6] मेध्या यज्ञिया यदद्भिः प्रोक्षति मेध्ये एवैने[7] यज्ञिये करोति वेदिं प्रोक्षति मेध्यामेवैनां[8] यज्ञियां करोत्यथो यदेवास्या उद्घ्नन्तः[9] क्रूरं[10] कुर्वन्ति तच्छमयति बर्हिस्स्तृणाति प्रजा वै बर्हिः पृथिवी वेदिः प्रजा एव पृथिव्यां प्रतिष्ठापयति सर्वां[11] वेदिमनुस्तृणाति तस्मात्पृ-

---

[1] So corr mit Caland Ch नामासुरी, cf TBr 3 2 9, 2 Kap S 39, 1 नामासुरासीत [2] Ch वीर्यस्याभितृत्यै Kap S 39, 1 वीर्यस्याभिकृप्त्यै [3] So corr Ch व्रीहि॰ [4] So corr Ch विरप्शिचिति [5] So corr mit Caland Ch यत्रियच ददश्च cf TBr 3, 2, 9 14 [6] So corr Ch मेध्यारण्यारण्या [7] So corr Ch मेधेन [8] So corr Ch मेधैना [9] So corr Ch उद्घनन्त, cf aber Maitr S 3, 8 p 100 7 Kap S 39, 2 उद्घ्नत [10] So corr Ch क्रूरा [11] So corr Ch सर्वा

थिवी सर्वामन्वोषधयो बहुलं स्तृणीयादक्षोधुको यजमानो भवत्यनभ्यंभावुको ऽध्वर्युर्बर्हिषि प्रस्तरं सादयति यजमानो वै प्रस्तरः प्रजा बर्हिर्यजमानमेव प्रजास्वधिसादयत्युत्तरं[1] सादयत्युत्तरो हि यजमानो यजमानाद्व्यावृत्तं सादयति व्यावृत्तो हि यजमानो यजमानेनाक्त्वा[2] प्रस्तरं[3] प्रहरति यजमानो वै प्रस्तरो हविर्भूतमेवैनं स्वर्गं लोकं गमयति नात्ययं प्रहरेद्यदत्ययं प्रहरेद्वृकाकेशीर्जनयस्स्युरभ्यासारिणीर्निष्णुका अथमथ आदोपयत्यपेणैवापि समर्धयत्यृजुं प्रहरेत्स्वर्गकामस्यर्जुमेवैनं स्वर्गं लोकं गमयति यं द्विष्यात्तस्य ह्रूर्छयेत्स्वर्गादेवैनं लोकाद्ध्रूर्छयति[4] ॥ न्यञ्चं प्रहरेद्वृष्टिकामस्य या वा इत आहुतिरुद्यते सामुतो वृष्टिं च्यावयति[5] स्वयैवाहुत्या दिवो वृष्टिं निनयत्यूर्ध्वं प्रहरेद्यदि कामयेत[6] पुमानस्य पुत्रो जायेतेत्यूर्ध्व[7] एव हि पुमान्प्रथयित्वा प्रहरेद्यदि कामयेत स्त्री जायेतेत्येवमेव हि स्त्री प्रथितेव यजमानो वै प्रस्तर एति वा एतदस्माल्लोकाद्यत्प्रस्तरं प्रहरति यत्तृणमुपगृह्णात्यस्मिन्नेवैनं[8] लोके यच्छत्यनुप्रहरति यदेवास्यावमृशन्तः[9] क्रूरं[10] कुर्वन्ति यद्विच्छिन्दन्तस्तच्छमयत्यगा३नग्नी३दित्यगन्नित्यगन्स्वर्गं लोकमित्येवैतदाह श्रावय श्रौषदिति स्वर्गमेवैनं लोकं गतं श्रावयति ॥ ५ ॥

cf Kap S 39 2, Maitr S 3, 8 5 6

देवाश्च वा असुराश्च संयत्ता आसंस्तान्यदस्यास्तेजो यज्ञियमासीत्तत्सिंहीरूपमिव महिषीरूपमिव भूत्वान्तरातिष्ठत्ते ऽविदुर्यतरान्वा इयमुपावर्त्स्यति[11] त इदं भविष्यन्तीति तां[12] देवा उपामन्त्रयन्त[13] साब्रवीद्वार्यं वृणै मामेव पूर्वामग्नेराहुतिरश्नवाता अथ मया यूयं सर्वान्कामान्व्यश्नवाथेति सा देवानुपावर्तत ततो देवा अभवन्परासुरा अ-

[1] So corr Ch मत्थय [2] So corr Ch यजमानानाक्त्वा Kap S 39, 2 यजमानेनाक्त्वा [3] So corr Ch प्रस्तर Kap S 39 2 प्रस्तार [4] So corr Ch हूर्छयति [5] So corr Ch च्याव॰ [6] So corr Ch कामयत [7] So corr Ch जायतेत्यूर्ध्वं [8] So corr Ch यत्तृणमुपरिगृह्णा, Kap S 39 2 = Corr [9] Kap S 39 2 यदेवास्याउद्यन्त [10] So corr Ch क्रूरा, Kap S 39 2 = Corr [11] So corr Ch वर्त्स्यति [12] So corr Ch तान्देवा [13] So corr Ch यन्त

भवन्यस्यैवं विदुष[1] उत्तरवेदिन्युप्यते यश्चैवं[2] विद्वान्निवपति भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति दश पश्चात्तिरश्ची पदानि भवन्ति दशोभयतः प्राच्यपरिमिता पुरस्ताद्विराजा संमिता यद्वा असुराणां वित्तमासीत्तद्देवा वेद्याविन्दन्त तद्वेद्या वेदित्वं यद्वेद्यं तदुत्तरवेद्या तदुत्तरवेद्या उत्तरवेदित्वं यस्यैवं विदुषो वेदिश्च क्रियत उत्तरवेदिश्च न्युप्यते वित्तं[3] चैव वेद्यं च भ्रातृव्यस्य विन्दते प्रजापतेर्वै नासिकाशीर्यत सोत्तरवेदिरभवद्यज्ञः प्रजापतिर्यदुत्तरवेदिं निर्वपति प्रजापतेरेव नासिकां मुखतः प्रतिदधाति चत्वारि वा एतस्या नामानि नासिका कशारिस्सिंह्युत्तरवेदिस्तन्नायन्यसीति[4] तन्ना ह्येनानैद्वित्तायन्यसीति वित्ता ह्येनानैदवतान्मा[5] नाथितमिति नाथितान्ह्येनानावदव्यथितमिति[6] व्यथितान्ह्येनानावदग्ने अङ्गिरो यो ऽस्यां पृथिव्यामसि यो द्वितीयस्यां यस्तृतीयस्यामिति यदेवास्यैषु लोकेषु घ्रिष्टं यन्न्यक्तं तदवरुन्द्धे विदेदग्निर्नभो नामेति[7] ॥ यद्वा अग्नेर्वामं वसु तन्नभस्तेनेमां पृथिवी प्राविशज्जानुदघ्नमधस्तस्माज्जानुदघ्नं सेयं तस्यैव वामस्य वसोरनुवित्त्यै सिंह्यसि महिष्यसीति सिंहीरूपमिव हि तन्महिषीरूपमिव[8] भूत्वान्तरातिष्ठद्देवेभ्यः प्रथस्वेति प्रथयत्येवैनान्देवेभ्यः कल्पस्वेति कल्पयत्येवैनान्देवेभ्यश्शुन्धस्वेति शुन्धत्येवैनान्देवेभ्यश्शुम्भस्वेति शुम्भत्येवैनां[9] विभ्राड्बृहत्पिबतु[10] सोम्यं मध्वित्यन्तान्कल्पयति देवपात्रं वा उत्तरवेदिर्देवपात्रेणैव देवतास्तर्पयत्यथो देवताभ्य एव देवपात्रं निवेदयति ॥ यतीन्वै सालावृकेया आदन्त आदीयमानास्संमृश्यमाना उत्तरवेदिं समुदक्रामंस्तान्वाभ्यधृष्णुवंस्तेषामेको[11] ऽसमत तत[12] एनानभ्यधृष्णुव-

[1] So corr Ch विदुषा [2] So corr mit Caland Ch यश्येद cf unten p 113 [3] So corr Ch वित्तन्वेद Kap S 39 3 = Corr [4] Kap S 39 3 कासारि॰ [5] So corr Ch ह्येनान्धिद्वेयतान्म [6] So corr Ch ह्येनानाथव्रताद्ब्र Kap S 39 3 = Corr [7] cf oben 2 9 Kap S 39 3 विदेदग्निनभा नामेति MS 3 8 विदेदग्ने etc [8] So corr Ch मनुषीरूप [9] So corr Ch शुभमत्ये Kap S 39, 3 = Corr [10] So corr Ch त्पिपतु [11] So corr Ch भ्यावध्नुवंस्ते [12] So corr Ch उत

स्तेषामेकैकमावर्हमादँस्तस्मान्न[1] मोघहासिना भव्यं यन्निस्सारयति यदेवास्या अभिमृतममेध्यं तन्निस्सारयति प्रोक्षत्येतावती वा इयं पृथिव्यासीद्यावत्युत्तरवेदिस्तां समन्तं रक्षांसि संप्राकम्पन्त तानि देवा विनुद्यैताभिर्देवताभिस्समन्तं[2] परिन्यदधुर्यत्प्रोक्षत्येतद्देवत्या वा इमा दिशो रक्षांस्येव विनुद्यैताभिर्देवताभिस्समन्तमात्मानं परिनिदधाति ॥ गोपीथायैतद्वा एतां पूर्वामग्नेराहुतिरश्नुते यद्व्याघारयत्यथादो ऽब्रवीन्मामेव पूर्वामग्नेराहुतिरश्नवाता[3] अथ मया यूयं सर्वान्कामान्व्यश्नवाथेत्यथ[4] वा एषां तर्ह्यसुरास्सपत्ना आसँस्ते ऽकामयन्त सपत्नान्सहेमहीति सिंह्यसि सपत्नसाही स्वाहेति सपत्नांस्तेनासहन्त ते ऽकामयन्त पशून्विन्देमहीति सिंह्यसि रायस्पोषवनिस्स्वाहेति पशूंस्तेनाविन्दन्त ते ऽकामयन्त प्रजां विन्देमहीति सिंह्यसि सुप्रजावनिस्स्वाहेति प्रजां तेनाविन्दन्त ते ऽकामयन्तादित्यास्स्यामेति सिंह्यस्यादित्यवनिस्स्वाहेत्यादित्यास्तेनाभवँस्तस्मादिमा आदित्याः[5] प्रजास्ते ऽकामयन्त यज्ञियास्स्यामेति सिंह्यस्यावह देवान्देवायते[6] यजमानाय स्वाहेति यज्ञियास्तेनाभवँस्ते[7] ऽकामयन्त स्वर्गं लोकमियामेति[8] भूतेभ्यस्त्वेति ॥ देवा वै भूतास्स्वर्गमेव तेन लोकमायन्यस्यैवं विदुष उत्तरवेदिर्व्याघार्यते यश्चैवं[9] विद्वान्व्याघारयति सर्वानेवैतया कामान्व्यश्नोतीमे वै लोका आधृता आसँस्ते संप्राकम्पन्त तान्देवा एतैर्यजुर्भिर्व्यदृभ्णुवन्यदेतैः परिधीन्परिदधात्येषां लोकानां विधृत्या अग्निर्वै देवेभ्य उपाक्रामत्स यां प्रथमां प्रावसत्तां पशुष्ववसद्वृष्णोरन्तराशृङ्गं तस्माद्वृष्णोस्तुका भवति यां द्वितीयां तां वनस्पतिषु पीतुदारौ[10] तस्मात्पीतुदारुर्भवति[11] यां तृतीयां तामोषधिषु सुगन्धितेजने तस्मात्सुगन्धिते-

[1] So corr Ch यास्तेषा Kap S 39 4 ॰क्रमधर्हिनादस्त॰ [2] So corr Ch विनुद्याता॰ [3] So corr Ch पूर्वम cf oben Kap S 39 4 — Corr [4] So corr Ch व्यश्नुवा॰ oben [5] So corr Ch मादित्य [6] So corr Ch देवयते s I, p 15 1 Kap S 39 4 देवायते [7] So corr Ch भवाँस्ते [8] So corr Ch मियमिति [9] So corr mit Caland Ch यश्चैव cf unten p 113 [10] So corr Ch पीतदारौ Kap S 39 4 पीतुदारु [11] So corr Ch पीतदारु॰ Kap S 39, 4 पीतुदारु

जनो भवति यदेते संभारा भवन्ति यदेवास्यात्र श्लिष्टं यन्यक्तं तदेतैस्संभरति स पुनरुपावर्तमानश्शरीरमधूनुत तस्य यन्मांसमासीत्तद्गुल्गुल्वभवद्यदस्थि[1] स पीतुदारुर्यानि[2] लोमानि स सुगन्धितेजनो यदेते संभारा भवन्ति यदेवास्यात्र श्लिष्टं यन्यक्तं तदेतैस्संभरत्यग्नेस्सर्वत्वायाग्नेः कुलायमस्यग्नेः पुरीषमसीति कुलायमिव ह्येतत्पुरीषमिव यज्ञः प्रत्यष्ठादिति यज्ञस्य प्रतिष्ठित्यै ॥ ६ ॥

cf Kap S 39 3 4, Maitr 3 8 5

चत्वारो वै देवानां होतार आसन्भूपतिर्भुवनपतिर्भूतानां पतिर्भूतस्तेषां त्रयो होत्रेण प्रामीयन्ताग्नो यद्भूत उदगिष्यत स प्रमयाद्बिभेत्स न्यलयत स समुद्रं प्राविशत्स यत्समुद्रे भस्माकुरुत स एष कर्दमस्तं मत्स्यः प्राब्रवीत्तमशपदभिगन्ता त्वा हतादिति तस्मान्मत्स्यमभिगन्ता हन्ति शप्तो हि स तत उद्धृत्य नडं प्राविशत्तस्मान्नडो दग्धः क्रूर इव बर्बरस्तमश्वश्श्वेतो ऽवमृशन्नन्वविन्दत्तं[3] प्रत्यौषत्तस्मात्स प्रत्युष्टमुखस्सो ऽक्रन्दत्सा या वागासीत्स सुश्लोकश्शकुनिरभवत्तस्माद्धि स नष्टैषमभ्यवक्रन्दति[4] विन्दत्येवा तं देवा[5] अनुविद्यानयन्निदं[6] नो होता भविष्यसीति स प्रमयादबिभेत्तं भ्रातरः प्रमीता अब्रुवन्वयं त इतो वर्मं भविष्यामो देवेषु नो भागधेयमिच्छेति ते ऽब्रुवन्यत्किंच हविर्भूतं बहिष्परिधि स्कन्दात्तदेषां भागधेयमित्येते वाव ते परिधयो यदि हविर्भूतं बहिष्परिधि स्कन्देद्भूपतये स्वाहा भुवनपतये स्वाहा भूतानां पतये स्वाहेत्यनुमन्त्रयेतैते[7] वै देवास्स्कन्नभागा[8] य एव देवास्स्कन्नभागास्तानेनत्तमयति यज्ञो वा एतेषां मध्यमो यजमानो दक्षिणाध्यौ[9]

---

[1] So corr Ch स्ति Kap S 39, 4 = Corr [2] So corr Ch पीत्त॰ Kap S 39, 4 = Corr [3] So corr Ch यमदत्त Bohtl kl WB s v mad sieht ध्यवमदत्॰ als Fehler an fur ध्यनुमदत्॰ aber Kap S 39, 5 वमर्थ्योमिदचन्यविंदत्त bestatigt das य am Anfang [4] So corr Ch नष्टाप [5] Ch विन्दत्येपा तन्देवा [6] So corr Ch यानदया [7] So corr mit Caland, Ch मन्त्रयेतेते [8] So corr Ch स्कन्दमागा cf unten [9] So corr Ch दक्षिणाध्या Kap S 39 , दक्षिणाद्धौ

भ्रातृव्य उत्तरार्ध्यस्स्थविष्ठं[1] मध्यमं कुर्याद्वर्षिष्ठं दक्षिणार्ध्ये[2] क्रथिष्ठमुत्तरार्ध्ये[3] स्थविष्ठं प्रथमं परिदधाति प्रथमो हि यज्ञो वर्षिष्ठं दक्षिणार्ध्ये[4] यथा यजमानो दक्षिणतो यज्ञमुपसीदत्येवं तत्पश्चेवोत्तरार्ध्ये[5] पश्चेव हि भ्रातृव्यो यज्ञेनैवैतद्यजमानं प्रतरां करोति यज्ञेन भ्रातृव्यमपनुदते ऽक्ता दक्षिणार्ध्ये[6] प्रहरति मुखत एव यजमानं प्रीणात्यथो[7] हविर्भूतमेवैनं स्वर्गं लोकं गमयत्युपवपत्युत्तरार्ध्ये[8] भ्रातृव्यमेवं तदुपवपत्यथ ह स्माहायेल[9] काहोडिः किमु स यजेत यो[10] यज्ञस्य स्कन्नेन न वसीयानित्स्यादिति[11] यत्र स्कन्देत्तदपो[12] निनीय भूपतये स्वाहेति प्राक्[13] प्रादेशेन[14] मिमीत भुवनपतये स्वाहेति दक्षिणा[15] भूतानां पतये स्वाहेति प्रत्यग्जनं[16] वा एतद्यज्ञस्यैति यत्स्कन्दतीयं वाव जनो यो[17] वा इमामेति न स पुनरागच्छति जनमेवैतस्य[18] यज्ञस्य यां कामयत आशिषं तामवरुन्द्धे ॥ दिशो[19] मिमीते दिशो वै यज्ञस्य स्कन्नस्याशीर्गच्छति दिग्भ्य एव यज्ञस्याशिषमवरुन्द्धे प्रादेशेन मिमीत एतावद्वै पुरुषे वीर्यं यावदस्य प्राणा अभि यावदेवास्मिन्वीर्यं तेनैनत्संभरत्यपो निनयति म्रियते वा एतद्यज्ञस्य यत्स्कन्दत्यद्भिस्तान्तमभिषिञ्चन्त्यापस्सर्वा[20] देवता देवता एवैनत्प्रवेशयति[21] यदि प्रातस्सवने स्कन्देद्देवाञ्जनमगन्यज्ञस्तस्य[22] यज्ञस्य मेऽस्य वीतस्य द्रविणेहागम्या

[1] So corr Ch उत्तराध्य Kap S 39 5 उत्तराद्धे [2] So corr Ch दक्षिण्य Kap S 39 5 दक्षिणार्ध [3] Kap S 39 5 कथिष्ठमुत्तरार्धे [4] So corr Ch णाध्य Kap S 39 5 णार्ध [5] Kap S 39, 5 राध [6] So corr Ch णार्ध्यो Kap S 39 5 णार्धे [7] So corr Ch प्रीणात्या Kap S 39 5 = Corr [8] So corr Ch त्युपवत्यु Kap S 39 5 वपत्युत्तरार्ध [9] So corr Ch स्महाईल Kap S 39 5 स्माहायल [10] So corr Ch य Kap S 39, 5 = Corr [11] Kap S 39 5 वसीयानिस्यादिति [12] So corr Ch त्तदप Kap S 39 5 = Corr [13] So corr Ch प्राह Kap S 39 5 = Corr [14] So corr Ch प्रादेश न Kap S 39, 5 = Corr [15] Kap S 39 5 दक्षिणो [16] So corr Ch प्रत्यह जन Kap S 39 5 प्रत्याजान [17] So corr Ch या Kap S 39 5 = Corr [18] So Ch Kap S 39 5 यजमानमेवैतस्य [19] So corr Ch दिशे Kap S 39 5 = Corr [20] So corr Ch स्तान्तमभिषिञ्चन्त्या [21] So corr Ch नस्मवे erste Hand नस्मवे [22] Ch देवाञ्जन

इत्यनुमन्त्रयेत यदि मध्यन्दिने ऽप ओषधीर्जनमगन्यज्ञस्तस्य मेऽस्य वीतस्य द्रविणेहागम्या इत्यनुमन्त्रयेत यदि तृतीयसवने पितॄञ्जनमगन्यज्ञस्तस्य[1] मेऽस्य वीतस्य द्रविणेहागम्या[2] इत्यनुमन्त्रयेत यदि नक्तं द्यावापृथिवी जनमगन्यज्ञस्तस्य मेऽस्य वीतस्य द्रविणेहागम्या इत्यनुमन्त्रयेत यदि तिरोहृच्येषु गन्धर्वाञ्जनमगन्यज्ञस्तस्य[3] मेऽस्य वीतस्य द्रविणेहागम्या इत्यनुमन्त्रयेतैता वै देवता यज्ञस्य स्कन्नस्याशीर्गच्छन्त्येता एव देवता यथादेवतं प्रत्युपसृत्य यां[4] कामयते यज्ञस्याशिषं तामवरुन्द्धे यस्यैवं विदुषो[5] यज्ञस्य स्कन्नमनुमन्त्रयन्ते यश्चैवं[6] विद्वाननुमन्त्रयते[7] वसीयान्भवति ॥ ७ ॥

cf Kap S 39, 5, Maitr S 3, 8, 6

हविर्धाने प्रणेनेक्ति मेध्ये एवैने यज्ञिये करोति ग्रन्थीन्विचृतन्ति[8] देवग्रन्थीनेव ग्रन्थियन्तो[9] मनुष्यग्रन्थीन्विचृतन्ति[10] हविर्वै हविर्धाने स्तीर्णे बर्हिषि हविरासादयन्ति तस्मात्स्तीर्णे बर्हिषि हविर्धाने प्रवर्तयन्ति पत्न्युपानक्ति[11] पत्न्या एवैष यज्ञस्यान्वारम्भो ऽथो मिथुनमेव यज्ञमुखे दधाति प्रजननाय त्रिः प्राचीनमुपानक्त्यसंख्याति[12] हि तिरश्चीनं मनुष्या उपाञ्जन्ति व्यावृत्त्यै यजुषोपानक्त्ययजुषा हि मनुष्या उपाञ्जन्ति व्यावृत्त्यै दक्षिणत उपानक्ति दक्षिणतो ह्येते उदीची मनुष्यलोकमुपावर्तेते मानुषमेवैनयोरुत्तरं[13] करोति ॥ यदुत्तरादुपाङ्ग्यान्नान्यतरं चन लोकमुपावर्तेयातां स्वर्गाय वा एते लोकाय प्रवर्तेते[14] यद्धविर्धाने युञ्जते मन इति सावित्र्या जुहोति सवितृप्रसूते एवैने स्वर्गं लोकं गमयति हविर्वै हविर्धाने[15] न हविरनभिघृतं मेध-

[1] Ch पितृञ्जन॰ [2] So corr Ch गम्य [3] Ch यान्नन॰ [4] So corr Ch य [5] So corr Ch यस्यव विद्वांस्यैव यिदुषो Kap S 39, 5 = Corr. [6] So corr Ch यस्यैवं, Kap S 39, 5 = Corr [7] Ch मतयते [8] So corr Ch गृतन्ति [9] So corr Ch यन्तो [10] So corr Ch यथीर्विगृत॰ [11] So corr Ch पत्न्यपा॰ [12] So corr Ch ख्याता, Kap S 40, 1 = Corr [13] So corr Ch मानुषमवे॰, Kap S 40, 1 = Corr [14] So corr Ch प्रवृत्येते, Kap S. 40, 1 und MS 3, 8, 7 = Corr. [15] So corr Ch हविर्धानी, Kap S 40, 1 = Corr

सश्रुते यदभ्यनक्त्यभ्येवैनं[1] धारयति मेध्यत्वाय शुष्को वा एष निर्ऋतिगृहीतो यदक्षो नभ्याभ्यामुभयतो बद्ध उपधिभ्यां संदष्टो यदुपानक्ति मेध्यमेवैनं[2] यज्ञियं करोति घोषो[3] वै नामासुर आसीत्स वनस्पतीन्प्राविशत्तं देवा गृहीत्वोभयतोऽबध्नन्यत्क्ष्वेदेदसुर्या[4] वाग्यज्ञमववदेद्रक्षांसि यज्ञमन्ववेत्य हन्युरनुगृह्णन्तो यन्ति रक्षसामन्ववायाय वर्त्मना वै यज्ञं रक्षांस्यन्ववेत्य जिघांसन्ति वैष्णव्या वर्त्मञ्जुहोति विष्णुर्वै यज्ञो विष्णुनैव यज्ञाद्रक्षांस्यपहन्ति व्यृद्धा वा एषाहुतिर्यामनग्नौ जुहोति यद्धिरण्यमुपास्य जुहोत्यग्निमत्येव जुहोति समृद्ध्यै[5] स्वर्गं वा एते लोकं प्रेतो यद्धविर्धाने गायत्र्या दक्षिणस्य वर्त्मञ्जुहोत्यस्यामेवैने आक्रमयति त्रिष्टुभोत्तरस्यान्तरिक्ष एवैने आक्रमयत्याहवनीयं गमयति स्वर्गमेवैने लोकं गमयति स्वर्गो हि लोक आहवनीयस्तौ पुरस्तात्प्रक्रमानुच्छ्रिषति त्रय इमे लोका इमानेवास्मिंल्लोकानुच्छ्रिषति ॥ दिवो वा विष्ण उत वा पृथिव्या इति दक्षिणस्य हविर्धानस्य मेथीमुपमिनोति विष्णुर्वै यज्ञो मुखत एव यज्ञस्याशिषमवरुन्द्धे तां परुषि परुष्याशासान एति विष्णोर्नु कं वीर्याणि प्रवोचमित्युत्तरस्य वैष्णवं वै हविर्धानं स्वयैवैनद्देवतया[6] समर्धयति विष्णोः पृष्ठमसीति छदिरुपरिष्टादधिनिदधातीदमेव तेन करोति यदिदमुत्तरार्धे शीर्ष्णो विष्णो रराटमसीति पुरस्ताद्रराटमेव तेन करोति विष्णोश्श्नप्त्रे स्थ इत्यभितश्श्नप्त्रे[8] एव तेन करोति ॥ तिर्यञ्चं पुरस्ताद्विशं विषीव्यन्ति तस्मात्तिरश्ची पुरुषस्य भ्रुवौ[9] विष्णोस्स्यूरसि विष्णोर्ध्रुवो[10]ऽसीति वैष्णवं[11] वै हविर्धानं स्वयैव देवतया सीव्यति स्वया देवतया ग्रन्थिं

---

[1] So corr. Ch भ्योयेने, Kap S 40, 1 भ्येवैन [2] *So corr Ch* त्वि मेवैनं (am Rande vor मे ein पे oder घे eingeschaltet, wie es scheint), Kap S 40, 1 = Corr [3] So corr Ch घोषा, Kap S 40, 1 = Corr [4] So corr Ch सुर्या [5] So corr Ch समृद्धो [6] So corr Ch स्वयमेवै॰, Kap S 40, 1 = Corr [7] So corr Ch श्नप्त्रे [8] So corr Ch श्नप्त्रे [9] So corr Ch भ्रुवौ, Kap S 40, 1 = Corr [10] So corr Ch ध्रुवो, Kap S 40, 1 = Corr [11] So corr Ch विष्णव

यश्नाति यं प्रथमं यन्ति यं पश्चीयान्तं प्रथमं विचृतेदात्मनो[1] गोपीथाय यदन्यं पूर्वं[2] विचृतेदमेहेनाध्वर्युः[3] प्रमीयेतोपरिष्टाच्छम्यास्संनह्यन्ति पश्चादुपमिन्वन्त्यधस्ताद्धि मनुष्या युञ्जन्ति पुरस्तादुपमिन्वन्ति व्यावृत्त्यै ॥ शिरो वा एतद्यज्ञस्य यद्धविर्धानं पुरस्ताद्वर्षीयो भवति पश्चात्कधीयस्तस्मात्पुरस्तात्पुरुषस्य शिरो वर्षीयः[4] पश्चात्कधीयो वैष्णवमसि विष्णवे त्वेति संमितमभिमन्त्रयते[5] वैष्णवं वै हविर्धानं स्वयैवैनद्देवतया समर्धयति प्र तद्विष्णुस्स्तवते वीर्येणेति चीन्प्रक्रमान्यजमानं प्राञ्चं प्रक्रमयति[6] विष्णुमेवैनं भूतमिमांल्लोकान्गमयति ॥ ८ ॥

cf Kap S 40, 1, Māitr S 3, 8 7, TS 6, 2, 9

शिरो वा एतद्यज्ञस्य यद्धविर्धानं प्राणा उपरवा दक्षिणस्य हविर्धानस्याधस्तात्परिलिखन्त्येतद्वा एतयोः पर्वं मुखत एव यज्ञस्य प्राणान्प्रतिदधाति तस्मान्मुखतः प्राणाश्चतुरः[7] परिलिखति चत्वारो हि प्राणाः प्रादेशं प्रादेशं विपरिलिखत्येतावदेतावद्धीमे ऽभि[8] प्राणा असंभिन्दन्तः[9] खनन्ति प्राणानामसंभेदाय यत्संभिन्द्यात्प्राणान्संभिन्द्यात्प्रमीयेत तान्पर एकधा संतृन्दन्ति तस्मात्प्राणाः[10] पर एकधा संतृणा देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इत्यभ्रिमादत्ते सवितृप्रसूत एवैनान्देवताभिरादत्त इदमहं रक्षसो ग्रीवा अपिकृन्तामीति भ्रातृव्यो वै रक्षो भ्रातृव्यस्यैव ग्रीवा अपिकृन्ततीदमहं यो नस्समानो यो ऽसमानो ऽरातीयति तस्य ग्रीवा अपिकृन्तामीति ॥ प्राणा वा उपरवाः प्राणेभ्य एव भ्रातृव्यमन्तरेति ताजक्प्रधन्वति बृहन्नसि[11] बृहद्ग्रावा बृहतीमिन्द्राय वाचं वदेति बृहती ह्येष[12] इन्द्राय वाचं वदति रक्षोहणं वलगहनं

---

[1] So corr Ch विगृते° [2] So corr Ch पूर्व्वं [3] So corr Ch विगृतेदमहे नाध्वर्यु, Kap S 40, 1 मेहेनाध्वर्यु [4] So corr Ch पर्षीयस्पश्चा° [5] So corr Ch सुस्मितम°, Kap S 40, 1 = Corr [6] Ch क्रामयति aber cf oben [7] So Ch, Kap S 40 2 प्राणाञ्चतुर [8] So corr mit Caland Ch घद्धीमे वि प्राणा Kap S 40, 2 त्येतावदेतावद्धीमे प्राणा [9] So corr Ch असंविन्दन्त, Kap S 40, 2 असंभिद्न्त [10] So corr mit Caland, Ch प्राणान्पर s Çat Br 3, 5, 4, 13 [11] So corr, Ch schreibt zwei Mal nach einander बृहन्नसि, in Kap S 40 2 steht es nur ein Mal [12] So corr Ch ह्रेप

वैष्णवीमिति रक्षसामपहत्यै यद्वैष्णवीमिति[1] यज्ञो वै विष्णुस्स्वयैवैनं देवतया समर्धयति देवाश्च वा असुराश्च व्यभ्यचरन्त[2] ते ऽसुरा देवानां प्राणेषु वलगान्न्यखनंस्तान्बाहुमात्रे ऽन्वविन्दंस्तस्माद्बाहुमात्राः खेयाः प्राणानामनुवित्त्या इदमहं तान्वलगानुद्वपामि यान्नस्समानो यानसमानो निचखानेति यदेवास्यात्र शप्तं यदभिचरितं तदनुविद्योद्वपति तस्मादेते भिषज्यास्तस्मादामयाविनमनुमर्शयन्ति ॥ सम्राडसि स्वराडसीति साम्राज्यमेवैतरूपैति गायत्रेण च्छन्दसाववाढो यं द्विष्मस्त्रैष्टुभेन जागतेनेत्येतावन्ति वै छन्दांसि च्छन्दोभिरेव भ्रातृव्यमववाधते किमत्र भद्रं तन्नौ[3] सहेत्याशिषमेवाशास्ते निरस्तो वलगो ऽववाढो दुरस्युरिति यथायजू रक्षोघ्नो वलगघ्नः प्रोक्षामि वैष्णवानिति रक्षसामपहत्यै यद्वैष्णवानिति यज्ञो वै विष्णुस्स्वयैवैनं देवतया समर्धयति रक्षोघ्नो वलगघ्नो ऽवसिञ्चामि वैष्णवानिति रक्षसामपहत्या अथो यदेवैषां खनन्तः क्रूरं[4] कुर्वन्ति तच्छमयति यद्वैष्णवानिति यज्ञो वै विष्णुस्स्वयैवैनं देवतया समर्धयति रक्षोघ्नो वलगघ्नो ऽवस्तृणामि वैष्णवानिति रक्षसामपहत्यै[5] यद्वैष्णवानिति यज्ञो वै विष्णुस्स्वयैवैनं देवतया समर्धयत्यवसिञ्चत्यथ च स्तृणाति तस्मात्प्राणा अन्तरतो लोमशा उदन्वन्तो रक्षोहणौ वलगहनौ प्रोक्षामि वैष्णवी इति रक्षसामपहत्यै यद्वैष्णवी इति यज्ञो वै विष्णुस्स्वयैवैनं देवतया समर्धयत्यृक्षे वा एते तष्टे अमेध्ये आपो मेध्या यज्ञिया यदद्भिः प्रोक्षति मेध्ये[6] एवैने यज्ञिये करोति हनू वा एते यज्ञस्य यदधिषवणे अवितृण्णे भवतस्तस्माद्धनू[7] अवितृण्णे पुरस्ताद्वंहीयसी पश्चाद्वरीयसी एवमेव हि हनू द्व्यङ्गुलमन्तराधिषवणे भवति तस्मादियमन्तरा हनू रास्नाकेव[8] रक्षोहणौ वलगहना उपदधामि वैष्णवी इति रक्षसामप-

---

[1] So corr Ch मित्तौ [2] So corr Ch व्यभ्यचरत [3] So corr Ch तत्नो, Kap S 40, 2 तनौ [4] So corr Ch क्रूरा, Kap S 40, 2 = Corr [5] So corr Ch सामहत्यै [6] So corr Ch मेध्या [7] So corr Ch भवतन॰ [8] Kap S. 40, 2 मेतराधिकेव

हत्यै यद्वैष्णवी इति यज्ञो वै विष्णुस्स्वयैवैनं देवतया समर्धयति रक्षोहणौ वलगहनौ पर्यूहामि वैष्णवी इति रक्षसामपहत्यै यद्वैष्णवी इति यज्ञो वै विष्णुस्स्वयैवैनं देवतया समर्धयति ॥ पर्यूहति तस्माद्धनू अनग्ने अमुषिते वर्स्वैरोष्ठाभ्यां[1] सृक्काभ्यां[2] श्मश्रुभिश्शिरो वा एतद्यज्ञस्य यद्धविर्धानं प्राणा उपरवा हनू अधिषवणे दन्ता ग्रावाणो जिह्वाधिषवणं चर्म[3] मूर्धा द्रोणकलशो यज्ञः प्रजापतिर्मुखतो वा इदं प्रजापतेस्सोमं निष्पिबन्ति तस्मादृजीषं जग्धमिव प्सातमिवैवं[4] हि दद्भिः[5] प्सातं[6] भवति यो विराजं यज्ञमुखे दोह्यां वेद दुह एनामियं वाव विराट् तस्या एतदूधो यदधिषवणे स्तना उपरवा वत्सा ग्रावाणस्त्वगधिषवणं चर्मर्त्विजो दुहन्ति य एवं विराजं[7] यज्ञमुखे दोह्यां वेद दुह एनाम् ॥ ९ ॥ *cf Kap S 40 2, Maitr S 3, 8 8, TS 6 2 11*

शिरो वा एतद्यज्ञस्य यद्धविर्धानं ग्रीवा आग्नीध्रमुदरं[8] सद[9] ऊर्गुदुम्बरो यत्सदस्यौदुम्बरीं[10] मिनोत्यूर्जमेव मध्यतो दधाति यजमाने च प्रजासु च तस्मान्मध्यतः प्रजा ऊर्गूर्जयत्यस्मै वै लोकायौदुम्बरी मीयतेऽमुष्मै यूपस्तस्मादितः पराञ्चं यूपं प्रोक्षत्यमुतो[11]ऽर्वाचीमौदुम्बरीमनयोर्लोकयोर्विधृत्या ऊर्ग्वा उदुम्बरो यदमुतो[12]ऽर्वाचीमौदुम्बरीं प्रोक्षत्यमुत[13] एवार्वाचीमूर्जं च्यावयत्यस्मिन्नेव[14] लोक ऊर्जं न्यनक्ति प्रजापतेर्वा[15] उद्गातोर्गुदुम्बर्यां[16] श्रयते प्रजास्वेवोर्जं न्यनक्ति देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इत्यभिमादत्ते सवितृप्रसूत एवैनां[17] देवताभिरादत्त इद-

---

[1] So corr Ch वर्स्वैरेष्टाभ्यां [2] So corr Ch सृक्काभ्या Kap S 40, 2 etwa सत्काभ्या [3] चर्म fehlt in Ch und ist von mir ergänzt, cf das Ende des Cap und Kap S 40, 2 जिह्वाधिषवण चर्म [4] So corr Ch मैव [5] So corr Ch ऋद्भिस्सात, Kap S 40 2 प्सानमिवशैवमिवह्यिषद्भि प्सात [6] Zu दद्भि प्सात cf 1 1 8, 3, 37 Vartt Schol [7] So corr Ch विराजा, Kap 10, 2 = Corr [8] So corr Ch ग्रासने॰ [9] So corr Ch स ऊर्गु॰, cf MS 3 8, 9 (p 108 Z 7) [10] So corr Ch सदस्योदु॰ [11] So corr Ch प्रोत्त [12] So corr Ch यदुमुतो [13] So corr Ch प्रोक्ष॰ [14] So corr Ch यपास॰ [15] So corr Ch प्रजापतियां, Kap S 40 3 = Corr, cf MS 3, 8 9 प्राजापत्य उद्गाता [16] So Ch उद्गातोर्गुदुम्बर्यां श्रयते Kap S 40 3 उद्गातोदुम्बर्यां श्रयते [17] Ch एवैनान्दे॰

ग्रहं रक्षसो ग्रीवा अपिकृन्तामीति भ्रातृव्यो वै रक्षो भ्रातृव्यस्यैव ग्रीवा अपिकृन्तति ॥ शुन्धन्तां लोकाः पितृषदना इति शुन्धत्येवैनमथो यदेवास्य[1] खनन्तः क्रूरं[2] कुर्वन्ति तच्छमयति यवमतीरवसिञ्चत्यन्नं वै यवा ऊर्गुदुम्बरो ऽन्न एवोर्जं दधाति[3] पितृषदनं त्वा लोकमास्तृणामीति यद्वा एतामनवबर्हिषं मिनुयुर्गर्तमित्स्यादस्या[4] उत्तरार्ध ओषधयो ऽस्या एवैनामुत्तरार्धे मिनोत्यगर्तमितमेवाकरुद्द्युं स्तभानान्तरिक्षं पृण दृंहस्व पृथिव्यामिति दृंहत्येवैनां[5] नितानस्त्वा मारुतो निहन्त्विति मनो वै नितानः प्राणा मारुतास्तयैवैनां[6] देवतयावहरति ॥ नितानो ह स्म[7] वै मारुतो देवानामौदुम्बरीं मिनोति तेनैवैनां मिनोति मित्रावरुणयोर्ध्रुवेण[8] धर्मणेति मित्रेण वा इमाः प्रजाः शान्ता वरुणेन विधृताः कृप्या[9] एव विधृत्यै ब्रह्मवनिं त्वा क्षत्रवनिमित्याशिषमेवाशास्ते ब्रह्म दृंह क्षत्रं दृंहेत्याशिषमेवास्मा आशिष्टां दृंहति घृतेन द्यावापृथिवी आपृणेथामिति घृतेन द्यावापृथिवी व्युनत्ति तस्मादोषधयो ऽनभ्यक्ता रेभन्ते घृतेनौदुम्बरीमभिजुहोति तेजो वै घृतमन्नमुदुम्बरो ऽन्न एव तेजो दधात्यान्तमेव[10] वनस्पतिषु चौषधिषु च रसं[11] दधाति ॥ विश्वजनस्य छायासीति विश्वजनस्य ह्येषा छाया गोत्राल्लोचाद्भयेतत्संप्रसर्पन्त्यौदुम्बरीमभि[12] छर्दींषि[13] संमुखानि कुर्याद्देवीर्वा एता विशो यदोषधय[14] ओषधयश्छर्दींषि यजमान औदुम्बरी यजमानमेव प्रजा अभिसंमुखाः करोति छर्दिर्भवत्यथान्तर्वर्तैस्तस्मात्पुरुषस्य[15] मांसमथ पशुहृदरं[16] वा एतद्यज्ञस्य यत्सदस्तिर्यङ् मिन्वन्ति तस्मात्पुरुषे ऽशितं ध्रियते यदन्वङ् मिनुयुर्न पुरुषे ऽशितं ध्रियेत

[1] So corr Ch यदेवस्य [2] So corr Ch क्रूर [3] So corr Ch दधानि [4] So corr Ch गर्तमि· [5] So corr Ch दैनाचिता [6] Ch येनान्दे [7] So corr Ch स्म [8] So corr Ch योर्ध्रुवेण [9] So corr mit Caland, Ch कृप्ता [10] Ch und Kap S 40, 3 त्यात्तमेव cf TS 6 2, 10 5 [11] So corr Ch च रसन्द Kap S 40, 3 = Corr [12] So corr Ch यात्रेत· भि [13] So corr Ch छर्दींषि [14] So corr Ch यदो· [15] So corr Ch त्यथान्तर्वतस्त·, cf अन्तर्वर्तै TS 6, 2, 10, 7, Kap S 40, 3 अथान्तर्वर्तैपस्तस्मा [16] So corr Ch undeutlich etwa पर्श्वह·, Kap S 40, 3 पशुहृदर

पुरुषेण वै यज्ञस्संमितो यज्ञेन पुरुषो यत्सद उभयतश्छिद्रं[1] तस्मात्पुरुष उभयतश्छिद्रो विषीव्यन्ति तस्मात्पुरुषो ऽन्ततो विषूत इन्द्रस्य[2] स्यूरसीन्द्रस्य ध्रुवो ऽसीत्यैन्द्रं[3] वै सदस्स्वयैव देवतया सीव्यति स्वया देवतया ग्रन्थिं ग्रथ्नात्यैन्द्रमसीन्द्राय त्वेति संमितमभिमन्त्रयत[4] ऐन्द्रं वै सदस्स्वयैवैनं देवतया समर्धयति ॥ नव छदींषि कुर्याद्यद्यग्निष्टोमस्स्यात्तेजसा[5] त्रिवृता[6] संमितं[7] पञ्चदश यद्युक्थ्यः[8] पञ्चदशेन संमितं वज्रः[9] पञ्चदशो वज्रेण संमितं सप्तदश यद्यतिरात्रस्सप्तदशेन[10] संमितं प्रजापतिस्सप्तदशः प्रजापतिना संमितमेकविंशतिं प्रतिष्ठाकामस्य कुर्यादेकविंशो वै स्तोमानां प्रतिष्ठा प्रतिष्ठित्या अथो यज्ञक्रतूनामेव व्यावृत्त्यै या अन्ततस्स्थूणास्ताः ऋधिष्ठाः कुर्याद्यदि कामयेत वर्षेदिति नीचैरिव हि द्यौर्वर्षिष्यन्ती भवति ता वर्षिष्ठाः कुर्याद्यदि कामयेत न वर्षेदित्युच्चैरिव हि द्यौरवर्षिष्यन्ती भवति यानि दक्षिणानि छदींषि तान्युत्तराणि कुर्याद्यजमानलोके वा एतानि यानि दक्षिणानि भ्रातृव्यलोक उत्तराण्युत्तरमेव यजमानमयजमानाद्भ्रातृव्यात्करोत्युत्तरो हि यजमानो ऽयजमानात् ॥ १० ॥

cf Kap S 40, 3, Maitr S 3, 8 9

इति श्रीयजुर्वेदकाठके चरकशाखायां मध्यमिकायामिषुस्थानकं नाम पञ्चविंशं संपूर्णम्[11] ॥

---

[1] So corr Ch यतोश्छिद्र [2] So corr Ch इद्रस्यूर [3] So corr Ch सोत्यैंद्र [4] So corr Ch संस्मितम॰, Kap S 40, 3 — Corr [5] So corr Ch कुर्याद्यद्यग्निष्टो मस्या Kap S 40, 3 कुर्याद्यद्यग्निष्टोमस्यात्तेजसा [6] So corr Ch त्रिवृता Kap S 40 3 वृता [7] So corr Ch मित Kap S 40, 3 मित vgl auch MS 3, 8, 9 a E [8] So corr Ch पञ्चदशमद्युक्थ Kap S 40 3 पञ्चदश यदुक्थ्य [9] So corr Ch वज्र प॰ [10] So corr Ch रात्रसप्त॰ Kap S 40 3 यद्यतिरात्र [11] So die Unterschrift des Capitels in Ch

अहं रक्षसो ग्रीवा अपिकृन्तामीति भ्रातृव्यो वै रक्षो भ्रातृव्यस्यैव ग्रीवा अपिकृन्तति ॥ शुन्धन्तां लोकाः पितृषदना इति शुन्धत्येवैनमथो यदेवास्य[1] खनन्तः क्रूरं[2] कुर्वन्ति तच्छमयति यवमतीरवसिञ्चत्यन्नं वै यवा ऊर्गुदुम्बरो ऽन्न एवोर्जं दधाति[3] पितृषदनं त्वा लोकमास्तृणामीति यद्वा एतामपबर्हिषं मिनुयुर्गर्तमित्स्यादस्या[4] उत्तरार्ध ओषधयो ऽस्या एवैनामुत्तरार्धे मिनोत्यगर्तमितमेवाकरुद्द्यां स्तभानान्तरिक्षं पृण दृंहस्व पृथिव्यामिति दृंहत्येवैनां[5] नितानस्त्वा मारुतो निहन्त्विति मनो वै नितानः प्राणा मारुतास्त्वयैवैनां[6] देवतयावहरति ॥ नितानो ह स्म[7] वै मारुतो देवानामौदुम्बरीं मिनोति तेनैवैनां मिनोति मित्रावरुणयोर्ध्रुवेण[8] धर्मणेति मित्रेण वा इमाः प्रजाश्शान्ता वरुणेन विधृताः क्लृप्ता[9] एव विधृत्यै ब्रह्मवनिं त्वा क्षत्रवनिमित्याशिषमेवाशास्ते ब्रह्म दृंह क्षत्रं दृंहेत्याशिषमेवास्मा आशिष्टां दृंहति घृतेन द्यावापृथिवी आपृणेथामिति घृतेन द्यावापृथिवी व्युनत्ति तस्मादोषधयो ऽनभ्यक्ता रेभन्ते घृतेनौदुम्बरीमभिजुहोति तेजो वै घृतमन्नमुदुम्बरो ऽन्न एव तेजो दधात्यान्तमेव[10] वनस्पतिषु चौषधिषु च रसं[11] दधाति ॥ विश्वजनस्य छायासीति विश्वजनस्य ह्येषा छाया गोत्राह्मोचाद्घ्नेतत्संप्रसर्पन्त्यौदुम्बरीमभि[12] च्छर्दीषि[13] संमुखानि कुर्याद्दैवीर्वा एता विशो यदोषधय[14] ओषधयश्छर्दींषि यजमान औदुम्बरी यजमानमेव प्रजा अभिसंमुखाः करोति च्छदिर्भवत्यथान्तर्वर्तेस्तस्मात्पुरुषस्य[15] मांसमथ पर्शुरुदरं[16] वा एतद्यज्ञस्य यत्सदस्तिर्यङ् मिन्वन्ति तस्मात्पुरुषे ऽशितं ध्रियते यदन्वङ् मिनुयुर्न पुरुषे ऽशितं ध्रियेत

---

[1] So corr Ch यद्देयस्य [2] So corr Ch क्रूर [3] So corr Ch दधानि [4] So corr Ch गतमि॰ [5] So corr Ch वेनात्रिता॰ [6] Ch येनान्दे॰ [7] So corr Ch स्म [8] So corr Ch ग्रायोधुवेण [9] So corr mit Caland Ch क्रप्ता [10] Ch und Kap S 40, 3 स्यान्तमेव cf TS 6 2 10, 5 [11] So corr Ch च्च रसन्द Kap S 40, 3 = Corr [12] So corr Ch ग्रत्ध्नेत॰ मि [13] So corr Ch छर्दीषि [14] So corr Ch यदो॰ [15] So corr Ch स्यथातर्वतस्त cf अन्तर्वर्तं TS 6, 2 10 7, Kap S 40, 3 भवति सेयाननं पुरुषस्य [16] So corr Ch undeutlich etwa पर्श्वरु॰, Kap S 40 3 पशुरुदर

पुरुषेण वै यज्ञस्संमितो यज्ञेन पुरुषो यत्सद उभयतश्छिद्रं[1] तस्मात्पुरुष उभयतश्छिद्रो विषीव्यन्ति तस्मात्पुरुषो ऽन्तरतो विषूत इन्द्रस्य[2] स्यूरसीन्द्रस्य ध्रुवो ऽसीत्यैन्द्रं[3] वै सदस्स्वयैव देवतया सीव्यति स्वया देवतया ग्रन्थिं ग्रथ्नात्यैन्द्रमसीन्द्राय त्वेति संमितमभिमन्त्रयत[4] ऐन्द्रं वै सदस्स्वयैवैनं देवतया समर्धयति ॥ नव च्छदींषि कुर्याद्यद्यग्निष्टोमस्स्यात्तेजसा[5] त्रिवृता[6] संमितं[7] पञ्चदश यद्युक्थ्यः[8] पञ्चदशेन संमितं वज्रः[9] पञ्चदशो वज्रेण संमितं सप्तदश यद्यतिरात्रस्सप्तदशेन[10] संमितं प्रजापतिस्सप्तदशः प्रजापतिना संमितमेकविंशतिं प्रतिष्ठाकामस्य कुर्यादेकविंशो वै स्तोमानां प्रतिष्ठा प्रतिष्ठित्या अथो यज्ञक्रतूनामेव व्यावृत्त्यै या अन्ततस्स्थूणास्ताः ऋधिष्ठाः कुर्याद्यदि कामयेत वर्षेदिति नीचैरिव हि द्यौर्वर्षिष्यन्ती भवति ता वर्षिष्ठाः कुर्याद्यदि कामयेत न वर्षेदित्युच्चैरिव हि द्यौरवर्षिष्यन्ती भवति यानि दक्षिणानि च्छदींषि तान्युत्तराणि कुर्याद्यजमानलोके वा एतानि यानि दक्षिणानि भ्रातृव्यलोक उत्तराण्युत्तरमेव यजमानमयजमानाद्भ्रातृव्यात्करोत्युत्तरो हि यजमानो ऽयजमानात् ॥ १० ॥

cf. Kap. S. 40, 3, Maitr S 3, 8, 9

इति श्रीयजुर्वेदकाठके चरकशाखायां मध्यमिकायामिषुस्थानकं नाम पञ्चविंशं संपूर्णम्[11] ॥

---

[1] So corr Ch यताश्छिद्र [2] So corr Ch इन्द्रस्यूर॰ [3] So corr Ch सीत्येंद्र [4] So corr Ch मभिमंत्रय॰ Kap S 40, 3 = Corr [5] So corr Ch कुर्याद्यग्नदग्निष्टो मस्या॰, Kap S 40, 3 कुर्याद्यद्यग्निष्टोमस्यात्तेजसा [6] So corr Ch त्रिवृता, Kap S 40 3 त्रिवृता [7] So corr Ch मित Kap S 40, 3 मितं, vgl auch MS 3, 8, 9 u E [8] So corr Ch पञ्चदशयद्युक्थ, Kap S 40, 3 पचदश यद्युक्थ्य [9] So corr Ch वज्र प॰ [10] So corr Ch रात्रसप्त॰, Kap S 40, 3 यद्यतिरात्र [11] So die Unterschrift des Capitels in Ch

धिष्ण्या न्युप्यन्ते ऽनयोर्लोकयोर्विधृत्यै न्यन्य उप्यन्ते नान्ये ये न्युप्यन्त[1] इमं तैर्लोकं दाधार[2] ये न न्युप्यन्ते ऽमुं तैः पराङ् ह्यसौ लोको ऽनिरुक्तो ऽग्निर्वै देवेभ्यो ऽपाक्रामत्स पृथिवीं प्राविशत्तं जानुदघ्ने ऽन्वविन्दंस्तस्माज्जानुदघ्नं खेयमनुविद्यैवैतान्निवपति[3] चात्वालान्निवपत्येषा वा अग्नेर्योनिस्स्वादेवैनान्योनेर्निवपति यो वेद्यास्तीर्थं वेद न सदस्यामार्तिमार्छति[4] प्राचीनमाग्नीध्रात्प्रतीचीनं चात्वालात्तेन संचरेदेतद्वै वेद्यास्तीर्थं य एवं वेद न सदस्यामार्तिमार्छति न प्रत्यङ्[5] सदो ऽतीयादध्वर्युरुदरं[6] वा एतद्यज्ञस्य यत्सद[7] उदरं यज्ञस्य[8] संकर्षेत्प्रमीयेत जनो वा एषो ऽध्वर्योर्जनमेति जनता[9] जनतामभीत्य जिनाति यद्यतीयादैन्द्र्या संचरेदैन्द्रं वै सदस्स्वयैव देवतया संचरति न प्राङ् हविर्धाने शिरो वा एतद्यज्ञस्य यद्धविर्धाने शिरो यज्ञस्य संकर्षेत्प्रमीयेत यद्यतीयाद्वैष्णव्या[10] संचरेद्वैष्णवं वै हविर्धाने स्वयैव देवतया संचरति तदाहुः क्षैत्रपत्ययैव[11] संचरेदितीयं क्षेत्रस्य पतिस्तेनास्या नैत्यमुष्मिन्वै लोके सोम आसीत्तं धिष्ण्या अगोपायंस्तं[12] गायत्र्याहरन्नेष्टापोत्रोः प्रति गोपीथं तस्मादेते होत्रे[13] व्यृद्धे व्यृद्धसोमपीथे[14] तस्मान्न नेष्टा न पोता भवितव्यं तस्मादेतौ संसचन्ता इव यजतस्तमेते ऽन्वायन्द्वितीयानि नामानि कृत्वा तस्माद्ब्राह्मणो द्विनामार्धुकस्तं[15] पर्यविशन्भागधेयमिच्छमानास्तेभ्य एतद्भागधेयमकल्पयद्यद्धिष्ण्यान्व्याघारयति स्वेनैवैनान्भागधेयेन समर्धयति तेषां ये[16] नेदिष्ठं पर्यविशंस्ते सोमपीथं प्राप्नुवन्नाहवनीय आग्नीध्रो होत्रीयस्तस्मादेत[17] उपर्युपरि

---

[1] So corr Ch न्यप्यत [2] So corr Ch तैर्लोकन्दार, Kap S 40, 4 नैर्लोक दार [3] Ch विजेपति cf oben [4] cf MS 3, 8, 10 p 109, Z 16 p 111, Z 16 [5] Ch प्रत्य [6] Kap S 40, 4 ऽतीयाद॰ [7] So corr Ch यत्सद्न उ॰ [8] So corr Ch यज्ञ स॰ [9] Dies जनता fehlt in Kap S 40, 4 [10] So corr Ch वैष्णव्यै॰ [11] So corr mit Caland, Ch क्षैत्रपत्यायैव, Kap S 40, 4 क्षेत्रपत्ये सचरे॰ [12] So corr Ch स्ता [13] So corr Ch होत्र [14] cf oben 24, 6 [15] So corr Ch द्विनामायुक, Kap S 40, 4 = Corr [16] So corr Ch यो, Kap S 40, 4 = Corr [17] So corr Ch होत्रेय॰ Kap S 40, 4 = Corr

वषट्कुर्वन्तं न हिंसन्ति प्रीता हि न प्रत्यङ् धिष्ण्यानतिसर्पेदध्वर्युः प्राणा वै धिष्ण्याः प्राणान्संकर्षेन्[1] प्रत्यङ् होतारं नाभिर्वा एषा यज्ञस्य यद्धोतोर्ध्वं नाभ्याः प्राणो ऽवाचीनमपानो[2] ऽपाने प्राणं दध्यात्प्रमीयेत ॥ दक्षिणतो वै देवानां[3] यज्ञं रक्षांस्यभ्यजयंस्तमाग्नीध्रात्पुनरपाजयन्यदाग्नीध्राद्धिष्ण्यान्विहरन्ति यज्ञस्याभिजित्यै रक्षसामपहत्यै जम्भो वै नामासुर आसीत्स देवानां यज्ञमगिरत्स आग्नीध्रमपि नागिरद्यदाग्नीध्राद्धिष्ण्यान्विहरन्ति तेन यज्ञो जीवस्तेन मेध्यो ऽङ्गारान्पूर्वयोस्सवनयोर्विहरन्ति[4] शुक्रवती हि ते शलाकान्दीप्यमानांस्तृतीयसवने तेन तच्छुक्रवत्सर्वाण्यस्य सवनानि शुक्रवन्ति भवन्ति य एवं वेद ॥ प्राचीभिर्वा आहुतिभिर्देवा अन्यानसुरान्प्राणुदन्त[5] प्रतीचीभिरन्यान्प्रत्यञ्चो धिष्ण्या व्याघार्यन्ते[6] प्राचीरन्या आहुतयो हुयन्ते भ्रातृव्यस्य विनुत्त्या अपेर्वा एता वैश्वानरस्य प्रियास्तन्वो यद्धिष्ण्या यद्धिष्ण्यान्व्याघारयति ता एवैतत्समुद्धर्षयत्यग्निर्वा एष वैश्वानर उपावसृज्यते यदग्निष्टोमस्स ईश्वरो[7] ऽशान्तो यजमानं च सदस्यांश्चाभ्युषः प्रोर्णुवीत[8] यजमान आत्मनो ऽनभिदाहाय सवने[9] वै यज्ञस्याशिष ईरते[10] यत्प्रोर्णुवीत नाभ्य आत्मानमन्तर्दध्यान्नाभिं[11] वै पितरो ऽभिसंजानत आविर्नाभिं कुर्वीताभीव कर्णौ प्रोर्णुवीत नाशीर्भ्य आत्मानमन्तर्दधाति जानन्त्येनं पितरो[12] घ्नन्ति वा एतत्सोमं यदभिषुण्वन्ति यावन्तः प्रसृप्तास्स्युस्ते सर्वे ऽग्निष्टोममुपगायेयुरन्तो वा अग्निष्टोमो ऽन्तमेवैनमागत्य समीरयन्तीन्द्रियाय वै कं ब्राह्मणस्सोमं पिबति यदुपगायेदिन्द्रियं निस्स्वरेत्तस्मान्नोपगेयं[13] संवत्सरो वा अग्नि-

---

[1] So corr Ch प्राणा म, Kap S 40, 4 = Corr [2] So corr. Ch मापानो [3] Ch देवानाँ [4] So corr Ch रात्पू° [5] So corr Ch प्रणुदन्त [6] So corr, Ch प्रत्यञ्चो धिष्ण्यान्व्याघारयन्त, Kap S 40, 4 प्रत्यञ्चो धिष्ण्या व्याघारयति, cf. MS 3, 8, 10 (p 110 Z 16) प्रत्यञ्चो धिष्ण्या व्याघार्यन्ते [7] So corr Ch ईश्वर शान्तो, Kap S 40, 4 = Corr. [8] So corr Ch प्रार्णु° [9] So Ch, Kap S 40, 4 तृतीयसवने [10] So Ch, Kap S 40, 4 शिष कुर्वते [11] So corr Ch नाभ्यन्तर्दं [12] So corr Ch पितर [13] So Ch, Kap S 40, 4 गायेदिद्रियं द्वेद्रे निस्वरेत°

ष्टोमो द्वादशाग्निष्टोमस्य स्तोत्राणि द्वादश मासास्संवत्सरस्संवत्सरं प्रजा अनुप्रजायन्ते यदग्निष्टोमस्य स्तोत्रे ऽप उपप्रवर्तयति प्रजननाय यद्वै पत्नी यज्ञे करोति तन्मिथुनं यत्पत्न्यप उपप्रवर्तयति मिथुन एव रेतः प्रसिञ्चत्युद्गात्रा पत्नी संख्यापयति वृषा वा उद्गाता पत्न्याः[1] प्रजाः प्रजायन्ते वृषाणमेवास्यामपिसृजति प्रजननायोरुभ्यां प्रवर्तयत्यूरुभ्यां हि प्रजाः प्रजायन्ते प्रजननायान्तरत इव नु देवतान्तरतो[2] ह्येषा वीर्यं करोति दूरमुपर्युदूहेताहीतमुख्यस्या जायते[3] न दक्षिणा प्रवर्तयेद्यद्दक्षिणा प्रवर्तयेत्पितृभ्यः प्रजां निधूवेदुदीचीः[4] प्राची प्रवर्तयत्येषा वै मनुष्याणां दिङ् मनुष्यलोक एवैना उपप्रजनयति ॥ १ ॥

cf. Kap S 40, 4, Maitr S 3, 8 10, TS 6 3, 1, 6, 5, 8, 6

उपसद्भिर्वै देवा इमांल्लोकान्व्यजयंस्तान्वैसर्जनैरभ्यसृजन्त[5] यथा ग्रामस्संग्रामाद्विसृज्यते तद्वैसर्जनानां वैसर्जनत्वं प्राञ्चं सोममिमे[6] प्रणयन्ति प्राचीं पत्नीमुदानयन्तीमानेवैतल्लोकानभिप्रयन्त्यग्निना वै मुखेन देवा इमांल्लोकानभ्यजयन्गार्हपत्येनेममाग्नीध्रेणान्तरिक्षमाहवनीयेनामुं यद्गार्हपत्य इमं तेन लोकमभिजयति यदाग्नीध्रो ऽन्तरिक्षं तेन यदाहवनीयो ऽमुं तेन स्वर्गाय वा एष लोकाय प्रह्रियते द्वाभ्यां गार्हपत्ये जुहोति द्विपाद्यजमानो ऽस्यामेवैनमाक्रमयति[7] यदाग्नेय्याग्नीध्रे[8] जुहोत्यन्तरिक्ष एवैनमाक्रमयति यद्वैष्णव्याहवनीये जुहोति स्वर्गमेवैनं लोकं गमयति स्वर्गो हि लोक आहवनीयो[9] रक्षांसि वा एतमेतर्हि जिघांसन्ति प्रच्युतमितो ऽप्राप्तमदस्त्वं सोमेति सौम्या गार्हपत्ये जुहोति सौमीरिमाः प्रजाः प्रजाभ्य एवैनं प्राह जुषाणो अप्तुरित्यप्सुमेवैनं कृत्वेमामतिनयति यदाग्नेय्याग्नीध्रे जुहोत्यग्निमेवैनं कृ-

---

[1] So corr Ch पत्न्र kap S 40, 4 पत्न्या [2] So corr Ch तुर्भेता°, Kap S 40, 4 = Corr [3] kap S 40, 4 दूहेताद्धात सुख्य° [4] So corr Ch undeutlich, etwa प्रजा निधू° oder प्रानधू oder प्रजा नेधू°, kap S 40 4 प्रजामनुधेद° Caland verm प्राची [5] So corr Ch कानव्यज° [6] So corr Ch सोममिमे cf MS १, 9 1 a A [7] So corr Ch क्रमयति [8] So corr Ch यदाग्नेय्या° [9] So corr Ch नीये ॥ ८°, Kap S 40, 5 = Corr

त्वान्तरिक्षमपिनयति यद्वैष्णव्याहवनीये जुहोति स्वर्गमेवैनं लोकं गमयति स्वर्गो हि लोक आहवनीयस्सर्वेभ्यो वा एष आह्रियते मनुष्येभ्यः पितृभ्यो देवेभ्यस्त्वं सोमेति सौम्या गार्हपत्ये जुहोति सौमीरिमाः प्रजाः प्रजाभ्य एवैनं प्राह जुषाणो अप्तुरिति पितृभ्य एवैनं प्राह यदाग्नेय्याग्नीध्रे जुहोत्यग्निस्सर्वा देवता देवताभ्य एवैनं प्राह ॥ वैष्णवो वै सोमस्तं देवतया व्यर्धयति यदन्यामन्यां देवतां करोति यद्वैष्णव्याहवनीये जुहोति स्वयैवैनं देवतया समर्धयति सर्वान्वा एतद्वरुणो गृह्णाति यद्दीक्षिते[1] मनुष्यान्पितॄन्देवांस्त्वं सोमेति सौम्या गार्हपत्ये जुहोति सौमीरिमाः प्रजाः प्रजा एव वरुणपाशान्मुञ्चति जुषाणो अप्तुरिति पितॄनेव वरुणपाशान्मुञ्चति यदाग्नेय्याग्नीध्रे जुहोत्यग्निस्सर्वा देवता देवता एव वरुणपाशान्मुञ्चति सो ऽनृण इमांल्लोकानभिविसृजमान एति तद्विसर्जनानां वैसर्जनत्वम् ॥ तस्मादाहुरपि वा एतर्ह्यारण्येभ्यः पशुभ्यो विसृजत इत्याग्नीध्रे ग्राववायव्यानि सादयति प्राञ्चं सोमं प्रणयन्त्येतर्वा एतं घ्नन्ति हनूभिरेवैनं व्यावर्तयति न हनूप्रतिपद्यते[2] य एवं वेद पुरस्तात्प्रतिपद्येत रुद्रो वा अग्निः पशवो ऽशर्वो[3] रुद्राय पशूनपिदध्यादपशुस्स्यात्पश्चात्प्राञ्चः प्रपद्यन्ते श्रीर्वै सोमः पश्चादिव प्राङ् श्रियमाप्नोति तस्मात्पश्चात्प्राचीः प्रजाः क्षेत्राण्यभिजयन्तीर्यन्ति पुरस्ताज्जतश्रीः प्रपद्येत पुरस्तादेव प्रत्यङ् श्रियमाप्नोतीममेव लोकमभि प्रतितिष्ठति पश्चात्सोमं प्रपादयन्ति पुरस्ताद्यजमानः प्रपद्यत उभयत एवास्मै श्रियं परिगृह्णात्युर्वन्तरिक्षं वीहीत्यन्तरिक्षदेवत्यो ह्येष एतर्ह्यदित्यास्त्वगस्यदित्यास्सदने सीदेत्यादित्यो वै सोमः पृथिव्यदितिः पृथिव्या अनस्संभृतं स्व एवैनं योनौ दधाति ॥ देव सवितरेष ते सोम इति सविता वै देवानामधिपतिर्मनुष्या एतमतः प्राचीनं गोपाय-

[1] So Ch, fast ebenso Kap S 40, 5 सर्वान्वा एतद्वरुणो गृह्णाति यद्दीक्षिते [2] So corr Ch हनूप्र° [3] Dieses Wort nach einer glänzenden Vermuthung von Caland hier eingefügt, Kap S 40, 5 liest पशवो सर्वो, in Ch fehlt सर्वो, das offenbar aus °शर्वो verdorben ist

न्ति तस्मा एवैनं संप्रयच्छति गोपीथायैतत्त्वं देव सोम देवानुपागा इति देवो ह्येष देवानुपैतीदमहं मनुष्यान्सह प्रजया सह रायस्पोषेणेति सहैव प्रजया पशुभिरिमं लोकमुपावर्तते नमो देवेभ्यस्स्वधा पितृभ्य इति नमो हि देवानां स्वधा पितॄणां निर्द्रुहो निर्वरुणस्य पाशान्मुक्षीयेति द्रुह एवैनं वरुणपाशान्मुञ्चति स्वरभिव्यख्यमितीमे वै लोकास्स्वरिमानेव लोकानभिविपश्यत्यग्ने व्रतपा इत्यग्निना वा एष तन्वं विपरिधत्ते तानूनप्त्रे सैनमीश्वरा[1] हिंसितोरग्निनैवैतत्तन्वं यथायथं कुरुत एतर्हि वा एष देवैस्तन्वं विसृजते तद्विसर्जनानां वैसर्जनत्वं[2] यात्मनस्तां पूर्वां ब्रूयाद्यदितरस्य पूर्वां ब्रूयादीश्वरो निक्रमो[3] यं द्विष्यात्तस्योत्तरं ब्रूयादग्निर्वै रुद्रो रुद्रायैवैनमपिदधाति ताजक्प्रधन्वति ॥ २ ॥ cf Kap S. 40 5 Maitr S 3 9 1

न[4] दीक्षितेन होतव्यं हविर्वै दीक्षितो रुद्रो ऽग्निर्यज्जुहुयाद्धविर्भूतमात्मानं रुद्रायापिदध्याद्यन्न जुहुयाद्यज्ञपरुरन्तरियाद्यदि[5] क्रीतस्सोमस्स्यादीक्षितस्याग्नौ जुहुयाद्विसृष्टो[6] हि तर्हि यज्ञ' प्रेता आहुतयो भवन्ति यद्यक्रीतो ऽरणी चाज्यं चादाय परेत्याग्निं मथित्वा वैष्णव्यर्चा यूपस्यान्ते जुहुयाद्वैष्णवो वै यूपस्स्वयैवैनं देवतयाच्छैत्यत्यन्यानगां नान्यानुपागामित्यति ह्यन्यानेति नान्यानुपैति यान्नाजुजोषं परि तानवृजमिति यान्हि न जुषते परि तान्वृणक्त्यर्वाक्त्वा परेभ्यो ऽविदं परो ऽवरेभ्य इत्यर्वाग्घ्येनं परेभ्यो विन्दति परो ऽवरेभ्यस्तं त्वा जुषामहे वनस्पते देवयज्याया इति देवयज्यायै ह्येनं जुषते जुष्टं विष्णव इति यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञायैवैनं जुष्टं करोति देवस्त्वा सविता मध्वानक्त्विति घृतं वै देवानां मधु मेध्यमेवैनं यज्ञियं करोत्योषधे[7] त्रायस्वैनमिति वर्मैव करोति स्वधिते[8] मैनं हिंसीरिति वज्रो वै स्वधितिरहिंसायै

---

[1] So corr Ch मैन° [2] So corr Ch विसर्जं° [3] Kap S 40 5 निकामा
[4] Der Anfang dieses Capitels fehlt in Kap S (41, 1) [5] So corr Ch यज्ञपरुस्त cf PW s v यज्ञपरुस् [6] So corr Ch मस्टे [7] So corr Ch स्यो°
[8] So corr Ch स्वधिते

घा[1] संमितं पशूनामप्रतिनोदाय यद्वै यज्ञस्यातिरिच्यते साध्यांस्तद्देवानभ्यतिरिच्यते यज्ञस्य तदतिरिच्यते यद्यूपस्यातिरिच्यते साध्यानेव तेन देवान्प्रीणात्यन्यस्य वृक्षस्य चषालं कुर्याद्यस्य च यूपस्स्याद्यं कामयेत भ्रातृव्यमस्मै जनयेयमिति भ्रातृव्या वा एतस्यान्ये वनस्पतयो भ्रातृव्यमेवास्य लोकमभ्यारोहयत्यलोकमेनं करोति ॥ ४ ॥

cf Kap S 41, 2, Maitr S 3 9, 2

पृथिव्यै त्वान्तरिक्षाय त्वा दिवे त्वेति यूपं प्रोक्षत्येभ्य एवैनं लोकेभ्यः प्रोक्षत्यस्मै वै लोकायौदुम्बरी मीयतेऽमुष्मै यूपस्तस्मादितः पराञ्चं यूपं प्रोक्षत्यमुतोऽर्वाचीमौदुम्बरीमनयोर्लोकयोर्विधृत्यै[2] देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इत्यभिमादत्ते सवितृप्रसूत एवैनां देवताभिरादत्त इदमहं रक्षसो ग्रीवा अपिकृन्तामीति भ्रातृव्यो वै रक्षो भ्रातृव्यस्यैव ग्रीवा अपिकृन्तति शुन्धन्तां[3] लोकाः पितृषदना इति शुन्धत्येवैनमथो यदेवास्य खनन्तः[4] क्रूरं[5] कुर्वन्ति तच्छमयति यवमतीरवसिञ्चत्यन्नं वै यवास्तेजो यूपोऽन्न एव तेजो दधात्यन्नं वै यवा वज्रो यूपोऽन्न एव वज्रं दधाति ॥ पितृषदनं त्वा लोकमास्तृणामीति यद्वा एतमपबर्हिषं मिनुयुर्गर्तमित्स्यादस्या उत्तरार्ध ओषधयोऽस्या एवैनमुत्तरार्धे मिनोत्यगर्तमितमेवाकस्स्वावेशोऽस्यग्रेगा नेतृणामिति यूपशकलमवास्यत्यृक्षो वा एष तष्टोऽपशव्यस्तत्वचसमेवैनं मिनोति घृतेन द्यावापृथिवी आपृणेथामिति घृतेनैव द्यावापृथिवी व्युनक्ति तस्मादोषधयोऽनभ्यक्ता रेभन्ते देवस्त्वा सविता मध्वानक्त्विति घृतं वै देवानां मधु मेध्यमेवैनं यज्ञियं करोति ॥ सुपिप्पला ओषधीस्कृधीति चषालं प्रतिमुञ्चत्योषधीरेव फलं ग्राहयति तस्मादेता अकृष्टपच्याः पच्यन्ते घृतेनाग्निष्ठामनक्ति तेजो वै घृतं यजमानोऽग्निष्ठास्तेजसैव

---

[1] So Ch m Kap S 41 2 यज्ञपुरुषासमित [2] So corr Ch मनयं स्नाकयोर्वि॰
[3] Ch शुधन्ता [4] *So corr* Ch *धिनत* , Kap S 41 3 *यज्ञाम्य खनत क्रूर कुर्यति*
[5] So corr Ch क्रूरा , Kap S 41 3 क्रूर

पशुसंमितो व्रश्च्यो दशारत्निर्दश[1] वै पशोः प्राणा आत्मैकादशो ऽष्टा अश्मयो द्वे पर्शू आत्मैकादशः[2] पशुसंमितमेव वृश्चति स्तोमसंमितो व्रश्च्यो नवारत्निस्तेजसा[3] त्रिवृता संमितः पञ्चदशारत्निर्व्रश्च्यः[4] पञ्चदशेन संमितो वज्रः पञ्चदशो वज्रेण संमितस्सप्तदशारत्निर्व्रश्च्यस्सप्तदशेन[5] संमितः प्रजापतिस्सप्तदशः प्रजापतिना संमित एकविंशत्यरत्निर्व्रश्च्य[6] एकविंशेन संमितो ऽसा आदित्य एकविंशो ऽमुनादित्येन संमितस्सप्तविंशत्यरत्निर्व्रश्च्यस्सप्तविंशेन संमितस्त्रिणवा इमे लोका एभिर्लोकैस्संमितस्त्रयस्त्रिंशदरत्निर्व्रश्च्यस्त्रयस्त्रिंशेन संमितस्त्रिंशद्देवता देवताभिस्संमितश्छन्दस्संमितो व्रश्च्यः पञ्चारत्निः पङ्क्त्या छन्दसा[7] संमितष्षडरत्निरतिच्छन्दसा संमितस्सप्तारत्निश्शक्वर्या संमितो ऽष्टारत्निर्गायत्र्या संमितो नवारत्निर्बृहत्या संमितो दशारत्निर्विराजा संमित एकादशारत्निस्त्रिष्टुभा संमितो द्वादशारत्निर्जगत्या संमितस्त्रयोदशारत्निस्साध्यैर्देवैस्संमितो बृहन्नपरिमितो व्रश्च्यो यूपाद्वै देवास्स्वर्गं लोकमायन्स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै य एव कश्च पुरुषाद्वर्षीयान्स्यात्तं वृश्चेदेषा वै यूपस्य[8] मात्रा यावानेव यूपस्तं वृश्चति चषालं[9] भवति चषालाद्वै[10] देवास्स्वर्गं लोकमायन्स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्या इन्द्रो वै वृत्राय वज्रं प्राहरत्तस्य यावदालब्धमासीत्तत्प्राशीर्यत तच्चषालं[11] प्रत्यवृञ्जन्यच्चषालं[12] भवति द्रढिम्न[13] एवालब्ध्या[14] अशिथिलत्वाय यज्ञवत्येतावद्धि तदालब्धमासीन्न यूपस्यातिरेचयेद्यदतिरेचयेद्दुर्दिनीर्जनयस्स्युर्यावदुत्तममङ्गुलिकाण्डं तावदतिरेचयेद्यज्ञपरु-

---

[1] So corr Ch दशारत्निर्दश [2] So corr Ch कदश [3] So corr Ch नवारत्नि॰ [4] So corr Ch रत्नि॰ [5] So corr Ch श्चेद्दश्य [6] So corr Ch श्चेद्दश्य [7] So corr Ch पात्याश्छदमाम्म॰ [8] So corr Ch यूपस्ये [9] So corr Ch चषाल Kap S 41 2 चषालं [10] So corr Ch दशालद्वै Kap S 41, 2 = Corr [11] So corr Ch तच्चषालम Kap S 41 2 तच्चषाल [12] So corr Ch यच्चषाल Kap S 41 2 यच्चषाल [13] So corr Ch द्रहिम Kap S 41, 2 Lücke [14] So corr Ch मधानव्या आलब्धि zwar nur bei Gramm, doch die Conj an dieser Stelle auch von Bohtlingk gebilligt (Brief vom 18 Dec 1894) Kap S 41, 2 Lucke

षा[1] संमितं पशूनामप्रतिनोदाय यद्वै यज्ञस्यातिरिच्यते साध्यान्तद्देवानभ्यतिरिच्यते यज्ञस्य तदतिरिच्यते यद्यूपस्यातिरिच्यते साध्यानेव तेन देवान्प्रीणात्यन्यस्य वृक्षस्य चषालं कुर्याद्यस्य च यूपस्स्याद्यं कामयेत भ्रातृव्यमस्मै जनयेयमिति भ्रातृव्या वा एतस्यान्ये वनस्पतयो भ्रातृव्यमेवास्य लोकमभ्यारोहयत्यलोकमेनं करोति ॥ ४ ॥

cf Kap S 41, 2, Maitr S 3 9, 2

पृथिव्यै त्वान्तरिक्षाय त्वा दिवे त्वेति यूपं प्रोक्षत्येभ्य एवैनं लोकेभ्यः प्रोक्षत्यस्मै वै लोकायौदुम्बरी मीयते ऽमुष्मै यूपस्तस्मादितः पराञ्चं यूपं प्रोक्षत्यमुतो ऽर्वाचीमौदुम्बरीमनयोर्लोकयोर्विधृत्यै[2] देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इत्यभ्रिमादत्ते सवितृप्रसूत एवैनां देवताभिरादत्त इदमहं रक्षसो ग्रीवा अपिकृन्तामीति भ्रातृव्यो वै रक्षो भ्रातृव्यस्यैव ग्रीवा अपिकृन्तति शुन्धन्ता[3] लोकाः पितृषदना इति शुन्धत्येवैनमथो यदेवास्य खनन्तः[4] क्रूरं[5] कुर्वन्ति तच्छमयति यवमतीरवसिञ्चत्यन्नं वै यवास्तेजो यूपो ऽन्न एव तेजो दधात्यन्नं वै यवा वज्रो यूपो ऽन्न एव वज्रं दधाति ॥ पितृषदनं त्वा लोकमास्तृणामीति यद्वा एतमप्रबर्हिषं मिनुयुर्गर्तमित्स्यादस्या उत्तरार्धं ओषधयो ऽस्या एवैनमुत्तरार्धे मिनोत्यगर्तमितमेवाकस्स्वावेशो ऽस्यग्रेगा नेतॄणामिति यूपशकलमवास्यत्यृक्षो वा एष तष्टो ऽपशव्यस्सत्वचसमेवैनं मिनोति घृतेन द्यावापृथिवी आपृणेथामिति घृतेनैव द्यावापृथिवी व्युनत्ति तस्मादोषधयो ऽनभ्यक्ता रेभन्ते देवस्त्वा सविता मध्वानक्त्विति घृतं वै देवानां मधु मेध्यमेवैनं यज्ञियं करोति ॥ सुपिप्पला ओषधीस्कृधीति चषालं प्रतिमुञ्चत्योषधीरेव फलं ग्राहयति तस्मादेता अकृष्टपच्याः पच्यन्ते घृतेनाग्निष्ठामनक्ति तेजो वै घृतं यजमानो ऽग्निष्ठास्तेजसैव

---

[1] So Ch in Kap S 41 2 यज्ञपुरुषासमित [2] So corr Ch मनय स्नोकयोर्वि॰
[3] Ch शुधता [4] So corr Ch धिनत , Kap S 41 3 यद्धास्य खनत क्रूर कुर्यति
[5] So corr Ch क्रूरा Kap S 41, 3 क्रर

यजमानं[1] समर्धयत्यान्क्तं संततमनक्ति तेजसस्संतत्या अविच्छेदाय[2] यं द्विष्यात्तस्य विच्छिन्द्यात्तेजसैवैनं व्यर्धयति सर्वतोऽनक्ति सर्वत एवैनं तेजसा समर्धयति द्यामग्रेणास्पृक्ष आन्तरिक्षं मध्येनाप्राः पृथिवीमुपरेणादृंहीरिति वज्रो वै यूप एषां लोकानां विधृत्यै ॥ ता[3] वां वास्तूनीति वैष्णव्यावहरति वैष्णवो वै यूपस्स्वयैवैनं देवतयावहरति विष्णोः कर्माणि पश्यतेति वैष्णव्या कल्पयति वैष्णवो वै यूपस्स्वयैवैनं देवतया कल्पयत्यग्निं प्रत्यग्निष्ठां कुर्यात्तेजो वा अग्निर्यजमानो[4]ऽग्निष्ठास्तेजसैव यजमानं समर्धयति यं द्विष्यात्तस्येत्थं वेत्थं वा नमयेत्तेजसैवैनं व्यर्धयति ब्रह्मवनिं त्वा क्षत्रवनिमित्याशिषमेवाशास्ते ब्रह्म दृंह क्षत्रं दृंहेत्याशिषमेवास्मा आशिष्टां[5] दृंहति तद्विष्णोः परमं पदमिति वैष्णव्योदीक्षते वैष्णवो वै यूपस्स्वयैवैनं देवतयोदीक्षते ॥ ५ ॥ cf Kap S 41, 3, Maitr S 3 9, 3

अर्धं वेद्यां यूपावटस्य कुर्यादर्धं बहिर्वेदि[6] परिमितस्य चापरिमितस्य चावरुद्ध्यै नाविरूपरस्य कुर्याद्यदाविरूपरस्य कुर्यार्तिमित्स्यान्नापरिवीतमवसृजेद्यदपरिवीतमवसृजेत्क्षोधुको यजमानस्स्यान्नग्नंभावुको ऽध्वर्युरूर्ग्वै[7] रशना मध्यं प्रतिपरिव्ययत्यूर्जमेव मध्यतो दधाति यजमाने च प्रजासु च तस्मान्मध्यतः प्रजा ऊर्गूर्जयत्यरशनं मिनुयाद्यं द्विष्यात्तस्योर्ग्वै रशनोर्जैवैनं व्यर्धयत्यूर्ध्वामुदूहेदवाचीं यं द्विष्यात्तस्योर्ग्वै रशनोर्जैवैनं व्यर्धयत्युपरि दूरे परिव्ययेद्यदि कामयेत वर्षेदित्यद्भ्यो वा एष ओषधिभ्यो वर्षति यर्हि वर्षत्योषधयो रशनौषधीरिव नेदीयो वृष्ट्याः करोति ताजक्प्रवर्षत्यधो दूरे परिव्ययेद्यदि कामयेत न वर्षेदित्यद्भ्यो वा एष ओषधिभ्यो वर्षति यर्हि वर्षत्योषधयो[8] रशनौषधीरिव दवीयो[9] वृष्ट्याः करोति चिरं प्रवर्षति परिवीरसि परि त्वा

---

[1] So corr Ch मान [2] So corr Ch ऽविच्छेदायन्द्वि° [3] So corr Ch ता [4] So corr Ch ऽग्नि यज्ञ [5] So corr Ch ऽशिष्टान्दृ° [6] So corr Ch वर्हिर्वेदि [7] So corr Ch ध्वर्यु ऊर्ग्वै [8] So corr Ch स्योषधयो [9] So corr Ch दैयोयो Kap S 41, 4 = Corr

दैवीर्विशो[1] व्ययन्तामिति दैवीर्वा एता विशो यदोषधय ओषधयो रशना यजमानो यूपो यजमानमेव प्रजा अभिसंमुखाः[2] करोति परीमं रायो मनुष्यमिति पशवो वै रायः पशुभिरेवैनं समर्धयत्यन्तरिक्षस्य सानूपेपेति स्वरुमुपोहत्यन्तरिक्षदेवत्यो ह्येष एतर्ह्युपरीवास्माल्लोकादधो ऽमुष्मात्स्वयैवैनं देवतयापोहति पितॄणामुपरं मनुष्याणामूर्ध्वमुपरादोषधीनां रशनां प्रति[3] विश्वेषां देवानामूर्ध्वं[4] रशनाया इन्द्रस्य चषालं साध्यानामतिरिक्तमेवमिव वा एषु लोकेषु पितरो मनुष्या देवास्सर्वदेवत्यो यूपस्सर्वाभिरेवैनं[5] देवताभिस्समर्धयत्यग्नेरर्धादुपनतं यूपस्य कुर्याद्बहिष्टान्निर्णतमग्नेर्वा[6] अर्धादुपनतेन यजमानाय लोकं करोति बहिष्टान्निर्णतेन भ्रातृव्यं यज्ञान्निर्णुदते ॥ यज्ञेन वै देवास्स्वर्गं लोकमायंस्ते ऽकामयन्तेमं नो लोकमन्यो नानुप्रजानीयादिति ते दिशो ऽयोपयन्दिशो ऽयोपयंस्तद्यूपस्य यूपत्वं ते ऽमुं लोकं गत्वा व्यतृष्यंस्ते ऽविदुरमुतःप्रदानाद्वा इहाजगामेति त एतं पुनः प्रायच्छंस्तेनाध्युवनेष[7] वै यज्ञस्य तन्तुरेष उत्तमपदी यथा वै मयूखात्तन्त्वं तायत एवमतो यज्ञस्तायते तं ह स वा एतं पुरावृश्चैव जुह्वति यत्स्वरुं जुहोत्येतस्यैव निष्क्रीत्यै सो ऽस्य निष्क्रीतः प्रीतस्स्वर्गाकृत इमांल्लोकानुप्रतिष्ठते द्यां ते धूमो गच्छत्वन्तरिक्षमर्चिः पृथिवीं भस्म स्वाहेतीमानेवैनं लोकान्गमयति[8] ॥ ६ ॥ cf Kap S 41, 4, Maitr S 3, 9, 4

साध्या वै नाम देवा आसन्पूर्वे देवेभ्यस्तेषां न किंचन स्वमासीत्ते ऽग्निं मथित्वाग्नौ जुह्वत आसत तस्माद्धन्यो[9] पशवो ऽजायन्त तस्मादाग्नेयास्सर्वे पशव उच्यन्ते यदग्निं मथित्वा पशुमालभते प्रजातमेवैनमालभते ऽथो यथापूर्वमेव करोति तदाहुः पशुमालभ्याग्निर्मथितव्य

---

[1] So corr Ch देवी Kap S 41, 4 = Corr [2] Kap S 41, 4 अभितमुखी [3] So corr Ch पति, Kap S 41, 4 = Corr [4] So corr Ch देवनामू॰ [5] So corr Ch रैवनन्देव॰ [6] So corr Ch बहिष्टानिर्णमग्ने [7] So corr Ch तैनाध्युवसेव [8] So corr Ch लाकग॰, Kap S 41, 4 = Corr [9] Ch तस्माद्धन्या, Kap S 41, 5 तस्माद्धतो

इत्यग्निस्सर्वा देवतास्सर्वा एव[1] देवताः पशव आलभ्याय जनयति पशुना सर्वाणि सवनानि पशुमन्ति वीर्यावन्ति कर्तव्यानि यद्वपया[2] प्रातस्सवने चरन्ति तेन तत्पशुमद्वीर्यावद्यद्दक्षिणाभिर्मध्यन्दिने तेन तत्पशुमद्वीर्यावद्यदितरेण पशुना तृतीयसवने तेन तत्पशुमद्वीर्यावत्सर्वाण्यस्य सवनानि पशुमन्ति वीर्यावन्ति भवन्ति य एवं वेद ॥ सर्वाभ्यो[3] वा एष दिग्भ्य ऋध्ना आलभ्यते यत्पशुर्यत्प्राञ्चमाप्रीणन्ति[4] देवलोकं तेनाभिजयति यदुदञ्चमाप्रीतं[5] नयन्ति मनुष्यलोकं तेनाभिजयति यद्दक्षिणतः परिहृत्यावद्यन्ति पितृलोकं तेनाभिजयति यत्प्रतीचीनं समवत्तं[6] हरन्त्येतां तेन दिशमभिजयति यदूर्ध्वस्तिष्ठञ्जुहोति[7] स्वर्गं तेन लोकमभिजयति पशुना वै देवास्स्वर्गं लोकमायंस्ते शरीरमधून्वत[8] स्वर्गो वपा यद्वपया प्रातस्सवने चरन्ति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै यदितरेण पशुना तृतीयसवने शरीरस्य निष्क्रीत्यै याद्रा बहुपर्णा[9] तयोपाकुर्यादोषधयो वै वनस्पतयः पशव ओषधयः पशुभिरेवैनं समर्धयति या शुष्कापर्णा तयोपाकुर्याद्यं द्विष्यात्तस्यौषधयो वै वनस्पतयः पशव ओषधयः पशुभिरेवैनं व्यर्धयति ॥ घोरो वा अन्यो वज्रश्शिवो ऽन्यो यच्छुष्कस्स घोरो य आर्द्रस्स शिवो य एव शिवस्तेनोपाकरोति बर्हिषोपाकरोति पशवो वै बर्हिः पशुभिरेवास्मै पशूनुपाकरोत्युपावीरसीत्युप ह्येषो ऽवत्युप देवान्दैवीर्विशः प्रागुरिति दैवीर्वा एता विशो यत्पशवः पशूनेवास्मा उपाकरोति वह्नीनुशिज इत्यृत्विजो वै वह्नय उशिज ऋत्विग्भ्य एवैनानुपाकरोति बृहस्पते धारया वसूनीति ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मणा[10] प्रजाः प्रजायन्ते ब्रह्मणै-

---

[1] So corr Ch एवं Kap S 41 5 = Corr [2] So corr Ch यद्वपय Kap S 41, 5 यद्वपय [3] So corr Ch सर्वाभ्यो Kap S 41 5 = Corr [4] So corr Ch यत्प्राञ्च माप्रीयति Kap S 41, 5 यत्प्राचीन प्रीणाति [5] So corr Ch माप्रीतंयति Kap S 41 5 = Corr [6] So corr Ch समवर्त्तं, Kap S 41 5 समवत्त [7] Ch तिष्ठ जु°, ebenso Kap S 41, 5 [8] So corr Ch मधूनुत Kap S 41, 5 शरीरमधून्वत°, cf MS 3 9, 6 a A (p 123 Z 9) [9] So corr Ch यान्द्रा बहुपर्णा, Kap S 41, 5 = Corr, cf unten [10] Ch ब्रह्मणा

वैनाः प्रजनयति देव त्वष्टर्वसु रण्वेति[1] त्वष्टा वै रूपाणां विकर्ता सोऽस्मै रूपाणि विकरोति रेवती रमध्वमिति ब्रह्म वै बृहस्पतिः पशवो रेवतीर्ब्रह्मणैवास्मै पशून्यच्छत्यग्नेर्जनित्रमसीत्यग्नेर्ह्येतज्जनित्रं वृषणौ स्थ इति न ह्यमुष्काः[2] प्रजाः प्रजायन्ते प्रजननायोर्वश्यस्यायुरसि पुरूरवा असीति माता वा उर्वश्यायुर्गर्भः पिता पुरूरवा रेतो घृतं यद्घृतेनारणी समनक्ति मिथुन एव रेतो दधाति गायत्रं छन्दोऽनुप्रजायस्व त्रैष्टुभं जागतमित्येतावन्ति वै छन्दांसि छन्दोभी रेतो हितं प्रजायते छन्दोभिरेवास्मै रेतो हितं प्रजनयति ॥ दक्षिणा वर्तयत्येषा वा आदित्यस्य प्रजनिष्णुस्तनूस्तामेवानुप्रजायते ऽग्नी वा एतर्हि यजमानमभिसंधत्तो भवतं नस्समनसा इति समनसा एवैनौ[3] करोति मा हिंसिष्टं यज्ञपतिं मा यज्ञं जातवेदस इत्यात्मनो ऽहिंसायै शिवौ[4] भवतमद्य न इति शिवा एवैनौ कुरुते रक्षसां[5] वा एते ऽनवजयाय[6] परिधीयन्ते यत्परिधयो[7] यदुपर्युपरि प्रहरेद्रक्षोभ्यस्तीर्थं कुर्यात्संधिना वा प्रहरत्यग्रेण वा तीर्थेनैव स्रुवेण जुहोति संजग्मानाभ्यामेवाभ्यां भागधेयमपिदधाति ॥ ७ ॥ cf Kap S 41, 5, Maitr S 3 9, 5 6

सावित्रीमन्वाह सवितृप्रसूत एवैनं प्रजनयत्येकदेवत्यामन्वाहैकधैवैनं प्रजनयति यद्द्विदेवत्यामनुब्रूयाद्भ्रातृव्यमस्मै[8] द्वितीयं जनयेद् द्यावापृथिव्यामन्वाह प्रजानां प्रजातानां परिगृहीत्यै न धूमवतीमनुब्रूयादिन्द्रो वै यद्वृत्रमहंस्तस्य[9] यत्र यत्र व्यृद्धमासीत्ततो[10] धूम उदायत व्यृद्धाद्वा[11] एष जातो[12] व्यृद्धुकमस्मै[13] भवति यदि मथ्यमानो न जायेत रक्षोघ्नीमनुब्रूयाद्रक्षसामपहत्या अनवानमनुब्रूयादवानं वा अनु यज्ञं

---

[1] So corr Ch रैणेति [2] Ch ह्यमुष्का [3] So corr Ch एवेनो [4] So corr Ch शिवो [5] So corr Ch रक्षसा, Kap S 41, 5 = Corr [6] Kap S 41, 5 एतेनविजयाय [7] So corr Ch परिधायो [8] So corr Ch द्वेष [9] So corr mit Caland, Ch यत्रमहंस्तस्य, Kap S 41, 6 दे यद्वृतमह तस्य [10] So corr Ch व्यद्ध°, Kap S 41, 6 व्यृद्ध° [11] So corr Ch वृद्धा°, Kap S 41, 6 वृधा [12] So corr Ch आतो, Kap S 41, 6 = Corr [13] So corr Ch व्यद्धुकम°, Kap S 41, 6 व्यंधुकम°

रक्षांसि जिघांसन्ति रक्षोभ्य एवातीर्थं करोति गायत्रीं ब्राह्मणस्यानूच्याद्गायत्रो हि ब्राह्मणस्त्रिष्टुभं राजन्यस्य त्रैष्टुभो हि राजन्यो जगतीं वैश्यस्य जागतो हि वैश्यो यथाछन्दसमेव ॥ देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इति रशनामादत्ते सवितृप्रसूत एवैनां[1] देवताभिरादत्त[2] ऋतस्य त्वा देवहविः पाशेन प्रतिमुञ्चामीति यो वै यज्ञियो मेध्यस्स ऋतस्य पाशस्तेनैवैनमालभते ऽमुष्मै जुष्टमिति यस्या एव देवताया आलभते तस्या एव जुष्टं करोति धर्षा मानुषा[3] इति वज्रो वै यूपः पशवो मानुषा वज्रेणैवास्मै पशून्यच्छत्यृक्षो वा एष तष्टो ऽमेध्यो यत्पशुं[4] नियुनक्ति मेध्यमेवैनं यज्ञियं करोति ॥ पुरस्ताद्वै पशवो मेधमुपतिष्ठन्ते देवता एतस्मिन्प्राणा यत्पुरस्तात्प्रत्यञ्चमाप्रीणन्ति देवतानामेवैनमर्धमाप्रीणन्त्यद्भ्यस्त्वौषधीभ्य इत्यद्भ्यो वा एष ओषधिभ्य आलभ्यते यत्पशुरद्भ्य एवैनमोषधिभ्यः प्रोक्षत्यनु त्वा माता मन्यतामनु पितेति पिता च ह्येतस्य माता चानुमन्तारा आपो वै सर्वा देवतास्सर्वदेवत्य[5] पशुस्सर्वाभिरेवैनं देवताभिस्समर्धयति बहु वा एषो ऽमेध्यमयज्ञियं निगच्छति यत्पशुरापो मेध्या यज्ञिया यदद्भिः प्रोक्षति मेध्यमेवैनं यज्ञियं करोत्यपां पेरुरसीत्यप[6] उपगृह्णाति यान्यन्तरतो ऽवदानानि तानि तन्मेध्यानि करोति स्वात्तं हव्यं देवेभ्यो घृतवदित्युरः प्रत्युपोक्षति[7] यान्यधस्तादवदानानि[8] तानि तन्मेध्यानि करोति सर्वत[9] उपोक्षति सर्वत एवैनं मेधेन समर्धयति शिरो वा एतद्यज्ञस्य यदाघार आत्मा पशुर्यदाघारमाघार्य[10] पशुं समनक्ति शिर एव यज्ञस्यात्मन्प्रतिदधाति सं ते वायुः प्राणेन गच्छतामिति वायुमेवास्य

---

[1] So corr Ch एवेन Kap S 41 6 und MS 3 9 6 (p 124 Z 2) = Corr
[2] So corr Ch रादन्त Kap S 41, 6 und MS 3 9 6 (p 124, Z 2) = Corr
[3] So Ch cf auch oben 3 5 धर्षा मानुषे ऋ
[4] So corr Ch पशुर्नि
[5] So corr Ch सर्वदेवेभ्य Kap S 41 6 सर्वदेवत्य
[6] So corr Ch पेरु°
So corr Ch पार्वति
[8] So corr Ch अधानानि
[9] So corr Ch सर्वत्र
[10] So corr Ch पशुष्व

प्राणं गमयति सं यजत्रैरङ्गानीति देवता वै यजत्रा देवता एवास्याङ्गानि गमयति सं यज्ञपतिराशिषेत्याशिषैव यजमानं समर्धयति ॥ ८ ॥

cf Kap S 41, 6, Maitr S 3, 9, 5 6

ऋत्विजो वृणीते छन्दांसि वा ऋत्विजश्छन्दांस्येव तद्वृणीते तैरस्य वृतैर्युक्तैर्वैपद्धाराः पुरो युज्यन्ते होतारं वृणीते जगतीं तच्छन्दसां[1] वृणीतेऽग्निधं वृणीते पङ्क्तिं तच्छन्दसां[2] वृणीतेऽध्वर्यूं वृणीतेऽतिच्छन्दसं तच्छन्दसां[3] वृणीतेऽन्तरा होतारं चाध्वर्यूं चाग्निधं वृणीते तस्मादग्निर्मध्यत ओषधीः प्रविष्टो यदुत्तमस्संयजति तस्मादुपरिष्टान्मथ्यमानो जायते मैत्रावरुणं वृणीते गायत्रीं तच्छन्दसां[4] वृणीते ब्राह्मणाच्छंसिनं वृणीते त्रिष्टुभं तच्छन्दसां[5] वृणीते पोतारं वृणीत उष्णिहं तच्छन्दसां[6] वृणीते नेष्टारं वृणीते ककुभं तच्छन्दसां[7] वृणीते ॥ पश्वाज्ञमिव वा एतच्छन्दो यदनुष्टुप्पश्वाजेवैषा होत्रा[8] यदच्छावाक्या[9] तस्मादच्छावाकमुपैव ह्वयन्ते[10] न वृणते ऽथैता आप्रियः प्रजापतिः प्रजास्सृष्ट्वा स रिरिचान इवामन्यत स एता आप्रीरपश्यत्ताभिरात्मानमाप्रीणीत यज्ञः प्रजापतिर्यज्ञात्मा यजमानो यदेताः पूर्वार्धे यज्ञस्य क्रियन्ते मुखत एव यजमानमाप्रीणाति प्रयाजान्यजति प्राणा वै प्रयाजाः प्राणानेव तत्प्रयजति[11] तत्प्रयाजानां प्रयाजत्वमनवानमाप्रीणीयाद्यं कामयेत सर्वमायुरियादिति प्राणा वै प्रयाजा अविच्छिन्नानेवास्मिन्प्राणान्प्रतिदधाति सर्वमायुरेत्यात्मा वै पशोर्वपात्मा यजमानस्याप्रीर्यदुत्तमाप्रीर्वपां परिश्रय आत्मैवात्मानं परिश्रये यज्ञस्य संतत्या अविच्छेदायैकादश प्रयाजा[12] एकादशानुयाजा एकादशोपयज एतावतीर्वै देवतास्सर्वदेवत्यः पशुस्सर्वाभिरेवैनं देवताभिस्समर्धयति

---

[1] Ch तच्छद॰ [2] So corr Ch पत्तिच्छ॰, Kap S 41, 7 पत्ति सच्छदसा [3] So corr Ch तच्छ॰ [4] So corr Ch तच्छ [5] Ch तच्छ॰ [6] Ch तच्छ॰ [7] Ch तच्छ॰ [8] So corr Ch होता, Kap S 41, 7 = Corr [9] So corr Ch यदच्छावाक्यास्त॰, Kap S 41, 7 यदच्छावाक्या त॰ [10] So corr mit Caland, Ch दच्छावाक॰ पुयन्ते, Kap S 41, 7 दच्छावकम॰ [11] So corr Ch तत्प्रयति, Kap S 41, 7 = Corr [12] So corr Ch प्रजा Kap S 41, 7 = Corr

त्रयस्त्रिंशद्वै देवतास्सोमपास्त्रयस्त्रिंशदसोमपा[1] अष्टौ वसव एकादश रुद्रा द्वादशादित्या वषट्कारश्च प्रजापतिश्च ते सोमपाः प्रयाजा अनुयाजा उपयजस्ते ऽसोमपास्तस्मात्ते बहिर्यज्ञं क्रियन्ते सोमेन वै तद्देवान्सोमपान्प्रीणाति[2] पशुनासोमपांस्ते ऽस्योभये प्रीता यज्ञे भवन्त्येतद्ध वा उवाच श्यापर्णस्सायकायनो ऽषाढं कैशिनं यश्चैनमदस्सोमानयति[3] यदि वै मा सोमान्नेष्यस्युभयैर्मा[4] देवैस्सह नेषसि सोमपैश्चासोमपैश्च[5] चिद्वस्ते यज्ञो ऽवहास्यते ऽथो यद्यञ्चं[6] मा नेष्यन्ति ततस्त्वाभीत्य ज्यास्यन्तीति ते मीमांसित्वेतो[7] नो भयं[8] नास्तीति दक्षिणा प्रत्यञ्चं निन्युस्ततः[9] कुन्तयः[10] पञ्चालानभीत्य[11] जिनन्ति य एवंविदं[12] सोमान्नयत्युभयैरेनं देवैस्सह नयति सोमपैश्चासोमपैश्च विदेवो ऽस्य यज्ञो ऽवहीयते ऽथो यद्यञ्चमेनं[13] नयन्ति तत एनमभीत्य जिनन्ति ॥ ९ ॥ cf Kap S 41, 7, Maitr S 3, 9, 8

देवाश्च वा असुराश्च समावदेव यज्ञे ऽकुर्वत यदेव देवा अकुर्वत तदसुरा अकुर्वत ततो देवा एतमुपांशुमपश्यंस्त एतस्मिन्यज्ञे[14] संस्थापमपश्यंस्तस्मिन्नेव यज्ञे समस्थापयन्नष्टौ[15] कृत्वो ऽभ्यपुरुषन्गायत्रीं[16] तच्छन्द आप्नुवन्नेकादश कृत्वस्त्रिष्टुभं तद्द्वादश कृत्वो जगतीं तत्त्रिर्व्येगृह्णन्त्सवनान्येव[17] तदाप्नुवंस्ते देवा यावानेव यज्ञस्तं परिगृह्योपोदतिष्ठन्होतुं[18] ते ऽसुरा अपश्यञ्जुह्वति[19] वै देवा इति तान्वज्रमुद्यत्याभ्यपतंस्तान्देवा अन्तर्यामेनान्तरदधतेभ्यो लोकेभ्यस्ततो देवा अभवन्प-

---

[1] So corr Ch दसोमपदा [2] So corr. Ch तद्देवा॰ श्रो॰, Kap S. 41, 7 तद्देवां [3] So corr Ch दस्मोमा॰ [4] So corr Ch चेयस्यु॰, Kap S 41, 7 नेष्यस्यु॰ [5] So corr Ch पश्च, Kap S 41, 7 = Corr. [6] So corr Ch यद्यांच्य, cf unten, Kap S 41, 7 यद्दास्यते द्वाद्यश मा ने॰ [7] So corr Ch सोमांसित्वेते, Kap S 41, 7 मा सित्वेतो नाभयस्माकमीति [8] Ch भयचा॰ [9] So corr Ch निन्य, Kap S 41, 7 = Corr [10] Kap S 41, 7 कुचय [11] Ch पचला॰, Kap S 41, 7 = Corr [12] Kap S 41, 7 एवंवेद [13] So corr Ch यद्यमेनयन्ति, Kap S 41, 7 यद्यञ्चमेन [14] So corr Ch यज्ञे, Kap S 41, 8 यज्ञ [15] So corr Ch ममस्था॰ [16] So corr Ch भ्युपुरुषनायन्नायत्रीं, Kap S 41, 7 भ्य ग्य गायत्री तछद [17] So corr Ch ते त्रि॰ [18] So corr nut Caland, Ch होतुं, Kap S 41, 7 होतु [19] So corr Ch यपश्य जु॰

रासुरा अभवन्यस्यैवं विदुष उपांशुं जुह्वति यश्चैवं[1] विद्वाञ्जुहोत्येभ्य एव लोकेभ्यो भ्रातृव्यमन्तर्धत्ते भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवत्यथ ह स्माहारुण औपवेशिः किमु स यजेत य उपांशौ[2] यज्ञं संस्थाप्यं न विद्यादित्यष्टौ कृत्वो[3] ऽभिषुणोति गायत्री तच्छन्द आप्नोत्येकादश कृत्वस्त्रिष्टुभं तद्द्वादश कृत्वो जगतीं तन्त्रिर्विगृह्णाति[4] सवनान्येव तदाप्नोत्युपांशा एवैतद्यज्ञं संस्थापयते[5] न संस्थितेनारिष्टेनायात्येन प्रचरत्यष्टा अष्टा अभिषुणुयाद्ब्रह्मवर्चसकामस्याष्टाक्षरा गायत्री गायत्रीमेव यज्ञमुखे ऽधि वियातयति गायत्र्यामेवैतत्तेजसि स्वे योनौ स्वर्गे लोके यज्ञमुखं तायते मुख्यो भवति य एवं वेद नोपयामगृहीतो ऽसीति ब्रूयादियं वा उपयामो ऽनया प्राणानपिहन्यान्न पवित्रं वितन्वन्त्यन्तरिक्षं वै पवित्रमन्तरिक्षेण प्राणान्परिगृह्णीयात्प्रमीयेतायं वाव यः[6] पवते स प्राणस्तस्येदमपपाहं प्राणिमो यन्नोपयामगृहीतो ऽसीत्याह न पवित्रं वितन्वन्ति तस्मादयमपरिगृहीतः काममित्थं चेत्थं च पवते तस्मात्कामं प्राणिमः प्राणपवित्रो वा उपांशुः प्राणैरेवैनं पावयति षडंशून्परिगृह्णाति तस्मात्षट्[8] प्राणा द्वन्द्वं पावयति तस्मात्प्राणा द्वन्द्वमुपांशुसवनादुपांशुं[9] निगृह्णाति प्राणो वा उपांशुसवनः प्राण उपांशुः[10] प्राणादेव[11] प्राणं निगृह्णात्युत्तर उपांशुसवनो भवत्यधरे ऽंशवः[12] प्राणो वा उपांशुसवनः प्रजा अंशवः प्रजास्वेवं प्राणं दधाति तस्मात्प्राण उत्तमः ॥ १० ॥

cf Kap S 41, 8 Maitr S 4 5 5 und 6 TS 6 4 6

क्रत्वा दा अस्तु श्रेष्ठो ऽद्य त्वा वर्धन्सुरेक्णाः[13] ।
मर्त आनाश सुवृक्तिम् ॥

---

[1] So corr mit Caland Ch यस्येव [2] So corr Ch उपांशो [3] So corr Ch कृत्वा [4] So corr Ch न त्रि° [5] So corr Ch यज्ञं सं° [6] So corr Ch Ch षडशून प [8] So corr Ch तस्मात्षड [9] So corr Ch पांशुनिय°, Kap S पा° So corr 41, 8 पांशु निय [10] So corr Ch उपांश [11] So corr Ch प्राणादेव, Kap S 41, 8 = Corr [12] So corr Ch धरेंशव, Kap S 41 8 धरे°श° [13] So Ch, RV 6 16 26 धन्वन्सु°

इमा ब्रह्म[1] ब्रह्मवाहः क्रियन्त आ बर्हिस्सीद ।
वीहि शूर पुरोडाशम् ॥
उप नस्सूनवो गिरश्शृण्वन्त्वमृतस्य ये ।
सुमृडीका भवन्तु नः ॥[2]
ता नश्शक्तं[3] पार्थिवस्य महो रायो दिव्यस्य ।
महि वा क्षत्रं[4] देवेषु ॥
बृहस्पते जुषस्व नो अग्न आयाहि वीतय एन्द्र सानसिं रयिम् ॥
आ नो भद्राः क्रतवो यन्तु विश्वतो ऽदब्धासो अपरीतास उद्भिदः ।
देवा नो यथा सदमिद्वृधे असन्नप्रायुवो रक्षितारो दिवे दिवे ॥[5]
आ नो मित्रावरुणा ॥
आ विबाध्या परिरापस्तमांसि च ज्योतिष्मन्तं रथमृतस्य तिष्ठसि ।
बृहस्पते भीममभित्रदम्भनं रक्षोहणं गोत्रभिदं स्वर्विदम् ॥[6]
पञ्च व्युष्टीः ॥
सखे सखायमभ्याववृत्स्वाशुर्न चक्रं रथ्ये ऽवरोह्यास्मभ्य[7] दस्म रंह्या ।
अग्ने मृडीकं वरुणे सचा विदो मरुत्सु विश्वभानुषु ।
तोकाय तुजे शुशुचान शं कृध्यस्मभ्यं दस्म[8] शं कृधि ॥
अग्निं होतारं मन्ये दास्वन्तं वसुं सूनुं सहसो जातवेदसं विप्रं न जा-
तवेदसम् ।
य ऊर्ध्वया स्वध्वरो देवो देवाच्या कृपा ।
घृतस्य विभ्राष्टिमनु वष्टि शोचिषाजुह्वानस्य सर्पिषः ॥[9] ॥ ११ ॥
द्रष्ट्रे[10] नम उपद्रष्ट्रे नमो ऽनुद्रष्ट्रे नमः ख्यात्रे नम उपख्यात्रे नमो

---

[1] ब्रह्म fehlt in Ch ergänzt nach RV 3 41 3 [2] cf RV 6, 52 9 [3] So corr Ch शक्ति cf RV 5 68 3 [4] So corr Ch क्षेत्र cf RV 5 68 3 [5] cf RV 1 89 1 [6] cf RV 2 23 3 [7] So Ch cf dagegen RV 4, 1, 3 [8] So corr Ch दस cf RV 4, 1 3 [9] cf RV 1 127 1 [10] Für dies Capitel ist auch T8 fol ‒b collationirt worden die Accente sind nach T8 gesetzt.

ऽनुक्रशावे[1] नमश्शृण्वते[2] नम उपशृण्वते नमस्सते नमो ऽसते[3] नमो जाताय नमो जनिष्यमाणाय नमो भूताय नमो भविष्यते नमश्चक्षुषे नमश्श्रोत्राय नमो मनसे नमो वाचे नमो ब्रह्मणे नमश्श्रान्ताय नमस्तपसे नमः ॥ १२ ॥

इति श्रीमद्यजुर्वेदकाठके चरकशाखायां मध्यमिकायां धिष्ण्यं नाम षड्विंशं स्थानकं संपूर्णम् ॥

वाचस्पतये पवस्वेति वाच आधिपत्याय पवस्वेत्येवैतदाह तस्मादेतया कामं वदामश्च प्र चानिमः प्रजापतिर्वा इदमासीत्तस्य वाग्द्वितीयासीत्तां मिथुनं समभवत्सा गर्भमधत्त सास्मादपाक्रामत्सेमाः[4] प्रजा असृजत सा प्रजापतिमेव पुनः प्राविशद्वाचस्पतये पवस्वेत्येतस्मादेव मिथुनात्प्रजया च पशुभिश्च प्रजायते वाचस्पतये पवस्वेति ब्रह्म वै वाचस्पतिर्ब्रह्मणैवैनं पावयति वृष्णो[5] अंशुभ्यां[6] गभस्तिपूत इतीन्द्रो वै वृषा तस्य हस्तौ[7] गभस्ती ताभ्यामेवैनं पावयति ॥ देवो देवानां पवित्रमसीति देवताभ्य एवैनं निदिशति मधुमतीर्न इषस्कृधि[8] हि सोमं[9] पुनन्ति येषां भागो[10] ऽसीति देवताभ्य एवैनं नि-

[1] So T6 und Ch, ohne Accent, da beide Mss diese Form neben श्यान्ते und उपश्यान्ते bieten, habe ich trotz der offenbaren Inconsequenz eine Aenderung nicht für angezeigt gehalten [2] So corr Ch शृणुते T6 शृण्वते ohne Accent [3] So corr T6 सते नमो सते, Ch सते नमो सतो [4] So corr Ch पक्रा° [5] So corr Ch वृष्णो, Kap S 42, 1 विष्णो [6] So corr Ch अंशुभ्य, Kap S 42, 1 = Corr [7] So corr Ch हस्तो Kap S 42, 1 = Corr [8] Ch इष मो [9] So corr Ch सोम [10] So corr Ch भाग

दिशति मधुमतीर्न इषस्कृधीति देवता वा इषो देवेभ्य एवैनं मधुमन्तं करोति स्वंकृतो[1] ऽसीति प्राणमेव स्वं कुरुत उर्वन्तरिक्षं वीहीत्यन्तरिक्षदेवत्यो ह्येष एतर्हि विश्वेभ्य इन्द्रियेभ्य इति देवेषु चैव मनुष्येषु च प्राणं दधाति मनस्त्वाष्ट्विति[2] मनसा हि प्राणो धृतस्स्वाहा त्वा सुभो सूर्यायेति सोमो वै सुभूस्सुष्मिन्नादित्ये देवानां प्रियास्तन्वस्ता एव तर्पयत्यथो स्वाहाकारेणैवास्मिन्नाहुतीरभ्प्रीणाति ॥ सर्वहुत जुहोति तस्मात्पराङ् प्राण ऋजुस्तिष्ठञ्जुहोति[3] पुरुषेणैव यज्ञस्संमित प्राणापानाभ्यां पुरुषस्ततत॰ प्राणाभानयोरसंशराय नाध्वर्युर्विहूर्छति य एव वेदोत्तरादुपांशुं जुहुयाद्दक्षिणतो ऽन्तर्यामं देवरथो वा एष यद्यज्ञस्तस्यैतौ रश्मी[4] यदुपांश्वन्तर्यामौ देवरथस्यैव पुरस्ताद्रश्मी विहरति संवत्सरस्य क्लृप्त्यै स्वर्गस्य लोकस्य प्रज्ञात्यै तामनुकृति मनुष्यरथस्य रश्मी विह्रियेते[5] ऋजू होतव्यौ[6] प्राणानामव्यतिहारायोर्ध्वमुन्मृज्याद्यदि कामयेत न वर्षेदित्यमुत्रैव वृष्टिं परिगृह्णात्यवाचीनमवमृज्याद्यदि कामयेत वर्षेदिति या वा इतराहुतिरुद्यते सामुतो वृष्टिं च्यावयति[7] सौम्यैवाहुत्या दिवो वृष्टिं[8] निनयति ॥ देवेभ्यस्त्वा मरीचिपेभ्य इति परिधौ निमार्ष्टि प्राणा वै देवा मरीचिपास्तानेव[9] प्रीणात्यथो परिधीनामेवैष सोमपीथो ऽन्तरतो निमार्ष्टि तस्मात्प्राणा अन्तरतो वि वा एतद्यज्ञ[10] छिनत्ति यत्पुराभिषोतोरसंस्थां गमयति यदंशूननभिषुतानपिसृजति यज्ञस्य सतत्या अविच्छेदाय षडंशूनपिसृजति तस्मात्पद् प्राणा छन्द तस्मात्प्राणा छन्दमाद्रास्सन्तो[11]

---

[1] So auch oben Kath 4 1 Kap S 42 1 स्यासतो [2] So corr Ch मनस्त्वाष्टेति cf oben 4 1 Kap S 42 1 मनस्त्वाष्ट्वेति MS 4 5 5 = Corr [3] Ch तिष्ठ ज [4] So corr Ch रश्मी [5] So corr Ch रश्मीन्विह्रियते Kap S 42 1 रश्मी विहरते [6] So corr Ch होतव्या Kap S 42 1 = Corr [7] So corr Ch च्यावयति Kap S 42 1 च्यावयत्य [8] So corr Ch वृष्टिर्नि॰ Kap S 42, 1 = Corr [9] So corr Ch वीया Kap S 42 1 = Corr [10] So corr Ch एतद्यज्ञ [11] So corr Ch सन्तो cf aber die folgende Anmerkung Kap S 42 1 मतो मता ममस्टा

ऽसंश्रिष्टा भवन्ति तस्मात्प्राणा आर्द्रासन्तो[1] ऽसंश्रिष्टा यो ह वै सोमस्य सोमपीथं वेद न सोमपीथाच्छिद्यते[2] नास्य प्रजा यत्ते सोमादाभ्यं नाम जागृवि तस्मै ते सोम सोमाय स्वाहेत्येष वै सोमस्य सोमपीथस्सोममेवैतत्सोमस्य तर्पयति न सोमपीथाच्छिद्यते नास्य प्रजा य एवं वेद यद्यभिचरेत् ॥ देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामाददे इत्याददीत ग्रहपिणो[3] मदिरस्य मदे मृपासा[4] अस्त्यष त्वा होष्यामीति मृषैवैनं करोति सर्वदेवत्यो वै सोमस्सर्वा वा एतर्ह्येतस्मिन्देवता आशंसन्ते मयि होष्यति मयि होष्यतीति[5] देवता एवैनमाहुतिमभीप्सन्तीरुद्रहत्या तमितोऽस्तिष्ठति प्राणस्यैवास्यान्तं गच्छति यद्यजुर्वदति देवेभ्य एवैनमावृश्चत्युपांशुनाभिचरति प्राणो वा उपांशुः प्राणेनैवास्य प्राणमभिचरति ताजक्प्रधन्वति ॥ १ ॥

cf Kap. S 42, 1; Maitr. S 4, 5, 5, TS 6 4, 5

देवा वै सोमायाभिषुताय पात्रं नाविन्दन्त[6] येनेमं विगृह्णीमहीति त इमामेव देवपात्रमपश्यंस्तमनयैव व्यगृह्णंस्तेयं वाव देवपात्रमस्यास्स्थालीः कुर्वन्त्यस्या वायव्यानि प्र श्रेयसः पात्रमाप्नोति य एवं वेद यात्तयां पात्रेण मीमांसेत[7] तद्गतमुपयामगृहीतो[8] ऽसीतीयं वा उपयामो यद्व स्कन्दत्यनया तद्यतं नास्य[9] सोमस्स्कन्दति य एवं वेदोपयामगृहीतो ऽसीत्युपयामगृहीता[10] स्तुतस्सोमा भवन्ति पवित्रं वितन्वन्ति पवित्रपूता स्तुतस्सोमा भवन्ति स्वर्भानुर्वा आसुरस्सूर्यं तमसाविध्यत्स न व्यरोचत तस्माद्देवास्तमो ऽपालुम्पन्यत्प्रथममपालुम्पन्साविष्कृष्णाभवद्यद्द्वितीयं[11][12] सा फल्गुर्यत्तृतीयं सा वलक्षी ॥ तस्मात्तस्याः पवित्रं कुर्वन्त्यादित्यस्यैवैनं तन्वा पावयत्यन्तर्यच्छ मघ-

---

[1] Ch स्तोमर्म्निष्टा Kap S 42, 1 संतो संश्रिष्टा [2] So corr. Ch याच्छिद्यते [3] So corr. mit Caland, Ch ग्रहर्पितं [4] Kap. S. 42, 1 मदयांमात्तस्त्वष त्वा [5] So corr Ch स्यति मयि होयन्तीति, Kap. S 42 1 = Corr [6] So corr. Ch विन्दत [7] So corr. Ch मैमांसेत. Kap S. 42, 2 मीमांसेत [8] So corr. Ch हीता [9] Ch तस्रस्तचास्य [10] So corr. Ch स्तेट्टु [11] So corr. mit Caland, Ch इेवा स्तमोपालु [12] So corr Ch द्वितीयौ, Kap S. 42, 2 = Corr.

वन्याहि सोममित्येभ्य एव लोकेभ्यो भ्रातृव्यमन्तर्धत्ते मधुमतीर्न इषस्कृधीति देवता वा इषो देवेभ्य एवैनं मधुमन्तं करोति स्वंकृतो ऽसीत्यपानमेव स्वं कुरुत उर्वन्तरिक्षं वीहीत्यन्तरिक्षदेवत्यो ह्येष एतर्हि विश्वेभ्य इन्द्रियेभ्य इति देवेषु चैव मनुष्येषु चापानं दधाति मनस्त्वाष्टि्वति[1] मनसा ह्यपानो धृतस्स्वाहा त्वा सुभो सूर्यायेति सोमो वै सुभूरमुष्मिन्नादित्ये[2] देवानां प्रियास्तन्वस्ता एव तर्पयत्यथो स्वाहाकारेणैवास्मिन्नाहुतीश्श्रीणाति ॥ सृदि[3] कुर्यादन्तर्याममपाचमूर्वै सोमो ऽन्तरिक्षमन्तर्यामो ऽन्तरिक्ष एव रसं दधात्यूर्जं पशूपांश्वन्तर्यामौ वै पशवो ऽनुप्रजायन्त इतरान्महानन्वन्याः प्रजास्ता असन्नौ जुहोति तस्मादसन्नाः पशवस्सदादि प्रजायन्ते तस्मात्सद्यो जाताः पशवः[4] प्रतितिष्ठन्ति संवत्सरे पुरुषः प्राणाय त्वेत्युपांशुपात्रं सादयति व्यानाय त्वेत्युपांशुसवनमपानाय[5] त्वेत्यन्तर्यामपात्रं[6] व्यानेन वा इमौ प्राणापानौ विधृतौ प्राङ् च प्रत्यङ् च न क्षीयेते[7] नायमूर्ध्व उत्क्रामति नेतरो ऽवाङ् संक्रामति व्यानमेव मध्यतो दधाति प्राणापानयोर्विधृत्यै ॥ शृङ्गमुपांशुरेतौ ऽन्तर्याम इन्द्रियं प्रजास्सोमपीथ एतौ ह स्म वै तद्रजनः कौणेयो[8] यहो धयन्मन्यते[9] यच्छृङ्गं[10] धयति यदेतौ पूर्वार्धे यज्ञस्य क्रियेते मिथुनमेव यज्ञमुखे दधाति प्रजननाय तस्मादाहुः प्राणापानौ वै प्रजा अनुप्रजायन्त इति पुरुषेण वै यज्ञस्संमितः[11] प्राणापानाभ्यां पुरुषसंततो यदेते प्रातस्सवन आ तृतीयसवनाच्छ्यते[12] प्राणापानाभ्यामेव यज्ञं संतनोति तस्मात्पुरुषात्सुप्रात्प्रा-

[1] So corr Ch ष्याट्टेति, cf oben 4, 1 27, 1, Kap S 42 2 मनस्त्वष्टेति
[2] So corr Ch सुभोरमु, Kap S 42, 2 = Corr
[3] Kap S 42, 2 स्तदि
[4] So corr Ch पशवा
[5] So corr Ch त्येभ्यु॰ पानय
[6] So corr. Ch त्यंत-र्यामं
[7] So corr Ch क्षीयेति Kap S 42, 2 क्षीयेते, cf unten 27, 3
[8] So corr Ch कोणेयो, Kap S 42, 2 = Corr
[9] So Ch Kap S 42, 2 याहो धनमन्यते
[10] So corr. Ch यच्छग Kap S 42, 2 य. शृग
[11] So corr. Ch मिता
[12] Ch नाछ्याते (erste Hand नक्षयाते, Kap S 42, 2 सव नाछ्याते

णापानौ नापक्रामतस्ते[1] पुनस्तृतीयसवने प्रयुज्येते तस्मात्सुप्त्वा प्रबुध्यते तस्माद्वा अर्वाञ्चौ प्राणौ ॥ २ ॥ cf Kap S 42, 2, Maitr S 4, 5, 6 7.

प्राण उपांशुरपानो ऽन्तर्यामो वागैन्द्रवायवो यदुपांश्वन्तर्यामा ऐन्द्रवायवो ऽनुगृह्यते प्राणापानयोरेव वाचमुपरिष्टाद्दधाति तस्मात्प्राणापान्य पुरुषो वाचं वदति देवा वै प्रातस्सवनमुद्यमं[2] नाशक्नुवंस्तृतीयसवने तर्हि वायुरासीत्तं देवाः प्राञ्चं पर्यहरन्प्राणो वायुरैन्द्रो यज्ञो यदैन्द्रवायवः प्रातस्सवने गृह्यते प्राणेनैव यज्ञं परिगृह्य पुरस्तादुद्यच्छन्ते वायव्यो वा एष पुरासीत्तस्मा वाक्सृष्टा न व्यावर्तताध्वनदेव स इन्द्रो ऽब्रवीन्मह्यमप्यपि गृह्यतामहमेतां व्यावर्तयिष्यामीति तत एतमैन्द्रवायवमगृह्णन्सेयं[3] वागिन्द्रियेण व्यावृत्ता वदति स एष सोमो वाचो व्यावृत्त्यै गृह्यते व्यावृत्तं पापीयसा वदति य एवं वेद प्रजानां सृष्टानां तौ[4] समभिद्येतां ता न प्राणापानमशक्नुवन्नापान्य[5] प्राणितुं[6] स इन्द्रो ऽब्रवीन्मह्यमप्यपि गृह्यतामहमेतौ प्राणापानौ विदधिष्य[7] इति तत एतमैन्द्रवायवमगृह्णन्वायव इन्द्रवायुभ्यामनुब्रूहीतीन्द्रं मध्ये करोति वायुमभितः प्राणापानयोर्विधृत्या इन्द्रियं वै व्यानो व्यानेन वा इमौ प्राणापानौ विधृतौ प्राङ् च प्रत्यङ् च न क्षीयेते[8] नायमूर्ध्व उत्क्रामति नेतरो ऽवाक्संक्रामति व्यानमेव मध्यतो दधाति प्राणापानयोर्विधृत्यै ॥ त्रिर्विगृह्णाति तस्मात्त्रिर्वाग्वदति शनकैरुच्चैरथ सूच्चैर्देवा[9] वै वायुमब्रुवंस्त्वया मुखेन वृत्रं[10] हनामेति सो ऽब्रवीद्वार्यं वृणै मदग्रा एव ग्रहा गृह्यान्ता[11] इति तस्माद्वा-

---

[1] So corr Ch नाक्रमतस्ते Kap S 42, 2 नापक्रामतते [2] So corr Ch मुद्य-यन्नाश°, Kap S 42, 3 = Corr [3] So corr Ch गृह्णन्सेय [4] So corr Ch सृष्टानां सम° Kap S 42 3 = Corr [5] So corr Ch प्राणपा°, s die folgende Anm [6] So corr Ch प्राणितं, Kap S 42, 3 ता न प्राणयापानमशक्नुवन्नापान्य प्राणितु [7] So Ch, Kap S 42, 3 विदधिष्य इति [8] So corr Ch चीयेते, Kap S 42, 3 auch चीयेते cf aber oben 27, 2 [9] So corr Ch सूच्चै° [10] So corr Ch वृत्र [11] So corr Ch गृह्यान्तां इति Kap S 42, 3 गृह्यन्ता इति, MS 4, 5, 8 (p 75, Z 7) = Corr, cf Schol zu Pâ 3, 1, 96

ख्या महा[1] गृह्यन्ते वार्यवृतो ह्यस्य स इन्द्रो ऽब्रवीन्मह्यमत्रापि गृह्यतामथ त्वै स्तरिष्यामह[2] इति त एतमैन्द्रवायवमगृह्णंस्ततो वृत्रमघ्नन्स एष सोमो वार्त्रघ्नो विजित्यै गृह्यते सोमो वै वृत्रस्स हतो ऽपूयत्[3] देवा वायुमब्रुवन्निमं[4] नो विवाहीति सो ऽब्रवीद्वार्यं वृणै मद्देवत्यान्येव पात्राण्युच्यान्ता[5] इति तं व्यवात्तस्माद्गन्धमपाहन्स[6] एष पणौ[7] प्रमीते तस्मात्तस्मान्नापिगृह्य सोमस्य हि स राज्ञो गन्धो नैनं राजयक्ष्मो विन्दति य एवं वेद तस्माच्छुक्तं[8] विपजन्ति तस्मादपि[9] तृतीयं वायोः पात्रमथ वायव्यान्युच्यन्ते[10] वार्यवृतानि ह्यस्य ॥ ३ ॥

cf Kap S 42, 3, Maitr S 4 5 8

नाना वा एतौ पुरा सोमा अगृह्णन्मित्राय च वरुणाय च ताः प्रजा अशान्ता अविधृता अन्यान्यां घ्नतीरचरंस्ते देवा अब्रुवन्सहेमं[11] गृह्णाम मित्रेण वरुणं शमयाम वरुणेन मित्रमिति ततो वा एतौ सहागृह्णंस्ते मित्रेणैव वरुणमशमयन्वरुणेन मित्रं ता इमाः प्रजा मित्रेण शान्ता वरुणेन विधृता यन्मैत्रावरुणो गृह्यते कॢप्त्या एव विधृत्यै देवा वै मित्रमब्रुवन्वृत्रं हनामेति नेत्यब्रवीन्मित्रो ऽहमस्मि न हिनसीति हनामैवेत्यब्रुवन्सो[12] ऽब्रवीद्वार्यं वृणै पयसा मे सोमं श्रीणानिति तस्मात्पयसा मैत्रावरुणं श्रीणन्ति वार्यवृतं ह्यस्य ततो वृत्रमघ्नंस्तस्माद्राजन्येनाध्यक्षेण[13] वैश्यं[14] घ्नन्ति तं मित्रस्सन्नृतमकरिति वरुणो ऽगृह्णादप पशवो ऽक्रामन्स मित्रो वरुण एवानाधत सो ऽब्रवीत्सह ना एष सोमो गृह्यतामथ त्वातो मोक्ष्यामीति ततो वा एतौ

[1] So corr Ch ह्याख्यन्हा म° [2] So Ch Kap S 42 3 तरिष्यामह [3] So corr Ch पयते Kap S 42, 3 व्यपते cf MS 4 5 8 (p 75, Z 5) [4] Ch मत्रा So corr Ch स्यन्ता Kap S 42 3 पात्राण्युच्यताम इति cf Schol zu Pa 3, 4 96 [6] So corr Ch व्यवत्तस्मा° Kap S 42 3 व्यवात्तस्मा° [7] So corr Ch पत्नो, Kap S 42 3 पर्णो [8] Ch तस्माकुक्त Kap S 42, 3 तस्माच्छुक्तं cf MS 4 5 8 (p 75, Z. 8) [9] So corr Ch तस्मादप Kap S 42 3 — Corr [10] So corr Ch वार्योव्यान्यस्यन्ते Kap S 42 3 वायव्याण्युच्यते, MS 4, 5 8 (p 75, Z 4) und TS 6 4, 7, 2 — Corr [11] So corr Ch मद्देस Kap S 42 4 — Corr [12] So corr Ch ब्रवन्सा, erste Hand ब्रवीन्मा [13] So corr Ch माध्यक्ष° [14] Ch वैश्य

सहागृह्णंस्तेनैनं वरुणादमुञ्चद्यन्मैत्रावरुणो गृह्यते निर्वरुणत्वाय पशवो वै पयः पशूनां हि पयो यत्पयसा मैत्रावरुणं श्रीणाति पशुभिरेवैनं समर्धयत्यसोमो वा एष इत्याहुरोषधय एताः पय एव सोम इति यत्पयसा मैत्रावरुणं[1] श्रीणाति सोममेवैनं करोत्यथो यदेवास्याभिषुण्वन्तो घ्नन्ति यत्क्रूरं कुर्वन्ति तच्छमयति ॥ शृतेन श्रीणाति मैत्रं वै शृतं वारुणं प्रतिधुक्स्वेनैवैनौ भागधेयेन समर्धयति मैत्रो ब्राह्मणो वारुणो राजन्यो यदेष मैत्रावरुणो गृह्यते तस्माद्ब्रह्मपुरोहितं क्षत्रं यज्ञस्य वै शिरो ऽच्छिद्यताथ तर्ह्यश्विना असोमपौ भिषजौ देवानामास्तां तौ देवा अब्रुवन्भिषजौ वै स्थ इदं यज्ञस्य शिरः प्रतिधत्तमिति ता अब्रूतां वार्यं वृणावहै सोमपीथो नौ देवेष्वस्तु ग्रहो नौ[2] गृह्यतामिति तौ देवा बहिष्पवमानेन पावयित्वा ताभ्यां शुचिभ्यां मेध्याभ्यां भूताभ्यां ग्रहमगृह्णंस्तस्मात्स्तुते बहिष्पवमान[3] आश्विनो[4] गृह्यते तस्माद्ब्राह्मणो बहिष्पवमानमासीत पवित्रं हि तत्तस्माद्यं द्विष्यात्तं बहिष्पवमानात्परिबाधेत पवित्रादेवैनं परिबाधते तौ देवानुपावर्तमानौ तयोर्या भिषज्या तनूरासीत्तां त्रेधा विन्यदधातामग्नौ तृतीयं ब्राह्मणे तृतीयमप्सु तृतीयं यं कामयेतामयाविनं जीवेदित्यग्नेरन्ते ब्राह्मणाय प्रोच्यापः परिब्रूयादेतावद्वै भेषजं यावदेव भेषजं तदस्मै करोति जीवति सर्वमायुरेति न पुरायुषः प्रमीयते ॥ ४ ॥

cf Kap S. 42, 4, Maitr. S. 4, 5, 8 und 6, 2

प्राणा वै द्विदेवत्या एकपात्रा गृह्यन्ते तस्मात्प्राणा एकनामानस्ते द्विपात्रा हूयन्ते तस्मात्प्राणा द्वन्द्वं येन यजुषा प्रयच्छति तेन प्रतिगृह्णाति प्राणानां संतत्यै प्रतिज्ञात्यै नानुवषट्करोति यदनुवषट्कुर्यात्प्राणान्संस्थापयेत्प्रमीयेत यन्नानुयजति तस्मात्प्राणा असंस्थिता आ च परा

---

[1] So corr. Ch मैत्रावरुणो, Kap. S 42, 4 मैत्रावरुणं [2] So corr. Ch नो, Kap S. 42, 4 = Corr. [3] So corr Ch तस्मात्तुते बहिष्पवमाना, Kap. S. 42, 4 तस्मो स्तुते बहिः पवमान [4] So corr. Ch आश्विनौ; Kap. S. 42, 4 = Corr.

च चरन्ति द्विदेवत्या[1] पूर्वे भक्षयितव्या ३ इडोपहूया ३ इति मीमांसन्ते ॥[2] इडैव पूर्वोपहूया यज्ञस्य यथापूर्वत्वाय प्राणा वै द्विदेवत्याः[3] पशव इडा यदेवं कुर्यात्पशुभिः प्राणानन्तरियात्प्रमीयेत द्विदेवत्या एव पूर्वे भक्षयितव्या अन्तरे वै प्राणाः परे पशवः प्राणानेवात्मन्धित्वा पशूनुपहूते[4] ॥ ये वा इमे पुरुषे प्राणास्ते द्विदेवत्या वाक्च प्राणश्चैन्द्रवायवश्चक्षुश्च[5] मनश्च मैत्रावरुणश्श्रोत्रं[6] चात्मा चाश्विनो ऽग्निर्होतासीत्स[7] वषट्कृत्यातामग्न्यदाहितास्येडासीत्तस्य[8] देवा द्विदेवत्यैरन्वैन्दन्प्राणा[9] वै द्विदेवत्याः[10] प्राणैरेवैनं तदभ्यधिन्वन्त[11] इडोपहूतेति प्रत्यपद्यन्त प्राणा वै द्विदेवत्या[12] यद्द्विदेवत्यान्भक्षयति प्राणैरेवात्मानमभिधिनोति तस्माद्द्विदेवत्या एव पूर्वे भक्षयितव्यास्ते हि पूर्वे भक्षिता आश्विनो दशमो गृह्यते ॥ दश हि प्राणास्तं तृतीयं जुहोति शिर एव प्राणानभिसंहरति समन्तं परिहृत्य भक्षयति श्रोत्रं वा आश्विनस्तस्मात्पुरुषस्सर्वतश्शृणोति रक्षांसि वा एतत्पात्रं सचन्ते यद्यज्ञे रिक्तमविमुक्तं भवति पुरोडाशमैन्द्रवायवस्य पात्रे ऽवदधाति पयस्यां मैत्रावरुणस्य धानामाश्विनस्य[13] रक्षसामपहत्यै तस्मात्प्राणा अदत्ता अरिक्ता दक्षिणस्य हविर्धानस्याधस्तात्सादयत्येतद्वा एतयोरग्निमद्वीर्यावद्यदेवाग्निमद्वीर्यावत्तस्मिन्सादयति पुरुषेण वै यज्ञस्संमितः प्राणापानैः पुरुषस्संततो यदेतानि प्रातस्सन्नान्या[14] तृतीयसवनाच्छेरे[15] प्राणापानैरेवं यज्ञं संतनोत्येकया च दशभिश्चेत्येतां प्रतिविमुञ्चति य-

---

[1] So corr Ch द्विदेय॰, Kap S 42, 5 hier wie im Folgenden — Corr [2] Die Interpunction ist von mir gesetzt da Ch मीमांसन्ते schreibt [3] So corr Ch द्विदेय cf oben [4] Kap S 42 5 प्राणानेवात्मन्धित्वापशूनुपह्वयति [5] So corr Ch प्राणाश्चैद्र॰ [6] So corr Ch मैत्रावरुणा , Kap S 42, 5 — Corr [7] So corr Ch ग्निर्होतासन्स Kap S 42, 5 ग्निर्होतसैत्स, cf Maitr S 4, 6, 1 in der folgenden Anm [8] So corr Ch त्यातास्यदाहितास्येडासीत्तस्य, Kap S 42, 5 वषट्कृत्यातामिडाहिता महासीनस्य, cf Maitr S 4, 6, 1 प्रजापतिर्वै स्वयं होतासीत्सो ताम्यत् देवा द्विदेवत्यैरभ्यायन् [9] So corr Ch द्विदे॰ [10] So corr Ch द्विदे॰ [11] Ch तदभ्यधि॰ [12] So corr Ch द्विदे [13] So corr Ch धानामश्वि॰ [14] So corr Ch प्रातस्सन्न्या Kap S 42 5 प्रात सन्नान्या [15] Ch नाछेरे, Kap S 42, 5 तृतीयसवनाच्छेरे

द्र्योग्विमुञ्चेत्प्राणान्विच्छिन्द्याद्यत्परः प्राणानतिरेचयेत्प्रमीयेत प्राणो वै वायुः प्राणा द्विदेवत्याः प्राणेनैव प्राणान्विमुञ्चति बहु वायव्यं[1] प्रातस्सवने[2] गृह्यत एकैव[3] तृतीयसवने तस्माद्बहवो मुखप्राणा एको ऽवाङ्यदि कामयेतावगतमपरुन्ध्युरपरुद्धो[4] ऽवगच्छेदितीदमहममुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रममुष्या विश उदूहामीत्यध्वर्योः[5] पात्रमुदूहेदिदमहममुमामुष्यायणममुष्याः[6] पुत्रममुष्यां विश्यध्यूहामीति प्रतिप्रस्थातुः पात्रमध्यूहेदध्वर्युर्वै श्रेयान्पापीयानपरुद्धो ऽवगतमेवापरुणद्ध्यपरुद्धमवगमयति ताजग्व्यवगच्छेते व्यत्यूहेत्पात्राणि यदि कामयेत पापवसीयसं[7] स्यादित्यध्वर्योः पात्राणां लोके प्रतिप्रस्थातुः पात्राणि सादयेत्प्रतिप्रस्थातुः पात्राणां लोके ऽध्वर्योः पात्राणि सादयेदध्वर्युर्वै श्रेयान्पापीयान्प्रतिप्रस्थाता पापीयांसमेव वसीयसो लोके सादयति वसीयांसं पापीयसः पापवसीयसं करोत्येतद्ध[8] वै विपूजनस्सौराकिः पापवसीयसं विदांचकार ॥ ५ ॥ cf Kap S 42, 5, Maitr S 4, 6, 1 2.

यदि कामयेत यजमानादयजमानं भ्रातृव्यं पूर्वं कुर्यामिति प्रतिप्रस्थाता पूर्वो गृहीत्वा स पूर्वो निर्हरेद्यजमानो[9] वै श्रेयान्पापीयानस्माद्भ्रातृव्यो ऽयजमानो भ्रातृव्यमेवास्मात्पूर्वं करोत्यध्वर्योर्लोके तिष्ठञ्जुहोत्यध्वर्युर्वै श्रेयान्पापीयान्प्रतिप्रस्थाता भ्रातृव्यमेवास्य लोकमभ्यारोहयत्यलोकमेनं करोति नयन्नाश्रावयेदध्वर्युरप्रतिष्ठानस्स्यान्नानालभ्य पात्रमाश्रावयेदेतद्वा अध्वर्योस्स्वमस्वस्स्याद्यच्चाय आहुतिं जुहोति तदुत्तरा जुहुयाद्यच्च वा अग्र आहुतिं जुहोति तद्देवताः परिविशन्ति यदन्यत्रा जुहुयाद्देवताभ्यस्समदं कुर्यात्साक्षादेव देवेभ्यो भागधेयं[10]

[1] So corr mit Caland, Ch वायव्यं cf Maitr. S 4, 6, 2 (p 79, Z 4 5 वायव्यार्णि गृह्यमानाया etc), Kap S 42, 5 वायव्य [2] So corr Ch सवनि [3] So corr mit Caland Ch एकोया, Kap S 42, 5 एकोका [4] So corr Ch येतवागत°, Kap S 42, 5 = Corr [5] So corr Ch त्यधुर्यो, Kap S 42, 5 = Corr [6] So corr Ch मुदुहे° [7] So corr Ch पापवसीयसं, Kap S 42, 5 पापवसीयस [8] So corr Ch करात्येतेतद्ध [9] So corr mit Caland, Ch निर्द्वयेद्यजमाना, Kap S 42, 6 निरुहेद्यजमानो [10] So corr Ch धेय

संप्रयच्छति ॥ नाना वा एतौ पुराग्नी आस्तां पशोश्चाहवनीयश्च[1] तस्मात्पुरा रुद्रः पशूनघातुक आसीत्पशवो वै पशवः पशवो ऽशवो रुद्रो ऽग्निर्यदाहुतीः संसृजति रुद्राय पशूनपिदधात्यपशुर्भवति तस्मादिदानी रुद्रः पशून्घातुको मध्ये ऽग्नेर्जुहुयादाज्याहुतीश्च पश्वाहुतीश्चाभितस्सोमाहुती रुद्रमेव पशुभिः परिवृणक्त्यघातुकस्तत्र रुद्रः पशून्भवति यत्रैवंविदध्वर्युर्भवति ॥ ६ ॥ cf Kap S 42 6, Mâitr S 4 6 2

आयुस्संधत्तं प्राणं संधत्तमिति प्राणानेव संधत्तस्तस्मात्प्राणा[2] इन्द्वि संजग्माना दिवा पृथिव्येतीमानेव लोकान्समर्धयतो निरस्ता शण्डामर्कौ सह तेन यं द्विष्म इत्येतावान्वै यज्ञो यावच्छुक्रामन्थिना एतावती पृथिवी यावत्युत्तरवेदिरनृतं शण्डामर्का अनृतं भ्रातृव्यो ऽनृतमेव भ्रातृव्यमेतावता यज्ञाच्च[3] पृथिव्याश्च निर्भजतश्शुक्रस्याधिष्ठानमसि मन्थिनो[4] ऽधिष्ठानमसीति समिद्ध एव जुहुतो ऽग्निर्वा आहुत्या अतिद्रवादविभेद्यच्छल्कौ प्रास्यत आहुत्या अनतिद्रवाय ॥ चक्षुषी वा एते यज्ञस्य यच्छुक्रामन्थिनौ यच्छल्कौ प्रास्यतश्चक्षुषोरेवान्तर्धत्तो[5] ऽप्रदाहाय तस्मा इन्द्राय सुतमाजुहोत तस्मै सूर्याय सुतमाजुहोतेति[6] चक्षुषोर्व्यावृत्त्यै तस्मात्समानं सच्चक्षुर्द्वेधा सर्वहुतौ जुहुतस्सर्वमेव प्रजासु चक्षुर्धत्तो यः पात्राणां ग्रहाणां सोमानां मिथुनं वेद तस्मादेव मिथुनात्प्रजायते स्थालीभिरन्यान्ग्रहान्गृह्णन्ति वायव्यैरन्यांस्तत्पात्राणां[7] मिथुनं श्रीणन्त्यन्यान्ग्रहान्नान्यांस्तद्ग्रहाणां मिथुनमाशीर्वन्तो ऽन्ये सोमा भवन्ति नान्ये तत्सोमानां मिथुनं तस्मादेव मिथुनात्प्रजायते ॥ ७ ॥

देवाश्च वा असुराश्च संयत्ता आसन्बृहस्पतिर्देवानां पुरोहित आसीच्छण्डामर्कावसुराणां ते न व्यजयन्त स इन्द्रो ऽवेदुभये हि वै ब्र-

---

[1] So Ch Kap S 42 6 पशुश्चाहवनीयश्च [2] So corr Ch संधत्तस्मा [3] So corr Ch यज्ञाश्च [4] So corr Ch मथीनो [5] So corr Ch प्रास्यतश्चक्षु [6] So corr Ch जुहोतेति [7] So corr Ch रन्यान्स्त

सखन्तस्सस्तन्न विजयामह इति ता उपामन्त्रयत अब्रुवतां वार्यं वृणावहै सोमपीथो नौ[1] देवेष्वस्तु ग्रहौ नौ गृह्येतामिति[2] ताभ्यामेता इन्द्रश्शुक्रामन्थिनौ प्रायच्छदात्मनस्सन्तौ तद्भागधेयमभ्यैतां तस्माद्राष्ट्रमपुरोहितं पराभावुकं तस्माद्भ्रातृव्यायानृतं[3] वदेत्सो ऽमन्यत यदिमा आभ्यामसुरब्रह्माभ्यां[4] होष्यामि तदन्वसुरा आभविष्यन्ति यन्न होष्यामि तदन्वाभविष्यन्तीति[5] ता आददानो ऽपानुदतापनुत्ता[6] शण्डामर्कौ सह[7] तेन यं द्विष्म इति ततो देवा अभवन्परासुरा अभवन्यस्यैवं विदुषश्शुक्रामन्थिनौ जुह्वति यस्यैवं विद्वांसौ[8] जुहुतो भ्रातृव्यस्यापनुत्त्यै भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति प्रजापतेर्वा अक्ष्यश्वयत्तस्य कनीनिका परापतत्सा विकङ्कतं प्राविशत्तस्मिन्नाध्रियत सा[9] यवं प्राविशत्तस्मिन्नध्रियत वैकङ्कतं मन्थिनः पात्रं भवति सक्तुभिश्श्रीणाति प्रजापतेरेव चक्षुस्संभरति यजमानदेवत्यो वै शुक्रो भ्रातृव्यदेवत्यो मन्थी हिरण्येन शुक्रं श्रीणाति तेजो वै हिरण्यं तेजसैव यजमानं समर्धयति तस्मादन्यतरच्चक्षुषोस्तेजस्वितरं[10] तस्मादहरेकरूपं सक्तुभिर्मन्थिनं[11] श्रीणाति तेज एव भ्रातृव्यस्य विनयति तस्माद्रात्री बहुरूपानभिध्वंसयन्नितराणि पात्राणि श्रीणीयाद्यदभिध्वंसयेदक्ष्यामयः[12] प्रजा विन्देदन्धम्भावुको यजमानस्स्यात्प्रजापतेर्वा एते चक्षुषी[13] यच्छुक्रामन्थिनौ[14] यज्ञः प्रजापतिर्यत्प्राञ्चा उद्धृत्य जुहुतस्सवनमुखयोरेव चक्षुषी धत्तस्तस्माद्द्वे सवने शुक्रवती असौ वा आदित्यश्शुक्रश्चन्द्रमा मन्थी यदपिगृह्य प्राञ्चा उद्द्रवतस्तस्मादेतौ प्राञ्चौ यन्तौ न पश्यन्ति यदनपिगृह्य पुरस्तात्प्रत्यञ्चौ तिष्ठन्तौ जुहुतस्तस्मात्प्रत्यञ्चौ[15]

---

1 So corr. Ch नां 2 So corr. Ch ग्रहां नो ग्रह्णतामिति, Kap. S. 13, 1 ग्रहा नां गृह्येतामिति 3 Ch नृत 4 *So corr. Ch* ब्रह्मा° 5 Ebenso Maitr. S. 4, 6, 3 (IV, p. 81, Zeile 5) 6 So corr. Ch पानुदतापानुदत्ता 7 So corr. Ch मर 8 So corr. Ch विद्वांसो 9 So corr. Ch मा 10 So corr. Ch रच्चक्ष° 11 So corr. Ch थीन 12 So corr. Ch क्ष्यमयः 13 Ch चक्षुषौ 14 So corr. Ch क्रम° 15 Ch जुह्वत° oder जुहूत°

यन्तौ पश्यन्ति ॥ प्राचीभिर्वा आहुतिभिर्देवा अन्यानसुरान्प्राणुदन्त प्रतीचीभिरन्यानन्यञ्चौ तिष्ठन्तौ शुक्रामन्थिनौ जुहुतः प्राचीरितरा आहुतयो हूयन्ते भ्रातृव्यस्य विनुत्त्यै न वा एतौ मनुष्याः प्रच्यवमर्हन्ति तुथो[1] ऽसि जनधाया[2] देवास्त्वा शुक्रपाः[3] प्रणयन्तु तुथो ऽसि जनधाया[4] देवास्त्वा मन्थिपाः[5] प्रणयन्त्विति स्वयैवैनौ देवतया प्रणयन्ति सुवीराः प्रजाः प्रजनयन्परीहि सुप्रजाः प्रजाः प्रजनयन्परीहीति वीरमेवाचीषु प्रजासु धत्तो भूमानमाद्यासु तस्मादेतासु[6] वीर आजायते तस्मादितरा अद्यमाना न क्षीयन्ते ॥ शुक्रं वा अन्वन्तीः प्रजाः प्रजायन्ते मन्थिनमाद्या अग्निः प्रजनयिता यदभितो ऽग्निं[7] विपरित्यजुहुत उभयीरेवैतद्वीर्याद्याश्च प्रजाः प्रजनयतो ऽवरिफन्ता इवोत्तरवेदिं परीयातां[8] सपर्वास्य सूपकाशो जायते प्रजापतेर्वा एषा नासिका यदुत्तरवेदिश्चक्षुषी शुक्रामन्थिनौ[9] यज्ञः[10] प्रजापतिर्यत्प्राञ्चा उद्धृत्य जुहुतो नासिकाया एव पुरस्ताच्चक्षुषी धत्त एतद्धैतस्याः पूर्वमभितस्तिष्ठन्तौ जुहुतस्तस्मान्नासिकामभितश्चक्षुषी अनाधृष्टासीति[11] निगृह्णीतस्तस्मादक्षि धाने नीपतमम् ॥ ९ ॥ cf Maitr S 4 6, 3

देवाश्च वा असुराश्च समावदेव यज्ञे ऽकुर्वत यदेव देवा अकुर्वत तदसुरा अकुर्वत ते ऽसुरा भूयांसश्श्रेयांस आसन्कनीयांसः पापीयांस आनुजावरतरा इव देवास्ते देवा एतमाग्रायणमपश्यंस्तमगृह्णत तेनायं पर्यायन्यदयं पर्यायंस्तदाग्रायणस्याग्रायणत्वं य आनुजावरस्स्यात् ॥

विदद्यदी सरमा रुग्णमद्रेर्महि पाथः पूर्व्यं सध्र्यक्कः ।
अग्रं नयत्सुपद्यक्षराणामच्छा रवं प्रथमा जानती गात् ॥[12]

---

[1] So corr Ch जुथो, cf Kath 4 4 Maitr S 1 3 12 [2] So corr Ch जनदाया (erste Hand दया) [3] So corr Ch प [4] So corr Ch जनदाया (erste Hand दया) [5] So corr Ch प [6] So corr Ch द्यासु तस्मादेतासु (erste Hand सुतस्मा°) [7] Ch ग्नि [8] cf Apast Çr 12 22 7 [9] So corr Ch मथिना [10] So corr Ch यज्ञा [11] So corr Ch अनादृष्टा° [12] cf RV 3 31, 6

इत्येतया पुरोरुचाग्रायणं[1] गृहीतं भ्रातृव्यमेव वृक्कायं[2] पर्येति ॥ वाग्वै देवेभ्यो ऽपाक्रामद्यज्ञे[3] भागधेयमिच्छमाना ते देवा एतावद्यज्ञस्य मनसातन्वत सान्तर्यन्ति मेत्याग्रायणं[4] प्रतिन्यागच्छद्यदाग्रायणं[5] गृहीत्वा वाचं विसृजते वाचमेव यज्ञ आगतां युनक्ति मृगस्येव वै यज्ञस्याभित्सार आत्मा यज्ञस्याग्रायणो यद्वाचं यच्छति यज्ञमेवाभित्सरति[6] यद्विसृजते यज्ञमेव यत्वा वाचं विसृजते प्रजापतिर्वा आग्रायणः प्राजापत्या एत ऋत्विजस्त्रयो वृता युक्ता यज्ञे भवन्ति प्रस्तोतोद्गाता प्रतिहर्ता[7] यद्धिङ्करोत्युद्गातॄनेव[8] वृणीते ते ऽस्य वृता युक्ता यज्ञे भवन्ति॥ द्वयोर्धारयोः प्रातस्सवने गृह्णाति तिसृणां मध्यन्दिने चतसृणां तृतीयसवने नव वै पुरुषे प्राणा आत्मा यज्ञस्याग्रायणः प्राणानेवात्मानमभिसंपादयते वि वा एतद्यज्ञं छिन्दन्ति यन्नाना सवनानि संस्थापयन्त्यात्मा यज्ञस्याग्रायणो यदाग्रायणं[9] सवने सवने ऽभिगृह्णात्यात्मनैव यज्ञं संतनोति ये देवा दिव्येकादश स्थेति त्रयस्त्रिंशद्देवताभिरेव यज्ञं संतनोति प्रजापतिर्वा आग्रायणो यत्प्रस्कन्दयति रेत एव दधाति यदुपगृह्णाति प्रैव जनयति स्थाल्या गृह्णाति सो ऽविज्ञातो भवति येन होष्यन्तीति तस्माद्गर्भेणाविज्ञातेन भ्रूणहा स्थाल्या गृह्णाति वायव्येन जुहोति तस्मात्स्त्री निर्वीर्यानिर्वीर्यः पुमान्परा स्थालीमस्यन्ति न वायव्यं तस्मात्स्त्रियं[10] जातां परास्यन्ति न पुमांसं यदि ग्रह उपदस्येदाग्रायणाद्गृह्णीयाद्यद्याग्रायण उपदस्येद्ग्रहेभ्यो[11] गृह्णीयात्पिता वा आग्रायणः पुत्रा ग्रहा यद्वै पुत्रस्योपदस्यति पितरं स उपधावति स एष प्रायश्चित्त्या[12] एव सोमो गृह्यते ब्रह्मवादिनो वदन्ति कस्मान्नायत्र्ययातयाम्न्यभिनिर्वर्ते[13] सर्वाणि सवनानि वहतीति वत्सो

[1] So corr Ch पुरूरुचा°, cf aber unten 27, 10 [2] So corr Ch वृत्का° [3] So corr. Ch पाक्रम [4] So corr Ch सान्तर्यतिमे° [5] So corr Ch द्या° [6] So corr Ch त्सरिति [7] So corr Ch प्रतिहन्ता [8] So corr Ch यद्धिक° त्रनेव [9] Ch यण [10] So corr Ch मस्तम्मा° [11] So corr Ch उपदास्य [12] So corr Ch प्रयन्छत्या dann vielleicht corr in प्रायश्चि° [13] So corr Ch निवर्ते

वा एष[1] गायत्र्या यदाग्रायणो यदाग्रायणं सवने सवने ऽभिगृह्णाति तस्माद्गायत्र्ययातयाम्न्यभिनिवर्ते सर्वाणि सवनानि वहति तस्माद्गौर्वत्सादपक्रियमाणा पुनरभिनिवर्तते प्रजापतिः प्रजास्सृष्ट्वा ता अभिहिङ्करोत्प्रजापतिराग्रायणो यदाग्रायणं गृहीत्वा हिङ्करोति तस्माद्गौर्वत्सं जातमभिहिङ्करोति ॥ ९ ॥ cf Mâitr S 4, 6, 4

इन्द्रो वै वृत्राय वज्रमुदयच्छत् सो ऽब्रवीद्वीर्यं वा इदं मय्यस्ति तत्ते प्रदास्यामि मा मे प्रहारिति तदस्मै प्रायच्छत्सो ऽवेदस्ति वावास्मिन्वीर्यमिति तस्मै द्वितीयं तस्मै तृतीयमुदयच्छत् सो ऽब्रवीद्वीर्यं[2] वा इदं मय्यस्ति तत्ते प्रदास्यामि मा मे प्रहारिति तदस्मै प्रायच्छद्यज्ञं वावास्मै तत्प्रायच्छदुक्थ्यमेवैतावान्यज्ञो[3] यावानुक्थ्यो[4] ऽन्तःश्लेषणाय[5] त्वा इतरे[6] ग्रहा गृह्यन्ते त्रिः प्रायच्छत्तस्मादेतं त्रिर्विगृह्णन्ति[7] यदेकं सन्तं बहुधा विगृह्णन्ति तस्मादेको बहूनां ग्रामणीश्शिरो वै यज्ञस्योक्थ्यो[8] ऽङ्गान्युक्थानि चक्षुषी शुक्रामन्थिनौ यदेतौ भूयिष्ठास्सोमा अनुहूयन्ते तस्माच्चक्षुस्सर्वाण्यङ्गानि प्रति यदुक्थ्यपात्रं[9] भूयिष्ठास्सोमा अन्वायन्ति तस्मादेकं पुण्यं यन्तं बहवो ऽनुयन्ति ॥

वि वा एतद्यज्ञं छिन्दन्ति यन्नाना सवनानि संस्थापयन्त्यात्मा यज्ञस्योक्थ्यो[10] यदुक्थ्यं[11] सवने सवने विगृह्णाति तेनैव यज्ञं संतनोतीन्द्राय त्वा बृहद्वत इत्यैन्द्रो वै यज्ञस्तस्मै त्वा विष्णवे त्वेति विष्णुर्वै यज्ञो विष्णुनैव यज्ञेन यज्ञं संतनोति यथा वा उभयतोयुक्तं यथोभयतोवीवधमेवं पुरोरुक्क ग्रहश्चायैषो ऽपुरोरुक्को गृह्यत ईश्वरो यज्ञो विवृहो यदुक्थ्यं[12] विगृह्णाति तेनैव सयुक्तेन[13] सवीवधं शिरो वै यज्ञस्योक्थ्यो[14] ऽङ्गान्युक्थानि पश्चाद्वै प्राङ् यज्ञ उक्थैश्शिरो

---

[1] So corr Ch एषा [2] So corr Ch द्वीर्यं [3] So corr Ch द्दुतस्मे॰ [4] So corr Ch युक्थ्यो [5] So corr Ch स्लेपणाय [6] So corr Ch एतरे [7] So corr Ch त्रिवि॰ [8] So corr Ch क्थो [9] So corr Ch यदुक्थपात्र [10] So corr Ch क्थो [11] So corr Ch क्थं [12] In Ch undeutlich, vielleicht क्थ्य [13] So corr Ch सयक्तेन [14] In Ch undeutlich, ob क्थो oder क्थ्यो oder क्थ्यो

ऽभिसंततो[1] यदुक्थ्यमवनयति[2] पश्चादेव प्राञ्चं यज्ञमुक्थैश्शिरो[3] ऽभिसंतनोति तस्मात्पश्चात्पश्चात्प्राङ् पुरुषस्तावभिश्शिरो ऽभिसंततस्त्वचा छन्नग्ग्रीवैं सोमो यदि कामयेताध्वर्युरात्मानं यशसार्पयेयमित्यन्तराहवनीयं[4] च हविर्धानं चावनयेदेष वा अध्वर्योर्लोकस्स्व एव लोके ऽध्वर्युरात्मानं यशसार्पयति यदि कामयेत यजमानं यशसार्पयेयमित्यन्तरा सदोहविर्धाने अवनयेदेष वै यजमानस्य लोकस्स्व एव लोके यजमानं यशसार्पयति यदि कामयेत सदस्यान्यशसार्पयेयमिति सद आलभ्यावनयेदेष वै सदस्यानां[5] लोकस्स्व एव लोके सदस्यान्यशसार्पयत्यात्मा वै यज्ञस्याग्रायणो ऽङ्गान्युक्थ्यो[6] यदाग्रायणमुक्थ्यो[7] ऽनुगृह्यत आत्मन्नेव यज्ञस्याङ्गानि प्रतिदधाति तस्मादात्मन्नङ्गानि प्रतिहितानि ॥ १० ॥ cf Māitr S 4, 6, 5, TS 6, 5, 1

इति श्रीमद्यजुर्वेदकाठके चरकशाखायां मध्यमिकायां वाचस्पतिस्थानकं नाम सप्तविंशं[8] संपूर्णम् ॥[9]

आयुर्वै ध्रुव उत्तमो गृह्यते तस्मादायुः प्राणानामुत्तमं नवमो[10] गृह्यते नव हि प्राणा एकाकिनमुत्तरस्मिन्हविर्धाने[11] सादयति तस्मादेकाकी प्राणानामर्धभागवाड् प्राणो ध्रुवं वा अनु मनुष्याः[12] प्रजा-

---

[1] So corr Ch उच्चे शिरो भि॰ [2] So corr Ch यदुक्थम [3] So corr Ch यज्ञमुक्तेश्शिरो [4] So corr Ch सार्पयति [5] So corr Ch सदस्योना. [6] So corr Ch क्यो So corr Ch मुक्थो [8] Ch सप्ताविंश [9] So die Unterschrift des Capitels in Ch [10] So corr Ch नवामा [11] So corr Ch हविधान, cf Māitr S 4, 6 6 (p 87, Z 8) उत्तरे हविर्धाने [12] So corr Ch वा अमनुष्या

यन्त इतरान्पहानन्वन्या[1] प्रजा अनुपोप्ने ध्रुवं सादयत्युपोप्न इतरान्पहांस्तस्मात्पुरुषो मांसेन प्रतितिष्ठत्यस्था[2] पशवो राजपुत्रो गोपायति राजन्यो वै प्रजानामधिपतिरायुर्ध्रुव[3] आयुरेव प्रजानां गोपायत्यथो क्षत्रमेव गोपायते यदि कामयेतावगतमपरुन्ध्युरपरुद्धो ऽवगच्छेदित्यध्रुवं त्वा ध्रुवक्षितिमध्रुवाणामध्रुवतममच्युतानामच्युततमममुष्या[4] विश उद्दूहामीति[5] ध्रुवमुद्दूहेद्ध्रुवो वा एष यो ऽवगतो ऽध्रुवो ऽपरुद्धो ऽवगतमेवापरुणद्ध्यपरुद्धमवगमयति[6] ताजग्व्यवगच्छेते[7] यदेवं कुर्यादायुः प्रजानां विचालयेत्तृणमेतेन मन्त्रेणोपर्युपर्यतिहरेत्तेनैवापरुद्धमवगमयति नायुः प्रजानां विचालयति देवक्षेत्रं[8] वै वेदिस्तावती[9] पृथिवी यावती वेदिर्देवक्षेत्रेणैवैनं मनुष्यक्षेत्रान्वदति पूर्णं[10] गृह्णीयाद्यं कामयेत सर्वमायुरियादिति पूर्णमेवास्मा आयुर्गृह्णाति सर्वमायुरेत्यल्पं गृह्णीयाद्यं कामयेताल्पमायुरियादित्यल्पमेवास्यायुष्करोति[11] ताजक्प्रधन्वत्युपर्युपार्धं[12] गृह्णीयाद्यं कामयेतोत्तरमायुरियादित्युत्तरमेवैनमायुर्गमयति ॥ यथारूपमस्मा आयुः परिगृह्णात्युभयतोवैश्वानरं गृह्णाति तस्मात्प्राणा उभयतोवैश्वानरा मूर्धानं दिवो अरतिं पृथिव्या इति देवेषु चैवं मनुष्येषु चायुर्दधाति पुरुषेण वै यज्ञस्संमित आयुषा पुरुषस्संततो यदेष प्रातर्गृहीत आ तृतीयसवनाच्छय[13] आयुषैव यज्ञं संतनोति प्रातर्वा एतौ गृह्येते गायत्र्या लोक आग्रयणश्च ध्रुवश्च ता आ तृतीयसवनाच्छयाते[14] जगत्या लोकान्तस्माज्जायत्ययातयाम्न्युत्तरे[15] सवने प्रत्येन्त्येतदेवाभि भागधेयं प्राणो वै

---

[1] So corr Ch पहारा॰ [2] So corr Ch स्था [3] So corr Ch र्धेति [4] So corr Ch तममुष्या [5] So corr Ch तद्दूहासीति [6] So corr Ch पत्पष्ठद्ध्यपरुद्धम [7] So corr Ch गच्छ॰॰ [8] So corr Ch देवक्षत्र [9] So corr Ch वदिरे॰ [10] So corr Ch पूर्णं [11] So meine Correctur resp Ergänzung Ch कामयेतेत्यल्पमेवा [12] So meine Correctur, उपार्धं „diese erste Hälfte“, Ch प्रधन्वत्युपर्युप्य [13] So corr Ch नाच्छय erste Hand नाच्छाय [14] So corr Ch नाच्छयाते [15] So corr Ch यत्याताम्युत्तरे

गायत्र्यायुर्ध्रुवो[1] यदेष प्रातस्सन्न आ तृतीयसवनाच्छये[2] तस्माद्यावदेवायुस्तावात्प्राण आयुर्वै ध्रुवो रुद्रो ऽग्निर्नैकाकी होतव्य आयुः[3] प्रजानां प्रदध्यात्प्रमायुकास्स्युर्होतुश्चमसे ऽवनयति वैश्वदेवो वै होता वैश्वदेवीरिमाः प्रजाः पजास्वेवायुर्दधात्यध्रुवं वा एनमेतत्करोति यदवनयत्येतस्य वा अध्रुवत्वमनु प्रजाभ्यो न[4] कल्पते दृंहन्तां दैवीर्विशः कल्पन्तां मनुष्या दिवि दिव्यानि सन्त्वन्तरिक्षे वयांसि पृथिव्यां पार्थिवानीति ध्रुवमवनयति यथायतनमेव प्रजा दृंहत्याहूत उक्थे[5] ऽवनयेत्स्तुतेनैव शस्त्रमभिसंतनोति यदाहूते ऽवनयेदुक्थमतिरेचयेद्यच्छस्ते[6] यज्ञमतिरेचयेद्या मध्यमा परिधानीया तस्यामवनयत्यङ्गानि वा एतानि यज्ञस्य यदुक्थामदान्यायुर्ध्रुवो[7] ऽर्धे वै पुरुषस्यात्मनो ऽङ्गान्यर्धमायुरन्ता एवाभितस्संधायायुर्मध्यतो दधाति कस्मात्सत्यादित्याहुर्ब्रह्मवादिन आपस्त्वरमाणा न क्षीयन्ते न प्रदस्यन्तीत्येतमेव सोमपीथं प्रतीक्षमाणा यद्ध्रुव[8] एष ह्येना अपनुदते[9] प्रत्यङ्ङासीनो[10] ऽवनयत्यन्वीपमेवैना अवार्जति न सामि[11] प्रस्रावयेताग्निष्टोममेवासीतायुर्वै[12] ध्रुव आयुर्व्येवस्रावयेतैतावान्वै यज्ञो यावानेवाग्निष्टोमो यदाग्निष्टोममास्ते प्राणस्यैवास्यान्तं गच्छति[13] सर्वमायुरेत्युदरं वा एतद्यज्ञस्य यत्सदस्तद्द्रवन्ति[14] निस्सर्पन्तो यज्ञः प्रजापतिर्यदाग्निष्टोममास्ते प्रजापतेरेवोदरं[15] न रिणक्त्यक्षोधुको भवति ॥ १ ॥

cf Kap S 44, 1[16], Maitr S 4, 6, 6, TS 6, 5, 2

---

[1] So corr Ch ध्रुवा [2] So corr Ch नाच्छये, vielleicht corr in नाच्छये [3] Hier setzt Kap S 44, 1 ein, mit प्रजानां etc. [4] Kap S 44, 1 नु (त्येतस्य वा ध्रुवत्वमनु प्रजाभ्यो नु कल्पते), ich übersetze den Kāṭh.-Text mit Caland infolge seiner Unfestigkeit geht es seinen Nachkommen nicht gut [5] So corr Ch उक्ते Kap S 44, 1 उक्थे [6] So corr Ch यनयेदुक्तमतिरेचयेद्यच्छस्ते, Kap S 44, 1 यनयेदुक्थ्यमतिरेचयेद्यच्छस्ते [7] So corr Ch यदुक्थाम॰ युर्ध्रुवो, Kap S 44, 1 यदुक्थ्यान्यगान्यायुर्ध्रुवो [8] So corr Ch यद्ध्रुवा Kap S 44, 1 यध्रुव [9] So corr Ch अपदहते, Kap S 44, 1 ऽपनुदते [10] So corr Ch प्रत्यङ्ङासीनो, Kap S 44, 1 प्रत्यगासीनो [11] So corr Ch न मासि, Kap S 44, 1 = Corr [12] Kap S 44, 1 प्रस्रावयेता॰ [13] So Ch Kap S 44, 1 स्यान्त गच्छति [14] So corr mit Caland, Ch स्तद्रेचति Kap S 44, 1 स्तद्रवति [15] Ch दरव [16] Nach längerer Lücke beginnen hier wieder

देवा वा असुरान्हत्वा वैरदेयादीपमाणास्त ऋतून्संवत्सरममोहयंस्तस्य देवाः कॢप्तिमैच्छंस्तमृतुग्रहैरेवाकल्पयन्यदृतुग्रहा[1] गृह्यन्ते संवत्सरस्य कॢप्त्यै स्वर्गस्य लोकस्य प्रज्ञात्या उभौ सह प्रथमं गृह्णाते उभौ ह्येतौ सह संवत्सरं कल्पयितुमुपप्रेत उभौ सहोत्तमे संवत्सरमेव कल्पयित्वोभौ सह विमुच्येते उभयतोमुखे ऋतुपात्रे भवत उभयतोमुखा ह्यृतवो न हि तद्विद्म यतरत ऋतूनां मुखं नान्यो ऽन्यमभिप्रपद्येयातां यदभिप्रपद्येयातामृतुर्ऋतुमभ्यायुकस्स्याद्यद्यतीतस्तस्मादाहुरन्था[2] इवर्तू समप्रातामिति[3] द्वादशैते गृह्यन्ते द्वादश मासास्संवत्सरस्संवत्सरस्य[4] कॢप्त्यै संवत्सरो वै स्वर्गो[5] लोकस्तस्यैत आक्रमासंक्रमा[6] यदृतुग्रहा रोहमेवैते रोहति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै षडन्ये भवन्ति षडन्ये ऽसौ वा आदित्य ऋतुस्तस्मादेष षण्मास उदङेति षड् दक्षिणा षडृतुना षड्वा ऋतव ऋतुष्वेव प्रतितिष्ठति चतुर्ऋतुभिश्चतुष्पादाः पशवस्संवत्सरं पशवो ऽनुप्रजायन्ते संवत्सरादेवास्मै पशून्प्रजनयति द्विर्ऋतुना पुनर्द्विपाद्यजमानः पशुष्वेवोपरिष्टात्प्रतितिष्ठति ॥ सोमपाना[7] वा एते सोमपा इन्द्रस्य सजाता यदृतुग्रहा ऋतुना सोमं पिबन्त्विति ह्याह नर्तुरिति नर्तवे जुह्वति तेषामेते स्वे पात्रे याभ्यामेनाञ्जुह्वति[8] तस्मात्सजातस्स्वेन पात्रेण बलिं हरत्यास्मै बलिं हरन्ति य एवं वेद व्यवहारं भक्षयन्त्ययातयामत्वाय तस्मादृतुमृतुं[9] वर्षति तेन देवास्संवत्सरं कल्पयित्वा स्वर्गं लोकं प्रज्ञाय त एतद्यज्ञस्य ज्योतिरुपरिष्टाददधुर्यदैन्द्राग्नो गृह्यते ज्योतिरेव मुखतो यज्ञस्य दधाति संवत्सरस्य

---

mit C p 44 1 entsprechende Partieen in Kap S Leider fehlt uns der Anfang dieses Capitels

[1] So corr Ch हैरेयकल्प [2] So corr Ch हुरतोति॰ Kap S 44 2 — Corr [3] So corr Ch इवतुमसप्राता Kap S 44 2 इवर्ते समप्राता [4] So corr Ch सवत्सर (ohne स्य) Kap S 44 2 — Corr [5] So corr Ch स्वर्गं, Kap S 44 2 — Corr [6] Kap S 44 2 आक्रामा सक्रामा [7] Kap S 44 2 सामपा [8] Ch und Kap S 44 2 मेना जु॰ [9] So corr Ch ट्टतमतं Kap S 44 2 ट्टतुमत

कृत्यै स्वर्गस्य लोकस्य प्रज्ञात्यै ॥ तस्मात्संवत्सरं ज्योतिरुपर्युपरि चरत्यृतुपात्रेणैन्द्राग्नं[1] गृह्णाति क्षत्रं वा इन्द्राग्नी विड्ऋतवो विश्येव क्षत्रमध्यूहति विश्वे वै देवास्तृतीयसवनभागास्सन्तस्ते[2] प्रातस्सवनमभ्यकामयन्त तान्प्रजापतिरेतस्मिन्ग्रहे तर्पयितव्यानपश्यद्यद्वैश्वदेवः[3] प्रातस्सवने गृह्यते विश्वानेव देवान्प्रातस्सवने तर्पयति तानस्य तृप्तान्प्रीतानुत्तरे सवने ऽभिविसृज्यन्ते[4] शुक्रपात्रेण वैश्वदेवं गृह्णात्यसौ वा आदित्यश्शुक्रो वैश्वदेवीरिमाः प्रजास्तस्मादेष सर्वाः प्रजाः प्रत्यङ् मा३म्प्रति मा३म्प्रतीति[5] हि मन्यन्ते ॥ ७ ॥

cf Kap S 44 2, Maitr S 4 6 7 8, TS 6 5 3 4

माध्यन्दिनेन[6] वै सवनेनेन्द्रो वृत्रमहन्मरुद्भिर्वीर्येण मरुत्वतीयं स्तोत्रं भवति मरुत्वतीयमुक्थं[7] मरुत्वतीया ग्रहास्सर्वत एव यजमानं वीर्येण समर्धयति सर्वतो वृत्रं हन्ति प्रतिहितिरेव प्रथमो मरुत्वतीयो ऽपायतिर्द्वितीयो[8] विसृष्टिं[9] तृतीयेन विसृजति वज्रमेव प्रथमेन मरुत्वतीयेनोद्यच्छते प्र द्वितीयेन हरति स्तृणुते तृतीयेन यं द्विष्यादमरुत्वतीयास्तस्य गृह्णीयाद्वीर्यं वै मरुतो वीर्येणैवैनं व्यर्धयतीन्द्रो वै वृत्रं[10] हनिष्यन्नदानं देवेभ्यः[11] प्रायच्छद्दक्षिणास्स मरुत्वतीयैरेव वृत्रमहंस्तस्मान्मरुत्वते ऽनूक्ते न[12] देयं हतो हि तर्हि वृत्रो विजितं[13] भवति नो प्रतिगृह्णीयात्प्रतिष्ठितान्पशून्प्रच्यावयत्यपशुर्भवतीन्द्रो वै वृत्रं हत्वा स महेन्द्रो ऽभवत्सो ऽन्यान्देवानत्यमन्यत स एतं ग्रहमुदारमुदहरत

---

[1] So corr Ch मात्रे Kap S 44 2 = Corr [2] So corr Ch सतस्ते Kap S 44, 2 सतस्ते [3] So corr Ch ग्रह तर्पयितव्या॰ Kap S 44 2 ग्रहे तर्पयितव्यानि पश्यन् [4] Kap S 44, 2 अभिविसृज्यन्ते [5] Ch मा ३ प्रति मा ३ प्रतीति Kap S 44, 2 मा प्रति मा प्रतीति [6] So corr Ch माध्यदिन Kap S = Corr [7] So corr Ch undeutlich ॰यमुक्थं oder ॰यमुक्थ॰ Kap S 44, 2 ॰तीयमुक्थं मरु [8] Ch ॰पायति द्विसीया unsere Aenderung also nur geringfügig, Kap S 44 3 liest auch ॰पायति द्वितीया अपायति wohl das „Spannen", „Zielen", von einem unbelegten यम mit अप [9] So corr Ch वृमष्टि Kap S 44 3 विसष्टमु तृतीयेन [10] Ch वृत्र [11] Ch प्रदानन्दे, Kap S 44 3 = Corr [12] So Ch Kap S 44 3 नातेमन [13] Kap S 44 3 विजितिं

महेन्द्रीयं तस्माद्राजा संग्रामं जित्वा निराजं निरजते ते तं[1] देवा अब्रुवन्सर्वे वा अवोचथा अस्तु नो ऽत्रापीत्ति[2] कथं वो ऽपि स्यादिति[3] विराजैतस्य महस्य यजन्त्विति देवपात्रं वै विराड् यद्विराजा यजति देवपात्रेणैव देवतास्तर्पयति ॥ तस्माद्यद्राजा संग्रामं जयत्यपि तत्र भूतग्रामणीनां गायत्र्या वै त्रिवृदायतनवांस्त्रिष्टुभा[4] पञ्चदशो जगत्यैकविंशो ऽथैषा[5] विराडायतनमेव यत्सप्तदशो[6] यद्विराजा यजति सप्तदशमेवायतनवन्तं करोति यं द्विष्यात्त्रिष्टुभा तस्य यजेदोजो वै वीर्यं त्रिष्टुबोजसैवैनं वीर्येणायतनाच्छिनत्ति[7] सो ऽनायतनः पराभवति देवा वा असुरान्हत्वा वैरदेयादीषमाणास्ते यज्ञं मध्यतः प्राविशन्नेतां वाव तदृचं प्राविशन्विराजमेव यद्विराजा यजति देवतानामभीष्ट्या आदित्या वै स्वर्गं लोकं यन्तस्ते ऽङ्गिरसो ऽस्मिंल्लोके सह यज्ञेन प्रत्यौहंस्ते ऽङ्गिरस आदित्यानब्रुवन्क्वातिभ्यो वो हव्यं वक्ष्याम इति त्रयस्त्रिंशत इत्यब्रुवन्दश वसव इन्द्र एकादशो[8] दश रुद्रा इन्द्र एकादशो दशादित्या इन्द्र एकादशस्त्रिंशदेता देवतास्त्रिंशद् द्व्यक्षरो वषट्कार एकाक्षरा वाक्तेनेन्द्रं[9] कल्पन्ते ऽस्य देवता हव्ये यथादेवतमस्य हव्यं गच्छति वृणत एनमार्त्विज्याय य एवं वेद यावतीर्हि देवतास्ता हव्यं गमयति ॥ ३ ॥ cf. Kap S 44, 3, Maitr S 4, 6, 8, TS 6, 5, 5

माध्यन्दिनाद्वै सवनाद्देवास्स्वर्गं लोकमायंस्तेषामेत आक्रमास्संक्रमा[10] यद्दक्षिणा यद्दक्षिणा ददाति सेतुमेव कीर्त्वा[11] स्वर्गं लोकमेति यावद्वा इह प्राणद्ददाति तावन्तो ऽमुष्मिंल्लोके प्राणास्तस्माद्बहु[12] देयं

---

[1] Ch निरजत ते म, Kap S 44, 3 निरजत ते त [2] So corr Ch नो त्रापीत Kap S 44 3 = Corr [3] Kap S 44 3 पिप्यादिति [4] So corr Ch त्रिष्टुभा, Kap S 44 3 तृष्टुभा [5] So corr Ch थैप, Kap S 44, 3 = Corr [6] Von जगत्यैकविंशो bis यत्सप्तदशो in Ch zwei Mal nach einander, in Kap S 44, 3 fehlt die Dittographie [7] So corr Ch च्छिनत्ति [8] So corr Ch इन्द्र इकादश रुद्रा [9] Kap S 44 3 वाक्तेनेंद्र कल्पत [10] So corr Ch सगमा, cf aber oben 25 2 Kap S 44 4 आक्रमा संक्रमा [11] Kap S 44, 3 कोर्त्वा [12] So corr Ch ह्राह्

तस्मादिह बहु दत्तं प्रशंसन्ति ज्यायांसमेव सेतुं किरत एतर्हि वै देवता नेदिष्ठान्यानमन्ति तस्मादेष एतर्हि तेजिष्ठं तपति यावन्नेदिष्ठादेव स्वर्गं लोकमारोहति सौरीभ्यां जुहोति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै द्वाभ्यां द्विपाद्यजमानो ऽस्यामेवैनमाक्रामयति यदाग्नेय्याग्नीध्रे जुहोत्यन्तरिक्ष एवैनमाक्रामयति ॥ यद्ददाति स्वर्गमेवैनं लोकं गमयति द्यां गच्छ स्वर्गच्छेति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै रूपं[1] वो रूपेणाभ्यागां[2] वयसा वय इत्येतद्वै पशूनां रूपं यद् घृतं यद्धिरण्यं रूपमेवैषां रूपेणाभ्येति वयसा वयस्तुथो वो विश्ववेदा विभजत्विति सत्यं वै तुथो[3] विश्ववेदाः सत्येनैवैनान्ब्रह्मणा विभजत्येतत्ते अग्ने राध एति[4] सोमच्युतमित्याग्नेया वै पशवस्ते सोमे दीयन्ते तान्मित्रस्य पथा नयेति मित्रस्यैवैनान्पथा[5] नयत्यन्तराग्नीध्रं च[6] सदश्च नयत्येतेन वै पथा देवास्स्वर्गं लोकमायंस्तमेवैना अपिपादयति ॥ दक्षिणतो वै देवानां यज्ञं रक्षांस्यभ्यजयंस्तमाग्नीध्रात्पुनरपाजयन्यदाग्नीध्राद्दक्षिणा दक्षिणा नयन्ति यज्ञस्याभिजित्यै रक्षसामपहत्या आग्नेय्याग्नीध्रे[7] जुहोत्याग्नेया वै पशवः पशूनां निष्क्रीत्यै वारुण्या द्वितीयया जुहुयाद्यद्यश्वं वानो वा रथं वा दास्यन्स्याद्वारुणो ह्यश्वो वारुणो वनस्पतयो[8] ऽग्निस्सर्वा देवता देवतानामभीष्ट्या उपबर्हणं ददात्येतद्वै छन्दसां रूपं रूपेणैव छन्दांस्यवरुन्द्धे[9] हिरण्यं ददाति हिरण्यज्योतिष एवैनास्स्वर्गं लोकं गमयत्यस्मद्राता मधुमती देवत्रा गच्छेति स्वर्गमेवैना लोकं गमयति ॥ प्र दातारमाविशतेति तस्मादमुष्मिंल्लोक आगामुका ऋतस्य पथा प्रेत चन्द्रदक्षिणा[10] इति यो वै यज्ञियो मेध्यस्स ऋतस्य पन्था-

---

[1] Ch रूपे [2] Ch भ्यागा Kap S 44 4 भ्यागा [3] So corr Ch तुथो [4] So corr mit Caland Ch यत्ता न und इति [5] So corr Ch मित्रस्यैना Kap S 44 4 = Corr [6] So corr Ch नोध्र Kap S 44 4 ग्नीध्र च [7] So corr Ch व्यार्यो Kap S 44 4 व्याग्नीध्र cf aber oben und Ib 6, 6 1, 1 [8] Kap S 44 4 वनस्पतयो नोधि ये ददात्यग्नि सर्वा दयता etc [9] So corr Ch स्येवरुन्धे Kap S 44 4 स्यवरुधे [10] So corr Ch चन्द्र दक्षिणा Kāth 4 1 wie Kap S 44 4 und TS 6 6 1, 3 = Corr

स्तेनैवैना[1] नयति ब्राह्मणमह्यर्ष्यांस पितृमन्तं[2] पैतृमत्यमिति यो वै श्रोत्रिय आर्षेयस्स पितृमान्पैतृमत्यस्त[3] विदेयमित्येवैतदाह स हि सुधातुदक्षिणो यामब्राह्मणाय ददाति वनस्पतयस्तया प्रथन्ते यां कण्वकश्यपेभ्यो[4] ददाति नीहारस्तया प्रथते यां ब्राह्मणायाश्रोत्रियाय[5] ददाति मरीचयस्तया प्रथन्ते यां श्रोत्रियायार्षेयाय ददाति तयामुष्मिंल्लोक[6] ऋध्नोत्यस्मिंश्चास्य लोके पुनर्भोगाय भवति तस्मात्स एवैष्यो वि स्व' पश्य व्यन्तरिक्षमिति सद' प्रेक्षते[7] ॥ सोमपा वा एते ब्राह्मणास्तेषा तेजस्वीनि चक्षूंष्यरातीयन्ति वा एते ददते त एनमीश्वरा[8] प्रतिनुदस्तेभ्य[9] एव नमस्करोत्यप्रतिनोदायात्रिहिरण्यं[10] ददाति स्वर्भानुर्वा आसुरस्सूर्यं[11] तमसाविध्यत्तमत्रिरेवाये ऽन्वविन्दद्यदत्रिहिरण्य[12] ददाति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै यद्यात्रेयं न विन्देद्य आर्षेयस्संहितस्तस्मै दद्यात्तेनैवर्ध्नोत्यसुरा[13] वै देवेभ्यो दक्षिणामनयंस्ता प्रत्यनुदन्त ते ऽब्रुवन्नस्तिहदेपेति[14] तेभ्यो ऽपरामनयंस्ता[15] प्रत्यनुदन्त ते ऽब्रुवन्नृम्णमेषागादिति तेभ्यो ऽपरामनयंस्ता[16] प्रत्यनुदन्त ते ऽब्रुवन्नद्रासीदेषेत्येता[17] ह वै तदृषिरभ्यनूवाच ॥

अव द्रप्सो अंशुमतीमतिष्ठदियान[18] कृष्णो दशभिस्सहस्रै ।
आवत्तमिन्द्रश्शच्या[19] धमन्तमप स्नेहितीर्नृमणामदधाम्[20] ॥

---

[1] Kap S 44 4 ऐना [2] So corr Ch ह्यर्षांस पितृमत [3] Ch erste Hand त्यस्ते dann der e Strich getilgt Kap S 44 4 त्यस्त [4] So corr Ch कण्वकश्यप Kap S 44 4 कश्यपेभ्यापभ्या [5] So corr Ch ब्राह्मणायायाश्रोत्रियाय Kap S 44 4 ब्राह्मणायाश्रोत्रियायार्षेयाय द [6] So corr Ch ल्लाका [7] So corr mit Caland Ch पोक्षते [8] So corr Ch सपनमो Kap S 44 4 = Corr [9] So corr Ch प्रतिनुदैस्तेभ्य Kap S 44 4 प्रतिनुदास्तभ्य [10] So Ch Kap S 44 4 नोदायात्रिहिरण्य [11] Ch erste Hand असुर dann wohl corr Kap S 44 4 असुर [12] Kap S 44 4 यदत्रिहिरण्य [13] So corr Ch तनैवर्ध्नोत्युसुरा Kap S 44 4 तेनै वर्ध्नोत्युसुरा [14] So corr Ch स ब्रुवन्निहदे Kap S 44 4 तेऽब्रुवन्नविरुद्धेषति [15] So corr Ch नयांस्ताम [16] So corr Ch नयांस्ताम् [17] So corr mit Caland, Ch वाद्रासो॰ Kap S 44 4 नद्रासीदायत्येता [18] So corr Ch मदिय्दादि॰ [19] So corr Ch भावत्तेमि शच्या Kap S 44 4 आवत्तमिद शच्या cf RV 8 85 (96) 13 [20] Ch स्निहितिनमणामदधाम् ॥ Kap S 44 4 स्नेहितीर्नृमणामधत्त इति cf RV 8 85 13

इति सा सालावृकी संभूयासुरान्प्राविशत्तैनान्निरदहत्तस्माद्दक्षिणा[1] प्रतिनुत्ता न प्रतिगृह्या न गोषु चालयेत्सालावृक्येवैनं[2] भूत्वा प्रविशति सैनं निर्दहति ॥ ४ ॥ cf Kap S 44, 4, Maitr S 4 8, 2—3, TS 6 6, 1

यद्गां ददात्यायुस्तेन स्पृणोति यद्वासो ददाति दीर्घं तेनायुष्कुरुते यदश्वं ददाति सूर्यभ्राजमेवैनं[3] करोति यदनो यद्रथं ददाति शरीराणि तेन[4] स्पृणोति यदविं यदजां[5] ददाति मांसानि तेन स्पृणोति यदोदनं यन्मन्थं[6] ददाति यदेवास्यान्तरात्मं[7] तत्तेन स्पृणोति यद्वरं ददात्यात्मानं तेन स्पृणोत्यात्मा हि वरो यद्ब्रह्मणे ददाति बार्हस्पत्यो वै ब्रह्मा बृहस्पतिमेव तेन प्रीणाति यदुद्गात्रे ददाति प्राजापत्यो वा उद्गाता प्रजापतिमेव तेन प्रीणाति यद्धोत्रे ददाति वैश्वदेवो वै होता सर्वा एवास्य[8] तेन देवता अभीष्टाः प्रीता भवन्ति यदध्वर्युभ्यां[9] ददात्याश्विनौ वा अध्वर्यू[10] अश्विना एव[11] तेन प्रीणाति यदृत्विग्भ्यो ददाति होत्रा वा ऋत्विजो[12] होत्रा एवास्य तेनाभीष्टाः प्रीता भवन्ति ॥ यां सदस्येभ्यो ददाति यमेव ते[13] सोमं पिबन्ति तं तेन निष्क्रीणाति यां ब्राह्मणाय श्रोत्रियायानृत्विजे प्रसृप्ताय ददाति[14] यामेव स विद्वां वेद सास्य तेनाभीष्टा[15] प्रीता भवति यामब्राह्मणायाश्रोत्रियायानृत्विजे[16] प्रसृप्ताय ददाति यामेव स विद्वां वेद सास्य तेनाभीष्टा[17] प्रीता

---

[1] So corr प्राविशत् (erste Hand प्रविशेत्), Kap S 44, 4 = Corr [2] So corr Ch वृक्ये° (erste Hand वृक्यो), Kap S 44, 4 न द्योषु चालये त्सालावृक्येवैन [3] Kap S 44, 5 सूर्यभ्राजम° [4] So corr Ch स्तेन [5] Ch यदजान्द', Kap S 44, 5 = Corr [6] Kap S 44, 5 मद्य च [7] So corr Ch दयन्तरात्म Kap S 44, 5 स्यान्तरात्म [8] So corr Ch होतास्सर्वास्य, Kap S 44, 5 = Corr [9] So corr Ch यदध्वर्युभ्यान्, Kap S 44, 5 यदध्वर्युभ्या [10] So corr Ch श्विनो वाध्वर्यू, Kap S 44, 5 = Corr [11] Kap S 44, 5 अश्विनावेव [12] So corr Ch त्विजा [13] So corr Ch स्ये, Kap S 44, 5 = Corr [14] Der vorausgehende Satz, von यां ब्राह्मणाय bis zu diesem ददाति folgt hier in Ch noch einmal, in Kap S fehlt die Dittographie [15] So corr Ch तेनो°, Kap S 44, 5 = Corr [16] So corr mit Caland, Ch यामब्रा° यथो° Kap S 44, 5 यामब्राह्मणायाश्रो° [17] So corr Ch तेनो° Kap S 44, 5 = Corr

भवति यामकामो[1] ददाति तस्मात्क्षत्त्रं ग्रस्नाति[2] यां याचितो ददाति भ्रातृव्यं तया जिन्वति यां बहिर्वेदि ददाति नैनं सा गच्छति यां ज्ञातये ऽनृत्विजे[3] प्रसृप्ताय ददाति पाप्मानं तन्निधत्ते यां ज्येष्ठाय यां श्रोत्रियाय ददाति येनैव स तदिन्द्रियेण भवति तदस्याभीष्टं प्रीतं भवति ॥ ५ ॥ cf Kap S 44 5 Maitr S 4 8 3

आदित्या वा असुरान्हत्वा वैरदेयादीषमाणास्ते देवान्प्राविशन्द्विदेवत्यान्वाव तत्प्राविशन्नेते हि देवानां सह भूयिष्ठास्तस्मादादित्यो[4] द्विदेवत्येभ्यो गृह्यत उच्छिष्टाद्धा[5] आदित्या जातास्तस्मादेष उच्छिष्टसोमो[6] गृह्यत उच्छेषणभागा वा आदित्यास्तस्मादेष उच्छिष्टसोमो गृह्यते परिश्रिते गृह्णाति रुद्रो वा अग्निः पशव आदित्यः[7] पशूनां गोपीथाय रुद्रं वै देवा यज्ञान्निरभजंस्ते समवादिशन्नेष ते मातरि भाग इत्यादित्यान्स्मेतावदागमयित्वैतत्प्रति[8] यज्ञादन्तरदधुर्यत्परिश्रित आदित्यं गृह्णाति रुद्रमेव यज्ञादन्तर्दधाति ॥ पशवो वा आदित्यो यदेष भूयिष्ठसोमो गृह्यते तस्मात्पशवो ऽद्यमाना न क्षीयन्ते यदा बहवो ऽन्तर्वेदि स्युरथ[9] गृह्णीयात्तानेवान्नाद्यमवरुन्द्धे[10] यदास्य भ्रातृव्यो ऽन्तर्वेदि स्यादथ गृह्णीयादेष वै यजमानस्य स्वो लोको यद्वेदिः पशव आदित्यस्स्व एव लोके भ्रातृव्यस्य पशून्वृङ्क्ते बृहतीः पुरोरुचो भवन्ति पशवो वै बृहतीः पशव आदित्यः पशुष्वेव पशून्दधाति सोममये गृह्णात्यथ दध्यथ सोममूर्ग्वै दधि पशव आदित्य ऊर्जमेव पशुषु मध्यतो दधाति शृतातङ्क्यं[11] भवति तस्मादामा पक्वं दुहे[12] यदि

---

[1] So corr Ch यामकामा Kap S 44 5 = Corr [2] Erste Hand in Ch ग्रसति Kap S 44 5 ग्रसति [3] So corr Ch ज्ञातये ऽर्त्विजे Kap S 44 5 = Corr [4] So corr Ch दादित्या, Kap S 44 6 = Corr, cf auch TS 6 5 6 3 [5] So corr Ch उच्छेष्टाद्धा, Kap S 44 6 उच्छिष्टाद्धा [6] So corr Ch ष्टिष्ट [7] So corr Ch त्या, Kap S 44 6 = Corr cf TS 6 5 6 1 [8] So Ch (त्यात) Kap S 44 6 इत्यादित्यानमे तागमयत्वैतत्प्रति [9] So corr Ch स्यरथ Kap S 44 6 स्यारथ [10] So corr Ch तानेवान्नाद्यम, Kap S 44 6 तामेवान्नाद्यम [11] So corr Ch शृता उक्य, Kap S 44 6 शृतातङ्क्य cf auch TS 6 5 6 4 [12] So corr Ch दामपक्वं दुहे Kap S 44 6 = Corr

कामयेत वर्षेदिति या दिव्या वृष्टिस्तया त्वा श्रीणामीति दध्नोपरिष्टाच्छ्रीणीयात्पशवो वै दधि पशव आदित्यः[1] पशुभ्य एव[2] वर्षति यर्हि वर्षति पशुभ्य एव वृष्टिं निनयत्युपांशुसवनेन[3] मेक्षयति[4] प्राणो वा उपांशुसवन पशव आदित्यः[5] पशुष्वेव प्राणं दधाति विवस्व आदित्यैष ते सोमपीथ इत्येष वाव स उपांशुसवनस्साक्षाद्देवैनं सोमपीथेन समर्धयति यद्गृहीतस्य स्तोको ऽवपद्यते ताजक्प्रवर्षति गृहीत्वापिदधाति गर्भाणां धृत्या अप्रमादाय तं दशमे स्तोत्रे प्रत्यावयति तस्माद्दशमे मासि गर्भा हिताः प्रजायन्ते ऽन्यच्चेक्षमाणो[6] जुहोति रुद्रो वा अग्निः पशव आदित्य.[7] पशूनां गोपीथाय यदीक्षेत ब्राह्मण उपद्रष्टा पशून्गृह्णीयात्पशूनामेव प्रदीयमानानामनुपद्रष्टा[8] भवति ॥ ६ ॥

cf Kap S 44 6, Maitr S 4 6 9, TS 6 5 6

अन्तर्यामपात्रेण सावित्रं गृह्णाति पशवो वा अन्तर्यामस्सवितृप्रसूताः पशव. प्रजायन्ते सवितृप्रसूत एवैनान्प्रजनयति तमसन्नं[9] जुहोति तस्मादसन्नाः पशवस्सददि[10] प्रजायन्ते देवा वै तृतीयसवनमुद्यमं नाशक्नुवन्प्रातस्सवने[11] तर्हि सवितासीत्तं देवा[12] अब्रुवंस्त्वयेदमुद्यच्छामहा इति नेत्यब्रवीन्मुख्यो ऽहमस्मि न प्रत्यङ्ङपक्रमिष्यामीति मुख्य एवाचास इत्यब्रुवन्मुख्य[13] इहाथ त्वयोद्यच्छामहा[14] इति तत्सवित्रोदयच्छन्त यत्सावित्रो गृह्यते तृतीयसवनस्योद्यत्या अभि त्वा देव सवितरित्येतया प्रातस्सवने मुख्यस्सन्तं वै तत्सविता यज्ञं पर्यभव-

---

[1] So corr Ch आदित्या, Kap S 44 6 = Corr [2] So corr Ch एव Kap S 44 6 = Corr [3] So corr Ch वृष्टिनि Kap S 44 6 = Corr [4] So corr Ch erste Hand मात्तयति, Kap S 44 6 मेक्षयति [5] So corr Ch आदित्या Kap S 44 6 = Corr [6] Kap S 44 6 अन्यत्प्रेक्षमाणो [7] So corr Ch आदित्या, Kap 44 6 = Corr [8] So corr Ch प्रदीयमानानामानुपद्रष्टा Kap S 44 6 प्रधीयमानानामनुपद्रष्टा Maitr S 4 6 9 a E प्रधीयमानानामेवानुपद्रष्टा [9] So corr Ch तसमन्न Kap S 44 7 तमसन्न [10] Kap S 44 7 सदधि [11] So corr Ch सवनमुद्यशक्नुव॰ Kap S 44 7 = Corr cf auch Maitr S 4 7, 1 (p 94 Z 2) [12] So corr Ch सवितामेत्तुदेवा Kap S 44, 7 = Corr [13] Kap S 44 7 एवाचास्त इत्य [14] So corr Ch मद्य Kap S 44 7 = Corr cf oben

त्समन्तं भ्रातृव्यं परिभवति य एवं वेदान्तर्यामपात्रेणाग्रायणात्सावित्रं तृतीयसवने गृह्णाति ॥ प्रातर्वा एष गृह्यते गायत्र्या लोके यदाग्रायणस्तं तृतीयसवने विगृह्णाति जगत्या लोके तस्मादाग्रायणात्सावित्रो गृह्यते सविता हि देवानां गायत्रस्सावित्रस्य संस्रावे वैश्वदेवमभिगृह्णाति समानो वा एष ग्रहस्संतत्यै वैश्वदेवीरिमाः प्रजास्सवितृप्रसूताः प्रजाः प्रजायन्ते सवितृप्रसूता एवैनाः प्रजनयति सुशर्मासि सुप्रतिष्ठान इति सोमे[1] हि सोममभिगृह्णात्यथो[2] सुशर्माणमेवोत्तरमधरस्मै करोति सुप्रतिष्ठानमधरमुत्तरस्मै बृहदुक्षे नम इति बृहद्धि देवानां नमः पितॄणामुक्थभागा[3] वै पितरो ऽस्तोमभाजो यत्रैवैभ्य उक्थं[4] शंसति तदेभ्यो ग्रहं गृह्णाति ॥ ७ ॥

cf Kap S 44 7, Maitr S 4 7, 1, TS 6 5, 7

प्रजननं वै पात्नीवतो यद्वै किंच यज्ञे पात्नीवतं क्रियते प्रजननमेव तदुपांशुपात्रेण गृह्णाति प्राणो वा उपांशुः प्राणात्प्रजाः प्रजायन्ते प्रजननायोपांशुना प्रयन्त्युपांशुपात्रेणोद्यन्ति प्राणो वा उपांशुः प्राणेनैव प्रयन्ति प्राणेनोद्यन्ति बृहस्पतिसुतस्य त इति ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मणः प्रजाः प्रजायन्ते ब्रह्मणैवैनाः प्रजनयतीन्द इति[5] रेत एव दधातीन्द्रियावत इतीन्द्रियं वै प्रजास्तामपीथो[6] ऽग्ना३इ[7] पत्नीवानिति मिथुनमेव करोति सजूस्त्वष्ट्रा सोमं पिबेति त्वष्टा वै रूपाणां विकर्ता सो ऽस्मै रूपाणि विकरोत्येष वै ग्रहः पत्नीभ्यो नातिष्ठत तं[8] देवा आज्यं वज्रं कृत्वाभ्यन्यत्पात्नीवतं श्रीणाति स्तृत्यै संपातेन श्रीणाति संतत्या उपरिष्टाच्छ्रीणाति तस्मात्स्त्र्यखलतिर्भावुका भृतं[9] वा

---

[1] So corr mit Caland Ch und Kap S 44, 7 सोमो cf TS 6 5, 7, 3 सोमे सोममभिगृह्णाति [2] So corr Ch समम॰ Kap S 44, 7 साम॰, cf auch TS 6, 5, 7, 3 (vorige Anmerkung) Maitr S 4, 7, 1 (p 94, Z 8) परिश्रित्सोम सोमे प्रतितिष्ठति [3] So corr Ch मुक्तभागा, Kap 44, 8 मुख्यभागा Maitr S 4 7, 1 उक्थभाजो [4] So corr Ch उक्तैं, Kap S 44, 8 उक्थ्य [5] Kap S 44, 8 सनीदसिति [6] So corr Ch सामपीथ Kap S 44, 8 = Corr [7] Kap S 44, 8 ग्नायु [8] So corr Ch तान्देया Kap S 44, 8 स देवा, cf Maitr S 4, 7, 4 (p 97, Z 14), TS 6, 5, 8, 2 [9] So corr mit Caland, Ch स्नृत

एतं सोमं जुहोत्यनृतान्नितरास्तस्मात्स्त्री निर्वीर्यानिर्वीर्यः[1] पुमान्नैतस्य होता यजति पश्चेव हि स पश्चात्प्राणान्परिहरेदभियजति पुरो हि स पुरः प्राणान्नानुयजति यदनुयजेदग्निना प्राणानन्तरियात्प्रमीयेत स्तृतं वा एतं सोमं भक्षयति तस्मादग्नित्पण्डको[2] भावुकः प्रजननं वै पात्नीवतस्तस्माद्बहुपशुर्भावुकस्सह[3] पात्रेण नेष्टारमभिसर्पति पत्नीरेव सोमपीथं गमयति नोपस्थ आसीत यदुपस्थ आसीत पण्डकस्स्यादन्तरा नेष्टारं च धिष्ण्यं च व्यवसर्पति स्त्रीणां वै नेष्टा पुमान्धिष्ण्यो मिथुन एव रेतो दधाति ॥ ८ ॥

cf Kap S 44, 8, Maitr S 4 7 4, TS 6 5 8

इन्द्रो वै वृत्रमहंस्तस्य मूर्धानमुदरुजत्स[4] द्रोणकलशो ऽभवत्ततो यस्सोमस्समस्रवत्स हारियोजनो ऽभवदिन्द्रो वै वृत्रं हत्वा तस्य क्रोम्नो हृदयात्सोमं समसिञ्चत्स हारियोजनो[5] ऽभवत्सो ऽमन्यत यदिममनृतमद्वितीयं होष्यामि तदन्वसुरा आभविष्यन्ति यन्न होष्यामि तदन्वाभविष्यन्तीति[6] स संस्थितसोम आसीत्प्रहृता परिधयो ऽथोपोदतिष्ठद्धोतुं तमग्निरब्रवीन्न मय्येतमनृतमद्वितीयं[7] होष्यसीति तस्मिन्धाना[8] आवपत्तं भृतं द्वितीयवन्तमजुहोद्यद्धाना आवपति भृतत्वायैव द्वितीयत्वाय ये वै ते वृत्रे पशव आसंस्त[9] एवैते पशूनेवैतत्कामदुघो[10] ऽवरुन्द्धे कामं कामं ह्येतेषां कुरुत ऋक्सामे वा इन्द्रस्य हरी तयोरेतद्भागधेयम् ॥ यद्धारियोजन आधानानि परिधयो यत्प्रहृतेषु परिधिषु हारियोजनं जुहोति निराधानाभ्यामेवाभ्यां घासमपिदधाति[11]

---

[1] So corr mit Caland Ch स्तुता° स्त्रियीयो स्त्रियीर्य [2] So corr Ch तस्मादग्नि पण्डको, Kap S 44, 8 तस्मादग्नीत्पुण्डको [3] So corr Ch बहुपशुभा° [4] So corr Ch मुदरुजत्स, Kap S 44 9 = Corr, cf auch Maitr S 4, 7, 4 (p 98, Z 1) [5] Kap S 44, 9 schreibt hier und auch weiterhin immer हार्योजन [6] So auch Kap S 44 9, aber cf Maitr S 4, 7, 4 (p 98 Z 5) [7] So corr Ch मय्येदमनृत°, cf Maitr S 4 7, 4 (p 98, Z 11), Kap S 44, 9 समसिरद्यस्तिमय्येदमनृतम° [8] So corr Ch तस्मिन्धाना, Kap S 44, 9 = Corr [9] So corr Ch आसी, Kap S 44, 9 आसुस्त [10] So auch Kap S 44, 9 [11] So corr Ch घसमपिद°, Kap S 44, 9 = Corr

प्रजापतिर्वा आग्रयण आग्रयणादेव सोमो ऽतिरिच्यते यद्वै यज्ञस्यातिरिच्यते प्रजापतिं तदभ्यतिरिच्यते यदेतमतिरिक्तं सोमं जुहोति तस्मादयमतिरिक्तः प्रजापतिः प्रजा एवाभिवपते द्रोणकलशेनोन्नेता हारियोजनं जुहोत्यतिरिक्तं वा एतत्पात्राणां यद्द्रोणकलशो ऽतिरिक्त एष ऋत्विजां यदुन्नेतातिरिक्त एष सोमानां यद्धारियोजनो ऽतिरिक्तेनैवातिरिक्तमाप्नोत्युन्नेतर्युपहवमिच्छन्ते[1] य एव तत्र[2] सोमपीथस्तस्यावरुद्ध्यै ये वै ते वृत्रे पशव आसंस्त एवैते यत्संभिन्द्यात्सिगारुका एनमस्याः पशवो भुञ्जन्त उपतिष्ठेरन्हिनस्ति[3] हि यन्न संभिन्द्यादसिगारुका एनं बहवः पशवो भुञ्जन्त उपतिष्ठेरन्न हि हिनस्ति समिव[4] गृह्णीयादुभयमेव करोत्यसिगारुका एनं बहवः पशवो भुञ्जन्त उपतिष्ठन्ते निरिव[5] धयेद्य एव तत्र सोमपीथस्तस्यावरुद्ध्या उत्तरवेद्यां निवपति पशवो वा उत्तरवेदिः पशवो हारियोजनीः[6] पशुष्वेव पशून्दधाति ॥ ९ ॥ cf Kap S 44 9 Maitr S 4 7,4 TS 6 5 9

पात्राणि प्रयुज्यन्ते ऽनयोर्लोकयोर्विधृत्यै प्रान्यानि युज्यन्ते नान्यानि यानि प्रयुज्यन्त इमं तैर्लोकं[7] दाधार यानि न प्रयुज्यन्ते ऽमुं तैः पराङ् ह्यसौ लोको ऽनिरुक्त उपांशुपात्रं प्रयुज्यते ऽजा एव तत्पशूनामनुप्रजायन्ते त्रिर्विगृह्णाति तस्मात्सा त्रीञ्जनयत्यथो[8] द्वौ यदुपांशुपात्रं प्रयुज्यते ऽजा एव तेन पशूनां[9] दाधारान्तर्यामपात्रं प्रयुज्यते ऽवय एव तत्पशूनामनुप्रजायन्ते यदन्तर्यामपात्रं प्रयुज्यते ऽवीरेव तेन पशूनां दाधारर्तुपात्रे[10] प्रयुज्येते अश्वा एव तत्पशूनामनुप्रजायन्ते[11] तस्मात्तयोरश्वस्येव शफो[12] ऽधस्ताद्यदृतुपात्रे प्रयुज्येते[13] अश्वा-

[1] Kap S 44 9 मिच्छन्ति TS 6 5 9 4 इच्छन्ते [2] So corr Ch तत्र Kap S 44 9 = Corr [3] So corr Ch उपतिष्ठेर [4] So Ch Kap S 44 9 समव [5] So Ch Kap S 44 9 निरव [6] cf TS 6 5 9 2 3 4, Kap S 44 9 हार्योजनि [7] So corr Ch लोकान्दा Kap S 45 1 = Corr [8] So corr Ch तस्मात्सा त्री Kap S 45 1 तस्मात्सा त्रून जनयत्यथो cf TS 6 5 10 1 [9] So corr Ch पशून्दा° Kap S 45 1 पशूना दा cf auch weiter unten [10] So corr Ch दाधारर्तुपात्रे [11] So corr Ch त पशूना° [12] So corr mit Caland Ch शया, Kap S 45, 1 तथा रश्वस्य शया [13] So corr Ch प्रयुञ्जेते

नेव तेन पशूनां दाधारोक्थ्यपात्रं प्रयुज्यत आरण्या एव तत्पशवोऽनुप्रजायन्ते तस्मात्तान्धृतान्याममागतान्घ्नन्ति[1] यदुक्थ्यपात्रं[2] प्रयुज्यत आरण्यानेव तेन पशून्दाधार शुक्रपात्रं प्रयुज्यतेऽश्वीरेव तत्प्रजा अनुप्रजायन्ते मन्थिपात्रं प्रयुज्यत आद्या एव तत्प्रजा अनुप्रजायन्ते यदेते प्रयुज्येते[3] उभयोरेवैतदश्वीश्चाद्याश्च प्रजा दाधारर्तुपात्रे शुक्रपात्रात्पूर्वे प्रयुज्येते असौ वा आदित्यश्शुक्रो रश्मय ऋतवस्तस्मादेते पूर्वे प्रयुज्येते पूर्वे ह्येत एतस्मादवरमादित्यपात्रं[4] प्रयुज्यते गाव एव तत्पशूनामनुप्रजायन्ते यदादित्यपात्रं प्रयुज्यते गा[5] एव तेन पशूनां दाधाराग्रायणपात्रं प्रयुज्यते सर्वा एव तत्प्रजा अनुप्रजायन्ते यदाग्रायणपात्रं प्रयुज्यते सर्वा एव तेन प्रजा दाधार द्रोणकलशः प्रयुज्यते प्रजापतिर्वै[6] द्रोणकलशो यद्द्रोणकलशः प्रयुज्यते तस्मादिदं प्रजापतिः प्रजा वेद तस्मादयं श्रेयो ऽस्त्येतावन्तो वै प्रातर्ग्रहा गृह्यन्ते ते स्तोमवन्त उक्थवन्तो[7] निदानवन्त आयतनवन्तः कर्तव्या नवैतान्गृहीत्वा नवभिर्बहिष्पवमाने[8] स्तुवन्ति तेन ते स्तोमवन्तो यत्पुनरेत्याश्विनं गृह्णाति सोमेनैव[9] स स्तोमवान्यदुपांश्वन्तर्यामौ हुतौ[10] होतानुमन्त्रयते तेन ता उक्थवन्तौ[11] ॥ यदैन्द्रवायवं तेनैन्द्रवायव[12] उक्थवान्यन्मैत्रावरुणं[13] तेन मैत्रावरुण उक्थवान्यदाश्विनं[14] तेनाश्विन उक्थवान्यन्निष्केवल्यं[15] तेन शुक्रामन्थिना उक्थवन्तौ[16] यद्वैश्वदेवं तेनाग्रायण

---

[1] *So corr. Ch* ग्राममामगतान्, *Kap S* 45, 1 ग्राममणैता [2] *So corr Ch* यदुत्वपात्र, Kap S 45, 1 = Corr [3] So corr Ch यावेते प्रयुज्येते, Kap S 45, 1 यद्वैते प्रयुग्येते [4] So corr Ch एतस्मादवर आदित्यपात्र Kap S 45, 1 ह्येव एतस्मादवरा दित्यपात्र [5] So corr Ch गाय एव, Kap S 45, 1 = Corr [6] So corr Ch प्रजापतिर्वा, Kap 45, 1 = Corr [7] So corr Ch तद्वयतो, Kap S 45, 1 = Corr. [8] So corr Ch माने, Kap S 45, 1 मान [9] So Ch, Kap S 45, 1 स्तोमेनैव [10] So corr Ch यामि हुतो, Kap S 45, 1 यामो हुतो [11] So corr Ch उक्त॰, Kap S 45, 1 युक्थ्ययतो [12] So corr Ch तेनेन्द्र॰, Kap S 45, 1 = Corr [13] So corr Ch उक्त॰, Kap S 45, 1 उक्थ्य॰ [14] So corr Ch उक्त॰, Kap S 45, 1 उक्थ्य॰ [15] So corr Ch उक्त॰, Kap S 45, 1 उक्थ्य॰ [16] So corr Ch उक्त॰, Kap S 45, 1 मायुक्थ्यवतौ

उक्थवान्यदुक्थान्युक्थशंसिनश्शंसन्ति[1] तेनोक्थ्य[2] उक्थवानेताव- न्तो[3] वै प्रातर्ग्रहा गृह्यन्ते तानेतत्स्तोत्रवत उक्थवतो[4] निदानवत आयतनवतः करोति निदानवानायतनवान्भवति य एवं वेद ॥ १० ॥

cf Kap S 45, 1, Maitr S 4, 8, 8, TS 6, 5, 10, 1, 6, 5, 11, 1—3

इति श्रीमद्यजुषि काठके चरकशाखायां मध्यमिकायामायुष्यं नामाष्टाविंशं स्थानकं संपूर्णम्[5] ॥

देवाश्च वा असुराश्च संयत्ता आसंस्ते देवास्संघातं संघातं पराजयन्त ते ऽविदुरनायतना हि वै स्मस्तस्मात्पराजयामहा इति त एताः पुरो ऽकुर्वत ता एषामनायतना[6] नाध्रियन्त त[7] एतान्पुरोडाशा[8] अप-

---

[1] So corr Ch उक्त॰ दुक्तान्युक्त॰, Kap S 45, 1 उक्थ्य॰ यदुक्थ्यान्युक्थ्यशंसिन [2] So corr Ch तेनोक्त्य, Kap S 45, 1 = Corr [3] So corr Ch उक्त॰, Kap S 45, 1 = Corr [4] So corr Ch उक्त॰, Kap S 45, 1 उक्थ्यवता [5] So die Unterschrift in Ch (resp विंशे habe ich in विंशं geändert, weil sonst den Unterschriften das ॰ fehlt) — Sehr merkwürdig aber ist der Umstand, daß Kap S hier die Worte hat इति आयुस्थानकं दशम(sic) प्रपाठक समाप्त ॥ १ ॥ Nach Abschluß von 44, 9 steht deutlich इति कपिष्ठलसंहितायां चतुश्चत्वारिंशत्तमो ध्याय ॥ Hier aber wird der darauf folgende Abschnitt als zehnter den vorangehenden neun offenbar zugerechnet, während ihn die Ziffer ॥ १ ॥ im Widerspruch damit deutlich als ersten Abschnitt von Cap 45, also 45, 1, charakterisiert. Es scheint also, daß hier eine ältere Zählung mit einer jüngeren sich kreuzt, in unausgeglichener Weise Das Interessanteste dabei aber ist, daß die ältere Rechnung zum Kāthaka stimmt, in welchem dieser Abschnitt ja deutlich als zehnter zu den neun voran gehenden gehört [6] So corr ष्यायतनायतना, Kap. S 45, 2 एवमनायतना, cf Maitr S 3, 10, 5 [7] Dies त fehlt in Ch und ist von mir ergänzt, unter Anlehnung an die freilich corrupte Lesung in Kap S 45, 2 नाध्रियत न एता॰, auch der Sandhi erfordert die Ergänzung da die Schreibung von Ch नाध्रियन्त एता॰ unter keinen Umständen bestehen bleiben kann [8] So Ch, hier ausnahmsweise

ध्यैस्ताननुसवनं[1] निरवपंस्तैः पुरो ऽर्हन्सवनानि वाव ते पुरो ऽकुर्वत यत्पुरो ऽर्हंस्तत्पुरोडाशानां पुरोडाशत्वं यदनुसवनं पुरोडाशान्निर्वपति सवनानां धृत्यै विजित्यै तस्मादनुसवनं पुरोडाशस्य प्राश्नीयात्सोमपीथस्य धृत्यै यत्तो घृताक्तं[2] स्यात्ततः प्राश्नीयादाज्येन वै वज्रेण देवा वृत्रमघ्नन्सोमो वृत्रस्सोमपीथस्याघाताय[3] तदाहुर्न वा अन्येनाज्याद्हीने समष्टुमर्हतीति[4] सर्वमेतद्धविर्भूतं यत्किंचोत्पुनन्ति यदेवानुत्पूतं[5] स्यात्तस्य नाश्नीयाद्दीर्घजिह्वी वै देवानां यज्ञमवालेट्[6] प्रातस्सवनं तद्गमाद्यत्सा[7] पयस्याभवत्तस्मादामिक्षा[8] विमदितेव[9] यत्पयस्या प्रातस्सवने भवति प्रातस्सवनस्य समृद्ध्यै मैत्रावरुणी प्रातस्सवने भवति नोत्तरे सवने अश्नुते प्राणापानौ[10] वै मित्रावरुणौ प्राणापाना एव मुखतः परिहरते तस्मान्मुखतः प्राणापानौ न वै स्तोत्रेण न शस्त्रेण पङ्क्तिर्यज्ञे ऽवकल्पते पञ्चैतानि हवींषि पङ्क्तिमेवैतद्यज्ञे ऽवकल्पयति ॥ हविष्पङ्क्तिर्वै यज्ञो नाराशंसपङ्क्तिः पाङ्क्तः पञ्चैतानि हवींषि तेन हविष्पङ्क्तिर्द्विनाराशंसा[11] प्रातस्सवने द्विनाराशंसा[12] माध्यन्दिन[13] एकनाराशंसा[14] तृतीयसवने तेन नाराशंसपङ्क्तिरग्नीषोमीयः पशुस्त्रीणि सवनानि वशानूबन्ध्या तेन पाङ्क्तो य एवमेतानि यज्ञस्य रूपाण्यनुवेदश्नोति[15] देवाश्च वा असुराश्च संयत्ता आसंस्ते देवेभ्यो महिमानो

---

ahnlich der Maitr S , doch vgl unten ह्रियौ इन्द्रा, Kap S 45 2 स्तान्पुरोडाशान्प्र स्तनेनुसवन

[1] So corr Ch ननुसवनन्निर॰, Kap S 45, 2 = Corr [2] Kap S 45 2 घृतात् [3] *So corr Ch सोमपीथस्याघ्नताय Kap S 45, 2 सोमपीथस्याध्याताय* [4] Kap S 45 2 न वा अन्येनाज्यादहीने समष्टुमर्हतीति [5] So corr Ch यदेवा॰, Kap S 45, 2 यदेवानुत्पूत [6] *So corr Ch मवालेड, cf Maitr S 3 10, 6 (p 138, Z 5 6)* und Schol zu Pa 4, 1, 59 Ait Br 22, 2 असुरी प्रात सवनमवालेट्, Kap S 45, 2 दीर्घजिह्वी वै देवानां यज्ञमवालेत्सा॰ [7] So corr Ch तत्रमाद्य॰, Kap S 45 2 तद्गमाद्य॰, cf Maitr S 3, 10, 6 (p 138 Z 6) Ait Br 22, 2 [8] So corr Ch पयस्यो भव॰ [9] So corr Ch विमदितेव, in Kap S 45, 2 Lucke [10] So corr Ch प्राणापानो, Kap S 45 2 = Ch [11] So corr Ch शंसा in Kap S 45, 2 Lücke [12] So corr Ch द्विनाराशंस्या Kap S 45 2 = Corr [13] So corr Ch मध्यन्दिन, Kap S 45, 2 = Corr [14] *So corr Ch एकनाराशंसास्तृती॰*, Kap S 45, 2 = Corr [15] So corr Ch दश्नोति Kap S 45 2 वेदश्नोति

ऽपाक्रामꣳस्ते[1] ऽसुरानगच्छꣳस्ते ऽसुरा देवानां बहूनि शतान्यघ्नꣳस्तानीमानि छन्दाꣳसि यान्ययज्ञवाह्यानि[2] ते देवा अबिभयुरित्थ[3] वाव नस्स्वानसुरा अवपत्स्यन्तीति[4] तान्युपामन्त्रयन्त ते ऽब्रुवन्वार्यं वृणामहा इति ते परिवापपुरोडाशमवृणत तद्भागधेयमभ्यायन्नृक्सामे वावैभ्यस्तदपाक्रामतां[5] पशवो वागिन्द्रियं प्राणापानौ स इन्द्रो ऽमन्यतेमे वावेदमभूवन्निति तेषाꣳ सायुज्यमगच्छद्धरिवाꣳ[6] इन्द्रो धाना अत्त्वित्यृक्सामे वा इन्द्रस्य हरी ऋक्सामयोरेव तत्सायुज्यमगच्छत्पूषण्वान्करम्भमिति पशवो वै पूषा पशूनामेव तत्सायुज्यमगच्छत्सरस्वतीवान्भारतीवान्परिवाप इति वाग्वै सरस्वती वाच एव[7] तत्सायुज्यमगच्छदिन्द्रस्यापूप इतीन्द्रियं वा इन्द्र इन्द्रियस्यैव तत्सायुज्यमगच्छन्मित्रावरुणयोः पयस्येति प्राणापानौ वै मित्रावरुणौ प्राणापानयोरेव तत्सायुज्यमगच्छदेतेषामेव महिम्नां सायुज्यं गच्छति सर्वमायुरेति पशुमान्भवति न यज्ञियामार्तिमार्छति[8] य एवं वेद ॥ १ ॥

cf Kap S 45 2 Maitr S 3 10 5 6

नीडं[9] वा एतद्यज्ञस्य क्रियते यद्यजुषा क्रियत उच्चैरृचा च साम्ना च क्रियते यदृच पुरोरुचो भवन्ति[10] दृढिम्न[11] एव प्रत्युत्तब्ध्या अशिथिलत्वाय[12] प्रैवर्चाह प्र यजुषा यच्छति गमयति यद्देवर्चो[13] वै स्तो-

---

[1] So corr Ch पाक्रमꣳ Kap S 45 2 पाक्रामस्ते [2] Kap S 45 2 या अन्ये अन्यज्ञहानि [3] So corr Ch युरित्त Kap S 45 2 युरित्थ [4] Kap S 45 2 अव पत्स्यतीति [5] So corr Ch शाक्रभ्य पक्रामता Kap S 45 2 luckenhaft cf Maitr S 3 10 6 a A [6] So Ch Kap S 45 2 रुधरिवाꣳ इ cf Maitr S 3 10 6 (p 13 7 14) हरिव इ vgl aber oben पुराडाशं अव fur पुरोडाशानप॰ [7] Kap S 45 2 एव [8] So corr Ch यज्ञियमा॰ Kap S 45 2 यज्ञायामार्ति याछति [9] So Kap S 45 3 a A Ch मीड sehr ansprechend ist die Vermuthung von Bloomfield नीच insbesondere durch den Gegensatz zu उच्चै doch habe ich nicht gewagt dieselbe in den Text zu setzen da das ड sowohl in Ch wie in der Kap S ubereinstimmend bezeugt ist [10] So corr Ch भवति Kap S 45 3 = Corr [11] So corr Ch इढिम्न Kap S 45 3 दृढम [12] In Ch das श unbegreiflicherweise ausgemerzt so daß nun अशिलित्वाय dasteht wahrend zuerst das Richtige geschrieben war Kap S 45 3 अशिथिलत्वाय [13] So corr Ch यद्देन्वो, Kap S 45 3 यद्देवर्चो

चाय गृह्यते यजुषा शस्त्राय तस्मादेते संहिते संहिते हि स्तोत्रं च शस्त्रं च पराङ् वा एतर्हि यज्ञः पराचीर्देवतास्तृतीयसवने यजमानादाग्नेय्या पुरस्तात्सौम्यं परियजति वैष्णव्योपरिष्टादग्निर्वै सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताश्चैव यज्ञं चालभन्ते घ्नन्ति वा एतत्सोमं यदभिषुण्वन्ति तस्यैषानुस्तरणी यत्सौम्यो दक्षिणार्धे ऽग्नेर्जुहोति दक्षिणा हि पितॄणां सकृदवद्यति सकृदवत्तं हि पितॄणां यन्मेक्षणेन द्वितीयमवद्यति[1] तेनैव सकृदवत्तं भवत्युद्गातृभ्यो हरन्ति सोमदेवत्यं वै साम साम्नस्सवीर्यत्वाय सतनूत्वाय[2] प्राश्याउ न प्राश्याउ इति मीमांसन्ते यत्प्राश्नीयात्प्राकारुकस्स्याद्यन्न प्राश्नीयादहविस्स्यादवजिघ्रेदुभयमेव करोति[3] यो ऽलमन्नाद्याय सन्नन्नं नाद्यात्स प्राश्नीयात्परं वा एतदन्नं यत्पितरः परेणैवान्नेनावरमन्नाद्यमवरुन्द्धे भेषजं वा एतद्देवा यज्ञायाकुर्वन्यत्सौम्यस्तदेव भिषज्यन्त्यस्मादामयाविना[4] प्राश्यः पितरो मन्दन्तां सोमप्रतीका मन्दन्तां[5] व्यशेम देवहितं यदायुरिन्द्रपीतो विचक्षणो व्यशेम देवहितं यदायुर्हृदिस्पृक्क्रतुस्पृग्वर्चोधा[6] असि वर्चो मे धेहि ॥

यन्मे मनो यमं गतं यद्वा मे अपरागतम् ।
राज्ञा सोमेन तद्वयमस्मासु[7] धारयामसि ॥

इति सौम्यमवेक्षेत यद्वा इह प्राकरोति[8] यदस्यात्मनो मीयते पितॄंस्तद्गच्छति यत्सौम्यमवेक्षते[9] तदेवात्मन्यच्छति परीव पश्येद्यत्परिपश्य-

---

[1] Von सकृदवत्तं bis hierher im Texte von Ch nicht vorhanden, doch ist am Rande angemerkt द्यति und unten auf der Seite finden sich als Einschaltung mit † bezeichnet *die Worte* सकृदवत्त हि यन्मेक्षणेन द्विती, *offenbar unvollständig* die Kap S 45 3 bietet das Ganze vollständig und darnach habe ich den Text hier ergänzt resp berichtigt [2] So corr Ch ohne स bloß तनूत्वाय und zwar am Rande eingeschaltet Kap S 45 3 सतनूपाय cf TS 6 6, 8 2 सतनुत्वाय [3] So corr mit Caland nach Kap S 45, 3 यमेव करोति Ch भयमेवा करोति [4] Kap S 45 3 तस्मादेवा भयिष्यन्त्यस्मादा॰ [5] Auch Kap S 45 3 पितरो मदता सोम॰ प्रतीका मदता cf Apast Çr 19, 3 7 सामप्रतीका पितरो मदन्ता etc [6] So corr Ch स्पृक्रतु cf Mâitr S 4 7, 2 (IV, p 95, Z 9) [7] So corr Ch उद्वयम॰, Kap S 45, 3 = Corr [8] So auch Kap S 45 3, cf oben das Adj प्राकारुक [9] So corr Ch साम्य, Kap S 45, 3 = Corr

त्यात्मानमेव परिपश्यति सह त्वा अमुष्मिंल्लोके सर्वतनूर्य एवं विद्वान्सौम्यमवेक्षते वीर्यं वा उपसदो निर्वीर्यं[1] तृतीयसवनं ता बहिर्यज्ञं क्रियन्ते यत्सौम्येन तृतीयसवने चरन्ति तृतीयसवन एव वीर्यं दधत्येता हि देवता उपसत्स्विज्यन्त आग्नेय्या पुरस्तात्सौम्यं[2] परियजति हतो नेद्यज्ञमभिप्रपद्याता[3] इति वैष्णव्योपरिष्टादग्निष्टोमे[4] नेत्सौम्यमभिप्रपद्याता इत्युभयत[5] एव परिस्तृणात्यनभिप्रपादायाग्नेय्या[6] घृतस्य[7] यजति सौम्या सौम्यस्य वैष्णव्योपरिष्टाद्घृतस्य यथापूर्वमेव देवताः कल्पयति[8] ॥ २ ॥ cf Kap S 45 3, Maitr S 4 7, 2 3, TS 6 6 7 8

प्राणा वै संस्थितयजूंषि नवैतानि यजूंषि नवभिर्बहिष्पवमाने स्तुवन्ति नव प्राणाः प्राणैरेव प्रयन्ति प्राणैरुद्यन्ति संततं जुहोति प्राणानां संतत्या अविच्छेदाय यं कामयेत[9] प्रमीयेतेति नव कृत्वो गृहीत्वायजुष्कैणैकैकं जुहुयात्प्राणा वै संस्थितयजूंषि प्राणेभ्य एवैनमन्तरेति ताजक्प्रधन्वति विश्वरूपो वै त्वाष्ट्रो यज्ञस्य व्यृद्धं च समृद्धं चापश्यत्षडेतान्यृग्म्याणि[10] यदेवास्य व्यृद्धं तत्तैस्समर्धयति त्रीणि यजूंषि समृद्धमेव तत्षडृग्म्याणि षड्वा ऋतव ऋतुष्वेव प्रतितिष्ठति त्रीणि यजूंषि त्रय इमे लोका एष्वेव लोकेष्वृध्नोति ॥ यद्वै यज्ञस्यातिरिच्यते वरुणस्तद्गृह्णाति यज्ञस्यैतदतिरिच्यते यदृजीषं यदौदुम्बरी यदधिषवणे तेनापो ऽवभृथमवयन्त्यापो वै वरुणो निर्वरुणत्वाय न वहन्तीष्वभ्यवेयुः[11] पशवो वा ऋजीषं पशूनस्य निर्मृज्युरपशुस्स्यान्नोदञ्चो[12] ऽभ्यवेयुर्यदुदञ्चो[13] ऽभ्यवेयुरभीपतः प्रजा वरुणो गृह्णीयान्न

[1] Ch निर्वीर्य Kap S 45 3 निर्वीर्यं [2] So corr Ch सात Kap S 45, 3 = Corr [3] Kap S 45 3 नायद्य [4] Kap S 45 3 ष्टोमा [5] So corr Ch नेत्सौम्यमनुप्रपद्याता ता इत्युभयत Kap S 45 3 नेत्सौम्यमभिप्रपद्यातामित्युभयतमेव [6] So corr Ch नभिप्रापादाया॰, Kap S 45, 3 नभिप्रपादयाग्नेय्या [7] So corr Ch एत Kap S 45 3 घृतस्या [8] Kap S 45, 3 देवतास्तर्पयति [9] So corr Ch कामयेते [10] So corr Ch षडातान्यम्यानि Kap S 45, 4 षडेतान्युलिम्यानि cf Maitr S 4, 8, 4 (IV, p 111, Z 6) [11] So Ch न वहतीष्वभ्यवेयु Kap S 45 4 स्याय वैवहतीष्व भ्येयु cf Maitr S 4 8, 5 a A (IV p 112 Z 4 fg) [12] So corr Ch नोदञ्चे Kap S 45 4 नाटञ्चो [13] So corr Ch ददञ्चे Kap S 45 4 भ्यवेयुर्यदुदञ्चो

दक्षिणा यद्दक्षिणा पितृभ्यः प्रजा निधूर्वेयुरुदञ्चः[1] प्राञ्चो[2] ऽभ्यवयन्ति पश्चाद्धि[3] प्राङ् यज्ञो वरुणपाशान्मुच्यमान एति स्थावरास्स्रवन्ति स्थावरा वै प्रत्यञ्चं वरुणो वरुण एव वरुणमवयजत उरुं हि राजा वरुणश्चकार शतं ते राजन्भिषजस्सहस्रमिति यथायजुरेवैनीकमप आविवेशेत्याघारमाघारयति समिद्वा एषोद्दीप्यै यत्र तृणं वा दारु वा पश्येत्तत्प्रत्याघारयेदग्निमत्येव जुहोति समृद्ध्या अपबर्हिषः प्रयाजान्यजति प्रजा वै बर्हिः प्रजा एवं मृत्योरुत्सृजत्याज्यभागौ[4] यजति प्राणापानौ वा आज्यभागौ प्राणापाना एव प्रजानां वरुणपाशान्मुञ्चत्यथैष वारुणो निर्वरुणत्वायैककपालो भवति न वै पुरुषं कपालैराप्नुमर्हत्येकधैवैनमाप्नोत्यग्नीवरुणाभ्यां समवद्यत्युभयत[5] एवैनं वरुणपाशान्मुञ्चत्यपेभ्य वरुणाय[6] सर्वो वा एष यज्ञस्तस्य बहु क्रियते बहु न क्रियते यत्संस्थापयेद्यज्ञं वरुणेन ग्राहयेद्यन्न संस्थापयति यज्ञमेव वरुणपाशादुत्सृजति समुद्रे ते हृदयमप्स्वन्तरिति समुद्रयोनिर्वै यज्ञस्स्वमेवैनं योनिं गमयति यज्ञस्य त्वा यज्ञपत इत्याहुतिमेव करोत्यवभृथ निचुङ्कुणेत्युभयस्मादेवैनमेतद्देवकृताच्च[7] मनुष्यकृताच्चैनसो[8] मुञ्चति देवीराप[9] एष वो गर्भ इत्यपां वा एष गर्भस्स्वमेवैनं योनिं गमयत्यभिष्ठितो वरुणस्य पाशो ऽवहतो वरुणस्य पाश इति वरुणपाशमेवावहन्त्यप्सुधौतस्य ते देव सोमेति बिन्दुमाचामति य एव तत्र सोमपीथस्तस्यावरुद्ध्यै ॥ यदाचामेद्वरुण[10] एनं ग्राहुकस्स्यान्नीव गृह्णीतोभयमेव करोति प्रत्यस्तो वरुणस्य पाशो नमो वरुणस्य पाशायेति वरुणपाशमेव प्रत्यस्यत्युदेत प्रजामायुर्वर्चो दधाना इत्याशि-

---

[1] Kap S 45, 1 निधुर्येयुरुदञ्च [2] Ch प्राञ्चे, Kap S 45 4 प्राचा [3] So corr Ch पश्चद्धि hap S 45, 1 पश्चाद्धि प्राग्यज्ञो [4] So corr Ch सृज्यत्या°, Kap S 45, 4 vacat (die 2 Hälfte des Capitels fehlt) [5] So corr Ch समवद्यात्य, Kap S vacat [6] So corr Ch वरुणाश्च [7] So corr Ch शान्तु° कृताच्च [8] So corr Ch कृताच्चेनसा [9] So corr Ch देवीरापो, cf TS 6 6, 3, 4 [10] So corr Ch यदाचमे°

पमेवाशास्ते ॥ एधो ऽस्येधिषीमहीति वरुणमेव निरवदायैधन्तमुपयन्ति[1] समिदसि समेधिषीमहीत्याशिषमेवाशास्ते तेजो ऽसि तेजो मयि धेहीति तेज एवात्मन्धत्ते ऽपो अद्यान्वचारिषं रसेन समगन्महीति यथायजुः ॥ 3 ॥ cf Kap S 45 4, Maitr S 4 8, 4 5, TS 6, 6 3

यज्ञस्य वै शिरो ऽच्छिद्यत ततो यो रसो ऽस्रवत्सा[2] वशाभवद्यद्वशानूबन्ध्या[3] भवति यज्ञस्य सरसत्वाय मित्रो वै यज्ञस्य स्विष्टं गृह्णाति वरुणो दुरिष्टं यन्मैत्रावरुणी वशानूबन्ध्या भवत्युभयत एव यज्ञं प्रमुच्य यजमानाय संप्रयच्छति मित्राच्च वरुणाच्च[4] यथा लाङ्गलेनोर्वरां प्रभिनत्त्येवमृक्सामाभ्यां यज्ञः[5] प्रभिद्यते यथा मत्यमन्ववास्यत्येवं[6] तद्यद्वशानूबन्ध्या यज्ञस्य शान्त्या अनुवध्यते[7] यत्प्रथममस्रवत्तद्बृहस्पतिरुपागृह्णाद्यद्द्वितीयं तन्मित्रावरुणौ यत्तृतीयं तद्विश्वे देवा यदि तिस्रो ऽनूबन्ध्यास्स्युर्मैत्रावरुणीं प्रथमां कुर्यादथ वैश्वदेवीमथ बार्हस्पत्यां[8] यज्ञस्य सर्वत्वाय सरसत्वायायातन्न हि यज्ञस्य रसो ऽयातयामा वा एतस्य देवताश्च ब्रह्म च यस्सोमेन यजते यदेते वैश्वदेवी च बार्हस्पत्या च भवतो देवतानां चैव ब्रह्मणश्चायातयामत्वाय[9] वैश्वदेवी मध्ये[10] भवति वैश्वदेवीरिमाः प्रजाः प्रजास्वेव रेतो दधात्युपांशु यजत्यनिरुक्तं हि रेतो बार्हस्पत्युत्तमा भवति ब्रह्म वै बृहस्पतिरन्तमेवागत्य ब्रह्मवर्चसे प्रतितिष्ठति ॥[11] यथा वा अनड्वान्यथाश्वो विमुक्तो

---

[1] So corr Ch निरवधायैधन्तमुपयन्ति anders Maitr S 4, 8 5 a E (IV p 113 Z. 16), Kap S vacat [2] So corr Ch स्रवत्सा [3] So corr Ch वशाभवद्वशा° [4] So corr Ch मित्राच्च वरुणाच्च Kap S = Corr (in einem entsprechenden Stück das fälschlich in 45, 6 hineingerathen ist) [5] So corr Ch यज्ञ Kap S = Corr (in einem entsprechenden Stück das fälschlich in 45 6 hineingerathen ist) [6] cf Maitr S 4 8 6 (IV p 111 Z 9), TS 6 6 7 4 [7] So corr Ch अनुवध्यते Kap S = Corr (in einem entsprechenden Stück das fälschlich in 45 6 hineingerathen ist) [8] So corr Ch स्पत्या [9] So corr Ch ब्रह्मणश्च°, cf Maitr S 4, 8, 6 (IV p 114 Z 2) [10] So corr Ch मध्यं, Kap S = Corr (in einem entsprechenden Stück das fälschlich in 45 6 hineingerathen ist) [11] Nur von hier an bis zum Schluß ist Kap S 45 5 — das entsprechende Cap — vorhanden

ऽपक्रामत्येवैं सोमेनेजानाद्देवताश्च[1] यज्ञश्चापक्रामन्त्याग्नेयं[2] पञ्चकपालमुद्वसानीयं निर्वपत्यग्निर्वै सर्वा देवताः पाङ्क्तो यज्ञो देवताश्चैव यज्ञं चालभते गायत्रो वा अग्निर्गायत्रच्छन्दास्तं छन्दसा व्यर्धयति यत्पञ्चकपालं करोत्यष्टकपालः[3] कार्यो ऽष्टाक्षरा गायत्री गायत्रो ऽग्निर्गायत्रच्छन्दास्स्वेनैवैनं छन्दसा समर्धयति पाङ्क्ते[4] याज्यानुवाक्ये भवतः पाङ्क्तो यज्ञस्तेन यज्ञान्नैति ॥ ४ ॥

cf Kap S 45, 5 (nur der Schluß an richtiger Stelle vorhanden, der Anfang des Cap zum größten Theil fälschlich in 45 6 hineingerathen), Maitr S 4 8, 6, TS 6 6, 7

उपयामगृहीतो ऽसि प्रजापतये त्वा ज्योतिष्मते ज्योतिष्मन्तं गृह्णामि दक्षाय दक्षावृधमग्निजिह्वेभ्यस्त्वर्तायुभ्यो[5] वातापिभ्यः पर्जन्यात्मभ्य इन्द्रज्येष्ठेभ्यो वरुणराजभ्यः पृथिव्यै त्वान्तरिक्षाय त्वा दिवे त्वा सते त्वासते त्वा भूताय त्वा भव्याय त्वा यतः प्रजा अखिद्रा अजायन्त तस्मै त्वा प्रजापतये विभुदाव्ने[6] जुहोमि स्वाहाभि सोमो ऽपः[7] कामयते ऽभि सोममापो यथा गावस्संजानानास्संगत्यान्यान्यां[8] प्रत्येवं वा एतौ संजानानौ संगत्यान्यो ऽन्यस्येन्द्रियं वीर्यान्निर्हत[9] उभयमेतत्प्राजापत्यं यत्सोमश्चापश्चापामेष रसो यद्दधि यद्वै पुत्रौ युध्येते पिता ताभ्यां कल्पयति स्व एवैनौ[10] लोके स्वेन भागधेयेन पिता शमयति सह त्वै यज्ञेन समृद्धेन यजते यस्यैष गृह्यते दध्ना सर्वाणि सवनानि पशुमन्ति वीर्यावन्ति[11] कर्तव्यानि यत्पयस्यया प्रातस्सवने चरन्ति तेन तत्पशुमद्वीर्यावद्यद्दधिघर्मेण[12] मध्यन्दिने तेन तत्पशुमद्वीर्याव-

---

[1] So corr Ch सोमेनज्ञादाहे, Kap S 45, 5 मत्येवामामेनोज्ञानादेयताश्च [2] So corr Ch यज्ञाश्च Kap S 45 5 यज्ञश्च [3] So Ch, Kap S 45, 5 ष्टाक, die Form अष्टकपाल in Böhtlingks Wörterbuch mit Sternchen versehen, also überliefert, aber nicht belegt [4] So corr Ch पङ्क्ते Kap S 45, 5 पांक्तौ [5] So corr Ch ग्निर्जिह्वे॰, Kap S 45, 6 = Corr [6] So corr Ch विभुदाग्नो, Kap S 45, 6 विभुदाम्ने [7] So corr Ch भि सोमप., Kap S 45, 6 भि सोमाय कामयते भि सोममपा [8] Ch मगत्यान्यान्या Kap S 45, 6 सगत्यान्यान्या [9] So Ch, Kap S 45, 6 न्यो न्यस्येंद्रियनिरहत [10] So corr. Ch स्वेनो, Kap S 45, 6 = Corr. [11] Kap S 45, 6 वीर्यवन्ति [12] Kap S 45, 6 वीर्यवद्य, ebenso weiterhin.

घ्यदाशिरा तृतीयसवने तेन तत्पशुमद्वीर्यावत्सर्वाण्यस्य सवनानि पशुमन्ति वीर्यावन्ति[1] भवन्ति य एवं वेद ॥ ५ ॥
cf Kap S 45 6, Maitr S 1 3,35, TS 3, 5 8

देवा वा असुरान्यज्ञमभिजित्य ते प्रवाहुग्ग्रहान्गृह्णाना आयन्स प्रजापतिरमन्यत य· प्रथमो ग्रहीष्यते स एवेदं भविष्यतीति स एतमंशुमपश्यत्तं पराङ्[2] प्राणन्न गृह्णीत स पराङ् भ्रियो ऽन्तमगच्छत्तुभूयन्नेतं[3] गृह्णीत पराङेव[4] प्राणयान्नापान्यात्पराङेव[5] भ्रियो ऽन्तं गच्छेति यदपानित्यार्तिमार्छेति[6] प्र वा मीयते[7] सर्वज्यानिं[8] वा जीयते यदि कामयेत सहद्यजमानस्स्यादिति न प्राणयान्नापान्यात्सद्द्येव[9] भवति चतुस्स्रक्ति[10] पात्रं भवति चतस्रो दिशस्सर्वास्वेव दिक्ष्वृध्नोति॥ हिरण्येन संस्पर्शयत्यमृतं वै हिरण्यममृतेनैवैनं संदधाति सकृदभिषुतस्य गृह्णाति न वै प्रजापतिं सवनैराप्तुमर्हत्येकधैवैनमाप्नोति नचैनमन्वाह न यजुर्वदति न वै प्रजापतिं वाचाप्तुमर्हति मनसैवैनमाप्नोति यो ऽंशोरायतनं[11] वेदायतनवान्भवति वामदेव्यमेवांशुं गृह्णन्वामदेव्यं मनसा[12] ध्यायेदेतद्वा अंशोरायतनमायतनवान्भवति य एवं वेद हिरण्यमभिव्यनित्यायुर्वै[13] हिरण्यमायुष्येवात्मानमभिधिनोत्यद्भिः प्रत्युक्षत्यमृतं[14] वा आपो ऽमृतेनैवैनं संस्पर्शयति ॥ ६ ॥
cf Kap S 45 7, TS 6 6 10, Maitr S 4 7 7

---

[1] Kap S 45 6 वीर्यवन्ति [2] So corr Ch परा, Kap S 45, 7 परा प्राण न cf aber weiter unten पराङेव [3] So corr Ch परा भ्रिय तम· Kap S 45, 7 स परा मयात्समगच्छत [4] Kap S 45, 7 पराणय gleich darauf aber पराङेव [5] Kap S 45 7 प्राणान्नापान्यात्पराङेव भ्रेयो न्त [6] So corr Ch यदपान्निभ्यर्ति· Kap S 45, 7 यदपानित्यर्तिमार्छेति [7] So corr Ch प वा क्षीयते Kap S 45, 7 = Corr [8] So corr Ch सर्वज्यानि cf Pet Wort s v 1 ज्या Kap S 45, 7 सर्वज्यानिं वा जीयते [9] So corr Ch पान्या सु·, Kap S 45, 7 प्राणयान्नापान्यात्सद्द्येव [10] So corr Ch चतुस्रुक्ति Kap S 45, 7 चतु स्रक्ति TS 6 6 10 1 चतु स्रक्ति भवति, cf auch Maitr S 4 7, 7 a E [11] So corr mit Caland Ch यशोरायतन Kap S 45 7 यशोरायतन, TS 6, 6, 10 2 यो वा अंशोरायतनं वेद [12] So corr Ch मनामा, Kap S 45, 7 मनस [13] So corr Ch भिव्यचित्या·, Kap S 45 7 भिव्यन युर्वै, cf TS 6 6 10, 2 [14] So corr Ch प्रत्युक्षत्य·, Kap S 45 7 प्रत्युक्षत्य·

अथैते ऽतिग्राह्या यदेव परमोजो वीर्यमनवरुद्धं तस्यावरुद्ध्यै यदाग्नेयस्तेजो वा अग्निस्तेज एव तेन पुरस्ताद्धत्ते यदैन्द्र इन्द्रियं वा इन्द्र इन्द्रियमेव तेन मध्यतो धत्ते यत्सौर्यो ब्रह्मवर्चसमसा आदित्य उपरिष्टादेव तेन ब्रह्मवर्चसं धत्ते तेजो वा अग्निरिन्द्रियमिन्द्रो ब्रह्मवर्चसमसा आदित्यस्तेजसा चैव ब्रह्मवर्चसेन चेन्द्रियमुभयत आत्मन्परिगृह्णात्युपस्तम्भनं वा एतद्यज्ञस्य यदतिग्राह्यास्चक्रियौ[1] पृष्ठानि यदेते न[2] गृह्येरन्नुपरिष्टाद्गरीयांसि[3] पृष्ठानि प्राञ्चं यज्ञं संमृण्युर्यदेते[4] गृह्यन्ते पुरस्तादेव यज्ञमुपस्तभ्य चक्रिया[5] उपास्यति सयत्वाय प्रातस्सवने गृह्णीयादेतद्वै सवनानां वीर्यावत्तमं[6] वीर्यादेवैनानधिगृह्णाति ॥ देवा वै सर्व एव सदृशा आसन्न व्यावृतमगच्छँस्तत एत एतान्ग्रहानपश्यन्नग्निराग्नेयमिन्द्र ऐन्द्रं सूर्यस्सौर्यं ततो वै ते व्यावृतमगच्छञ्छ्रैष्ठ्यं[7] देवानां यस्यैते गृह्यन्ते व्यावृतमेव गच्छति श्रैष्ठ्यं समानानां प्रजापतिर्वै देवेभ्यो भागधेयानि व्यादिशद्यज्ञमेव सो ऽमन्यतात्मानमन्तरगामिति तस्य याः प्रियास्तिस्रस्तन्व आसंस्ता अपन्यधत्तैतान्वाव स तद्ग्रहानपन्यधत्त येन यज्ञेनेर्त्सेत्तस्मिन्नेतान्ग्रहान्गृह्णीयात्सर्वमेवैनं[8] सवीर्यं सयोनिं सतनूमृद्धै संभरति ॥ वृत्रे वा एते पुरासन्स इन्द्रो वृत्रं हत्वा स एतमाग्नेयमविन्दत तमग्नये प्रायच्छदेतं मे धारयेति स सौर्यमविन्दत तं सूर्याय प्रायच्छदेतं मे धारयेति स ऐन्द्रं विन्नेतरौ पुनरयाचत तौ अस्मै न पुनरदत्तां त इमांल्लोकान्व्युपायन्नग्निरिममिन्द्रो ऽन्तरिक्षं सूर्यो ऽमुमेतैर्वै ते ग्रहैरेषु लोकेष्वाभुवन्नेतैरेषां[9] लोकानामाधिपत्यं पर्यायन्सर्वेष्वेवैषु लोकेष्वृध्नोत्येषां लोकानामाधिपत्यं पर्येति यस्यैते गृह्यन्ते ॥ यद्वै विराजस्तेजस्तदाग्नेयो[10] यच्छुक्रयोस्तदै-

---

[1] Kap S 45 7 स्वक्रति [2] In Kap S 47, 7 fehlt das न [3] Kap S 45 8 द्वर्तीयांसि [4] Ch समृण्युर्यदते Kap S 45 8 समृण्युर्यदा [5] Kap S 45, 8 चक्रया [6] Kap S 45 8 वीर्यवत्तम [7] So corr Ch व्यावृतमागच्छञ्छ्रैष्ट्यन्दे॰ Kap S 45 8 व्यावृतमगच्छ श्रैष्ट्य [8] So corr Ch यज्ञेनेर्त्सेत॰, Kap S 45 8 यज्ञेनैर्त्सेततस्मि॰ [9] So corr Ch व्याद्नुय॰ [10] Von hier an wieder Lücke in Kap S

न्द्रो यद्देवत्यास्तत्सीर्यो[1] यथैतानि सामानि स्युस्तदेतान्गृह्णीयात्साम्नां सतेजस्त्वायाथैते होमाश्च भक्षणानि चैतैर्वै बभ्राविश्ववयसा[2] इमांल्लोकानर्वाचश्च पराचश्च प्राजानीतां यस्यैते गृह्यन्ते समस्ता इमे लोका अर्वाञ्चः पराञ्चश्च भान्त्येतेषां[3] वै वीर्येणाग्निरित ऊर्ध्वो भात्यर्वाङ् सूर्यस्तपति तिर्यङ् वायुः पवते सुप्रज्ञानो वा इत इत्थमसौ लोको ऽमुतो ह त्वा अर्वाङ् दुष्प्रज्ञानि स[4] ह त्वा इमं लोकममुतो ऽर्वाङ् प्रजानाति यस्यैते गृह्यन्ते ॥ ७ ॥

cf Kap S 45, 8, Maitr S 4 7, 3, TS 6 6, 8

आग्नेयसौम्यो बार्हस्पत्यस्ते[5] समानमर्धमालभ्यन्ते यदाग्नेयस्तेजो वा अग्निस्तेजस्स[6] एव तेन पुरस्ताद्धत्ते यत्सौम्य इन्द्रियं वै सोम इन्द्रियमेव तेन मध्यतो धत्ते यद्बार्हस्पत्यो ब्रह्म वै बृहस्पतिरुपरिष्टादेव तेन ब्रह्मवर्चसं धत्ते तेजो वा अग्निरिन्द्रियं सोमो ब्रह्म बृहस्पतिस्तेजसा चैव ब्रह्मवर्चसेन चेन्द्रियमुभयत आत्मन्परिगृह्णाति दक्षिणतो वै देवानां यज्ञं रक्षांस्यजिघांसन्या देवता ओजीयसीस्ताभ्यो दक्षिणत आलभ्यन्ते रक्षसामपहत्यै किं तदेकादशिन्यां क्रियत इत्याहुर्ब्रह्मवादिनो यस्माद्धिद् क्षत्रस्योपाशारमवस्यतीति[7] या देवता ओजीयसीस्ताभ्यो दक्षिणत आलभ्यन्ते ॥ या अबलीयसीस्ताभ्य उत्तरां तस्माद्धिद् क्षत्रस्योपाशारमवस्यति दक्षिणत उद्धनां कुर्याद्देवयजनस्य रूपं रक्षसामपहत्यै तस्माद्दक्षिणतस्तीर्थानां गाधं[8] ये ऽग्निष्ठास्त्रयस्तान्समान्कुर्यादग्निं[9] वै पशवो ऽनूपतिष्ठन्ते पशूनामुपस्थित्या आत्मा वा अग्निष्ठो भ्रातृव्या अस्येतरौ तौ ऋधीयांसौ कुर्यादधरमेव भ्रातृव्यं कुरुते यौ परौ ता अग्निष्ठेन समौ तौ हि तस्य स्वा आ पराधादेवं मिनुया-

---

[1] So corr Ch मूर्या [2] So ist wohl zu lesen, Ch बभार्विश्ववयसा Maitr S 4, 7 3 (p 96 7 15) बभ्रविश्ववयसा, TS 6 6 8, 4 बभ्याधिश्ववयसौ Kap S vacat [3] So corr mit Caland Ch परोञ्चश्च इत्येतेषा [4] So corr Ch म [5] So corr Ch बार्हस्पत्यस्ते [6] So corr Ch स्तेजस, aber vgl das Folgende [7] So corr Ch येत [8] So corr Ch गाधये [9] So corr Ch तान्ममा॰

त्यापवसीयसस्य व्यावृत्त्या अथो अधरमेव भ्रातृव्यं कुरुते[1] ये[2] ऽग्निष्ठादुदीचीनं तान्वर्षीयसः कुर्याद्यदि कामयेत विट् क्षत्रादोजीयसी स्यादिति विशमेव क्षत्रादोजीयसीं करोति ॥ ये ऽग्निष्ठाद्दक्षिणात्तान्वर्षीयसः कुर्याद्यदि कामयेत क्षत्रं विश ओजीयस्स्यादिति क्षत्रमेव विश ओजीयः करोति सर्वान्समान्कुर्याद्यदि कामयेत पापवसीयसं स्यादिति पापवसीयसमेव करोति तिरश्ची मीयते दिशां विधृत्या ऊर्ध्वा मीयन्त[3] एषां लोकानां विधृत्यै न यूपं बहिर्वेदि मिनुयान्न वेद्या[4] अतिरेचयेद्यजमानो वै यूप एतावती पृथिवी यावती वेदिर्यद्यूपं बहिर्वेदि मिनुयात्पृथिव्या यजमानं निर्भजेद्यद्वेद्या अतिरेचयेद्भ्रातृव्याय लोकमुच्छिंषेत्समां[5] वेद्यन्तेन मिनुयान्न पृथिव्या यजमानं निर्भजति न भ्रातृव्याय लोकमुच्छिंषत्युपरसंमितां[6] मिनुयाद्यदि कामयेत पितृलोक ऋध्नुयादिति पितृलोक एवर्ध्नोति[7] रशनासंमितां[8] मिनुयाद्यदि कामयेत मनुष्यलोक ऋध्नुयादिति[9] मनुष्यलोक एवर्ध्नोति[10] चषालसंमितां मिनुयाद्यदि कामयेत देवलोक ऋध्नुयादिति देवलोक एवर्ध्नोति[11] सर्वेष्वेवैषु लोकेष्वृध्नोति रथाक्षेण मिमीते वज्रो वै यूपो वज्रो रथो वज्र एव वज्रं दधाति सर्वे ऽग्निष्ठाः कार्या या अग्निष्ठा अग्नयस्ता अग्निमभिपर्यूहेत्तेनैव सर्वे ऽग्निष्ठाः क्रियन्ते ॥ यदग्निष्ठाद्रशना विहरन्ति तेनैव सर्वे ऽग्निष्ठाः[12] क्रियन्ते द्वे द्वे रशने यूपमृच्छतस्तस्मात्स्त्रियः पुंसो ऽतिरिक्तास्तस्मादुतैको बह्वीर्जाया[13] विन्दते नैका बहून्पतीनुपशयो द्वादशो भवति द्वादश मासास्संवत्सरस्संवत्सरस्याप्त्यै तं दक्षिणतः परिहृत्य निदधाति दक्षिणतो वै देवानां यज्ञं रक्षांस्यजि-

---

[1] So corr Ch क्रियते [2] So corr Ch यो [3] So Ch मीयन्त [4] So corr mit Caland Ch मनुया वे॰ [5] So corr Ch छिपे॰ [6] So corr. Ch त्युपर संमितामि॰, vgl उपरसंमिता in Maitr S 4, 7, 9 (p 105, Z 8), TS 6, 6, 4, 1. [7] So corr. Ch एवाध्नोति [8] So corr Ch रशनासंमितामि॰ [9] So corr. Ch ऋध्नुया॰ [10] So corr Ch एवध्नोति [11] So corr Ch एवध्नोति [12] So corr. Ch ग्नेष्ठाः [13] So corr Ch बह्वीर्जाया, zu dem Inhalt dieser Stelle vgl. Maitr. S 4, 7, 9 a A., TS 6, 6, 4, 3

घीसन्वज्रो यूपो रक्षसामपहत्यै यद्यभिचरेत्तूपरपशुं कुर्यादिदमहममुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रं नियुनज्मीति रशनां यूपे ऽधिनयस्येद्वज्रो वै यूपो वज्र एवैनं नियुनक्ति ताजकप्रधन्वति यदि नाभिचरेदारण्यं पशुं[1] निर्दिशेत्तस्य नाश्नीयादुपशयं वा अन्वारण्याः पशव उपतिष्ठन्त एकादशिनी ग्राम्या यदेकादशिन्या वेदिर्मीयते[2] तस्माद्ग्राम्याः पशव आविरिव शान्ता इव यदुपशयो गुहेव शये तस्मादारण्याः पशवो गुहेव निलायमिव प्रलायमिव चरन्ति ॥ ८ ॥

cf Mait S 4 7 9, TS 6 6 4, Kap S vacat.

प्रजापतिः प्रजास्सृष्ट्वा स रिरिचान इवामन्यत स एतामेकादशिनीमपश्यत्तामाहरत्तयात्मानमाप्रीणीत यो रिरिचान इव मन्येत स एतामेकादशिनीमाहरेद्यस्मिन्नेव कस्मिंश्च यज्ञे दश वै पुरुषे प्राणा आत्मैकादशो यावानेवास्यात्मा तमाप्रीणात्यग्निस्सर्वा देवता अथो एवैता देवता उपालभ्यन्त आत्मा वा आग्नेयो वाक्सरस्वती यत्सारस्वती वाचमेव मिथुनमात्मन्नुपनियुङ्क्ते ऽथ सौम्यस्सोमो[3] रेतोधा मिथुन एव रेतो दधात्यथ पौष्णः पशवो वै पूषा प्रैव जनयत्यथ बार्हस्पत्यो[4] ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मैव पशुष्वधिवियातयत्यथ वैश्वदेवो वैश्वदेवीरिमाः प्रजाः प्रजा एव ब्रह्मन्ननुनियुनक्त्यथैन्द्रः[5] क्षत्रं वा इन्द्रः क्षत्रमेव प्रजास्वधिवियातयत्यथ मारुतो विड्वै मरुतो विशमेव क्षत्रायानुनियुनक्त्यथैन्द्राग्न[6] ओजो वै वीर्यमिन्द्राग्नी ओजसैव वीर्येण विशं क्षत्रायोपोहति[7] प्रसवायैव सावित्रो निर्वरुणत्वाय वारुणः प्रजापतिः प्रजा असृजत ता अस्मादपाक्रामंस्ता[8] ऊर्ध्वा आयंस्ता[9] अकामयतोप मा वर्तेरन्निति सो ऽतप्यत स[10] आत्मानं मेधायालभत

---

[1] So corr Ch पशुर्नि॰ [2] So corr Ch विदीर्मी॰ [3] So corr Ch श्यास्ना
[4] So corr Ch सौम्य सामा [5] So corr Ch मत्स्यः [6] So corr Ch नियुनक्त्यथैंद्र
[7] So corr Ch नियुनक्त्यथैं [8] So corr Ch त्रिशट छत्रायोपहति vgl unten Anfang von 29, 10 उपाहर्ति [9] So corr Ch दपक्रा॰ [10] So corr Ch श्रायस्ता [11] So corr Ch सा हप्यता श्रा॰

ता एनमुपावर्तन्त ता अस्मादबिभयुस्ता न्याच्यन्त[1] तस्मात्पशवो न्यक्नास्ता[2] आरादचरंस्ता एनं बलिभिरुपायन्देवयजनेन पृथिवी बर्हिषौषधयः प्रोक्षणीभिराप इध्मेन च यूपेन च वनस्पतयः पशुभिरजावय आशिरा चाज्येन च गाव एते वै देवा बलिहृतो यज्ञः प्रजापतिस्तस्मा एते सर्वा हैवं बलिं हरन्त्यास्मै बलिं हरन्ति य एवं वेद ॥ तेषामपक्रमादबिभेत्तेषां द्वन्द्वं वीर्याण्यात्मन्नुपन्ययुङ्क्तात्मा वा आग्नेयो वाक्सारस्वतीन्द्रियं सोमो वाचं चैवेन्द्रियं चात्मन्नुपनियुङ्क्तेऽथ पौष्णो[3]ऽथ बार्हस्पत्यः[4] पशवो वै पूषा ब्रह्म बृहस्पतिः पशूंश्चैव ब्रह्म चात्मन्नुपनियुङ्क्तेऽथ वैश्वदेवो[5]ऽथैन्द्रो वीर्यं वै विश्वे देवास्सह इन्द्रो वीर्यं चैव सहश्चात्मन्नुपनियुङ्क्तेऽथ मारुतोऽथैन्द्राग्नो बलं वै मरुत ओज इन्द्राग्नी बलं चैवौजश्चात्मन्नुपनियुङ्क्ते प्रसवायैव सावित्रो निर्वरुणत्वाय वारुणः ॥ ९ ॥

cf Kap S 46 2 (nur der Schluß vorhanden), Maitr S 4 7, 8, TS 6 6 5

आग्नेयं सारस्वती सौम्यं बार्हस्पत्यं तान्सहालभेत ब्रह्मवर्चसकाम प्रजाकामः पशुकामः पुरोधाकामो[6] यदाग्नेय आग्नेयो हि ब्राह्मणो यत्सारस्वती वाग्वै सरस्वती वाचं हि वदति यत्सौम्यस्सोमं हि पिबति यद्बार्हस्पत्यो ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मैव चतुष्पात्संपाद्य प्रतिष्ठापयति ब्रह्मवर्चसी भवत्यथ पौष्णः पशवो वै पूषा पशूनेव ब्रह्मन्ननुनियुनक्त्यथैन्द्राग्नो[7]ऽथैन्द्रः क्षत्रं वा इन्द्राग्नी क्षत्रमिन्द्रः क्षत्रमेव संपाद्य प्रतिष्ठापयत्यथो क्षत्रेणैव पशून्ब्रह्मण उपोहत्याग्नेयो मध्ये भवत्यैन्द्रा[8] अभित आग्नेयो वै ब्राह्मण ऐन्द्रो राजन्यो ब्रह्मणैव क्षत्रं मध्यतो व्यव-

---

[1] Ch liest न्याययन्त da य und च in der Çāradā-Schrift kaum zu unterscheiden, dürfte die Çāradā-Vorlage न्याच्यन्त gelesen haben [2] So corr Ch न्यक्ता॰ [3] So corr Ch पौष्णौ Kap S 46 2 = Corr [4] So corr Ch बार्हस्पत्या Kap S 46 2 = Corr [5] So corr Ch वैश्वदवे Kap S 46 2 = Corr [6] So corr Ch पुरधकामो Kap S 46 3 = Corr [7] So corr Ch नियुक्त्य Kap S 46 3 = Corr [8] So corr mit Caland Ch भवत्यैन्द्रा अभित Kap S 46 3 त्यैंद्रा अभित

तासीदथेन्द्रो ऽचायन्मनुं[1] श्रद्धादेवं त्रिष्टायरुत्री असुरब्रह्मौ जायया व्यर्धयत इति स आगच्छत्तौ ऽब्रवीदाभ्यां त्वा याजयानीति नेत्यब्रवीन्न वा अहमनयोरीश इत्यतिथिपतिर्वावातिथेरीश इत्यब्रवीत्ता अस्मै प्रायच्छत्स प्रतिवेशो वेदिं कुर्वन्नास्त ता अपृच्छतां को ऽसीति ब्राह्मण इति कतमो ब्राह्मण इति ॥

कि ब्राह्मणस्य पितरं[2] किमु पृच्छसि[3] मातरम् ।
श्रुतं चेदस्मिन्वेद्यि स पिता स पितामहः ॥

इति ता अविन्तामिन्द्रो वा इति तौ प्रापततां तयोर्याः प्रोक्षणीराप आसंस्ताभिरनुविसृज्य शीर्षे अच्छिनत्तौ वृषश्च[4] यवापश्चाभवतां तस्मात्तौ वर्षेषु शुष्यतो ऽग्निर्हि हतौ[5] तां पर्यग्निकृतामुदासृजत्तयार्भोस्ना[6] इमा मनाव्याः[7] प्रजा यत्पर्यग्निकृतं पात्नीवतमुत्सृजन्ति यामेव मनुर्ऋद्धिमार्भोस्नामृभोति[8] संस्थाप्या३ न संस्थाप्या३ इति मीमांसन्ते स्रवति वै यज्ञो ऽसंस्थितस्तं[9] स्रवन्तं यजमानो ऽनु परास्रवति[10] प्रजया च पशुभिश्च संस्थाप्य एव यज्ञस्य प्रतिष्ठित्यै यदि संस्थापयेद्यावन्ति पशोरवदानानि तावन्त्याज्यस्यावद्येदयातयामि[11] ह्येतत्प्राजापत्यं यदाज्यमयातयामो[12] देवानां प्रजापतिस्तदेव संस्थापयति तदु न संस्थापयत्युभयमेव करोति ॥ १ ॥

cf Kap S 46 4 Maitr S 4 8 1 TS 6 6 6

ऐन्द्रवायवाग्रा अपे गृह्यन्ते ऽथ शुक्राग्रा अथाग्रायणाग्रा[13] गाय-

---

[1] So corr Ch चायन्मनुं श्रद्धादेव, Kap S 46 4 चायन्मनु द्धाद्देव vgl Maitr S 4 8 1 offers मना यज्ञा च श्रद्धादेवा अस [2] So corr Ch पितर, Kap S 46 4 = Corr desgl Maitr S 4 8 1 [3] Kap S 46 4 पृच्छसि aber Maitr S = Kath [4] Kap S 46 4 रिपश्च यथापश्व [5] Kap S 46 4 हितौ [6] So corr Ch ऽस्नाता So corr Cl इमा मनाव्या Kap S 46 4 इमा मानव्या प्रजा [8] So corr Cl यामथ मनुर्ऋद्धिमार्भोस्नामृभोति vgl TS 6, 6 6 1 Kap S 46 4 मनुरिरिद्धिमा [9] Kap S 46 4 यज्ञो ऽसंस्थितस्त [10] Kap S 46 4 नुपदाभवति cf auch TS 6 6 6 1 [11] So corr Ch यामि, Kap S 46 4 — Corr [12] So corr Ch यामा Kap S 46 4 यदाज्यमयातयामा [13] So corr Ch यणाग्रा Kap S 46 5 — Corr cf das Folgende

ग्रो वा ऐन्द्रवायवस्त्रैष्टुभश्शुक्रो जागत आग्रायण एतावन्ति वै छन्दांसि छन्दोभिर्देवास्स्वर्गं लोकमायंश्छन्दोभिरेव स्वर्गं लोकमेत्याग्रायणाश्चतुर्थे ऽहञ्जागतो वा आग्रायणो जगन्मुख[1] एष त्रिरात्रो यदेव छन्द आप्नोति तेनोत्तरं त्रिरात्रं प्रतनुत ऐन्द्रवायवाग्राः पञ्चमे ऽहन्गायत्रो वा ऐन्द्रवायवः प्राणो गायत्री प्राणमेव मध्यतो दधाति तस्मान्मध्यतः प्राणश्शुक्राग्राष्षष्ठे[2] ऽहस्त्रैष्टुभो वै शुक्रस्त्रिष्टुबन्त एष त्रिरात्रो ऽन्तमेवैनमभ्युदूहति शुक्राग्रा एव सप्तमे ऽहस्त्रैष्टुभो वै शुक्रस्त्रिष्टुम्मुख एष छन्दोम· प्रत्युत्तब्ध्यै सयत्वायाथो यदेव छन्द आप्नोति तेनोत्तरं त्रिरात्रं[3] प्रतनुत आग्रायणाग्रा अष्टमे ऽहञ्जागतो वा आग्रायणो जगन्मध्य एष छन्दोमश्छन्दसामेव व्यूहमनुव्यूहत्यैन्द्रवायवाग्राः प्रायणीय ऐन्द्रवायवाग्रा उदयनीये[4] प्राणो वा ऐन्द्रवायवः प्राणेनैव प्रयन्ति प्राणेनोद्यन्ति प्राणा वै ग्रहास्तानेतन्मोहयति यद्व्यतिहारं गृह्णाति यदग्रान्यदग्रान्गृह्णीयात्तं धारयन्ता सादयितोरासीत[5] प्राणा वै ग्रहाः प्राणानेवायतनश आपादयत्यथोत्तरं प्रसृता गृह्णन्त एवं ह वै केशिनो दार्भ्यस्य[6] वैशमश्वने ग्रहाञ्जगृहुस्स होवाच लुशाकपिः[7] खार्गलिः[8] कथं ग्रहानग्रहीष्टेतीत्थमित्थमिति हास्मा ऊचुस्स होवाच त्र्यनीकमस्य प्रजा भविष्यतीति ततः पञ्चालास्त्रेधाभवन्यस्यैवं[9] ग्रहा गृह्णन्ते त्र्यनीकमस्य प्रजा भवति ॥ ३ ॥

cf Kap S 46, 5, TS 7, 2 8

ऐन्द्रवायवाग्रान्गृह्णीत यः कामयेत यथापूर्वं प्रजाभ्यः कल्पेतेति यज्ञस्य वै क्लृप्तमनु प्रजाभ्यः कल्पते यज्ञस्याक्लृप्तमनु न कल्पते यथापूर्वमेव प्रजाभ्यः कल्पयति न कनीयाञ्ज्यायांसमतिक्रामत्यैन्द्रवायवा-

---

1 Kap S 46, 5 जगन्मुख एष छदोम प्रत्युत्तब्ध्यै समत्वायाथो यदव छद आप्नोति तेनोत्तर त्रिरात्र प्रतनुत etc   2 Kap S 46, 5 शुक्राग्रा ग्रह षष्ठे   3 So corr Ch तेनोत्तरस्त्रिरात्र, Kap S 46, 5 तेनोत्तर त्रिरात्र   4 Ch vielleicht नीये, Kap S 46, 5 – Corr   5 Kap S 46 5 त्ता सादयतारासीत्प्राणा   6 Kap S 46 5 दर्भस्य   7 So corr Ch लुशा कपि, Kap S 46, 5 – Corr   8 Kap S 46, 5 खार्गलि   9 So corr mit Caland, Ch स्त्रेधा भवत्यस्यैव

पान्गृह्णीयादामयाविनः प्राणेन वा एष व्यृध्यते यस्यामयति प्राण ऐन्द्रवायवः प्राणेनैवैनं समर्धयति मैत्रावरुणायान्गृह्णीरन्येषां दीक्षितानां प्रमीयेत प्राणापानाभ्यां वा एते व्यृध्यन्ते येषां दीक्षितानां प्रमीयते प्राणापानौ वै मित्रावरुणौ प्राणापाना एव मुखतः परिहरन्ते तस्मान्मुखतः प्राणापाना[1] आश्विनायान्गृह्णीतानुजावरो ऽश्विनौ[2] वै देवानामानुजावरौ ता अयं पर्यैतामश्विना एतस्य देवता य आनुजावरस्ता एवान्वारभते ता एनमग्रं परिणयतः[3] शुक्रायान्गृह्णीत गतश्रीरसौ वा आदित्यश्शुक्र एषो ऽन्तो ऽन्तं मनुष्यश्श्रियो गत्वा निवर्तते ऽन्तादेवान्तमालभते[4] न ततः पापीयान्भवति यादृङ् सन्यजते[5] मन्थ्ययान्गृह्णीताभिचरन्नार्तपात्रं[6] वा एतद्यन्मन्थिपात्रं मृत्युनैवैनं ग्राहयत्युक्थ्यायान्गृह्णीताभिचर्यमाणस्सर्वेषां वा एतत्पात्राणामिन्द्रियं वीर्यं यदुक्थ्यपात्रं[7] सर्वेणैवैनमिन्द्रियेणातिप्रयुङ्क्ते ॥

मा त्वत्क्षेत्राण्यरणानि गन्म मा पस्फरीः पयसा[8] मा न आधक् ।
मा वयमेनो ऽन्यकृतं[9] भुजेम सरस्वत्यभि नो नेषि वस्यः[10] ॥

इति मृत्योर्वै क्षेत्राण्यरणानि तेनैव मृत्योः क्षेत्राणि न गच्छत्याग्रायणायान्गृह्णीत यस्य पिता पितामहः पुण्यस्स्यादथ तन्न[11] प्राप्नुयाद्वाचा वा एष इन्द्रियेण व्यृध्यते यस्य पिता पितामहः पुण्यो भवत्यथ तन्न[12] प्राप्नोत्युर[13] इवैतद्यज्ञस्य वागिव यदाग्रायणो वाचैवैनमिन्द्रियेण समर्धयति पूर्णान्ग्रहान्गृह्णीयादामयाविनः प्राणान्वा ए-

---

[1] So corr. Ch पान [2] So corr. Ch श्विना [3] So corr. Ch पृणियत; Kap S 46, 6 = Corr., TS 7, 2, 7, 2 परिणयत [4] So corr. in Hinblick auf TS 7, 2, 7, 3; Ch न्तादेवान्तमान्लभते, Kap S 46, 6 यादेवनमालभते [5] So corr. Ch यादृङ मन्दज्न, Kap S 46, 6 यादृक्स्य यजते [6] So corr. Ch गृह्णीताभि, Kap S 46, 6 = Corr. [7] So corr. Ch दुक्थपात्रे, Kap S 46, 6 = Corr. [8] So corr. Ch मापस्फरी पायसा, Kap S 46, 6 = Corr. cf. RV 6, 61, 14 [9] So corr. Ch न्यकृत [10] So corr. Ch वस्य [11] Ch तत्र, TS 7, 2, 7, 3 तच, Kap S 46, 6 स न [12] Ch तत्र, TS 7, 2, 7, 4 तच, Kap S 46, 6 स न [13] So corr. Ch प्राप्नोत्युनर इवै°, aber TS 7, 2, 7, 4 प्राप्नोत्युर इवै°, Kap S 46, 6 प्राप्नोत्युरइवैतद्य°

तस्य शुगृच्छति यस्यामयति प्राणा ग्रहाः प्राणानेवास्य शुचो मुञ्चति पूर्णान्ग्रहान्गृह्णीयाद्यर्हि पर्जन्यो न वर्षेत्प्राणान्वा एतर्हि प्रजानां शुगृच्छति यर्हि पर्जन्यो न वर्षति प्राणा ग्रहाः प्राणानेव प्रजानां शुचो मुञ्चति ताजक्प्रवर्षति ॥ ३ ॥ cf Kap S 46, 6, TS 7, 2, 7

स्रोचस्य पते मधुमन्तमूर्मिं धेनुरिव पयो अस्मासु धुक्ष्व ।
मधुश्चुतं घृतमिव[1] सुपूतमृतस्य नः पतयो मृडयन्तु ॥
उपयामगृहीतो ऽस्यदित्यै त्वा चतुरूध्न्यै[2] ॥
उदीरयत[3] मरुतस्समुद्रतो यूयं वृष्टिं वर्षयथा पुरीषिणः ।
न वो दस्रा उपदस्यन्ति धेनवश्शुभं यातामनु रथा अवृत्सत ॥
उपयामगृहीतो ऽस्यदित्यै त्वा चतुरूध्न्यै[4] ॥
महीमू षु[5] मातरं सुव्रतानामृतस्य पत्नीमवसे हुवेम ।
तुविक्षत्रामजरन्तीमुरूचीं सुशर्माणमदितिं सुप्रणीतिम् ॥
उपयामगृहीतो ऽस्यदित्यै त्वा चतुरूध्न्यै[6] ॥ एष ते योनिरदित्यै त्वा चतुरूध्न्यै[7] ॥ वृष्टिर्वै देवेभ्यो ऽपाक्रामत्सैषु लोकेष्वप्ययत[8] तां[9] देवा अन्वेष्टुमध्रियन्त त एतं ग्रहमपश्यंस्तमगृह्णत तेनैभ्यो[10] लोकेभ्यो वृष्टिं संप्राच्यावयंस्तमेतं[11] वृष्टिकामो गृह्णीत स्रोचस्य पते मधुमन्तमूर्मिमित्यसौ वै[12] स्रोचस्य पतिरसुतो वर्षत्युदीरयत[13 14] मरुतस्समुद्रत इति मरुतस्सृष्टां वृष्टिं नयन्ति महीमू षु मातरं सुव्रतानामितीयम-

---

[1] So corr Ch मधुश्चुतमेव सुपूतमृतस्य, aber cf RV 4, 57, 2, TS 1, 1, 14, 3, auch Kap S 16 7 मधुश्चत घृतमिव सुपूतम॰ [2] So corr Ch चतुरूध्यैं, Kap S 46, 7 चरूध्ये [3] Ch उदीरयतमरु॰ aber cf oben Kath 11, 9, auch Kap S 46, 7 उदीरयतम , Maitr S 2, 4, 7 उदीरयता RV 5, 55, 1 उदीरयथा [4] So corr Ch चतुरूध्यैं, Kap S 46, 7 चरूध्यै [5] So corr Ch षु, Kap S 46, 7 = Corr , cf Maitr S 4, 10, 1 [6] So corr Ch चतुरूध्यैं Kap S 46, 7 चरूध्या [7] So corr Ch चतुरूध्यैं, Kap S 46, 7 त्वायरूध्यैं [8] So corr Ch लोकेषु प्यत, Kap S 46, 7 लोकेष्वयत [9] So corr Ch तान्देवा, Kap S 46 7 = Corr [10] So corr, Ch तैनैभ्यो Kap S 46, 7 = Corr [11] So corr Ch समप्राच्याव॰, Kap S 46, 7 = Corr [12] Das वै fehlt in Ch, ist von mir hinzugesetzt, nach Kap S 46, 7 मां वै स्रोचस्य प॰ [13] So corr Ch वर्षत्यु॰, Kap S 46, 7 = Corr [14] Ch दीरयत म॰, Kap S 46, 7 दीरयत म॰, cf oben

दितिरस्यां वर्षत्येता वै देवता वर्षस्येशते ता एवोपधावत्येभ्य एव लोकेभ्यो वृष्टिं संप्रच्यावयति[1] चतुरस्तनं पात्रं भवति चतस्रो दिशो दिग्भ्य एव वृष्टिं संप्रच्यावयति[2] यं प्रथमं स्तनमनुपद्यते तस्या दिशो ऽभ्येतद्वर्षत्यपि[3] पात्रे क्रियमाणे[4] वर्षति मृन्मयेन गृह्णाति दारुमयेण[5] जुहोति न हि मृन्मयमाहुतिमानशे ॥ ४ ॥ cf Kap S 46, 7

उपयामगृहीतो ऽसि प्रजापतये त्वा प्रजाभ्य एष ते योनिः प्रजापतये त्वा प्रजाभ्य उपयामगृहीतो ऽसि प्रजाभ्यस्त्वा प्रजापतय एष ते योनिः प्रजाभ्यस्त्वा प्रजापत उपयामगृहीतो ऽस्यन्तरिक्षाय त्वा वनस्पतिभ्य एष ते योनिरन्तरिक्षाय त्वा वनस्पतिभ्य उपयामगृहीतो ऽसि वनस्पतिभ्यस्त्वान्तरिक्षायैष ते योनिर्वनस्पतिभ्यस्त्वान्तरिक्षायोपयामगृहीतो ऽस्यग्नस्त्वौषधीभ्य एष ते योनिरग्नस्त्वौषधीभ्य उपयामगृहीतो ऽस्योषधीभ्यस्त्वाग्न एष ते योनिरोषधीभ्यस्त्वाग्नः ॥

उदु त्यं जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः ।
दृशे विश्वाय सूर्यम् ॥

उपयामगृहीतो ऽसि सूर्याय त्वैष ते योनिस्सूर्याय त्वा ॥

वाचस्पतिं विश्वकर्माणमूतये मनोयुजं[6] वाजे अद्या हुवेम ।
स नो नेदिष्ठं हवनान्यागमद्विश्वशम्भूरवसे साधुकर्मा ॥

उपयामगृहीतो ऽसीन्द्राय त्वा विश्वकर्मण[7] एष ते योनिरिन्द्राय त्वा विश्वकर्मणे ॥

महीमू षु मातरं सुव्रतानामृतस्य पत्नीमवसे हुवेम ।
तुविक्षत्रामजरन्तीमुरूचीं सुशर्माणमदितिं सुप्रणीतिम् ॥

उपयामगृहीतो ऽस्यदित्यै त्वैष ते योनिरदित्यै त्वा ॥ संततिर्वा एते

---

[1] So corr Ch समप्रया°, Kap S 46, 7 = Corr [2] So corr Ch समप्रया°, Kap S 46 7 = Corr [3] So versuchsweise, Ch दिशो भ्यो दर्ष°, Kap S 46, 7 दिशा भ्यातद्वर्षत्य [4] So corr Ch क्रियमाने Kap S 46, 7 = Corr [5] So corr Ch दारुमयेन, Kap S 46, 7 दारुमयेण [6] So Ch, RV 10, 81, 7 मनोजुव [7] So corr Ch कर्माण

ग्रहा यथा वै शालैवं[1] संवत्सरो यथा शालायाः पक्षसी एवं संवत्सरस्य पक्षसी यथा मध्यमो वंश एवं दिवाकीर्त्यं यदेते न गृह्येरन्विषूची संवत्सरस्य पक्षसी व्यवस्रंसेयातामार्तिमार्छेयुर्यदेते[2] गृह्यन्ते यथा शालायाः पक्षसी मध्यमं वंशमभिसमायच्छन्त्येवमेवैतत्संवत्सरस्य[3] पक्षसी दिवाकीर्त्यमभिसंतन्वन्ति ते सर्वे सह[4] दिवाकीर्त्ये गृह्यन्ते यथा वै मध्यमो वंश एवं दिवाकीर्त्यं यद्धै सौबलस्यादवशीर्येत ॥ यदेते न गृह्यन्ते दृढिम्न एवानुनद्ध्या अशिथिलत्वाय शुक्राग्रा एतदहर्गृह्यन्ते त्रैष्टुभो वै शुक्रस्त्रैष्टुभमेतदहः प्रत्युत्तब्ध्यै सयत्वाय सौर्य एतदहः पशुरालभ्यते सौर्यो ग्रहो गृह्यते ऽसौ वा आदित्य एतदहस्तमेव प्रत्यक्षमृध्नुवन्ति[5] यदेतदहरतिग्राह्या गृह्यन्ते पशुस्सप्तमस्सप्त प्राणा असा आदित्यश्शिरः प्रजानां शीर्षन्नेव प्राणान्दधाति तस्मात्सप्त शीर्षण्याः प्राणा इन्द्रो वै वृत्रं हत्वा स इमांल्लोकानभ्यजयत्तस्यासौ लोको ऽनभिजित आसीत्तं विश्वकर्मा भूत्वाभ्यजयद्यद्वैश्वकर्मणो गृह्यते ऽमुष्य लोकस्याभिजित्यै यन्ति वा एते ऽस्माल्लोकाद्ये वैश्वकर्मणं गृह्णते पराञ्च इव ह्येते न रोहन्ति त ईश्वराः प्रमेतोरादित्यं[6] श्वो गृह्णीरन्नियमदितिरस्यामेव तेन प्रतितिष्ठन्त्या परार्धात्संवत्सरस्यान्यमन्यं गृह्णीरन्विश्वान्यन्येन कर्माणि कुर्वाणा यन्त्यस्यामन्येन प्रतितिष्ठन्ति ता उभौ सह महाव्रते गृह्येते अन्तमेवागत्योभयोर्लोकयोर्ऋध्नुवन्ति वैश्वकर्मणेनामुष्मिन्नादित्येनास्मिन्नर्क्यमुक्थ्यं[7] भवत्यन्नं वा अर्क्यमन्नाद एव तेन प्रतितिष्ठन्ति ॥ ५ ॥

अग्नये त्वा प्रवृहामि गायत्रेण छन्दसेन्द्राय त्वा प्रवृहामि त्रैष्टुभेन छन्दसा विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः प्रवृहामि जागतेन छन्दसा ॥

---

[1] So corr Ch शालैवं [2] So corr Ch व्यवस्रंसेयतामा cf TBr 1, 2, 3 1 [3] So corr Ch भिमम [4] So corr Ch मह [5] So corr mit Caland Ch मध्नोयति [6] So corr Ch प्रमेताद [7] So corr Ch मुक्त, die Ligatur र्क्य nicht ganz deutlich

अग्निः प्रातस्सवने पात्वस्मान्वैश्वानरो विश्वकृद्विश्वशंभूः ।
स नः पावको[1] द्रविणं दधात्वायुष्मन्तस्सहभक्षास्स्याम[2] ॥
विश्वे देवा मरुत इन्द्रो अस्मानस्मिन्द्वितीये सवने न जह्युः ।
सुमेधस प्रियमेषां वदन्तो वयं स्याम पतयो रयीणाम्[3] ॥
इदं तृतीयसवनं[4] कवीनामृतेन ये चमसमैरयन्त[5] ।
सौधन्वना[6] अमृतमानशानास्स्विष्टं नो ऽभि वस्यो नयन्तु ॥

शुक्र ते शुक्रेण गृह्णाम्यह्नो रूपे सूर्यस्य रश्मिषु रेगीनां त्वा पत्मन्नाधूनोमि मान्दानां त्वा पत्मन्नाधूनोमि कूतनानां त्वा पत्मन्नाधूनोमि भन्दनानां त्वा पत्मन्नाधूनोमि देवयानीना त्वा पत्मन्नाधूनोमि ॥

आ सीमुग्रा[7] अचुच्यवुर्दिवो[8] धारामसश्वत[9] ।
ककुभं रूपसृषभस्य रोचते बृहत् ॥

सोमस्सोमस्य पुरोगाश्शुक्रश्शुक्रस्य पुरोगा यत्ते सोमादाभ्यं नाम जागृवि तस्मै ते सोम सोमाय स्वाहा ॥ त्रिवसुभ्यो अवपथास्त्वो[10] रुद्रेभ्यो अवपथास्त्विरादित्येभ्यो अवपथा येन रूपेण प्रजापतये ऽवपथास्तेन मह्यं पवस्वोशिक्तं देव सोम गायत्रेण छन्दसाग्नेः पाथ उपेहि वशी त्वं देव सोम त्रैष्टुभेन छन्दसेन्द्रस्य पाथ उपेह्यस्मत्सखा देव सोम जागतेन छन्दसा विश्वेषां देवानां पाथ उपेहि ॥ ६ ॥

cf M itr S 1 3 36 TS 3 1 9

देवाश्च वा असुराश्च समावदेव यज्ञे ऽकुर्वत यदेव देवा अकुर्वत तदसुरा अकुर्वत ते देवा एतमदाभ्यमपश्यंस्तमगृह्णताग्नये त्वा प्रवृहामि गायत्रेण छन्दसेति देवताश्चैव तच्छन्दांसि चाप्नुवन्नग्निः प्रातस्सवने पात्वस्मानिति सवनान्येव तदाप्नुवञ्छुक्रं[11] ते शुक्रेण गृह्णामी-

---

[1] So corr Ch पावता cf TS 3 1 9 1 [2] So corr Ch भक्षस्याम [3] cf TS 3 1 9, 2 [4] So Ch TS 3 1, 9 2 तृतीयं सवन [5] So corr Ch मैरयत TS 3 1 9 2 = Corr [6] So corr Ch सौधन्वाना [7] So Ch M itr S 1, 3, 36 ग्र/ समुद्रा [8] So corr Ch च्यवुन्दिवा [9] So corr Ch स्वत [10] So corr Ch अपपथा॰ [11] So corr Ch प्नयछुक्र

त्यहोरात्रयोरेव तद्रूपे आभुवन्नेशीनां त्वा पत्मन्नाधूनोमीत्यपामेव तद्रूपाण्याभुवंस्ते देवा यावानेव यज्ञस्तं परिगृह्याजुहवुस्त[1] हुतमसुरा अन्वबुध्यन्त[2] ते ऽब्रुवन्नदभन्न इति तदस्यादाभ्यत्वमथो[3] यदेनान्दब्धुं नाशक्नुवंस्तदस्यादाभ्यत्वं[4] स एष भ्रातृव्यस्यैव दब्ध्यै[5] गृह्यते ॥ निग्राभ्याणां गृह्णाति सोमो वै दध्नो गृह्णाति सोमो हि दधि चतुस्स्रक्ति पात्रं भवति चतस्रो दिशो[6] दिक्ष्वेव प्रतितिष्ठति घ्नन्ति वा एतत्सोमं यदभिषुण्वन्ति तस्यैषातिमोक्षिणी[7] तनूर्यदादाभ्यस्तामेवान्वहुतो हतस्स्वर्गं लोकमभ्यतिमुच्यते तदनु यजमानो यज्ञात्मा हि यजमानस्य हुत्वा अमुष्मिंल्लोके सर्वतनूर्यस्यैव गृह्यते वि वा एतद्यज्ञं छिन्दन्ति यत्पुराभिषोतोस्सृस्यां[8] गमयति यदंशूननभिषुतानपिसृजति यज्ञस्य संतत्या अविच्छेदाय ॥ न सामानुक्थो[9] ऽयज्ञो ऽस्तीत्याहुरनायतनस्स[10] इति चिर्वसुभ्यो अवपथा इत्येतदुक्थमेषाशीगौरिवीतं[11] साम देवा वै यज्ञस्य व्यभजन्त ततो यदत्यरिच्यत तद्गौरिवीतमभवदतिरिक्तं वै गौरिवीतमतिरिक्ता अतिग्राह्या अतिरिक्तेनैवातिरिक्तमाप्नोति यत्र गौरिवीतं साम स्यात्तदपि बहूनतिग्राह्यान्गृह्णीयात्तेनैवैनान्सामवत[12] उक्थवतो[13] निदानवत आयतनवतः करोति निदानवानायतनवान्भवति य एवं वेद ॥ ७ ॥ cf Maitr S 4 7,7, TS 6,6 9

प्रजापतेर्जायमानाः[14] प्रजा जाताश्च या इमाः ।
ता अस्मै प्रतिवेदय चिकित्वाँ अनुमन्यताम् ॥
पशुपतेः पशवो विरूपास्सदृशा उत ।
तेषां यं वव्रिरे[15] देवास्तं स्वराडनुमन्यताम् ॥

[1] So corr Ch जुहुडु [2] So corr Ch बुध्यत (erste Hand ते) [3] So corr Ch तदस्यदाभ्ययमथा cf aber TS 6, 6, 9, 1 [4] So corr Ch शुवाँस्तदस्यदाभ्यत्वं [5] So corr Ch दब्ध्यं [6] दिशो fehlt in Ch, ist von mir ergänzt [7] So corr mit Caland, Ch तस्यैपातेमाक्षिणो [8] So corr Ch भिषुतो [9] Erste Hand नुक्तो [10] So corr Ch स्यातत [11] So corr Ch दुक्तमेषाशोगौरि॰ [12] So corr Ch यतून॰ [13] So corr Ch उक्तवतो [14] So corr Ch मान cf TS 3 1, 4, 1 [15] So corr Ch व्रन्निरे

प्रजानन्तः प्रतिगृह्णन्ति पूर्वे प्राणमङ्गेभ्यो[1] अधिनिश्चरन्तम् ।
हुतो याहि पथिभिर्देवयानैरोषधीषु प्रतितिष्ठा शरीरैः ॥
ये वध्यमानमनुवध्यमाना अन्वैक्षन्त मनसा चक्षुषा च ।
अग्निष्टाँ अग्रे प्रमुमोक्तु देवः प्रजापतिः प्रजया संविदानः[2] ॥
य आरण्याः पशवो विश्वरूपा विरूपास्सन्तो बहुधैकरूपाः ।
वायुष्टाँ[3] अग्रे प्रमुमोक्तु देवो विश्वकर्मा प्रजया संरराणः ॥
येषामीशे पशुपतिः पशूनां चतुष्पाद उत ये द्विपादः ।
निष्क्रीतास्ते यज्ञियं भागं यन्तु रायस्पोषा यजमानं विशन्तु ॥
प्रमुञ्चमाना[4] भुवनस्य रेतो गातुं[5] धत्त यजमानाय देवाः ।
उपाकृतं शशमानं यदस्यात्प्रियं[6] देवानामप्येतु पाथः ॥
नाना प्राणो यजमानस्य पशुना यज्ञो देवेभिस्सह देवयानः ।
सम्यगायुर्यज्ञो यज्ञपतौ दधातु ॥
उपेत शमितारो देवानां दसिति हविः ।
पशोः पाशं[7] प्रमुञ्चत पाशं यज्ञपतेरधि ॥
अदितिः पाशान्प्रमुमोक्त्वेतान्नमः पशुभ्यः पशुपतये ऽस्तु ।
यो नो द्वेष्ट्यधरस्स पदीष्ट[8] तस्मिन्पाशान्प्रतिमुञ्चाम एतान् ॥
त्वामु त्ये दधिरे प्रथमं विचक्षं[9] शृतंकर्तारमुत[10] यज्ञियं च ।
अग्ने सदक्षस्सतनूर्हि भूत्वाथ वह हव्यं देवेभ्यो जातवेदः ॥

---

[1] So corr Ch प्रणस्स्वङ्गेभ्यो cf TS 3 1 4, 1 [2] cf Maitr S 1, 2, 15 TS 3, 1 4, 2, AV 2, 34, 3 [3] So corr Ch वायुष्टा cf TS 3 1, 4 2 [4] So corr Ch प्रमुचमानो cf TS 3, 1, 4 2 [5] So corr Ch गात्त cf TS 3, 1, 4, 3 [6] So corr Ch यदस्यात्प्रिय oder यदस्मा, cf TS 3 1, 4, 3 [7] So corr Ch पाश, vgl denselben Vers richtig unten im folgenden Capitel Anders TS 3, 1, 4, 4, Maitr S 1 2, 15 a E [8] So corr Ch सपदीष्ट Maitr S 1, 2 15 म पद्यता anders TS 3 1 4 4 [9] So corr Ch त्रिचक्षो cf unten im folgenden Capitel denselben Pada [10] cf TS 3, 1, 4 1

जातवेदो वपया गच्छ देवांस्त्वं[1] हि होता प्रथमो बभूथ।
घृतस्याग्ने[2] तन्वा संभव सत्यास्सन्तु यजमानस्य कामाः ॥ ॥ ८ ॥

cf TS 3, 1, 4, (Maitr S 1, 2, 15)

प्रजापतेर्वै पशवो जाताश्च जायमानाश्च रुद्रस्य जाता व्यृद्धेन वा एष पशुना चरति य एतयोरसन्तं पशुं तमनिर्याच्यैतयोरालभते ययोरेव[3] पशुस्तयोरेवैनं निर्याच्य तेनानुमतेन प्रसूतेनर्ह्नोत्येव[4] जीवन्पशुस्स्वर्गं लोकं गमयितव्य इत्याहुर्न मृतस्स्वर्गं लोकं गन्तुमर्हतीति प्रजानन्तः प्रतिगृह्णन्ति पूर्व इति जीवन्तमेवैनं स्वर्गं लोकं गमयति ये च वै ग्राम्याः पशवो ये चारण्यास्त एतमालभ्यमानमनुध्यायन्ति स ईश्वरो यजमानो ऽपशुः पराभवितोर्ये वध्यमानमनुवध्यमाना य आरण्याः पशवो विश्वरूपा इति पशूनामेवैषा संप्रमुक्तिः पञ्चैतानि जुहोति पाङ्क्ताः[5] पशवो यावानेव पशुस्तं स्वर्गं लोकं गमयति ॥ यदवघ्रापयति तमेव निर्दिष्टमालभते पशुर्वै यज्ञो यज्ञात्स[6] यजमान एतत्पशुमालभत[7] इत्याहुः कर्तर्हि यजमानो भवतीति नाना प्राणो यजमानस्य पशुनेति प्राणा एवैनयोर्व्यावर्तयति यज्ञेन वा एनमेतद्धर्धयति[8] यन्नाना प्राण इत्याह सम्यगायुर्यज्ञो यज्ञपतौ दधात्विति यज्ञेनैवैनं समर्धयत्यधिरज्जू[9] या एता अमुष्मिंल्लोके पशुश्च यजमानश्च ययोरेतेन पाशं न प्रमुञ्चत्युपेत शमितारो देवानां दसितं हविः पशोः पाशं प्रमुञ्चत पाशं यज्ञपतेरधीति पाशमेवैनयोः प्रमुञ्चति वरुणपाशं स ह ता अमुष्मिंल्लोके ऽपरज्जुर्यस्यैवं क्रियते यद्यभिचरेद्यो नो द्वेष्ट्यधरस्स पदीष्ट[10] तस्मिन्पाशान्प्रतिमुञ्चाम एतानिति स्तम्भं वा दारु वाभिदध्यात्पाशमेवास्मिन्प्रतिमुञ्चति वरुणपाशमाहव-

---

[1] So corr Ch स्त्व [2] So corr. Ch स्याग्ने [3] So corr. Ch यथेव [4] So corr Ch ह्नोत्येव [5] So corr. Ch पाक्त [6] So corr Ch ता [7] So corr. Ch भत [8] So corr Ch द्धमर्धयति [9] So corr Ch रज्जु [10] So corr. Ch सम्पदाष्टा

नीयं वा एतद्वर्धयति[1] यत्पशुश्रपणं करोति त्वामु त्ये[2] दधिरे प्रथमं विचक्षमिति मेध्यमेवैनं यज्ञियं करोति जातवेदो वपया गच्छ देवानिति स्वर्गमेवैनं लोकं गमयति यद्वा ऋषीणां च देवानां च यज्ञस्यापूतमासीत्तदेतैरपुनत यदेवास्य यज्ञस्यापूतं तदेतैः पुनीत आव्यं वा एतैस्तेऽपाजयंस्तदपाव्यानामपाव्यत्वमाव्यमेवैतैरपजयति ॥ ९ ॥

cf TS 3 1, 5

तृतीयस्यां[3] वै दिवि सोम आसीत्तं[4] गायत्र्याहरत्तस्य पर्णमच्छिद्यत स[5] पर्णो[6] ऽभवत्तत्पर्णस्य पर्णत्वं तस्मात्सर्वे वृक्षाः पर्णवन्तोऽथैष एव पर्ण उच्यते यत्पर्णशाखा भवति तमेव सोममवरुन्द्धे देवा वै ब्रह्मन्समवदन्त तत्पर्ण उपाशृणोत्सुश्रवा वै नामैष न बधिरो भवति य एवं वेद यत्पर्णशाखया प्रापयति ब्रह्मणैवैनाः[7] प्रापयति प्रजापतिः पशूनसृजत तानयं[8] देवो ऽभ्यमन्यत[9] तं शम्याशमयत्तच्छम्याशमीत्वं यच्छमीशाखया प्रापयति शान्त्या अपां वा एतदोषधीनां तेजो यद्दर्भा यद्दर्भपिञ्जूलैः प्रापयत्यपामेवैना ओषधीनां तेजसा प्रापयतीषे[10] त्वोर्जे[11] इतीषमेवोर्जं यज्ञे दधाति वायवस्थेति वायुर्वा अन्तरिक्षस्याध्यक्षो ऽन्तरिक्षदेवत्याः पशवो वायुरेवैनानन्तरिक्षाय परिददाति प्र वा एनानेतदाकरोति यद्वायवस्थेत्याहारण्यस्येव[12] हि वायुरुपायवस्थेति[13] यजमानायैव पशूनपाकरोति देवो वस्सविता प्रापयत्विति प्रसूत्यै श्रेष्ठतमाय कर्मण इति यज्ञो वै श्रेष्ठ-

---

[1] So corr Ch एतद्वृद्धयर्धयति [2] So corr Ch nicht deutlich त्यौ oder त्यौ त्यो त्यां, aber vgl den Vers oben im vorhergehenden Capitel [3] Dies Capitel findet sich auch in T1, welche Handschrift daher hier verglichen ist, die Accente sind nach T1 gesetzt [4] Ch ता, T1 त Kap S 46, 8 = T1, ohne Accent. [5] So T1, desgl Kap S 46, 8, ohne Accent, Ch सो [6] Der Accent fehlt in T1 und ist von mir ergänzt [7] So T1, Ch ऐन, Kap S 46, 8 ऐना [8] So T1, desgl Kap S 46, 8, ohne Accent, Ch तानयन्दे॰ [9] So corr mit Caland, T1 देवेभ्यो मन्येत, Ch देवेभ्यो मन्यत, desgl Kap S [10] So corr Ch तोषे, T1 यति इषे, Kap S 46, 8 तीषे [11] Ch त्वार्जे, Kap S 46, 8 त्वार्जे त्वेतीषमो॰ [12] So T1, Ch यद्वायवस्थे॰ [13] So T1, Ch पायवास्थे॰

तमं कर्मणाप्यायध्वमघ्न्या देवभागमिति वत्सेभ्यश्च वा एतां मनुष्येभ्यश्च पुराप्यायन्तो[1] ऽथैतर्हि देवेभ्य एवैना आप्याययति[2] प्रजावतीरनमीवा[3] अयक्ष्मा इति प्रजावतीरेवैना अनमीवा[4] अयक्ष्माः करोति ॥ मा वस्तेन[5] ईशत माघशंस इत्याशिषमेवाशास्ते परि वो रुद्रस्य हेतिर्वृणक्त्विति रुद्रमेव पशुभिः परिवृणक्त्यघातुको ऽस्य रुद्रः पशून्भवति[6] यस्यैवं विदुषो यश्चैवं[7] विद्वान्हविषे गाः प्रापयति ध्रुवा अस्मिन्गोपतौ स्यातेति दृंहत्येवैना बह्वीरिति भूमानमेवैना गमयति यजमानस्य पशून्पाहीति यजमानस्य पशूनां गोपीथाय प्रतीचीं शाखामुपगूहति तस्माद्ग्राम्याः[8] पशवस्सायमारण्याद्ग्राममायन्ति[9] यत्पराचीमुपगूहेदरण्ये हीयेरन्[10] ॥ १० ॥

cf Kap S 46, 8, Maitr S 4, 1, 1, TBr 3, 2, 1.

इत्येकोत्तरगतशाखाध्वर्युप्रभेदभिन्ने श्रीमद्यजुर्वेदे काठके चरकशाखायां मध्यमिकायां पात्नीवतं नाम त्रिंशं स्थानकं परिपूर्णम् ॥ संपूर्णा चेयं मध्यमिका ॥ शुभमस्तु ॥ शुभमस्तु ॥ सर्वजगताम् ॥[11]

---

[1] So T 1, desgl Kap S 46, 8, ohne Accent, Ch पुराप्यायते [2] So T 1, desgl Kap S 46, 8, ohne Accent, Ch आप्याययति [3] So T 1, Ch मीव [4] So T 1, Ch मीव [5] So T 1, Ch मा नस्स्तेन, Kap S 46, 8 मा वस्तेन [6] Ch पशुर्भवति [7] So corr Ch यश्चैव, T 1 यश्चैवं, Kap S 46, 8 यश्चैव [8] In T 1 eine kleine Lucke aus diesem Grunde ist der Accent von mir erganzt fur die Worte ग्राम्या. पशवस्सायमारण्या॰ [9] Ch ग्राममायान्ति, T 1 ग्राममायन्ति, Kap S 46, 8 *सायमारण्याद्ग्राममायन्ति, Maitr S 4, 1, 1 सायमरण्याद्ग्राममायन्ति* [10] Die drei letzten Worte des Textes in T 1 abgebrochen, daher der Accent von mir erganzt. Kap S 46, 8 ह्वरिण्ये हीयेरन् [11] So die Unterschrift des Capitels in Ch